OCTAVIAN GOGA

POEZII

LITERA

Octavian Goga

Poezii

Prefaţă de Ion Dodu Bălan

Editura Litera
2010

Textul actualei ediţii este reprodus după Octavian Goga, Opere,

Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1967 şi Octavian Goga, Opere, Chişinău, 1994,

ediţii îngrijite de Ion Dodu Bălan

Tabel cronologic şi referinţe critice de Ion Dodu Bălan

Fotografii din arhiva Muzeului Naţional al Literaturii Române

Copyright © 2010 Litera, pentru prezenta ediţie

Editura Litera

O.P. 53; C.P. 212, sector 4, Bucureşti, România

tel.: 021 319 63 90, 031 425 16 19, 0752 548 372;

e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteţi vizita pe:

www.litera.ro

Editor: Vidraşcu şi fiii

Director general: Dan Vidraşcu

Redactor: Cristiana Miu

Corector: Corina Tăbăraş

Prepress: Bogdan Mitea

ISBN: 978-606-600-054-3

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

CRONOLOGIE

1628–1633 E scrisă Cronica protopopului Vasile (1577–1659) de la biserica Sf. Nicolae din Scheii Braşovului care cuprinde însemnări cronologice de la 1392 până la 1633 şi vorbeşte de un popă Bratu, venit din oraşul de la poalele Tâmpei, la Răşinari, pe la anul 1480. După informaţiile oferite de istoricul Ştefan Metes, acest preot este traducătorul *Catehismului* de la Sibiu, din 1544, şi strămoşul pe linie maternă al lui Octavian Goga. În ascendenţa poetului se înscrie un lung şir de slujitori ortodocşi ai altarului.

1814 Se naşte cărturarul Sava Popovici Barcianu din această dinastie de preoţi, autor al primei gramatici germano-române.

1918 Vede lumina zilei, la Răşinari, bunicul matern al poetului – unul dintre colaboratorii cei mai devotaţi ai marelui mitropolit şi om politic Andrei Şaguna.

1851 La 28 martie, se naşte, în Crăciunelul de Sus de pe Târnava Mică, în casa unor ţărani fruntaşi, Iosif Goga – tatăl poetului, care a urmat şcoala la Blaj şi la Sibiu, ajungând, din 1878 învăţător la Răşinari şi apoi preot. A fost un om cu suflet delicat, vioi şi bun povestitor, bucuros de oaspeţi, senin şi complet lipsit de înclinări pozitive – cum îl evocă fiul său în *Pagini noi*, Ed. Tineretului, Buc. 1967.

1856 La 2 octombrie se naşte mama poetului, Aurelia Bratu, învăţătoare timp de patru decenii la Răşinari, cu o solidă cultură germană; a scris în paginile revistei *Familia* lui Iosif Vulcan.

1868 Eminescu pleacă de la Blaj prin Ardeal şi culege folclor. Protopopul Ion Bratu îl ajută material şi-i înlesneşte trecerea în Ţara Românească pe la „Vama Cucului“ – deci clandestin.

1877–1878 Are loc Războiul de Independenţă la care participă şi voluntari ardeleni.

1878, ianuarie 10. Moare Ion Bratu, Bunicul poetului.

1878–1879 Iosif Goga e învăţător în Răşinari, unde va deveni şi preot, începând să colaboreze cu articole la *Telegraful Român*, fondat de mitropolitul Andrei Şaguna, la Sibiu.

1880 la 27 ianuarie are loc căsătoria preotului Iosif Goga cu învăţătoarea Aurelia Bratu, la Răşinari. Împreună vor avea cinci copii; trei băieţi: Octavian, Victor, Eugen şi două fete: Victoria şi Claudia.

„În ceea ce priveşte părinţii mei, mama era după naştere şi de felul ei, de la munte: tata era de pe câmpie. Vedeţi deci o îmbinare sufletească: muntele reprezintă prin psihologia lui mai mult contact cu realitatea, mai mult tendinţa de a intra în afunzimi, mai mult acţiunea, câtă vreme câmpia reprezintă orizontul larg, tendinţa de nostalgie, de povestire. Aceste două elemente s-au transmis în sufletul meu şi sub povara lor se menţine această zbuciumare paralelă, care se traduce în cele două îndeletniciri ale vieţii mele: literatura şi politica.“

1881 La 20 martie, stil vechi, după Calendarul Iulian (1 aprilie stil nou, după Calendarul Gregorian) se naşte Octavian Goga... „M-am născut într-un sat care se cheamă Răşinari, la poalele Munţilor Carpaţi şi la 22 km de Sibiu, un sat frumos, o comună care n-a făcut parte din iobăgia din trecut, fiindcă era ceea ce se cheamă sub stăpânirea ungurească «fundus regius» şi cum se spunea în româneşte, în vechile noastre scrisori, în zapise, «slobod crăiesc sat» ... M-am născut, la poale de munte, unde în mod organic am avut totdeauna tendinţa să mă urc pe creste şi de-acolo, din vârful Cindrelului, să văd cele două aspecte ale aceluiaşi popor; soarta a vrut deci să iau de la început contact cu realitatea, găsindu-mă pe o vertebrală a românismului. Cred într-un determinism geografic, care îndrumează toată mentalitatea noastră şi, fireşte, întreaga structură sufletească şi intelectuală“.

1882 Se naşte Victor, fratele poetului, care a murit, însă, la unan.

1883 La 15 septembrie, vine pe lume, Victoria, sora poetului, prototipul personajului din poezia *Dăscăliţa*. A colaborat cu proză la revista *Familia* a lui Iosif Vulcan, de la Oradea. Victoria a fost învăţătoare prin sate ardeleneşti; răpusă de tuberculoză, s-a stins din viaţă, la 20 de ani, în 1903.

A apărut volumul de *Poezii* al lui Mihai Eminescu, ediţia Titu Maiorescu, care va ajunge şi în casa familiei Goga, fiind citite cu ardoare de toţi membrii ei, ei înşişi mânuitori ai condeiului.

1884 În 26 aprilie, apare la Sibiu, *Tribuna* lui Ioan Slavici, publicaţie politică şi culturală cu importante implicaţii în mişcarea naţională a românilor din Transilvania. Aici debutează G. Coşbuc cu fabula *Filosofii şi plugarii.*

1886 Toamna. Octavian Goga îşi începe şcoala la Răşinari (obţinând, an de an calificativul „foarte bine“). Poetul îşi va

aminti, ulterior: „Copilăria mi-am trăit-o până la nouă ani la Răşinari şi la Crăciunel, jucându-mă cu copii de ţărani în decorul sumbru al munţilor sau pe livezile întinse din satul de lângă Cetatea de Baltă unde un popă bătrân, îmbrăcat rumâneşte, îmi povestea seara cum ungurii au spânzurat şapte popi în «Poarta turcilor»“.

La 16 octombrie, se naşte Claudia (Maria) a doua soră, care va publica versuri în revista *Luceafărul*, scoasă la Budapesta de fratele ei, semnându-le cu pseudonimele Simina Bran şi Maria Bratu.

1888 La 11 decembrie, la Răşinari, se naşte Eugen Iosif Goga, cel de-al doilea frate al poetului (viitor scriitor, autorul romanelor *Cartea Facerii* şi *Două Siberii)*.

1890 Octavian Goga se înscrie la liceul unguresc din Sibiu. De atunci datează şi întâile sale încercări poetice. „La nouă ani m-am dus la gimnaziul din Sibiu. Dezlipire grea. Şcoala era ungurească şi eu nu pricepeam nicio vorbă. Din supliciul acestei închisori am trimis de ziua tatii, la nouă ani şi jumătate, primele versuri. Nu le mai ştiu, dar ţin minte că era o proslăvire a opincii oropsite şi că notarul din Răşinari (...) după ce le-a citit la noi la masă, a venit peste câteva zile la Sibiu şi mi-a făcut un cadou: *Poeziile* lui Eminescu, legate frumos, ediţia Maiorescu, cu o dedicaţie: «Micului poet O. Goga ca program».“

1892 Goga intră în internatul liceului (unde trona tendinţa de maghiarizare a elevilor români).

1894 În luna mai, la Cluj, are loc procesul „memorandiştilor“ intentat patrioţilor români de guver-

nul maghiar. Evenimentul zguduie profund conştiinţa tânărului O. Goga.

1897 În decembrie. O. Goga debutează cu poezia *Atunci şi acum*, în revista Tribuna (an XIV, nr. 275).

1897–1902 Publică 36 de poezii în *Tribuna* şi *Tribuna literară* pe care le semnează Octavian sau Tavi.

1899 În urma unui incident cu un profesor naţionalist maghiar, Octavian Goga se transferă la liceul românesc din Braşov, urmat de prietenul său Ion Lupaş, marele istoric de mai târziu. La acest liceu mai învaţă la vremea lor poeţii Şt.O. Iosif, Aron Cotruş, Lucian Blaga şi alţi scriitori ardeleni.

1900 O. Goga îşi ia bacalaureatul.

Vizitează prima dată Bucureştiul. În septembrie, se înscrie la Facultatea de Litere şi Folosofie a Universităţii din Budapesta.

„La Budapesta, la Universitate, am descins cu revolta mea împotriva statului ostil şi cu visurile de înfrigurare literară care mă ţineau sub stăpânirea lor. Lecturile, muzeele, poezia, lungile discuţii politice de la Societatea «Petru Maior» au umplut primii ani ai studenţiei, însemnaţi totodată de zbuciumul unor cumplite crize morale. Viaţa noastră de-atunci în capitala Ungariei era o completă izolare. La «Petru Maior» am dus de la început fermentul revoltei şi-al spiritului românesc. Am dat lupte mari şi agitate împotriva colegilor mai pasivi în faţa regimului. Eu aveam în conştiinţa mea tot arsenalul luptei de rasă şi scriam pe atunci la *Tribuna* articole politice. Budapesta, însă, s-a aşternut asupra mea, vâltoarea de oraş mare mi-a angajat nervii, m-am simţit deplasat pe trotuarele ei, lectura romanelor ruseşti, paralele cu Schöpenhauer şi Nietzsche m-au zvârlit în mizantropie... Satul îmi apărea de departe ca o insulă de salvare senină şi onestă“ – mărturiseşte O. Goga în *Pagini noi*, pp. 10-11).

1901 În decembrie, apare, la Bucureşti, revista *Sămănătorul*, sub conducerea lui A. Vlahuţă şi G. Coşbuc. Va apărea până la 27 iunie 1910, sub diverse conduceri. În paginile ei va publica şi O. Goga.

1902 Apare, la Budapesta, revista *Luceafărul*.

Din iniţiativa şi sub conducerea unor studenţi români (O. Goga, Al. Ciura ş.a.), în 1906 revista se mută la Sibiu, când poetul va lucra la ASTRA).

1903 În aprilie, Goga susţine cu succes examenul fundamental de profesor secundar de istorie, latină şi filologie.

Vara, la Răşinari, Goga începe să traducă (şi să publice în *Luceafărul*) poemul dramatic *Tragedia omului* al lui Madách Imre – traducere.

În august, apare poezia *Casa noastră*, semnată Nic. Otavă, în *Luceafărul*, an. II, nr. 14–15.

1904 Pe 15 februarie, este publicată poezia-capodoperă *Oltul*, semnată Nic. Otavă, în *Luceafărul*, an. III, nr. 4.

Poezia i-a făcut lui I.L. Caragiale o impresie excepţională. Această reacţie e descrisă de O.C. Tăslăuanu în cartea sa de *Amintiri*: „La o masă din fund (din restaurantul Gambrinus)

juca şah Ion Gorun cu G. Coşbuc, iar Caragiale chibiţa. Pe canapea, lângă Gorun, era un volum nou de poezii, cu foile netăiate, adus de Nerva Hodoş, care se aşezase şi el să chibiţeze. Nenea Iancu s-a chiorât de câteva ori la volum, pe urmă l-a luat în mână, deschizându-l aşa la întâmplare. A cetit câteva strofe. Şi-a dres ochelarii, s-a uitat la coperta volumului; autorul un nume necunoscut. A tăiat câteva foi şi, cu vădită curiozitate, a cetit poezia întreagă. A deschis volumul în altă parte şi a dat peste *Oltul*. Când a terminat, a mormăit: «Mă, al dracului!» I-a oprit pe jucători şi i-a silit să asculte poezia întreagă. «Da cine-i ăsta, bre?», întreabă maestrul Caragiale. «Un poet de la noi din Ardeal», îl lămuri Gorun. «Mă da ştii că are talent.» «Ia să-l luăm de la început» şi Caragiale a cetit cu glas tare poezie după poezie, aşa cum numai el ştia să cetească, subliniind frumuseţile şi comentând fiecare bucată. Se făcuse miezul nopţii când maestrul a închis volumul, entuziasmat de noul ucenic al strunei. «Să bem câte o halbă în sănătatea lui», propuse badea George. «Să bem, că-i vrednic», întăriră ceilalţi. Şi cei trei maeştri ai scrisului, împreună cu instruitul şi scăpărătorul Nerva Hodoş, au întârziat până în zorii zilei, reluând lectura volumului şi cântărind fiecare strofă. A fost cea mai strălucitoare consacrare a poetului Goga..."

La 10 aprilie, apare poezia *Dăscăliţa* (al cărei prototip a fost sora poetului, „stinsă prea devreme"), semnată Nic.Otavă, în *Luceafărul*, an.III, nr. 7.

Pe 8 iunie, i se eliberează *Absolutarium* de către Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii din Budapesta.

La 1 octombrie, Goga primeşte un stipendiu pe doi ani (până în octombrie 1906) de la Societatea „Transilvania", pentru studii la universităţile din Berlin şi Paris.

1905 În ianuarie, începe apariţia în *Luceafărul*, a antologicelor poezii *Plugarii, Lăutarul, Dascălul, Rugăciune, Clăcaşii.*

Se publică primul volum de versuri al lui Octavian Goga, *Poezii*, la Institutul tipografic şi de editură *Luceafărul*, Budapesta (volumul poartă pe copertă anul 1906 şi conţine 48 de poezii).

La 24 decembrie, moare tatăl poetului (care i-a fost, probabil, prototipul preotului din poezia *Apostolul*).

1906 La 21 martie, Academia Română îi acordă premiul „Herescu-Năsturel“. În raportul de premiere Titu Maiorescu afirma: „Efectul produs asupra marelui număr de cetitori credem că provine mai întâi din forma frumoasă în care autorul a ştiut să exprime cuprinsul «patriotic» al multora din versurile sale. În adevăr, emoţiunile ce le simte şi ni le transmite tânărul poet sunt izvorâte din viaţa naţională a acelei părţi a României în care s-a născut şi în mijlocul căreia a trăit, din viaţa românilor transilvăneni în faza ei de astăzi, caracterizată prin lupta împotriva tendinţelor de asuprire etnică...“

În luna iunie, are loc logodna lui Octavian Goga cu Hortensia Cosma, fiica lui Partenie Cosma, directorul Băncii „Albina“ – unul dintre cei mai înstăriţi români ardeleni.

În august, poetul demisionează din postul de Secretar II al ASTRA de la Sibiu.

În septembrie, e ales secretar literar al ASTREI (funcţie din care va demisiona, târziu, în 1914).

Pe 16 octombrie, la căsătoria poetului, Alexandru Vlahuţă spunea, ca naş, în „cuvântul“ său: „Astăzi poeţii nu mai au jilţ de odihnă în cer, lângă Dumnezeu, astăzi poeţii la neamuri cum e al nostru, nu pot fi numai nişte visători ori cântăreţi ai frumuseţii veşnice – ci trebuie să fie poeţi-cetăţeni, care trăind pe pământ şi între semenii lor luptă pentru idealurile acestora, cântă luptând şi luptă cântând.“

Căsătoria a luat amploarea unei adevărate sărbători naţionale, la care au participat multe personalităţi ale vremii şi i-a inspirat poetului poezia *O rază* cu strofa:

Te-apropie, te-apropie de mine. / Vreau mâna ta minunea mea bălaie; / Azi, sub aprinsa cerului văpaie, / În strălucirea mândrei bolţi albastre, / Să se-nfrăţească sufletele noastre, / Să se topească-n firea-ndrăgostită / Atât prisos de viaţă netrăită, / Ce răzvrătit îmi fulgeră prin vine.

1907 La 1 ianurie, O. Goga editează la Sibiu săptămânalul *Ţara noastră* (care va apărea până în 1909, în format de ziar; între 1922 şi 1931, la Cluj, în format de carte; între 1932 şi 1938, la Bucureşti, în format de ziar şi, apoi din nou de carte). A fost o revistă pentru popor şi se orienta după *ideea poporanistă a datoriei intelectualilor faţă de popor,* de ţărani îndeosebi. Literatura publicată era patriotică, militantă şi se inspira din realităţile satului. Printre colaboratori întâlnim personalităţi

foarte felurite: Ilarie Chendi, M. Sadoveanu, D. Ciureriu, Petre Dulfu, Zaharia Stancu, Al. Hodoş, Al. O. Teodoreanu, T. Vianu, Camil Petrescu ş.a.

În martie, izbucnesc răscoalele ţărăneşti (care îi inspiră lui Goga poezii precum *Cain; O, ţară ştiu; Cosaşul*). Ecouri ale acestor răscoale se găsesc deopotrivă, în scrierile lui I.L. Caragiale, N. Iorga, Cezar Petrescu, L. Rebreanu, Spiridon Popescu.

1908 Publică volumul *O samă de cuvinte*.

1909 Apare volumul de versuri *Ne cheamă pământul*, cu poezii antologice, precum: *Un om, În munţi, Graiul pâinii.*

1910 Iunie. Goga candidează, fără succes, la alegerile de deputaţi pentru Parlamentul de la Budapesta.

1911 Februarie. La Cluj are loc procesul intentat lui O. Goga, în urma căruia poetul este condamnat la o lună de închisoare şi 600 coroane amendă.

Îşi execută detenţia la Seghedin, unde-l vizitează, venit special de la Berlin, I.L. Caragiale. Vizita o evocă Goga în articolul *A murit Caragiale*. În închisoare scrie poeziile: *Eu ştiu un basm* şi *Poetul*.

Apare broşura lui O. Goga: *Ce e Tribuna zilelor noastre?...* ca răspuns la broşura *Mangra, Tisza* şi *Tribuna*.

Apare volumul de publicistică: *Însemnările unui trecător. Crâmpeie din zbuciumările de la noi.*

1912 Ianuarie. O. Goga revine la conducerea revistei *Luceafărul* (până la 16 noiembrie).

1913 În ian.–febr., O. Goga face parte din delegaţia P.N.R. pentru tratative cu guvernul ungar privind drepturile naţionale ale românilor din Transilvania.

Îi apare volumul de poezii *Din umbra zidurilor* – caracterizat prin sentimentul dezrădăcinării.

1914 La 14 februarie, are loc premiera piesei *Domnul Notar*, pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti.

Se publică în volum piesa *Domnul Notar,* (care a cunoscut patru ediţii în acelaşi an).

La 29 mai, O. Goga este ales membru corespondent al Academiei Române.

Din cauza represiunilor îndurate din partea autorităţilor ungureşti, dar şi din pricina neînţelegerilor cu vechea conducere a P.N.R., Octavian Goga trece în România,

rămânând şi activând în Bucureşti pe toată perioada neutralităţii României.

În decembrie, Goga este ales în Comitetul de conducere al Ligii culturale pentru unitatea politică a tuturor românilor.

1915 Februarie. Se constituie, la Bucureşti, „Legiunea ardeleană“, condusă de O. Goga, care, în octombrie, scoate şi ziarul *Ardeleanul*.

Septembrie. S-a creat la Bucureşti „Federaţia Unionistă“, în conducerea căreia se află şi O. Goga.

Este editat volumul lui său de publicistică *Strigăte-n pustiu. Cuvinte din Ardeal într-o ţară neutrală.*

1916 Ianuarie. Procurorul regal din Cluj ordonă urmărirea lui O. Goga, acuzat de „crima de complot“, pentru aderarea la „Federaţia Unionistă“.

La 17 august când România intră în război, poetul publică un articol în ziarul *Epoca*, exclamând: *Nu mai sunt Carpaţii!*

Apare volumul de poezii *Cântece fără ţară.*

În noiembrie - decembrie, după ocuparea Capitalei de către trupele germane, O. Goga se refugiază la Iaşi. Acolo scrie un jurnal (aflat, în prezent, în posesia noastră I.D.B.) – cu titlul: *Fărâmituri dintr-o prăbuşire.*

1917 La 7 ianuarie se formează în Iaşi „Comitetul Naţional al Românilor emigraţi din Austro-Ungaria“ (cei 12 membri ai săi: O. Goga, Vasile Lucaciu, I. Nistor, Z. Bârsan, Sever Bocuş ş.a. care semnează „declaraţia de război“ monarhie austro-ungare).

Goga e mobilizat la Biroul de propagandă al Armatei Române. Împreună cu M. Sadoveanu – la solicitarea generalului Constantin Prezan – scoate la Iaşi ziarul *România* – organ al apărării naţionale. În articolul de fond al primului număr, Octavian Goga afirma „Pe câmpul întins, unde se prind în mănunchi puterile de apărare ale unui neam, venim astăzi şi noi, o seamă de oameni ai condeiului“.

La *România* au colaborat scriitori din toate generaţiile, din toate provinciile româneşti şi din toate orientările estetice. Amintim pe Octavian şi fratele său Eugen Goga, pe Barbu Ştefănescu Delavrancea, M. Sadoveanu, Ion Minulescu, Mircea Dem Rădulescu, Vasile Militaru, G. Rotică ş.a. Octavian Goga a publicat 46 de articole şi mai multe poezii.

1918 După semnarea Păcii de la Bucureşti, Octavian Goga consideră că prezenţa sa în Apus, la Londra şi Paris, este mai

folositoare decât în Moldova.

În iunie pleacă spre Paris „trenul Take Ionescu“, cu 200 de persoane indezirabile pentru ocupanţii germani. Pentru a nu fi arestat de austrieci, O. Goga face un ocol prin Rusia. După pregătirile de rigoare, îşi lasă barbă, poartă ochelari à la Cehov, se îmbracă ruseşte, îşi procură un paşaport pe numele Gheorghe Oprescu şi, întovărăşit de Sever Bocu şi călăuzit de voluntarul ardelean Guin, poetul trece Nistrul. Ajunge la Moscova, de acolo la Petrograd unde, la Legaţia noastră, îşi face noi acte şi trece în Suedia, unde îşi reia identitatea şi numele adevărat. Continuă drumul prin Stockholm, Kristian şi Bergen, traversează Marea Nordului şi ajunge la Londra, iar de acolo la Paris, unde se alătură grupului de români care iniţiază o mişcare propagandistică în favoarea intereselor României.

24 august – 6 septembrie, la Paris se creează, sub preşedinţia lui Take Ionescu, *Consiliul Naţional pentru Unitatea Românilor*. O. Goga este ales vicepreşedinte al acestuia alături de Vasile Lucaciu, dr. C. Angelescu şi Jean Th. Florescu. Scopul *Consiliului* era să propage în opinia publică mondială ideea necesităţii desăvârşirii unităţii noastre naţionale şi argumentarea legitimităţii ei. Numai la câteva săptămâni de la înfiinţarea lui, *Consiliul* a fost recunoscut de guvernele Franţei, Angliei, Italiei, Statelor Unite ale Americii.

La Paris apare publicaţia *La Roumanie*.

Pe 1 decembrie, Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia hotărăşte Unirea Transilvaniei cu România.

La 2 decembrie, O. Goga, aflat la Paris, este ales membru în *Consiliul* Dirigent al Transilvaniei.

1919 5 decembire, Goga este numit Ministru al Instrucţiunii şi Cultelor (până la 15 martie 1920) în guvernul Alex. Vaida-Voievod.

1920 Martie. Goga părăseşte P.N.R. şi intră în Partidul Poporului, al mareşalului Alexandru Averescu.

La 13 iunie, devine Ministru al Cultelor şi Artelor în guvernul Averescu (unde va funcţiona până la 17 decembrie 1921).

1920–1921 O. Goga divorţează de Hortensia Cosma, căsătorindu-se cu Veturia Triteanu, (căreia îi scrisese de multă vreme din

închisoare, zicându-i familiar *Dundel*).

1922 15 octombrie. Reapare, la Cluj, revista *Ţara Noastră* (până în 1931, când se mută la Bucureşti).

Se înfiinţează la Bucureşti „Societatea autorilor dramatici". O. Goga se numără printre fondatori.

1923 O. Goga rosteşte la Academia Română despre George Goşbuc, căruia îi succede, publicându-l în broşură în acelaşi an.

O. Goga publică broşura *Ideea naţională*.

1924 Îi apare volumul antologic *Poezii*, la Ed. Naţională, Bucureşti, „Scriitori români".

Poetul este distins cu Premiul Naţional pentru poezie, creat chiar în acel an.

1926 Martie, O. Goga devine Ministru de Interne în guvernul Alexandru Averescu (unde va funcţiona până la 4 iunie 1927).

1927 Apare volumul *Mustul care fierbe*, conţinând articole publicate în revista *Ţara noastră* despre care autorul spunea: „Sunt pagini smulse din zbuciumul cotidian, din risipirea de suflet pe care o cer problemele noastre de existenţă. Toate se reduc la principiul fundamental de viaţă, la ideea naţională, misterul de procreaţie a acestui neam şi singura lui formulă pentru ziua de mâine."

Reprezentarea piesei *Meşterul Manole*, pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti care se menţine în repertoriu şi în stagiunile din 1927–1929.

1928 O. Goga este ales vicepreşedinte al Partidului Poporului.

Apare în volum piesa *Meşterul Manole*.

1930 Este publicat volumul *Precursori* cu un portret inedit (al lui O. Goga, realizat de Camil Ressu), 309 pagini.

Apare volumul de articole şi cuvântări: *Aceeaşi luptă: Budapesta – Bucureşti,* Ed. „Universul", Bucureşti, 386pagini.

O. Goga se implică în mişcarea carlistă pentru înlăturarea Regenţei şi aducerea lui Carol al II-lea pe tron.

1931 Aprilie. O. Goga împlineşte 50 de ani. Evenimentul capătă proporţiile unei sărbători naţionale. Îl sărbătoresc toate marile instituţii: Academia Română, Societatea Scriitorilor, Senatul, universităţile, şcolile.

1932 16 februarie. Facultatea de Filosofie şi Litere a Universităţii din Cluj îi decernează titlul de *doctor honoris causa*. Este numit profesor la universitatea clujeană. Municipalitatea îl proclamă

cetăţean de onoare al Clujului, dotându-l cu un teren pentru construirea unei case.

Goga preia conducerea Partidului Naţional Agrar. Face alianţă cu A.C. Cuza într-o grupare politică de extremă dreapta.

Apare, la Bucureşti, seria a III-a a revistei *Ţara noastră* (până la 10 iulie 1938). Subtitlul revistei: „foaie pentru săteni"; director – prietenul şi colaboratorul politic al lui O. Goga, scriitorul Alexandru Hodoş.

1934 Apare în volum *Tragedia omului* de Imre Madách, în traducerea lui O. Goga. Traducerea a fost apreciată ca fiind excepţională, de valoarea originalului.

1934–1937 Deputat în Parlamentul României, Goga rosteşte mai multe discursuri în spiritul ideii naţional creştine aşa cum era exprimată programatic de Partidul Naţional Creştin.

1935 Rosteşte, în Adunarea Deputaţilor, discursul *România românilor* (publicat în 1936).

1936 În ziua de 8 mai, îşi redactează *testamentul*, în care face şi această mărturisire de crez politic: „Îmi pare rău că n-am putut sluji Ţara cum aş fi vrut şi cred că aş fi putut – cu credinţă şi hotărâre. Am trăit în vremea proştilor – a stăpânit mediocraţia sub Regele tranzacţionist în chestiuni de morală, timid şi fără orizont în probleme de Stat. Ce va fi de Ţară, în vâltoarea care vine, nu ştiu – dar cred în puterile sufleteşti ale neamului."

1937 La 28 decembrie, se formează Guvernul prezidat de O. Goga, cunoscut şi sub sintagma Goga - Cuza şi, ironic, „guvernul scarlatinei", fiindcă a durat foarte puţin.

1938 În 10 februarie Regele impune demisia guvernului *Goga-Cuza*. Goga e decepţionat. Bolnav de inimă pleacă la Viena de unde se întoarce în mai.

Face, la Cluj, vizite prietenilor, se plimbă şi într-o zi ia masa la prietenul său, Laurian Gabor, fost primar al oraşului. După prânz, se întoarce cu automobilul la Ciucea.

La 5 mai face o congestie cerebrală.

La 7 mai, orele 14 şi 6 minute, Goga trece în nefiinţă, la puţin timp după ce împlinise 57 de ani.

Pentru a i se face funeralii naţionale e adus la Bucureşti cu un tren special, fiind depus la Ateneul Român.

E înmormântat la Cimitirul Bellu, dar peste 8 luni rămăşiţele sale pământeşti sunt duse în mausoleul de la Ciucea.

1939 Postum, apare volumul de poezii *Din larg*.

POETUL CARE A CÂNTAT LUPTÂND ŞI A LUPTAT CÂNTÂND

Nestatornicia istoriei şi a gusturilor estetice ale oamenilor a făcut ca chipul real al lui Octavian Goga să-şi schimbe contururile, într-o posteritate maşteră, în învălmăşagul confruntărilor politice şi ideologice de la noi. Anii de dictatură au făcut ca activitatea omului politic, judecată pătimaş, nenuanţat, să întunece imaginea poetului, până la anulare şi până la scoaterea din manuale şi interzicerea operei sale.

Rareori s-a ţinut seama de faptul că O. Goga a fost poetul care *a cântat luptând şi a luptat cântând*, cele două dimensiuni ale personalităţii sale luminându-se reciproc pentru a atinge acelaşi sublim ideal naţional: Marea Unire, înfăptuită la 1 Decembrie 1918 şi unitatea spirituală a românilor.

La 14 octombrie 1906, Octavian Goga, la 26 de ani, s-a căsătorit cu frumoasa Hortensia Cosma, fiica unuia dintre cei mai înstăriţi români din Transilvania. La evenimentul menit să schimbe destinul social al poetului, naş de cununie a fost poetul Alexandru Vlahuţă care a spus într-un discurs antologic: „astăzi, poeţii, la neamuri cum e al nostru, nu pot să fie numai nişte visători ori cântăreţi ai frumuseţii veşnice, ci trebuie să fie poeţi cetăţeni, care, trăind pe pământ şi între semenii lor, luptă pentru idealurile acestora – cântă luptând şi luptă cântând.“ Cu un atare îndemn, Vlahuţă – un scriitor prea nedreptăţit – îi ura lui Goga „să fie cel dintâi erou al izbânzii ce va să vie!“

Un asemenea destin şi rost în viaţă a avut omul politic şi scriitorul care mărturisea într-un interviu acordat scriitorului F. Aderca: „Nu pot avea altă credinţă decât aceea pe care am voit s-o

înfăptuiesc cu propria mea viaţă. Scriitorul trebuie să fie un luptător, azi îndeosebi. (...) Scriitorii au acest mare rol social. Nimeni altul nu-l poate împlini în locul lor şi atunci când sunt absenţi, începe iremediabila anarhie. Vrem o literatură militantă. Asta, care e în primul rând armonie, e singura în stare să purifice atmosfera vieţii sociale. (...) Nu cred că mă înşel. Sunt pe drumul cel drept. Cred că năzuinţele naţionale pe care le apăr sunt legitime.“ (F. Aderca: *Mărturia unei generaţii,* E.P.L., 1967).

În *Fragmente autobiografice*, în acelaşi spirit despre rolul militant al scriitorului, O. Goga mărturisea: „Eu, graţie structurii mele sufleteşti, am crezut întotdeauna că scriitorul trebuie să fie un luptător, un deschizător de drumuri, un mare pedagog al neamului din care face parte, un om care filtrează durerile poporului prin sufletul lui şi se transformă într-o tribună de alarmă.“

Un asemenea poet-profet a fost în lumina întregii critici şi istorii literare O. Goga, încât un exeget ca Basil Munteano era îndreptăţit să afirme: „Dacă există pe lume un poet care a influenţat evoluţia unui popor în strânsă legătură cu destinul său şi a cărui operă se aseamănă cu explozia unei idei-forţă – acest poet este *Goga*.“ (B. Munteano: *Panorama de la littérature roumaine contemporaine*, Paris, 1938, p. 130)

*

Apariţia, în anul de graţie 2010 la Editura *Litera* în colaborare cu *Jurnalul Naţional,* a unei noi ediţii de *Poezii* Octavian Goga prilejuieşte o judecată de valoare mai nuanţată asupra marelui poet, fixat, de la 1906 încoace, în formula corectă, dar, cred, incompletă: „poetul pătimirii noastre“. Aşa cum altădată am completat formula lui C. Dobrogeanu-Gherea cu privire la *Coşbuc, poetul ţărănimii*, propunând caracterizarea „poetul românimii“, socotim, după multe studii şi

cercetări, inclusiv o monografie, că e momentul să vorbim despre *Octavian Goga, poetul ca poet al pătimirii şi al împlinirii nădejdilor noastre.*

Aceasta mi se pare judecata de valoare cea mai acoperitoare în care se topesc toate cele exprimate de-a lungul vremii: *poeta vates* (prooroc, vizionar şi mesianic), *un Tirteu*[1] al „cântecelor fără ţară", crainicul dezrobirii neamului, erou al ideii de unire naţională. Nu puţini au văzut în el un continuator al corifeilor Şcolii Ardelene (vezi versurile: *Sătenii seara să-i adun / Şi să le spun din carte / Că sunt din neam împărătesc / Din ţară depărtată / Că tot pământul rotogol / A fost al lor odată*); unii l-au crezut un descendent al genialului Eminescu, îndeosebi în publicistică.

Prin multe ipostaze ale liricii sale, Goga mărturisea a fi „continuatorul normal al simţirii generale, pe care, în mod firesc am dus-o şi eu cu un pas mai departe"[2].

Identificat cu destinul istoric al neamului său, cu lupta, suferinţele şi năzuinţele acestuia, O. Goga este ceea ce se cheamă un *poet naţional*. Un poet care dă glas, cu o înaltă valoare artistică, concepţiei despre sine, despre lume şi viaţă a neamului său, despre raporturile acestuia cu timpul şi spaţiul, cu divinitatea, cu viaţa şi moartea, cu iubirea şi ura, cu natura, cu cei ce-au fost şi nu mai sunt, cu eroi şi martiri ori oameni de rând care au dus greul istoriei pe „umerii lor gârbovi de povară".

În această ipostază se defineşte poetul în poezia *Am fost*:

Am fost logodnicul durerii,
Cobzarul cu aceleaşi strune,
Ce-şi ţese cântecu-nvierii
Din stihuri de îngropăciune...

În noaptea mea înviforată,
Drumeţ îndrăgostit de soare,
Am fost o harfă spânzurată
Pe-o straşină de închisoare...

Zidit din lacrimi şi dezastre,
Eu am vestit o lume nouă,
Voi mi-aţi dat vaierele voastre,
Eu v-am dat inima mea vouă.

Se conturează, în aceste versuri cu valoare de *Ars poetica*, chipul celui ce a purtat în poeziile sale „tot amarul, toată truda“ „Atâtor doruri fără leacuri“ şi „viforul în care urlă / Şi gem robiile de veacuri“, ale oropsiţilor ce duc „cu braţele-amândouă / A muncii rodnică povară / Sub strălucirea-nlăcrimată / A dimineţilor de vară“ *(Plugarii).*

Personalitatea acestui poet aşa cum se conturează ea din zguduitoarea frescă a satului transilvănean cu *Clăcaşii* truditori ai gliei altora, cu dascăli şi dăscăliţe, cu preoţi-apostoli şi lăutari-artişti, închegată în volumul *Poezii* din 1905, ori din acel tulburător şi tragic *Ne cheamă pământul* (1909), ecou simbolic al răscoalelor ţărăneşti din 1907; imaginea înstrăinatului „fără de ţară“ care se consideră „o lacrimă târzie / din plânsul unei mii de ani“ şi ţipătul muiat în sânge al văduvelor din Ardeal, imaginea poetului *vates* (prooroc) ce se impune cu o solemnitate tragică din volumele *Din umbra zidurilor* (1913), *Cântece fără ţară* (1916) şi postumul *Din larg* (1939) s-a proiectat luminos şi trainic pe fruntarul literelor româneşti. Peste această imagine a unui poet naţional, apreciat ca atare de toţi marii critici de la Titu Maiorescu, N. Iorga, G. Ibrăileanu, E. Lovinescu la G. Călinescu, Tudor Vianu, Şerban Cioculescu, Ovidiu Papadima, Dumitru Micu, Ion Chinezu, C.

Ciopraga, Mircea Zaciu, Teodor Vârgolici, Marian Popa au fulgerat judecăţile de valoare *encomiastice*, *iconodule*, cel mai adesea, şi uneori cele *iconoclastice,* acuzatoare ale detractorilor săi care au condus la excluderea din literatura oficială a lui O. Goga, după 1944, şi din biblioteci a operei sale, vreme de multe decenii în regimul dictatorial. Odată cu interzicerea volumelor sale de versuri au avut aceeaşi soartă şi operele sale dramatice: *Domnul notar* şi *Meşterul Manole,* precum şi publicistica sa – una dintre cele mai valoroase de după Eminescu – *O seamă de cuvinte* (1908), *Însemnările unui trecător* (1911), *Strigăte-n pustiu* (1915, *Mustul care fierbe* (1927), *Precursori* (1930), *Discursuri* (1942).

Pentru Goga presa reprezenta „cel mai viu laborator al conştiinţei obşteşti“, „gazetele sunt plămânii neamului“.

Poet naţional în toată plenitudinea sintagmei, *dramaturg* inovator pe teme tradiţionale, *tălmăcitor* de excepţie în limba română al unor opere străine (maghiare, italieneşti, germane etc.), *orator* fermecător din stirpea marilor retori români (Simion Bărnuţiu, Kogălniceanu, Iorga, Al. Lahovari, N. Filipescu, Delavrancea), Goga s-a impus şi ca un *publicist* inspirat, strălucitor, în descendenţă eminesciană. Goga, ca poet şi publicist militant, a jucat un rol de excepţie în devenirea istorică a românilor, în Marea Unire de la 1918, în formarea statului naţional unitar. Caracterizându-l, marele estetician şi istoric literar Tudor Vianu scria: „Niciodată în istoria noastră naţională un om n-a împreunat în personalitatea lui mai multe titluri de nobleţe omenească. A fost în acelaşi timp cel mai mare şi mai necontestat poet naţional, cel mai strălucit orator, cel mai clasic prozator, un gazetar inegal şi un om politic de mare anvergură.“

*

Omul acesta, în care s-au strâns atâtea haruri, s-a născut în Răşinari, la 1 aprilie, stil nou, 1881, în casa preotului Iosif, venit de pe Târnave şi a dăscăliţei Aurelia, născută Bratu – descendentă a unei lungi familii de preoţi.

O. Goga a urmat liceul la Sibiu şi la Braşov şi Universitatea la Budapesta, unde a scos revista *Luceafărul* (1902) – împreună cu Oct. C. Tăslăuanu, Al. Ciura, A.P. Bănuţ – ca organ al tinerimii, cu speranţa că vor avea „un stimul de emulare pe teren literar“ şi o tribună de afirmare a ideii naţionale şi a românismului susţinut în revista lui Goga, *Ţara noastră*, Sibiu 1908–1909, Cluj (1922–1931), Bucureşti (1932–1938).

După Unirea din 1918, Goga va fi de mai multe ori ministru, parlamentar, şef de partid şi şeful guvernului pentru foarte scurtă vreme. La 11 februarie 1938, prim-ministrul Goga va fi trădat de Regele Carol al II-lea, acesta introducând dictatura regală.

Poezia lui Octavian Goga din cele cinci volume, citate mai sus, privită în ansamblul ei, respiră un aer de grandoare şi tristeţe, ca pânzele bătrânului Brueghel care evocă uciderea pruncilor, de pildă. Imensele scene de fundal din poeziile: *Oltul, Plugarii, La noi, Clăcaşii, Vorbeau azi-noapte două ape, Cosaşul* etc. etc. desfăşurate, parcă, pe toată întinderea spaţiului mioritic şi a timpului nostru istoric asigură anume majestate miraculos solemnă (uneori tragică, alteori senină) episoadelor şi figurilor din primul plan, micilor tablouri rustice, peisajelor, ocupaţiilor zilnice, evenimentelor din viaţa ţăranilor, integrându-le cu fineţe artistică în ritmul vieţii universale. De aceea Goga nu e numai un poet local, al satului, ci naţional. Nicio tentă bucolică şi pastorală, nicio convenţie idilică, nimic artificial, ceea ce asigură prospeţimea şi inovaţia în tradiţie a poeziei gogiene. Tonurile aspre, triste, tragice din fundal

se răsfrâng nuanţat pe figurile din prim-plan, pe destinul învolburat al oamenilor care au un acut sentiment *al datoriei* şi *al legii pământului.*

În universul liricii lui Goga apare satul tradiţional şi „veşnic“ cu preotul ivit la portiţă cu chip de apostol şi profet, „moşneag albit de zile negre“, se profilează dascăli ideali, asemenea unor sfinţi dintr-o icoană veche, purtând în ochi scânteie „din focul mare-al dragostei de lege“, apar dăscăliţe mucenice care-ngrijesc copii altor mame, ascultă plânsul nevestelor cu feciorii duşi în slujbă la-mpăratul şi le-ascund „o lacrimă-ntre slove în alte ţări când le trimit oftatul“. Figurile satului se înmulţesc şi se diversifică în universul liricii gogiene cu popa Solomon, cantorii Nae şi Cimpoi, biata Mura cu feciorul, lăutarul ce poartă ferecate durerile oamenilor pe corzile strunei sale în care „... împleteau străbunii cucernici / Credinţa visării deşarte / Şi-n graiul lor plânge şi n-are repaos / Amarul nădejdilor moarte“, ţiganul Iepure şi nemuritorul Lae Chiorul a cărui cântare are o funcţie tonică, răscolind uşoare melancolii şi amintiri, aţâţă patimi şi potoleşte doruri, oţeleşte sentimentele majore ale colectivităţii în lupta pentru libertatea naţională şi dreptate socială. Pentru înfăptuirea acestor năzuinţe, în poezia lui Goga, întreaga natură se solidarizează cu cei oprimaţi, de la stropul de rouă şi firul de busuioc şi izmă creaţă, de la „bătrânul Olt“ şi străvechiul codru, până la „cetatea eternelor stele“.

La Goga, ca şi la Sadoveanu, natura este istorizantă, în sensul că încorporează în sânul şi memoria ei nenumărate evenimente istorice şi sociale. Natura în poezia gogiană apare ca o cronică *sui-generis* ca în *Oltul*. Natura în lirica lui Goga nu apare ca un pastel, ci ca o creatoare de atmosferă în sens strict liric, precum în *Dăscăliţa:*

Sfios amurgul toamnei mohorâte

Îşi mişcă-ncet podoaba lui bolnavă,
Ca din cădelniţi fumul de tămâie,
Prelung se zbate frunza din dumbravă
Tu stai în prag, şi din frăgar o frunză
La sânul tău s-a pogorât să moară,
Iar vântul spune crengilor plecate
Povestea ta, frumoasă domnişoară.

E în atmosfera poeziei lui Goga un aer de Eden trist şi de mângâietoare sfinţenie care nu descurajează, ci tonifică şi îmbărbătează la trăirea demnă a suferinţelor sociale şi naţionale.

Lectorul poeziei lui Goga reţine dintr-odată imaginile şi simbolurile plămădite „de feciorul lui Iosif preotul“ din elemente ale lumii bisericeşti. Izbeşte prezenţa mare a simbolurilor, metaforelor şi a termenilor de provenienţă ecleziastică: a) biblică, b) din practica liturgică, c) din sfera cinului bisericesc, d)aclamaţii şi invocaţii liturgice: Iisus pe valuri, Nunta de la Cana Galileii, prăbuşitul Ilion, Bobotează, Rugăciune, Canaanul, Tatăl nostru, Născătoarea, tropare, hirotonire, strană, cuminecătură, altar, preot, părinte, spovedanie, denii, Florii, Înviere, binecuvântată etc. etc. sunt termeni cu o frecvenţă surprinzătoare şi cu o fericită funcţie estetică.

Poezia-artă poetică *Rugăciune* cu care se deschide primul volum al lui Goga, din 1905, e expresia cea mai înaltă şi mai originală a funcţiei estetice pe care o are elementul religios în creaţia gogiană, în care poetul îşi defineşte personalitatea creatoare:

Alungă patimile mele,

Pe veci strigarea lor o frânge
Şi de durerea altor inimi
Învaţă-mă pe mine a plânge.

În faţa unor asemenea atitudini, nu putem să nu subscriem la teza lui Friedrich Schlegel, după care „arta este o manifestare vizibilă a Domnului pe pământ“, iar „poezia însăşi nu e nimic altceva decât expresia pură a acestui cuvânt lăuntric etern“. La noi, poetul şi eseistul Nichifor Crainic a demonstrat-o convingător în articolele sale despre poezia religioasă românească *(Sensul tradiţiei)*. Vom crede, deci, ca abatele Henri Brémond, în celebra sa lucrare *Prière et poésie* (1926), că poezia şi rugăciunea adevărată au acelaşi izvor: contopirea sufletească cu obiectul credinţei până la acel punct miraculos în care creatorul-artist ar sta de vorbă cu „Creatorul tuturor lucrurilor“. Fireşte, lucrurile se cer nuanţate, pentru a evita confundarea mecanică a celor două noţiuni.

În universul liricii gogiane, lectorul se întâlneşte şi cu alte ipostaze ale poetului zis „al pătimirii noastre“, din păcate prea mult ignorate, precum cântăreţul iubirii *(Cade-o lacrimă, Şoapte, Dorurile mele, Scrisoarea ta)* sau sentimentul dureros al *dezrădăcinării* şi al alienării *(Bătrâni, Prăpastie, Lacul, Aşteptare)* şi al desţărării: *Boboteaza, Poveste, Pribeag* şi multe, multe poezii-spovedanie ale unui suflet chinuit, zbuciumat, afectat de singurătate şi de însingurare.

*

Poetul-profet mesianic

Octavian Goga a crescut într-o curată atmosferă religioasă, în spiritul datinei străbune, al „legii

vechi“ statornicită de credinţa „ortodoxă“, şi echivalentă, până la un punct, cu bătrânul drept canonic care a dirijat vreme de veacuri viaţa neamului nostru de pretutindeni, luminându-i „cărările pribege“. De mic a fost îndemnat de mama sa preoteasă: *Zi Tatăl nostru seara, dragă / Şi să te porţi la-nvăţătură*. A frecventat biserica în care era strâns *tot bietul nostru plâns sărac* şi *dorul nost neizbândit*. A ascultat cu evlavie *troparele* din strană, a cules învăţătura cărţilor bisericeşti, vorba domoală şi cuminte a *Ceaslovului,* pe paginile căruia au picurat lacrimile mamei (*Şi plânge mama pe Ceaslov*). A ascultat *jalnica poveste* a *Apostolului,* într-un amurg *ca o vecernie domoală* şi a privit, cu sufletul răscolit de doruri, chipul *Dascălului* „ca un sfânt dintr-o icoană veche“, a cărui povaţă l-a urmărit toată viaţa:

Bucoavna ta, sub pragul de sub grindă,
Îşi hodineşte-nvăţătura noastră,
Dar glasul tău şi azi, la zi de praznic,
Toată povara greului o poartă.
Pierdut ascult troparul tău din strană
Şi tainică şi sfântă-mi pare clipa...

Goga a crescut cu „aghiasmă şi prescură“, în miros de smirnă, de busuioc sfinţit şi de tămâie, s-a dezvoltat într-un mediu bisericesc, din care va împrumuta ca nimeni altul cuvinte, comparaţii şi simboluri pentru poezia sa.

Cu asemenea imagini în suflet, Goga a plecat la învăţătură, s-a dezrădăcinat din sat, dar a păstrat neatinsă credinţa străbună.

Elementul religios în poezia lui Goga are, firește, o funcţie religioasă, dar şi estetică, mai ales în limbajul provenit din *Cartea Cărţilor*, din practica liturgică şi din sfera cinului bisericesc:

Împăratul Măririi, Dumnezeul neamurilor toate, profeţie, spovedire, Crezul, Născătoare, jertfele laudei, Sâmpetru, canoane, mucenici, odoare, patrafir, mir, hirotonire, prooroc, cădelniţă, denii, vecernie, Judecata cea din urmă, Cina cea de taină etc. etc.

Cuvintele din sfera ecleziastică şi combinarea lor în contexte specifice concentrează în ele virtualităţile cele mai expresive ale stilului lui Octavian Goga, un stil viguros, bărbătesc, mesianic, dar şi încărcat de vrajă, de mister, de note esopice, sibilinice, menite să apere mesajul patriotic şi social de vigilenţa cenzurii din imperiul austro-ungar.

„Condiţiile locului – scria E. Lovinescu – i-au impus, ce e drept, anumite norme şi rezerve formale; neputându-se exprima liber, el a trebuit să se retracteze adesea în formule vagi şi misterioase, ocolind cuvântul propriu, într-un amestec de bărbăţie şi de jelanie şi mai ales vaticinaţie, vrednică de vechii profeţi în aşteptarea frenetică a Mântuitorului, a deznodământului, ce va răzbuna milenara nedreptate; Crai tânăr, crai mândru, crai nou“.

În viziunea lui Goga natura e religioasă şi istorizantă. Bătrânul Olt „cu buza arsă“ e o adevărată cronică a istoriei neamului nostru. La fel „tustrele Crişuri“ şi Mureşul şi Prutul. O poezie interzisă multă vreme: *Vorbeau azi-noapte două ape* dă glas apelor ca unor tragice personalităţi istorice. Cât de răscolitor se adresează Prutul, de sub oprimarea rusească, Mureşului de sub împilarea austro-maghiară:

În taina apelor afunde
Un ţintirim de veacuri port,
Mi-e albul înspumatei unde
Mai trist ca giulgiul unui mort...
Din Vreme-n vreme mai străbate

Un lung îndepărtat fior
Şi-ncheieturile trunchiate
Atâta de cumplit mă dor...

N-auzi cum strigă Basarabii
Blestemul zilelor ce vin,
Cum sună-n bucium pârcălabii
De la Soroca la Hotin?
Eu simt cum matca mea tresare
De-al amintirilor şuvoi,
Arcaşii lui Ştefan cel Mare
Îmi cer azi moaştele-napoi...

La sinteza tragediei istorice a Basarabiei, evocată de Prut, bătrânul Mureş schiţează tragedia şi mai întunecată a Transilvaniei, a românului împilat, de pretutindeni:

În valul meu de veacuri plânge
Acelaşi vaier stins şi mut,
Mai multe lacrimi decât sânge
Nisipul meu a cunoscut.
Tu-ţi plângi mărirea îngropată,
Eu jalea veche an de an,
Tu ai avut părinţi odată,
Eu veci de veci am fost orfan...

De aceea, elementul religios din poezia lui Goga se cere înţeles într-un anume context istoric. El e credinţă întruchipată în „legea veche“, în tradiţie şi datină şi mai puţin zbatere metafizică, speculaţie filosofică, tragic frământată în teascurile sufletului, cum e în poezia lui Arghezi şi Blaga. Poezia lui cu note religioase e mai aproape de aceea a lui V. Voiculescu, Nichifor Crainic, Radu Gyr sau George Gregorian. Elementul religios nu apare la

Goga ca expresie a unei crize mistice, spiritualiste, ci ca o dureroasă, chinuitoare cântare a divinităţii. Pe el nu-l preocupă explicarea harului, a misterului divin, ca pe poeţii mistici spanioli ori francezi, să zicem, ca Paul Claudel, poetul creştin francez ori Rainer Maria Rilke, poetul creştin german – cum îi definea Dumitru Stăniloae.

Goga crede şi nu cercetează, nu se zbate între credinţă şi tăgadă. Crede frumos, profund, curat, fără complicaţii, crede ca ţăranul român, ca vechiul popă de ţară (*Apostolul*) care, înconjurat de norodul său, a fost întotdeauna şi un îndrumător al mulţimilor în lupta lor naţională şi socială. Să nu uităm că Transilvania tinereţii lui Goga era „roabă la austro-ungari“. Ardealul era un vast templu al durerii şi suferinţei în care preoţii oficiază nunţi, îngropăciuni şi botezuri şi ţin aprinsă flacăra nădejdii unui neam oropsit.

De aceea, scria Titu Maiorescu: „Românul din regatul maghiar vede în preotul său nu numai un propovăduitor al religiei, ci, mai ales, (s.n.) un apostol al naţionalităţilor“. Elementul religios e pus cu grijă şi respect, în poezia lui Goga, în slujba unui ideal naţional, vizând să afirme vechimea românilor pe aceste plaiuri, să exprime nădejdea lor în lupta pentru eliberarea naţională, socială şi religioasă.

Poezia lui Goga transmite foarte limpede convingerea că ne-am născut creştini, că ne-am creat spiritualitatea noastră proprie şi că avem dreptul la o viaţă aşa cum şi-o doreşte românul creştin. Un asemenea crez Goga îl exprimă magistral în poezia sa artă-poetică, *Rugăciune,* care deschide volumul *Poezii* din 1905.

În viziunea lui Octavian Goga, rugăciunea este un act fiinţial, pur, înălţător, care exprimă condiţia de luptător a omului cu păcatul, cu relele lumii şi dificultăţile ce-l asaltează de pretutindeni. *Rugăciunea* lui Goga sintetizează şi exprimă drama existenţei umane lovite necontenit de

slăbiciuni şi cădere. Trupul celui ce se roagă e istovit de cale şi neputincios; pieptul său e zbuciumat de dureri, în care sapă ispitele.

Întreaga atmosferă de tragică solemnitate, de jertfă spirituală, sugerează intensitatea aspiraţiei spre divinitate. Ea este o expresie înălţătoare a relaţiei personale a poetului cu divinitatea, dar şi a colectivităţii româneşti din Ardeal. Ea exprimă nevoia omului de comunicare cu Dumnezeu şi setea lui de a se mărturisi.

Poetul îşi înalţă gândul către Dumnezeu cu convingerea împrumutată, parcă, din tratatul lui Tertulian[3] *Despre rugăciune,* în care se spune: „Ea spală păcatele, alungă ispitele, potoleşte persecuţiile, mângâie pe cei oprimaţi, laudă pe cei inimoşi, conduce pe cei ce călătoresc, linişteşte valurile, îi înspăimântă pe tâlhari, hrăneşte pe cei săraci, îndrumă pe cei bogaţi, ridică pe cei căzuţi, sprijină pe cei ce se poticnesc, îi susţine pe cei în picioare“.

Rugăciunea lui Goga este comunicare cu Tatăl ceresc, dar şi legătura de unire cu fraţii români aflaţi în grea suferinţă în Transilvania, roabă la austro-ungari.

Elementele religioase, biblice au o certă finalitate estetică atunci când sunt menite să sugereze atmosfera tragică în care se afla Transilvania din vremea poetului, asemănătoare cu un Eden îndurerat.

Astfel, Goga transformă printr-o fericită imagistică biblică, de o rară originalitate, întregul Ardeal într-o biserică a suferinţei, mângâierii şi speranţei.

Biserica din lirica lui Goga e un locaş de închinăciune, dar şi o tranşee, o cazemată spirituală, de apărare naţională şi socială. Simbolică, în acest sens, este poezia *Bisericuţa din Abac*, în care se ştie că a avut loc botezul Răscoalei lui Horea de la 1784.

Goga ridica suferinţa şi lupta românilor la rang de sfinţenie şi, într-o nobilă viziune populară, coboară pe Dumnezeu pe pământ, printre oamenii nevoiaşi să le aline durerile, să-i ajute să-şi împlinească visul neîmplinit de veacuri. (*Moş Crăciun*).

În această ecuaţie dintre cer şi pământ, poetul s-a vrut şi a fost un Profet:

Am fost proroc, pe drumul din pustie,
Când zilele mureau nemângâiete...
Am fost proroc, izvor de apă vie,
Toţi m-au băut, de friguri şi de sete.

Iată de ce ar trebui ca un poet-profet precum Octavian Goga să fie iubit, citit şi studiat cu dragoste şi obiectivitate, fără prejudecăţi extraestetice.

*

Arta e un duhovnic implacabil. Oricât am cerca să-i ascundem realitatea, ea ne smulge adevărul întreg. Oricât ne-am da silinţa – nu izbutim să aducem minciuni în templu... Ele rămân la poartă şi noi trecem pragul cu sufletul dezgolit... De aceea operele noastre sunt singurele biografii adevărate.

Octavian Goga

Nu numai prin împrejurările biografice, care-l fac să escaladeze graniţa dintre două veacuri, dar chiar prin structura intimă a poeziei sale, Goga este un poet de tranziţie, în sensul cel mai propriu al cuvântului. El leagă, într-o sinteză originală, gusturile estetice şi atitudinile lirice a două veacuri, cu el se încheie şirul de poezie

tradiţională; după el, şi prin el se deschide tot mai larg calea poeziei moderne, inaugurată de Macedonski şi continuată de Arghezi, Blaga, Minulescu, Bacovia, Alexandru Philippide.

Personalitate creatoare puternică şi prodigioasă, Goga va determina, însă, el însuşi, o direcţie nouă în poezia românească, ilustrată de nume ca Aron Cotruş, Mihai Beniuc, Emil Giurgiuca, Al. Andriţoiu, Ion Brad şi atâţia alţii.

Poetul de la Răşinari a fost un continuator al marilor tradiţii ale Şcolii Ardelene, ale mişcării paşoptiste şi ale lui Eminescu, ştiind a le da dimensiunile proprii şi nervul specific epocii sale frământate şi traumatizate de adevărate cataclisme sociale. Prin poezia lui, prin nota ei obiectivă, continua şi afirma mai cu seamă energia spirituală, ţinuta demnă, fermitatea şi aspiraţiile naţionale ale confraţilor răşinereni, jalea şi mânia strămoşilor iobagi de pe Târnave, precum şi sensibilitatea rănită a intelectualului epocii sale, neliniştile şi frământările lui, nu numai pe coordonatele sămănătoriste ale „dezrădăcinării“ şi-ale „datoriei“ faţă de sat, ci şi ale condiţiei umane, în genere. De aceea, putem spune că opera lui, ca şi a tuturor scriitorilor mari, nu încape într-o singură formulă estetică. Poezia lui nu e numai sămănătoristă, nici numai poporanistă, nici numai romantică. Poetul îi închină chiar o poezie unui mare simbolist (*Lui Baudelaire*). Ea e în primul rând creaţie valoroasă cu un pronunţat specific naţional. Ea urmează complexitatea epocii pe care o exprimă şi meandrele atât de întortocheate ale biografiei poetului.

Preocuparea artistică cea mai de seamă din scrisul lui Octavian Goga era aceea de a realiza monografia lirică a satului românesc din Transilvania, cu dramele şi bucuriile lui, cu oamenii şi idealurile lor şi a ţărănimii române, în genere.

În poezia lui, s-a spus pe bună dreptate, adeseori omul dispare anume pentru ca să apară *tipul* şi astfel satul însuşi devine *tipic* pentru toate satele din Ardeal şi, într-un fel, din întreaga Românie. Nu e vorba desigur de o cronică, ci de transfigurarea poetică a unei anume realităţi sufleteşti, în ultimă instanţă.

Neîmplinite încă, visurile lui şi-ale neamului dau poeziei lui Goga o notă tragică, gravă. Aşa se explică faptul că în majoritatea versurilor sale tremură duioşia, murmură plânsul, cade lacrima, se aude oftatul, înfioară geamătul, dând toate împreună sentimentul acelei mari nelinişti şi tulburătoare *jelanii,* exprimată într-un plâns înăbuşit, dar demn, de protestatar. E ceea ce îl îndreptăţea pe Nichifor Crainic să afirme că poezia lui Goga este o *elegie eroică*.

Poet naţional în toată puterea cuvântului, Goga s-a arătat totodată receptiv la contactul cu orizonturile largi ale culturii universale, introducând în poezia sa un sistem de referinţe intelectuale, care e asimilat organic în atitudinile lirice, în valorile stilistice ce depăşesc mult stricta arie românească, deşi structura limbajului său poetic se sprijină pe graiul local şi pe stilul cărţilor vechi, religioase. Ceea ce trebuie subliniat este faptul că în zarea spiritului uman universal, Goga exprimă experienţa sa proprie, personală şi naţională, impunând o sensibilitate nouă şi originală, care este şi a poporului căruia îi aparţine. El ştie că în împărăţia universalităţii nu se poate intra decât pe poarta naţiunii tale, pe uşa ta proprie.

În adevăratul „etern uman“ despre credinţă, dragoste, luptă, suferinţă şi nădejde, Goga a gravat, în culorile specificului naţional, cu o dăruire şi un talent excepţional, chipul trecător al vremii sale, zbuciumările unui suflet uman complex şi autentic.

Dramaturgul, traducătorul şi publicistul completează şi împlinesc universul structural unitar al personalităţii creatoare a lui Octavian Goga, una din personalităţile proeminente din cultura românească a primelor două decenii ale secolului al XX-lea şi una dintre cele mai reprezentative ale literelor româneşti, în general. „Vor trece anii – scria Tudor Vianu, în *Universul literar,* cu prilejul morţii poetului – în scurgere neistovită, vor apărea mereu copii care vor creşte şi tineri care vor îmbătrâni şi undele acestui fluviu vor purta de-a pururi imaginea lui Octavian Goga, aşa cum în nopţile senine, valurile Oltului duc, pe crestele lor, chipul strălucitor al lunii.“

Ion Dodu BĂLAN

1 Tirteu, poet din Milet ale cărui versuri respiră un suflu luptător şi promovează doctrina eterică a sacrificiului de sine pentru apărarea patriei, pentru libertatea cetăţii. Mesajul liricii sale ne spune că e preferabil să mori ca erou pe câmpul de luptă, decât să duci o viaţă ştearsă, tristă şi chinuită a omului lipsit de drepturi. Goga s-a condus după acest principiu al milezianului din sec. VII î.Hr.

2 O. Goga: *Fragmente autobiografice*, vol. *Discursuri*, Ed. Cartea Românească, Buc., 1942, p. 13

3 Tertulian (c. 155 – 222) – scriitor latin din Cartagina, primul apologist. Din 30 de opere ale sale s-au păstrat *Apologeticum*, în care-i apără pe creştini într-un stil patetic şi colorat, şi o serie de satire muşcătoare ale păgânismului şi apărătoare ale creştinismului.

POEZII (1905)

RUGĂCIUNE

Rătăcitor, cu ochii tulburi,
Cu trupul istovit de cale,
Eu cad neputincios, stăpâne,
În faţa strălucirii tale.
În drum mi se desfac prăpăstii,
Şi-n negură se-mbracă zarea,
Eu în genunchi spre tine caut:
Părinte, orânduie-mi cărarea!

În pieptul zbuciumat de doruri
Eu simt ispitele cum sapă,
Cum vor să-mi tulbure izvorul
Din care sufletul s-adapă.
Din valul lumii lor mă smulge
Şi cu povaţa ta-nţeleaptă,
În veci spre cei rămaşi în urmă,
Tu, Doamne, văzul meu îndreaptă.

Dezleagă minţii mele taina
Şi legea farmecelor firii,
Sădeşte-n braţul meu de-a pururi
Tăria urii şi-a iubirii.
Dă-mi cântecul şi dă-mi lumina
Şi zvonul firii-ndrăgostite,
Dă-i raza soarelui de vară
Pleoapei mele ostenite.

Alungă patimile mele,
Pe veci strigarea lor o frânge,
Şi de durerea altor inimi
Învaţă-mă pe mine-a plânge.
Nu rostul meu, de-a pururi pradă
Ursitei maştere şi rele,
Ci jalea unei lumi, părinte,
Să plângă-n lacrimile mele.

Dă-mi tot amarul, toată truda
Atâtor doruri fără leacuri,
Dă-mi viforul în care urlă

Şi gem robiile de veacuri.
De mult gem umiliţii-n umbră,
Cu umeri gârbovi de povară...
Durerea lor înfricoşată
În inimă tu mi-o coboară.
În suflet seamănă-mi furtună,
Să-l simt în matca-i cum se zbate,
Cum tot amarul se revarsă
Pe strunele înfiorate;
Şi cum sub bolta lui aprinsă,
În smalţ de fulgere albastre,
Încheagă-şi glasul de aramă:
Cântarea pătimirii noastre.

PLUGARII

La voi aleargă totdeauna
Truditu-mi suflet să se-nchine;
Voi singuri străjuiţi altarul
Nădejdii noastre de mai bine.
Al vostru-i plânsul strunei mele,
Creştini ce n-aveţi sărbătoare,
Voi, cei mai buni copii ai firii,
Urziţi din lacrimi şi sudoare.

Cu mila-i nesfârşită, cerul
Clipirii voastre-nduioşate
I-a dat cea mai curată rază
Din sfânta lui seninătate.
El v-a dat suflet să tresară
Şi inimă să se-nfioare,
De glasul frunzelor din codru,
De şopot tainic de izvoare.

În coapsa grăitoarei mirişti
Devreme plugul vostru ară;
E primăvară pe câmpie,
Şi-n ochiul vostru-i primăvară.
Blând tainele vi le desface
Din sânu-i milostiva glie,
Căci toată floarea vă cunoaşte
Şi toată frunza ei vă ştie.

Purtaţi cu braţele-amândouă
A muncii rodnică povară,
Subt strălucirea-nlăcrimată
A dimineţilor de vară.
Şi nimeni truda nu v-alină,
Doar bunul cerului părinte,
De sus, pe frunte vă aşază
Cununa razelor lui sfinte.

A voastră-i jalea cea mai mare,
A voastră-i truda cea mai sfântă,
Stăpânul vitreg vă loveşte,
Când cerul bine-vă-cuvântă.
Dar dacă-n schimbul pânii voastre,

Piticul vă plăteşte fiere,
Îndurător v-ascultă Domnul
Şi vă trimite mângâiere.

Când doarme plugul pe rotile,
În pacea serilor de toamnă,
La voi coboară Cosânzeana,
A visurilor noastre doamnă.
Vin crai cu argintate coifuri
Şi-n aur zânele bălaie:
Atâta strălucire-ncape
În bietul bordeiaş de paie.

Fraţi buni ai frunzelor din codru,
Copii ai mândrei bolţi albastre,
Sfinţiţi cu roua suferinţii
Ţărâna plaiurilor noastre!
Din casa voastră, unde-n umbră
Plâng doinele şi râde hora,
Va străluci odată vremii
Norocul nostru,-al tuturora.

A mea e lacrima ce-n tremur
Prin sita genelor se frânge,
Al meu e cântul ce-n pustie
Neputincioasa jale-şi plânge.
Ci-n pacea obidirii voastre,
Ca-ntr-un întins adânc de mare,
Trăieşte-nfricoşatul vifor
Al vremilor răzbunătoare.

NOI

La noi sunt codri verzi de brad
Şi câmpuri de mătasă;
La noi atâţia fluturi sunt,
Şi-atâta jale-n casă.
Privighetori din alte ţări
Vin doina să ne-asculte;
La noi sunt cântece şi flori
Şi lacrimi multe, multe...

Pe boltă, sus, e mai aprins,
La noi, bătrânul soare,
De când pe plaiurile noastre
Nu pentru noi răsare...
La noi de jale povestesc
A codrilor desişuri,
Şi jale duce Murăşul,
Şi duc tustrele Crişuri.

La noi nevestele plângând
Sporesc pe fus fuiorul,
Şi-mbrăţişându-şi jalea plâng
Şi tata, şi feciorul.
Sub cerul nostru-nduioşat
E mai domoală hora,
Căci cântecele noastre plâng
În ochii tuturora.

Şi fluturii sunt mai sfioşi
Când zboară-n zări albastre,
Doar roua de pe trandafiri
E lacrimi de-ale noastre.
Iar codrii ce-nfrăţiţi cu noi
Îşi înfioară sânul
Spun că din lacrimi e-mpletit
Şi Oltul, biet, bătrânul...

Avem un vis neîmplinit,
Copil al suferinţii,
De jalea lui ne-au răposat
Şi moşii, şi părinţii...
Din vremi uitate, de demult,

Gemând de grele patimi,
Deşertăciunea unui vis
Noi o stropim cu lacrimi...

OLTUL

Mult iscusita vremii slovă
Nu spune clipa milostivă
Ce ne-a-nfrăţit pe veci necazul
Şi veselia deopotrivă...
Mărită fie dimineaţa
Ce-a săvârşit a noastră nuntă,
Bătrâne Olt! – cu buza arsă
Îţi sărutăm unda căruntă.

În cetăţuia ta de apă
Dorm cântecele noastre toate
Şi fierbe tăinuita jale
A visurilor sfărâmate.
Tu împleteşti în curcubeie
Comoara lacrimilor noastre,
Şi cel mai scump nisip tu-l duci
În vadul Dunării albastre.

La sânul tău vin, în amurguri,
Sfioase, fetele fecioare,
Şi dimineaţa vin neveste
Cu şorţul prins în cingătoare –
Şi vin păstori cu gluga albă,
Din fluier povestindu-şi dorul –
Şi câte cântece şi lacrimi
Nu duce valul, călătorul...

Drumeţ, bătut de gânduri multe,
Ne laşi atât de greu pe noi,
Îmbrăţişându-ne câmpia,
Te uiţi adesea înapoi.
Aşa domol te poartă firea,
Căci duce unda-ţi gânditoare:
Durerea unui neam ce-aşteaptă
De mult o dreaptă sărbătoare.

Demult, în vremi mai mari la suflet,
Erai şi tu haiduc, moşnege,
Când domni vicleni jurau pe spadă
Să sfarme sfânta noastră lege;
Tu, frate plânsetelor noastre

Şi răzvrătirii noastre frate,
Urlai tăriilor amarul
Mâniei tale-nfricoşate.

Cum tresăreau încremenite,
În jocurile lor buiestre,
Oştiri cu coifuri de aramă
Şi roibi cu aur pe căpestre
Când la strigarea ta de tată
Grăbeau din codri la poiene,
Strângând săcuri la subţioară,
Feciorii mândrei Cosânzene.

Zdrobită-n praf, murea arama,
Şi codrul chiotea, viteazul;
Iar tu, frăţine, mare meşter,
Biruitor frângeai zăgazul
Şi,-mbujorându-te la faţă,
Treceai prin văile afunde,
Încovoindu-ţi îndărătnic
Măreţul tău grumaz de unde.

Slăvite fărmituri a vremii,
De mult v-am îngropat văleatul...
Neputincios pari şi tu astăzi –
Te-a-ncins cu lanţuri împăratul.
Ca unda ta strivită, gemem
Şi noi, tovarăşii tăi buni,
Dar de ne-om prăpădi cu toţii,
Tu, Oltule, să ne răzbuni!

Să verşi păgân potop de apă
Pe şesul holdelor de aur;
Să piară glia care poartă
Înstrăinatul nost' tezaur;
Ţarina trupurilor noastre
S-o scurmi de unde ne-ngropară
Şi să-ţi aduni apele toate –
Să ne mutăm în altă ţară!

CASA NOASTRĂ

Trei pruni frăţini, ce stau să moară,
Îşi tremur' creasta lor bolnavă,
Un vânt le-a spânzurat de vârfuri
Un pumn de fire de otavă.
Cucuta creşte prin ogradă,
Şi polomida-i leagă snopii...
– Ce s-a ales din casa asta,
Vecine Neculai al popii!...

De pe pereţii-ngălbeniţi
Se dezlipeşte-n pături varul,
Şi pragului îmbătrânit
Începe-a-i putrezi stejarul;
Iar dacă razele de soare
Printre şindrile facu-şi cale,
Văd sporul pânzei de păianjen
Şi-nfiorate mor de jale.

Cum dorm acum de mult pierdute
Sub vreascurile stinse-a vetrii
Poveştile-nşirate seara
De-atâtea cuscre şi cumetri;
Cum tremură cenuşa aspră,
Ce-nfioraţi îmi par cărbunii;
De vraja care-o mai păstrară
Din câte povesteau străbunii...

Înfipt în meşter-grindă, iată-l,
Răvaşul turmelor de oi;
Şireagul lui de crestături
Se uit-atât de trist la noi.
Îmi duce mintea-n alte vremi
Cu slova-i binecuvântată –
În pragul zilelor de mult
Parcă te văd pe tine, tată.

Şi parc-aud pocnet de bici
Şi glas stăruitor de slugă –
Răsare mama-n colţul şurii,
Aşază-ncet merindea-n glugă...
Înduioşată, mă sărută

Pe părul meu bălan, pe gură:
„Zi Tatăl nostru seara, dragă,
Şi să te porţi la-nvăţătură!“...

Şi uite-mi trec pe dinainte
În rânduri-rânduri toate cele:
Oraşul înnegrit de fumuri
Şi toate plânsetele mele.
Cum m-am făcut apoi cuminte
Cu vremea ce înainta,
Şi m-am trezit pe nesimţite
Că-mi zice satul: „Dumneata...“

Şi câtor strigături la joc
Ţineam cu glasul meu ison,
De câte ori am spus povestea
Lui Alexandru Machidon.
Şi ca un cântec, cum s-a stins
Frumoasa mea copilărie –
Şi dragostea de două veri
Cu fata popii Irimie...

Cu valul vremilor ce curg
Atâtea cântece s-au dus,
Şi valul vremilor ce curg
Atâtea cântece-a răpus...
Eu vă sărut, părinţi străbuni,
Pe varul alb, scobit de ploaie...
.....
De ce-ţi ştergi ochii cu cămaşa –
Ori plângi, vecine Niculaie?...

APOSTOLUL

Ca o vecernie domoală
Se stinge zvonul din dumbravă,
Pleoapa soarele-şi închide
Sus, pe-o căpiţă de otavă.
Norodul a cuprins podmolul
Lângă frăgarul din uliţă –
De cârjă sprijinit răsare
Bătrânul preot la portiţă.

Moşneag albit de zile negre,
Aşa îl pomenise satul,
Pe pieptărelul lui de lână
Purtând un ban de la-mpăratul.
Domol, în mijloc se aşază,
Şi sprijinind încet toiagul,
Clipind din genele cărunte,
Începe-a povesti moşneagul.

Întreg poporul ia aminte,
Ascultă jalnica poveste,
Şi fusul se opreşte-n mâna
Înduioşatelor neveste.
Moşnegii toţi fărâmă lacrimi
Cu genele tremurătoare,
Aprinşi, feciorii strâng prăseaua
Cuţitului din cingătoare.

Atâtea patimi plâng în glasul
Cuvântătorului părinte,
Şi-atâta dor aprind în inimi
De clipa răzbunării sfinte.
Bătrânul mag înalţă fruntea,
Ce sfânt e graiul gurii sale:
Din el va lumina norocul
Acestui neam sfârşit de jale!

Acelaşi dor tresare-n piepturi
Când glasul strigător răsună,
Şi gemăt înfioară firea
Prelung şi greu, ca o furtună.
Frăgarul îşi îndoaie coapsa,

Iar de prin văi purcede vântul,
Prin largul albelor văzduhuri,
Să ducă cerului cuvântul.

Din cetăţuia strălucirii
Coboară razele de lună,
Pe-argintul frunţii lui boltite
Din aur împletesc cunună.
Cuvine-se hirotonirea
Cu harul cerurilor ţie,
Drept-vestitorule apostol
Al unei vremi ce va să vie!

DASCĂLUL

Moşneag senin, eu tâmpla ta curată
O cer pe veci nădejdii mele pază.
Din soarele copilăriei mele
Pe fruntea ta mai licăreşte-o rază.
În suflet simt cum negura se sfarmă
Şi se-mpleteşte albă dimineaţă
Când ochiul tău în inimă-mi coboară,
Topind încet cetatea ei de gheaţă.

Azi, ca un sfânt dintr-o icoană veche,
Blând îmi răsai cu faţa ta blajină,
Cu zâmbet bun, cu ochi cuminţi şi limpezi,
Strălucitori de lacrimi şi lumină.
Cu tine-aduci atâtea nestemate
Din îngropatul vremilor tezaur,
Şi amintirea-n ţara ei mă poartă,
Cu pas încet, în carul ei de aur...

Mă văd în pragul zilelor mai bune...
O casă-n deal, cu straşine plecate,
Unde-asculta de sfaturile tale
Atâta râs şi-atâta sănătate.
În frunte, tu păreai un mag din basme
Când soarele, trecând peste fântână,
Blând pătrundea prin straşina de paie
Şi luminà bucoavna ta bătrână.

A fost demult. – O rază care luptă
Zadarnic cu câmpiile de gheaţă.
Vezi, astăzi valul altei vieţi mă poartă
Şi-nţelepciunea altei lumi mă-nvaţă.
Dar sufletul şi-acum îşi are cuibul
Acolo sus, în satul de sub munte,
Unde şi azi zâmbeşte, împăcată,
Curata cinste-a pletelor cărunte.

Bucoavna ta, subt pragul de pe grindă,
Îşi hodineşte-nvăţătura moartă,
Dar glasul tău şi azi, la zi de praznic,
Toată povara greului o poartă.
Pierdut ascult troparul tău din strană

Şi tainică şi sfântă-mi pare clipa,
Pare că duhul altei lumi m-atinge,
În zbor domol, pe frunte cu aripa.
Căci simt plutind prin fumul de tămâie
Sfinţenia cântării preacurate,
Ce-a rumenit o lume cu senina
Cucernicie-a vremilor uitate.
Şi-n ochii tăi văd strălucind scânteia
Din focul mare-al dragostei de lege,
Ce prin potopul veacurilor negre
Ne-a luminat cărările pribege.

DĂSCĂLIŢA

Când, tremurându-şi jalea şi sfiala,
Un cânt pribeag îmbrăţişează firea,
Şi-un trandafir crescut în umbră moare,
Şi soare nu-i să-i plângă risipirea,
Eu plâng atunci, căci tu-mi răsai în zare,
A vremii noastre dreaptă muceniţă,
Copil blajin, cuminte prea devreme,
Sfielnică, bălaie dăscăliţă.

Ca strălucirea ochilor tăi limpezi,
Poveste nu-i mai jalnic povestită,
Tu eşti din leagăn soră cu sfiala,
Pe buza ta n-a tremurat ispită.
Cununa ta de zile şi de visuri
Au împletit-o rele ursitoare,
Ca fruntea ta nu-i frunte de zăpadă,
Şi mână nu-i atâtea ştiutoare.

Moşnegi, ceteţi ai cărţilor din strană,
Din graiul tău culeg învăţătură,
E scrisă parcă-n zâmbetele tale
Seninătatea slovei din scriptură,
În barba lor, căruntă ca amurgul,
Ei strâng prinosul lacrimilor sfinte,
Căci văd aievea întrupat ceaslovul
În vorba ta domoală şi cuminte.

La tine vin nevestele să-şi plângă
Feciorii duşi în slujbă la-mpăratul,
Şi tu ascunzi o lacrimă-ntre slove,
În alte ţări când le trimiţi oftatul...
Şi fete vin, să le-nfloreşti altiţa,
La pragul tău e plină ulicioara,
Şi fetele îşi şopotesc în taină:
„Ce mâni frumoase are domnişoara!“

... Aşa, grijind copiii altor mame,
Te stingi zâmbind în calea ta, fecioară,
Iar căpătâiul somnului tău vitreg
De-un vis deşert zadarnic se-nfioară.
Tu parc-auzi cum picură la geamuri

Un ciripit de pui de rândunică
Şi-un gând răzleţ îţi înfierbântă tâmpla,
Cu tine-adoarme-o dulce, sfântă frică.

Sfios, amurgul toamnei mohorâte
Îşi mişcă-ncet podoaba lui bolnavă,
Ca din cădelniţi fumul de tămâie,
Prelung se zbate frunza din dumbravă.
Tu stai în prag, şi din frăgar o frunză
La sânul tău s-a coborât să moară,
Iar vântul spune crengilor plecate
Povestea ta, frumoasă domnişoară...

BĂTRÂNI

De ce m-aţi dus de lângă voi,
De ce m-aţi dus de-acasă?
Să fi rămas fecior de plug,
Să fi rămas la coasă.

Atunci eu nu mai rătăceam
Pe-atâtea căi răzleţe,
Şi-aveaţi şi voi în curte-acum
Un stâlp la bătrâneţe.

M-aş fi-nsurat când isprăveam
Cu slujba la-mpăratul,
Mi-ar fi azi casa-n rând cu toţi...
Cum m-ar cinsti azi satul...

Câţi ai avea azi dumneata
Nepoţi, să-ţi zică: „Moşu...“
Le-ai spune spuză de poveşti...
Cu Împăratu Roşu...
.....
Aşa... vă treceţi, bieţi bătrâni,
Cu rugi la Preacurata,
Şi plânge mama pe ceaslov,
Şi-n barbă plânge tata...

REÎNTORS

Stăpâne codru, crai bătrân:
Mai ţii-le tu minte, oare?...
La umbra unui fir de nalbă
Plângea o floare de cicoare,
Şi-un firicel de izmă-creaţă
Se săruta atunci cu Oltul...
Atunci m-am dus în lume eu,
Feciorul lui Iosif preotul!

Părinte-al meu din vremi de mult,
Era şi-o casă la răscruci...
Era a noastră... Nu ştiu, tu
Aminte dacă-ţi mai aduci?...
Că matca Oltului bătea
La colţul casei într-un soc,
Şi-n Olt se oglindeau, din geam,
Trei rădăcini de busuioc...

Când mi-am luat într-un amurg
De frunza ta bunul-rămas,
Era şi tata... Ştii-l tu?...
Şi mama sta sfârşită-n glas...
Şi hâtrul dascălu Ilie,
Cel înţelept, glumeţ şi şchiop,
La vatră răzimat spunea
O pilduire din Isop...

Bătrâne codru! Eu m-am dus,
Răpus de-un gând nebun, pesemne,
Uitat-am pilda lui Isop,
Vârtejului să nu mă-ndemne...
Dar ostenit odat' privind
La zarea cerului albastră,
Am plâns, şi gândul m-a bătut
Să mă întorc la casa noastră!...

... Şi m-am întors, stăpâne-al meu!...
Dar casa noastră nu mai este...
Azi, rogu-te, să-mi spui din frunză
Îndurerata ei poveste!
Că dascălu Ilie-i mort...

Cum s-a schimbat de-atuncea satul...
Şi Oltului i-a mutat matca
Poruncă de la împăratul...

Cinstite crai! A fost demult.
Că s-a schimbat atât de-atunci:
Seninul razelor de soare
Şi faţa florilor din lunci...
Şi-n valul vremilor s-a dus
A vieţii mele dimineaţă,
Cum s-o fi dus demult pe Olt
Cel firicel de izmă-creaţă...

Zadarnic cat stolul de visuri
Ce printre paltini se pierdură
Şi dorurile mele scrise
Pe faţa foilor de mură...
Şi toate râsetele mele
Din alunişul din zăvoi,
Şi plânsul meu de-odinioară...
Ne-aveam atât de bine noi...

Azi, lasă-ţi freamătul să-mi pară
Un mulcom zvon de patrafire,
Ce blând asupra mea-şi pogoară
Duioasa lor hirotonire...
Şi spune-i vântului să tacă
Când va porni de-aici la plai:
Că răposatul n-a fost vrednic
De poala ta, bătrâne crai!

DEPARTE

Vezi luna-n cingătoarea
Aprinsei bolţi albastre,
Argintul ei tiveşte
Şi pragul casei noastre.

Şi uite,-n clipa asta
Eu nu ştiu ce mă-ndeamnă
Să simt întreg amarul
Acestei nopţi de toamnă.

Dar parcă plâng copacii
Din frunzele lor moarte,
Şi parc-aud un cântec
Cum tremură departe.

Aievea simt în suflet
Cum jalea lui m-apasă –
Aş vrea să fiu acuma
În sat la noi, acasă.

S-ascult cântarea blândă
Cum picură domoală,
Şi capul greu de gânduri
Să-l culc la mama-n poală.

Ea, biata, să-mi sărute
Şuviţele pe frunte,
Norocul să mi-l vadă
În firele cărunte.

Încetişor la sânu-i
Obrajii să-mi îngroape,
Şi lacrima nădejdii
Să-i tremure-n pleoape.

Şi lacrima nădejdii
Pe fruntea mea să cadă:
Un picur de văpaie
Pe-un bulgăr de zăpadă.

DORINŢA

Departe-aş vrea de-aici să vii,
În alte lumi senine,
În dimineaţa de Florii
Să mă cunun cu tine.

Să ne-aşezăm în sat la noi,
S-avem în deal o casă,
Să fiu cel mai cuminte-n sat,
Şi tu, cea mai frumoasă.

Să vie şi mama la noi,
Că-i necăjită tare,
Să aibă tihn-un an ori doi,
Ori cât pământ mai are.

Acolo să trăim în munţi
De cât trai avem parte,
Sătenii seara să-i adun
Şi să le spun din carte:

Că sunt din neam împărătesc,
Din ţară-ndepărtată,
Că tot pământul rotogol
Era al lor odată...

Şi că azi oamenii-nvăţaţi
Aşteaptă să se nască
Un tânăr crai coborâtor
Din legea românească.

Copiii noştri să-i înveţi
Tu: *Crezul... Născătoarea...*
S-ajung să-i văd cântând pe toţi
În strană, sărbătoarea.

Atunce, împăcat cu rostul
Acestei lumi deşerte,
Să mor, să-mi zică satu-ntreg
Un: „Dumnezeu să-l ierte!“

Iar popii nostru-ntâmplător
Vreun oaspe-atunci să-i vie:
„Pe cine-ngropi, părinte, azi?“
„Pe-un om de omenie!...“

ZADARNIC

Noroc, logofeţi de-acum zece ani!
Primiţi-mă, rogu-vă, iarăş,
Şi gândului vostru mă faceţi părtaş,
Şi glumelor voastre, tovarăş.

Departe-am fost eu, copii, la oraş,
Şi legea pe-acolo nu-i bună,
Cârciumarii te mint şi lăutarii nu ştiu
Aievea ce-i graiul din strună.

De-aceea mă-ntorc să mai joc înc-o dată
Senina şi vesela horă,
Cumătră cu sufletul vostru curat,
Cu biata mea inimă, soră.

Aşa! Să le văd închegându-se-n lanţ
Vânjoasele braţe rotunde,
Şi tropotul vostru din greu apăsat
Tărâmul să stea să-l scufunde.

Aşa! M-aşteptaţi, vin şi eu cu voi,
Cămaşa răsfrâng-o de mâneci,
Să-ncepem alaiul, vrăjmaşul alai,
De praznicul sfintei Dumineci.

Un pas înainte şi doi înapoi,
La dreapta, la stânga,-nainte...
... Un pas .....
.....

Lăsaţi-mă! – Mă duc. Cetesc
În ochii voştri,-ai tuturora:
Nu e de rândul cetei noastre
Cine-a uitat să joace hora.

DE-O SĂ MOR

De-oi muri la primăvară,
Să mă plângeţi tu şi mama;
Amândouă să mă plângeţi
Şi să vă cerniţi năframa.

Nimeni altul nu jelească
Răposata voastră fală,
Şi vă rog, cu îngroparea
Nu vă faceţi cheltuială...

Să-l chemaţi pe popa Naie
Să-mi citească din scriptură,
Şi să spună cuvântare,
C-am fost om cu-nvăţătură.

Dar că m-am născut, pesemne,
Într-o zodie ciudată,
De m-a bătut nenorocul
De pe lumea asta toată.

Are să-ntristeze satul
Rostul meu atât de jelnic,
I-or cădea şi popii Naie
Lacrimi multe-n molitfelnic.

Voi să-i daţi lui popa Naie
Liturghii o lună-ntreagă,
Că-i sărac şi popa Naie
Şi n-are bucate, dragă.

ÎN CODRU

Când rătăcind, bătrâne codru,
Ajung la sânul tău de tată,
La poarta-mpărăţiei tale
Plec fruntea mea înfierbântată.
Eu simt că-n lung şirag de lacrimi
Se sfarm-al genei mele tremur,
Şi ca un făcător de rele
La poarta ta eu mă cutremur.

Curat e duhul lumii tale,
Căci Dumnezeu cel sfânt şi mare
Subt bolta ta înrourată
Îşi ţine mândra sărbătoare.
Tu-l prăznuieşti cu glas de clopot
Şi cu răsunet de chimvale
Pe cel ce-atâtea înţelesuri
Gătit-a strălucirii tale.

Amurgul învestmântă-n umbre
Smerita frunzei frământare,
Şi pare tânguiosul freamăt
Un glas cucernic de tropare.
Nu-i jalea pătimirii tale
Tremurătoarea ta plânsoare,
Ci-i cântecul de-ngropăciune
Al doinei noastre, care moare.

Departe s-a aprins un fulger,
Lovind în creasta ta năpraznic,
Şi-n tot hotarul tău mânia
Şi-a început păgânul praznic.
E-al răzvrătirii noastre tunet,
Şi-n neagra ta cutremurare,
Atâtea veacuri umilite
Îşi gem strivita răzbunare.

Iar dacă printre paltini luna
Îşi frânge razele curate,
Vărsând sfiala ei gălbuie
Pe frunzele înfiorate,
În picătura de lumină,

Din geana zorilor albastre,
Eu văd cum tremură şi-nvie
Nădejdea visurilor noastre.

S-ar oţeli piticul suflet
Atunci când mila ta,-mpărate,
Mi-ar lumina o clipă taina
Măririi tale-nfricoşate...
Pe strunele neputincioase
S-ar zămisli cântarea sfântă,
Dând înţeles vieţii mele,
Şi morţii ferecându-i ţântă!

DIMINEAŢA

Cu grele răsuflete apele dorm,
Pe lanuri dorm spicele grele,
Asupra pădurii veghează de sus
Cetatea eternelor stele.
Luceafărul bòlnav în lumea de-ngheţ
Clipeşte din gene molatic,
Când dorul pribeag, de pe-o creastă de ulm,
Şi-l geme porumbul sălbatic...

În geamăt se-nalţă durerea la cer,
Câmpii de lumini să-nfioare,
Luceafărul simte văpaia arzând
Şi tremură, bietul, şi moare.
Cu ochii plânşi, stelele toate se duc
Pe patul de nori să se culce;
Din dragostea stinsă în neguri de zări
Lin picură liniştea dulce.

În taina tăcerii porneşte-se vânt
Să mângâie trestia-n vale,
Pe-ascuns o sărută, dar dragostea lui
O văd licuricii din cale.
Şi-o spun licuricii la frunze de soc,
Şi socul pădurii o spune,
Şi frunzele toate grăbite tresar
Şi-ncepe pădurea să sune.

Se duce iar vântul, pribeagul drumeţ,
Sfios fâlfâind din arìpă,
Din doru-i aprins şi în veci călător
O doină domol se-nfiripă.
Şi doina o cântă alunii din crâng
Şi-o tremură-n murmur izvorul,
Şi doina trezeşte şi turma din deal,
Şi turma trezeşte păstorul.

Din funduri de peşteri vin umbre şirag
S-asculte amarul cântării,
De patima doinei şi umbrele mor,
Cu lacrimi plâng genele zării.
Şi doina se zbate, şi frunzele plâng,

Şi codrul prelung se-nfioară,
Când, iată, prin neguri cu sârg străbătând
O rază solie coboară:

Deschideţi larg poarta, cărunţilor brazi,
Să vie-mpăratul măririi,
Să mângâie jalea nestinsului dor,
Să-mpace durerile firii...

PE ÎNSERATE

Mireasa ceriului albastru
Îşi împânzeşte-n ape chipul,
De vraja ei tresare unda
Şi-nfiorează-se nisipul.

S-aştern bobiţele de rouă
Pe-ntinsul luncii patrafir:
Din mâna ceriului, părinte.
Se cerne preacuratul mir...

În mulcom zvon se-mbrăţişează
Cu apa trestia bolnavă –
Doi licurici şi-aprind sfiala
În adăpostul de otavă.

S-aude toaca cum, grăbită,
În fag o bate-o gheunoaie –
Se odihnesc pe iarbă mieii,
Şi zurgălăii de cioaie.

Domol purcede glas de schijă
De la clopotniţa din deal,
Să povestească lumii jalea
Înstrăinatului Ardeal.

DE LA NOI

Cu fruntea-n ţărână, plângând azi ne vezi,
Din slavă, cerescule soare;
Rugămu-ne ţie, azi sufletul nostru
Tu lasă-l departe să zboare.
Trimite şi vântul, pribeagul drumeţ,
El, crainicul bolţii albastre,
Să ducă departe, pe aripa lui,
Cuvântul strigărilor noastre.

Acolo, departe, spre soare-răsare,
În freamăt de foi din dumbravă,
Pe veci cetluite în marmură rece,
Dorm clipele noastre de slavă.
Voi sunteţi acolo, viteji pârcălabi,
Şi voi, preacinstiţilor vornici,
Statornici în cinstea de lege şi ţară,
În focul credinţei statornici.

Acolo dormi şi tu, arhanghel bătrân,
Tu, Ştefane, sfânt voievoade,
Ce-ai scris strălucirea norodului tău
Cu sânge duşman de noroade.
De sfânta ta dreaptă, de spada ta sfântă
Spun toate poveştile slovei,
Să nu se înfioare de numele tău
Nu-i frunză în codrii Moldovei...

Azi maşteră-i vremea... Acum văduvite
Zac sfintele tale oţele,
Şi luna, când trece, de milă tresare,
Căci vede rugina pe ele.
Amarnic ne poartă pe strâmbe cărări
Vicleana şi vitrega soarte,
Mărit voievoade, în ţara ta azi
Şi vise şi fulgere-s moarte...

Noi suntem drumeţii piticelor vremi,
Pitici în putinţă şi vrere,
Copii fără sprijin, ne scurgem viaţa
Din dor şi din nemângâiere.
A noastră moşie, frumoasă nespus,

Grumazul şi-a-ntins spre pierzare,
Căci braţele noastre azi spadă nu strâng,
Şi steag ţara noastră nu are...

Măria Ta! Suntem bătuţi de nevoi,
La noi în zadar ară plugul,
Căci holdelor noastre cu spicul de aur
Străinul le fură belşugul.
Am vrea să purcedem cu jertfele laudei,
Dar n-avem nimica la casă...
Măria Ta! Toate străinii le duc,
Şi numai cu lacrimi ne lasă...

Dar spunem cu toţii nevestelor noastre
Să plângă cu lacrimi de jale,
Potopul să treacă şi plaiuri şi munte,
Să spele oţelele tale.
Atunci, când în soare din nou străluci-vor,
De sus, din a ta-mpărăţie,
Crai tânăr, crai mândru, crai nou să le-ncingă,
Trimite, rugămu-ne ţie!

CÂNTĂREŢILOR DE LA ORAŞ

Voi n-aveţi flori, nici cântece, nici fluturi,
Căci soarele în ţara voastră moare;
Voi în zadar cerşiţi acolo-n umbră
Din cerul sfânt o rază să coboare.
E frig la voi, şi-i moartă strălucirea
Cetăţilor cu turnul de aramă,
Bieţi cântăreţi cu aripele frânte,
În alte zări cuvântul meu vă cheamă...

Veniţi, veniţi să-ngenunchem cu toţii:
Pământul negru-i vechiul nostru tată;
La sânul lui să râdem şi să plângem,
Cu sufletul şi inima curată.
Să fim copiii iscusiţi ai firii,
Să învăţăm din sfânta ei cântare,
Să furişăm în mintea noastră picuri
Din înţeleapta firii îndrumare.

Veniţi, veniţi în ceasul dimineţii,
Când, subt clipirea bolţii-mbujorate,
Sărbătoreşte-al învierii praznic
Biserica de frunze-nrourate.
Când umbre mor şi scapără lumina
Din negură zburând biruitoare,
Veniţi, veniţi, să cad-asupra noastră
Hirotonirea razelor de soare.

Să ne-nfrăţim cu zvonul şi viaţa
Ce saltă-n zori când se porneşte plugul,
S-adăpostim în suflete mândria
Livezilor ce-şi mlădie belşugul.
Iar când amurgu-n haina lui cernită
Cărunţii brazi începe să-nvestmânte,
Noi să privim luceafărul din zare,
Şi-atunci să zicem strunelor să cânte...

Din freamătul dumbrăvii-nlăcrimate,
Din argintatul tort al lunii pline,
Din şopotul izvoarelor de munte
Să împletim noi cântece senine.
Iar trăznetul, ce înfioară bolta

Când fulgere potrivnice se-ncaier',
Şi mugetul înfricoşat al apei
Să ferece al strunei noastre vaier.

Să piară umbra zidurilor negre,
Ce-ntunecă o melodie sfântă,
Curatul chip al farmecelor firii
Să scânteie când glasul nost' cuvântă.
Căci Dumnezeul neamurilor toate,
Sub strălucirea mândrei bolţi albastre,
În codrii verzi şi-n negrele ogoare
A semănat nădejdea vieţii noastre...

SARA

Bolta şi-a cernit năframa
Ca o mamă întristată,
Floarea-soarelui pe câmpuri
Pleacă fruntea-ngândurată.

Zarea-şi picură argintul
Pe ovezele de aur,
Ostenit, din aripi bate,
Ca un vis pribeag, un graur.

Codrul cântăreţii-şi culcă,
Doarme trestia bolnavă,
Dorm doi pui de nevăstuică
Sub o brazdă de otavă.

S-a oprit trudita moară.
Doarme apa la irugă,
Răzimat pe coate-adoarme
Un cioban întins pe glugă.

Doarme cerul şi pământul
Într-o dulce-mbrăţişare...
Doar izvorul mai tresaltă
Ca un sân de fată mare.

LĂUTARUL

Dezgroapă, moşnege, cu mâinile-n tremur,
Comoara ta veche de jale...
Tu porţi ferecate durerile noastre
În vaierul strunelor tale.
În ele-mpletit-au străbunii cucernici
Credinţa visării deşarte,
Şi-n graiul lor plânge şi n-are repaos
Amarul nădejdilor moarte.

Se-ndoaie, se-ntinde şi tremură arcul,
Şi lemnul prelung se-nfioară
Când două mărgele, ca mirul de limpezi,
Din gene se scurg pe vioară.
... Ne cântă bătrânul... – Cărunta pleoapă
O vezi cum povara-şi frământă...
Cum mâna lui cade... I-alunecă arcul...
– Mai cântă, lăutare, mai cântă!...

S-a stinge şi roua pleoapelor noastre,
Şi ochii lumina şi-or frânge,
Ci strâns cetluită de marmura vremii
Cântarea ta vecinic va plânge.
Pe aripi de vânturi trăi-va pribeagă
Oftarea ta sfântă, moşnege,
De jalea-i răzleaţă va plânge amurgul
Şi plânge-vor fraţii de-o lege.

Vor geme pe plaiuri izvoarele-n noapte
Şi-ncet grăitoarele unde,
Bătrânilor codri şi-or spune mustrarea,
Iar codrii cu glas vor răspunde...
Pe rând vor începe să freamăte brazii,
Gătindu-şi cetatea măiastră,
Şi focuri pe creste pe rând rumeni-vor
A bolţii năframă albastră...

Când soarele mândru din nori va purcede
Văzduhul senin să-ntretaie,
Aprinsă scânteia ascunselor doruri
Va arde cu munţi de văpaie.
Un vifor năprasnic, cu braţe de flăcări,

Topi-va în goana lui cruntă,
Din jalea pribeagă a strunelor tale
Măreaţă cântare de nuntă!

A MURIT...

De-o zi-ntreagă plâng alături biata Mura cu fecioru.
În bordei, pe masa-ntinsă, doarme astăzi Laie Chioru.

De-nvălire o vecină s-a-ndurat cu două straie,
Şi drept pernă, o desagă a umplut Mura cu paie.

L-a legat pe sub bărbie cu năframă de mătasă,
O scumpete pusă-n ladă de pe când era mireasă.

Busuioc şi izmă-creaţă a adus cumătra dar,
Iar pe buzele-nnegrite a pus Mura un creiţar.

Într-un ciob zăcuse banul, în firidă, la o parte,
Nu mai umblă azi, şi Mura de păcat se teme foarte...

Între foi de nuc, alături, lângă fruntea lui de ceară,
Ostenit se-ntinde arcul pe grumazul de vioară.

Doi cărbuni sfiala-şi scapăt', adormind sub pirostrii,
Întunerecul coboară prin ferestrele pustii...

Mura stă pe faţa vetrii şi-i cad lacrimi în cenuşe...
Leneş scârţâie ţâţâna ruginită de la uşe.

Se iveşte-n prag copila judelui Zăbun, cea mare,
Şi din mâneca cămăşii scoate-ncet o lumânare.

Cruce-şi face – o aprinde... Tremurând, para gălbuie
Nu se-ndeamnă de sfială, cât pe-aci era s-apuie...

– Nu mai plânge, Mură, leică, zice fata lăcrămând.
Mura stă cu faţa stinsă şi răzleţ o paşte-un gând:

Ce viaţă fără milă... Lângă mort, la căpătâi,
I-a fost dat să ardă-n casă lumânarea cea dintâi...

LA GROAPA LUI LAIE

Am venit să-ţi spun o vorbă
Azi, când pleci în ţări mai bune,
Niculaie, Laie Chioru,
Cântăreţ din patru strune;

Du-l cu tine meşteşugul
Care ne-ntărea soboru:
Meştere a nouă sate,
Lăutare, Laie Chioru!

Unde norii-şi ţin popasul
În lăcaş de mărgărint,
Şede Domnul cu Sâmpetru
La o masă de argint.

Tu să-ţi pleci uşor genunchii
Şi uşor să-ţi pleci grumazul,
Şi pe umerii vioarei
Să-ţi apeşi domol obrazul.

Şi să cânţi un cântec, Laie,
Cum se cântă-n sat la noi,
Când se tânguie ciobanul
După turma lui de oi.

Povesti-va atunci struna
Înălţimilor albastre
Vremea lungă câtă jale
Scris-a-n sufletele noastre.

S-ar întuneca pământul,
C-ar veni, veni, ţigane,
Toate stelele s-asculte
Glasul strunei năzdrăvane.

Blând zâmbire-ar Milostivul...
Iar din geana lui de-argint
Lacrim-ar cădea-n adâncul
Norilor de mărgărint.

Ni s-ar stinge-atunci necazul
Ce de mult ne petrecea:
Între stelele de pază
Am avea şi noi o stea!

CÂNTECE

I

Sus la cârciumă-n Dealu-Mare
De trei zile ţin soboru...
De trei zile beau şi-mi zice
Din lăută Laie Chioru!

De trei zile, măi copile!
Doru-i greu şi jalea-i multă,
Şi tot zice, să le-aline,
Laie Chioru din lăută.

Zi, măi Laie, înc-un cântec
De-o cămaşă cu altiţă
Şi de-un drac cu ochii vineţi,
De-o Aniţă-cârcimăriţă.

C-a trecut şi postul mare,
Şi moşia mi-e arată,
Şi crâşmaru-i dus la târguri...
Foaie verde, foaie lată!

Zi, măi Laie, de-o bălaie
Cu trupşor subţire, nalt...
Tu c-un ochi nu vezi, ţigane,
Să-l închizi şi celălalt!...

II

Măi crâşmare Niculaie,
Ce mai zici de lumea asta?
Dumnezeu să-ţi ţie vinul,
Şi norocul, şi nevasta!

Cum mai umblă târgurile?
Băutura-i acră, vere,
Dar ţi-e harnică nevasta,
Arz-o focul de muiere!

Bea şi tu cu mine astăzi,
Că eu beau să-mi stâmpăr doru,
Parcă-i alta lumea asta
Când ne zice Laie Chioru.

Laie Chioru – bată-l Domnu –
El nu vede toate cele;

Ştie două din lăută:
Una-i dor, şi una-i jele.

Când de dor ne zice Laie,
Tremură cupa pe masă;
Când de jale cântă Laie,
Zboară cupa pe fereastră.

Şi-aş aprinde-atuncea satul...
Să-l văd pară, vâlvătaie...
Ochii vineţi foc să-i arză...
Măi crâşmare Niculaie!

III

Bea şi dumneata, părinte,
Dumnezeu să-ţi ţie darul,
Să mai poţi ceti psaltirea
Şi să poţi goli paharul.

Că noi bem de patru zile
Cu crâşmarul, umfle-l zmeii,
Bem, părinte, ca la nunta
De la Cana Galileii.

Ce-ar mai fi de lumea asta
– Zice-alaltăieri vecinul –
Ca la nunta de la Cana,
De-am găti din apă vinul?

N-ar fi bine, măi vecine!
N-ar fi crâşme-atunci deloc,
Şi crâşmarul Niculaie
Nu s-ar duce-n iarmaroc...

N-ar mai fi nici Laie Chioru,
Ţie-l paza Maicii sfinte,
Nici Aniţa-cârcimăriţa,
Şi ne-am prăpădi, părinte!...

IV

Lună, lună, stea vicleană,
Neam de fire de vădană,
De ce dorurile mele
Spusu-le-ai la stele?

Stelele, sus, călătoare,
Fete mari, clevetitoare,

Mi-au dus vântului oftatul
Şi mă ştie satul.

V

Dorurile mele
N-au întruchipare,
Dorurile mele-s
Frunze pe cărare...
Spulberate şi strivite frunze pe cărare.

În zadar le caut
Visurile mele,
Strălucită salbă,
Salbă de mărgele...
Minunată şi pierdută salbă de mărgele.

Tot ce-mi ţese noaptea,
Zorile-mi destramă,
Mi s-a dus norocul...
Nu-l mai plânge, mamă...
La icoana Preacuratei, nu-l mai plânge, mamă.

VI

Fată mare, fată mare,
Călătoare printre stele,
Vin la tine-n miez de noapte
Toate visurile mele.

La fereastra ta, şirete,
Bat din aripi de mătasă,
Fată mare, fată mare,
Lasă-le să vie-n casă.

Tremurând să treacă geamul,
Să se-nşiruie mărunte
Pe şuviţa de pe tâmplă,
Pe şuviţa de pe frunte.

Fată mare,-n zorii zilei
Te-a vedea seninul soare
Strălucind cu o cunună
De albe mărgăritare.

PRIBEAG

Plânge-o mierlă-ntr-o răchită
La răscruci în Dealu-Mare...
Suie-n pas domol răzorul
Un voinic pe murg călare...

Jos, în smalţ de soare-apune,
Turla satului străluce;
Sapă murgul şi nechează
Şi-nspre vale vrea s-apuce...

Se înalţă-n şea voinicul,
Vede-o casă-ntre poiene,
Şi cu mâneca cămăşii
Zvânt-o lacrimă din gene...

Într-o clipă strânge frâul
Şi-l îndeamnă-n altă parte,
Dârz pleoapele-şi închide...
„Du-mă, murgule, departe!...“

Sfărmând zgheabul cu potcoava
Drumului s-aşterne murgul –
Peste plopi cu frunza rară
Cade-nlăcrimat amurgul...

PACE

Luna-şi picură argintul,
Tremurându-l pe fereastră;
Vede-atâta împăcare
Străjuind căsuţa noastră.

Lângă pat, zâmbind, stă mama,
Adormindu-şi copilaşii,
Cămăşuţă cu mătasă
Le-a cusut mâna nănaşii.

Numai moşul povesteşte,
Aşezat pe faţa vetrii –
Dumiriţi de-o pildă veche,
Îl ascultă doi cumetri.

Dar auzi! Căţelul latră,
S-aud şopote-n ogradă
Şi s-aude, subt opincă,
Scârţâitul de zăpadă.

S-a curmat deodat' povestea
Şi-i tăcere mută-n casă –
Osteniţi dorm ochelarii
Pe ceaslovul de pe masă.

Licărind o raz-atinge
Geamul uşii de la tindă,
De trei glasuri legănată,
Se-nfiripă o colindă...

De subt ţol ridică fruntea
Două feţe bucălaie...
Blând zâmbeşte din icoană
Cuviosul Niculaie...

CADE-O LACRIMĂ

După plopi cu frunza rară
Îşi desface luna sânul,
Vede-arama numărându-şi
Barbă-Putredă, jupânul.

În ajun de miez de noapte
Tremură de chiot hanul,
Din ungherul unei laviţi
Cântă Iepure, ţiganul.

O păreche râde-n umbra
Nucului de la portiţă:
Stă de gât cu-o văduvioară
Pristăvelul Niculiţă.

Şi se bucură tot satul,
Vin feciori din cătănie,
Sprinten ţârlăie tilinca,
Şi-i atâta veselie...

Doar la geam stă singurică
Fata jidovului, Ida,
Cu ochi verzi ca leuşteanul,
Cu păr roş ca cărămida.

Cade-o lacrimă din ochii-i,
Leneş prelingând fereastra...
Suflet obidit şi singur,
Ce mai cauţi pe lumea asta?...

SINGUR

Bolnăvit de doruri multe,
Moare-n geam azi busuiocul.
Ni s-a dus în altă ţară
Amândurora norocul.

Şi grădina mi-e pustie,
Lăcrămând se stinge macul,
Văduvit de fluturi galbeni
Şi de mâna ta, săracul.

Purtători senini de grijă,
Unde sunteţi, ochi căprui?
Neplivită-i buruiana
Celor patru cărărui.

PĂRĂSIŢI

Stinsă-i para lumânării
De pe lespedea de piatră,
Şi bătrânii, bieţi, alături
Tot mai stau, uitaţi, la vatră.

Luna trece şura popii,
Luminând în drum pridvorul –
Pipa moşului nu arde,
Baba şi-a uitat fuiorul.

Doar târziu, când prind mai aprig
În vecini să latre câinii,
Ei tresar, se văd în faţă
Şi plâng amândoi bătrânii.

Câtă jale le-a fost scrisă!
Doi feciori aveau la casă...
Unu-i mort de astă-toamnă,
Altul stă cu domni la masă.

RUGA MAMEI

(fragment)
Să-mi plec genunchii iară,
Să-ţi spun iar ce mă doare,
Preasfântă născătoare
Şi pururea fecioară!
Cu ochiul tău din ceruri,
Atoatevăzătorul,
Tu mi-ai văzut feciorul,
Şi mi-ai văzut necazul...
În doftori n-am credinţă...
Să-l pui iar în picioare,
Să-i rumeneşti obrazul,
La tine-i cu putinţă,
Preasfântă născătoare.
Azi rogu-mă iar ţie,
Cum rogu-mă de-a pururi
La sfânta liturghie...
Atâta bogăţie
Avem şi noi la casă!
Umblat-a mult băiatu
Şi ştie multă carte,
Adusă de departe,
Doar chiar de la-mpăratu!
Şi are-nvăţătură,
Din carte şi din gură,
Mai multă şi ca popa,
Ca popa Irimie.
Şi cum aş vrea, Preasfântă,
Norocul să mi-l ţie,
Să-l văd iar ca odată,
Cu faţa-mbujorată,
Cu ochi de fată mare,
Cum a plecat de-acasă...
Să-şi caute mireasă,
Subţire ca o floare,
Ca floarea de cicoare.
Să facem nuntă mare,

Să curgă râuri vinu,
Să joace şi vecinu,
Vecinu Niculaie.
Şi să-şi arunce-n grindă
Căciula lui de oaie,
Şi să roiască-n tindă
Tot domni cu-nvăţătură,
Să cânte toţi din gură
Şi-n horă să se prindă.
Să-l văd în hora mare
Pe el c-o domnişoară,
Preasfântă născătoare
Şi pururea fecioară!...
Umblat-a mult băiatu
Şi ştie multă carte,
Adusă de departe,
Doar chiar de la-mpăratu!

ZADARNIC

Zadarnic plânge vântul şi nucii plâng, bătrânii,
Frăgarul din ogradă, şi cumpăna fântânii...
Şi plânge mama biata... şi cum ar vrea s-o-nşele
Povestitorii jalnici ai pribegirii mele.

La mine vii cu cartea, cu gând să-mi dai canoane,
Şi vrei să mă cumineci, părinte Solomoane,
Cucernic faci agheazmă, şi mâna ta, părinte,
Stropeşte casa tatii, ca bine-s-o-cuvinte.

Dar în zadar mă-nvălui încet cu patrafirul
Şi fruntea mea fierbinte o răcoreşti cu mirul...
Zadarnic mamii-i cade o lacrimă pe iie,
Zadarnică e slujba lui sfântu Vasilìe!...

LA STÂNĂ

Găinuşa-ncet răsare,
Luna-i după Dealu-Mare,
Plânge-un clopot de cioaie,
Vin ciobanii de la stână,
Strungăriţele, de mână,
Cântă cântec de cimpoaie
Şi le râde tuturora
Faţă plină, bucălaie,
Cum încep să-nvârte hora...
Numai Sandu Copilandru
Nu se prinde-n hora mare.
Cântă jalnică cântare...
Cimpoieru-i ia de veste,
Stă o clipă, hodineşte,
Schimbă hora-n cânt de jale:
„Mândră fată, ochişorii,
Ochişorii, obrăjorii“...
Se opresc în joc feciorii,
Dumerindu-se deodată.
Parc-ar vrea să plângă-o fată,
Faţa-i arde vâlvătaie...
Strigă Sandu Copilandru:
„Zi, căprare Niculaie!
Zi, căprare Niculaie!“
Şi cum arde focu-n stână
Şi lumin-o buturugă,
Vede baciul că lui Sandu
Îi cad lacrime pe glugă...

TOAMNA

Văl de brumă argintie
Mi-a împodobit grădina,
Firelor de lămâiţă
Li se uscă rădăcina.

Peste creştet de dumbravă
Norii suri îşi poartă plumbul,
Cu podoaba zdrenţuită
Tremură pe câmp porumbul.

Şi cum de la miazănoapte
Vine vântul fără milă,
De pe vârful şurii noastre
Smulge-n zbor câte-o şindrilă.

De viforniţa păgână
Se-ndoiesc nucii, bătrânii,
Plânge-un pui de ciocârlie
Sus pe cumpăna fântânii.

Îl ascult şi simt subt gene
Cum o lacrimă-mi învie:
Ni s-aseamănă povestea,
Pui golaş de ciocârlie.

COPIILOR

I

Veniţi la sânul meu cu toţii,
Copii cu frunţile senine,
Veniţi să premeniţi izvorul
Nădejdii mele de mai bine!

Voi sunteţi roua dimineţii
Ce scânteie neştiutoare
Că poartă-n ea întreg argintul
Curat al razelor de soare.

Din glasul vostr-un dulce clopot,
Ce mângâie-un amurg de seară,
Învaţă sufletul meu, bietul,
Să creadă-n flori şi-n primăvară.

Şi parcă înţeleg mai bine
Privighetoarea care cântă...
Veniţi, veniţi! Mi-atât de dragă
Zburdălnicia voastră sfântă.

Căci râsul vostru plin, năvalnic,
Ca unda râului de munte,
Îmi amuţeşte-ndurerata
Poveste-a firelor cărunte.

Şi parcă-mi picură un cântec
La poarta minţii mele reci:
O dulce-ntârziată rază
Din raiul meu pierdut pe veci...

II

Copii, cu ochii mari şi limpezi
Ca raza nopţilor albastre,
De ce purtaţi şi voi osânda
Ce-a scris ursita firii noastre?

O jale sufletu-mi despică
Şi-mi frânge visurile-n două,
De glasul minţii mă cutremur:
... Şi voi veţi fi asemeni nouă!...

Când înţeleg c-aceleaşi patimi
Şi-aceleaşi năzuinţi deşarte,

Cum vor călăuzi în oarba
Prăpastie ce ne desparte,
Că ochii voştri-n care arde
Azi vraja basmelor cu zmeii,
Rătăcitori, în drumul vieţii
Cum au să mintă, fariseii,
Atunci o scârbă mă supune
Şi-un gând păgân mă înfioară,
Şi sufletul meu fierbe-asemeni
Acelui crai de-odinioară
Ce-a omorît în faşă pruncii...
.....
Orânduiala ta-i amară,
Mărite domn al lumii noastre...
Eu nu mai cred în primăvară!...

PĂRĂSIT

Mor multe şiraguri de clipe,
Şi nimeni nu-mi bate la poartă
Când vremea-mi aşterne pe suflet
Cenuşa ei aspră şi moartă.

Vin neguri cu noaptea pe umeri,
Şi bezna mă-nghite, nătângă,
Şi viforul vine, păgânul,
A viselor aripi să-mi frângă.

Nu-i rază să-mi mângâie fruntea,
Încet coborându-mi din stele...
Mai străluci-va vreodată
Altaru-nchinărilor mele?

Stejarul nădejdilor multe
Îşi scutură frunzele moarte...
Vai, tu eşti atât de frumoasă,
Şi tu-mi eşti atât de departe...

DESPĂRŢIRE

Azi moare-nfiorarea cetăţilor de stele
Şi înţelesul tainic al cântecelor mele.
Se rupe tortul galben al razelor de lună,
Mor visurile albe ce-mi tremură pe strună.
Luceafărul clipirea în negură şi-o frânge,
Lumina lui bolnavă se zbate şi se stânge,
Şi moare găinuşa în pragul nopţii sure,
Şi toată mângâierea din zvonul de pădure.
Mor fluturii din zare şi mor toţi trandafirii,
Îşi curmă înţelesul întreagă vraja firii.
Cum se desfac prăpăstii şi-adâncul lor înghite
Strălucitoarea salbă a multelor ispite.
Comoara-nfăşurându-şi, nădejdea pleacă-n pripă,
De drum norocu-şi gată pribeaga lui arìpă,
Din mintea-ntunecată fug grabnic, rânduri-rânduri,
Ducându-şi tot argintul, popoarele de gânduri,
Şi se-mpleteşte noapte din neguri jucăuşe
Când sufletul meu calcă pe-a viselor cenuşe.
Drumeţ cu ochii tulburi se duce fără ţântă,
Amarul îl încinge şi noaptea-l învestmântă,
Şi patima-l sugrumă cu braţele-i de fier...
Sfârşit, el îngenunche şi zgribură de ger,
Cerşind din îngropata-i hlamidă de văpaie
Să-i mai trimiţi o rază, domniţa mea bălaie.

ÎNVINS

I-am zis într-un amurg de vară,
Robit de chipul unei stele:
Durează, suflete măiestre,
Altar nădăjduirii mele!

I-am dat temuta mea comoară,
Temeiul sfânt al suferinţii,
Argintul visurilor toate,
Şi marmura curat-a minţii.

Şi el mi-a întruchipat altarul,
Lăcaş de mândră strălucire,
Zidindu-şi în catapeteasmă
Întreagă setea de mărire.

Dar vifor s-a pornit prin noapte,
Şi-n goană vitregă şi crudă,
O clip-a sfărâmat nătângă
Prisosul lunilor de trudă...

E noapte-acum... Pe faţa bolţii
Plâng ochii stelelor senine,
Când blestemă-nşelatul meşter
Şi strigă bietul din ruine...

SOLUS ERO

Tu, preacurată rază, ce-ai coborât din stele
Să luminezi în noaptea singurătăţii mele,
Ascultă-mi rugăciunea, ce-o gem cu buza arsă:
Din preajma vetrei mele, fă calea ta întoarsă.
Păcătuieşte raza curată, viorie,
Când se opreşte-n drumu-i pe-o straşină pustie,
Învestmântând cu picuri din sfânta ei văpaie
O scorbură, ce poartă un cuib de cucuvaie.
Vezi, zboar-atâţia fluturi în necuprinsul firii,
Şi strălucesc pe câmpuri, în floare, trandafirii,
În calea ta senină, spre ei îndreaptă-ţi zborul,
Căci lor te dete-n gându-i de-viaţă-dătătorul,
Tu, preacurată rază, ce-ai rătăcit din stele,
Să luminezi o clipă singurătăţii mele.

Eu port în mine noaptea, şi-n bezna ei adâncă
Mi-e sufletul un vultur înlănţuit de-o stâncă;
Ar vrea adâncul bolţii cu zboru-i să-ntretaie,
Prin câmpuri de lumină, prin drumuri de văpaie,
Să-şi scalde ochii tulburi în râuri largi de stele...
Dar aspra ţintuire a lanţurilor grele
Cu praful sur al pietrii îi înfrăţeşte rostul...
Zadarnic vrea să-şi cate în ceruri adăpostul:
Cu glas nebun el urlă, şi blèstemă, şi ţipă,
Şi sânge cald stropeşte trudita lui arìpă,
Şi veşnic o să lupte, în patima-i păgână,
Cu bulgării de piatră, cu lumea de ţărână...
Zâmbind amar se-ntreabă deci mintea gânditoare:
De ce-ar veni la mine făptura ta de floare?
Tu, înger cu ochi limpezi, cu aripi de mătasă,
De ce să te cutremuri de-o luptă ne-nţeleasă?
Când zboar-atâţia fluturi în necuprinsul firii,
Şi strălucesc pe câmpuri, în soare, trandafirii...

NOAPTE

Nemărginită bolt-a nopţii,
Deschide tainica ta carte
Şi-ascultă-mi glasul zbuciumării
Neputincioase şi deşarte.
Doar mila ta n-o să se stingă
Când două mâni tremurătoare
Îşi împreun' nevolnicia
În chip de rugă şi iertare.

Azi, ţintele de nestemate
Culege-le din cingătoare,
Căci ochii stelelor mă mustră,
Şi plânsul stelelor mă doare.
Azi orice picur de lumină
Din faţa ta îmbujorată
În ţintirimul larg al minţii
O cruce proaspătă-mi arată.

Le văd şireag... şi mă cutremur,
Şi fiecare clipă-mi pare
O fărmitură ce se smulge
Ca dintr-un cântec de pierzare.
Simt mintea dezgropându-şi morţii,
Căzând la fiecare groapă,
Şi jalea trecerii eterne
Mi-apasă plumbul pe pleoapă.

Când tu mi-aprinzi în mii de facle
Senina dragostii dovadă,
Înfiorându-se-n adâncuri,
Plâng ochii osândiţi să vadă.
Aducerea-aminte vine,
Şi din oglinda-i blestemată
Învie rostul celor duse...
Iar eu ascult ce-a fost odată...

O lume-şi desfăcea-nainte-mi
Comoara tainelor bogată,
Zvâcnea eternul ei cutremur
Subt tâmpla mea înfierbântată.
O patimă-mi robise ochii

Cu strălucirea ei păgână
Şi mă smulgea cu braţ de vifor
Din valul lumii de ţărână.

Simţeam fiorii-ndrăgostirii,
Măreaţa-mbrăţişare mută,
Când în amurg târziu de vară
Pământ şi boltă se sărută.
Şi-n smalţul pulberii de rouă,
Ce strălucea pe câmp, măruntă,
Părea că firea-i hărăzeşte
Nădejdii mele dar de nuntă.

Eu mi-am zidit în nori altarul,
Şi inima, smerita roabă,
Îngenuncheată-n umilire,
Jertfea curata ei podoabă...
Azi nu mai este... Şi mă doare
Când vraja razelor senine
Aprinde-o candelă de veghe
Într-o biserică-n ruine...

Azi fulgerele mele-s stinse
Şi moarte-s zâmbetele toate
Şi nu va mai rodi nisipul
Din biata mea pustietate.
În lanţ de neguri şi uitare
Aş vrea amarul meu să-l ferec...
Nemărginită bolt-a nopţii,
Îmbracă-ţi haina de-ntunerec!

Aruncă vălul tău de umbră
Pe toate farmecele firii
Şi-ngroapă-n adâncimi de ape
Ispitele îndrăgostirii.
Pe scânteierile de rouă
Şi peste câmpul nins de floare,
O beznă grea, ca giulgiul morţii,
Să cearnă pace-adormitoare.

Când glasul tinereţii moarte
Şi-al viselor înfrigurate,
Rătăcitor, fără repaos,
La poarta sufletului bate,

Eu, învălit în întuneric,
Să-nchid zăvorul de la poartă,
Şi nicio stea să nu mai vadă
Singurătatea mea deşartă.

CLĂCAŞII

Era în miezul zilelor de vară,
Şi soarele, din drumul lui de pară,
Îşi trimitea săgeţile aprinse.
Din brâul lui, din haina lui senină,
Descopciate ţinte de lumină
Cădeau sfărmate-n pulbere de rază
Pe revărsarea ţarinei întinse
Şi ascuţeau ucigătoare suliţi...

Eu le vedeam înşiruirea lungă,
Cum, gârbovită,-ncet înaintează,
Cum, stăruind, prin holdă-şi taie uliţi,
Cerşitorind cu ochii stinşi o dungă
De nor pribeag în vânătul din zare,
Când secerea-n trudita ei cărare
Şir aşternea în snopii grei de aur
Prisosul sfânt de binecuvântare.

Erau clăcaşi: oştenii fără nume
Ce duc războiul mare-al tuturora,
Ei ce se sting în neguri şi uitare
Şi cad şi mor de cruda-mpovărare
A tuturor durerilor din lume...

Erau atâţi în slujba lor de clacă
Cei osândiţi să plângă şi să tacă:
Moşnegi slăbiţi, ce scris-aveau pe frunte
Zădărnicia pletelor cărunte;
Bărbaţi sfârşiţi, cu sufletele moarte,
Cu tot amarul unei vieţi deşarte.
Şi-n lung şirag, femeile trudite,
Cu ochii stinşi, cu sânul supt de trudă,
Înaintau în cale, gârbovite
De munca lungă, vitregă şi crudă.
Cum se târa poporul mut de umbre
Părea o ceată tristă de-ngropare,
Şi arşiţa cădea ucigătoare
Pe-a secerii sclipire ne-ndurată.

În urma lor, încet, fără zăbavă,
Ca un blestem din vremuri înnoptate,

Ca o pedeaps-a veacuri de păcate,
Venea stăpânul gliei odrăslite,
Cu zâmbetul nădejdii împlinite,
Cu pasul greu de-atâta sănătate.
Obrajii lui se aprindeau în pripă,
Şi-n ochii lui ardea mânia oarbă
Când vreun moşneag sta locului o clipă,
Tremurător, cu mâneca să-şi şteargă
Sudoarea grea ce-i picura din barbă.

Şi se târa poporul mut de umbre,
Neputincioasă ceată de-ngropare.
*

Iar când a fost în ceasul de amiază,
Şi le-au adus merindea lor amară,
Din pâne de neghină şi săcară,
Ei stau sfârşiţi, cu ochii duşi departe,
În adâncimea zărilor deşarte.

Eu le vedeam înşiruirea lungă
De mucenici nerăsplătiţi ai pânii,
Cei logodiţi de veacuri cu durerea,
Şi două lacrimi mi-au curmat vederea,
Căzând încet în bulgării ţărânii...

Din ceata lor, grăbită, se desprinde,
Întreg lăsându-şi codrul de merinde,
Cu chipul stins, o umbră de femeie.
Lâng-un răzor ea stă îngrijorată,
Priveşte-n jos şi sânul şi-l descheie,
Mângâietor s-apleacă să ridice
Un făt bălan, ce, adumbrit de spice,
A adormit pe-un aşternut de glugă.
Ea blând ridică-l, stând îngenuncheată,
Şi-ncet îi dă copilului să sugă...

Cutremurat de clipa asta sfântă,
Un gând simţeam cum sufletu-mi frământă,
Cum mă supune gândul şi mă-ndeamnă,
Poruncitor cum drumul mi-l arată:

Ca un proroc, cu faţa-mbujorată,
Să cad la poala mamei din ţărână
Şi, sărutându-i înăsprita mână

Şi haina ei de sfântă preacurată,
Genunchii mei să-i plec de închinare!
Şi pe copilul ce zâmbeşte-n pace,
Înfăşurat în scutece sărace,
Eu să-l ridic cu braţele-amândouă
În strălucirea arşiţei din slavă,
În razele ce cad dogoritoare,
Să-l înfrăţesc cu vulturul din zare
Şi să-l cunun cu doina din dumbravă!

Căci inima purcede să-mi dezgroape
Comoara ei de doruri ne-mplinite,
Şi simt amarul ţarinei robite,
Şi simt ruşinea neagră cum mă-neacă,
Simt cum lumină-ncepe să se facă,
Cum moare bezna vechilor păcate,
Şi sufletul înviorat îmi spune
Că fătul ăst-al patimii amare
Şi-al dorului ce moare-n aşteptare
E solul sfânt... înfricoşatul crainic,
Izbăvitor durerilor străbune.

Azi ochii lui ascund în adâncime
Măreaţa taină nepătrunsă mie
A ceasului cel poruncit să vie,
Să sfarme jalea din viitorime.
El, cel frumos şi frate bun cu glia,
Nou-întrupatul suflet de Mesia,
Va fi judeţul ceasului de mâne,
Ce-ntr-un zorit aprins de dimineaţă,
Cu mâna lui vitează, îndrăzneaţă,
Zdrobi-va cartea legilor bătrâne.

El va-ntrupa în strigăt de chemare
Cuvântul sfânt ce azi adăposteşte,
În licăriri de tainice altare,
Biserica nădăjduirii noastre.
Şi strigătul întraripat va creşte,
Prin plaiuri largi, prin munţi purtând cuvântul,
Şi va trezi din somnul lui pământul,
Şi rumeni-va zările albastre.

Atunci, în ziua mare-a învierii,
Aceşti ostaşi cu feţe ofilite,
Cu zâmbet mort, cu suflete trudite,
Ca-ntineriţi de suflul primăverii
S-or ridica, ei, cari au fost străjerii
Amarului, şi-ai morţii, şi-ai durerii,
Cu braţul greu de greul răsplătirii.
Toată ţărâna gliei dezrobite
Şi munţii toţi şi-adâncurile firii
Vor prăznui din pacea lor urnite
Înfricoşata clip-a premenirii,
Când suflet nou primeşte întrupare,
Şi-n strălucirea razelor de soare
El hărăzeşte vremii-mbătrânite:
Vestmântul nou, de nouă sărbătoare.

AŞTEPTARE

Sat din margine de codru,
Revărsat sfios în vale,
Tot mai jalnic cade-amurgul
Peste straşinile tale!
Frunza plopilor pe plaiuri,
Ochii stelelor pe creste,
Roua firelor de iarbă
Plâng duioasa ta poveste.

Ursitoare rele scris-au
Toţi voinicii să te lasă,
Şi-au orânduit să fie
Un pribeag din orice casă.
Azi, de cântece şi glume
Toată vatra ta-i orfană,
Şi-i atât prisos de jale
În îngusta ta poiană.

Unde-i astăzi cântăreţul
Glasul codrilor s-asculte,
Cetluind pe patru strune
Taina zvonurilor multe?
Şi, pribegitori, azi, unde-s
Ochii văzători-a-toate,
Să îmbrăţişeze-ntreagă
Vraja firii fermecate?

În zadar de sus azi luna
Chipu-şi împleteşte-n apă,
Ale firii înţelesuri
Minte nu-i să le priceapă.
Şi-n zadar răsare soare,
Brâul bolţii să-ntretaie,
N-are suflet, azi, tovarăş
În cărarea-i de văpaie.

Mor azi cântecele-n pragul
Nopţilor la şezătoare,
Şi de feţi-frumoşi uitată,
Mândra Cosânzeană moare.
Azi voinici cu zmeii-n luptă

Zarea nu mai înspăimântă,
Şi pe pajiştea-nflorită
Niciun cântăreţ nu cântă.

Tot mai ostenită-i doina
Fluierului de la munte,
Tot mai părăsite-s astăzi
Bietele piscuri cărunte.
Doar arare, câteodată,
Vreun rătăcitor, departe,
Satului pierdut în umbră
Mai trimite-i câte-o carte.

Salba de căsuţe albe
Se-nsenin-atunci deodată,
La podmol, în fapt de seară,
Toată lumea-i adunată,
Şi, prin ochelarii umezi,
Spune popa din scrisoare,
Pân' ce luminează luna
Fruntea celor arşi de soare.

NE CHEAMĂ PĂMÂNTUL (1909)

FECUNDITAS

Se-ndoaie coapsa plopului pe culme
Când frunzele de-o nevăzută mână
Atinse cad – şi una câte una,
Zburând domol, se spulberă-n ţărână.
Le văd în drum şiraguri aşternute,
Un val de vânt le-nvolbură-n risipă,
Viaţa mea, la tine-acum mi-e gândul,
Cum te fărâmi tu, clipă după clipă!...

Trec zilele în goana lor pripită,
Şi fiecare mai sărac mă lasă,
În orice clipă, minţii zbuciumate
Câte-un drumeţ îi pleacă de la casă.
Nu au popasuri gândurile mele,
Sămânţa lor se zbate veşnic nouă
Şi, călător pe drumuri nesfârşite,
Se risipeşte sufletul meu vouă!

În alergarea clipei călătoare
Atâtea-s date ochilor să vadă,
Şi câte-mi trec fugare pe la poartă
Le cheamă toate sufletu-n ogradă.
Cu ele-mpart eu darurile mele!
Las inima comoara să-şi desfacă
Şi, când pornesc în calea lor pribege,
Cu ele duc podoaba mea săracă...

Nu sus în cer! Vă biruie înaltul!
Curmaţi-vă cărările spre stele,
Rotind răzleţe-n praful de pe uliţi,
Vă vreau acolo, gândurile mele!
Căderi, căderi voi, frunze dezlipite,
Pe câmpul larg, în zbor, vă poarte vântul
Şi vă-nfrăţească rostul cu ţărâna:
Pe urma voastră va rodi pământul!

PRĂPASTIE

La geam mi se zbătea oraşul cu huietul fără popasuri,
Cu vrajba lui, războiul pânii îl desluşeam în mii de glasuri,
Şi chiotul flămând al vieţii vuia la geamurile mele...
Eu ascultam pierdut la masă, şi toate zvonurile-acele
Smulgeau din inima-mi bolnavă şiragul slovelor trudite...
Şi cum pluteam aşa-n neştire, deodată,-ncet, pe nesimţite,
Nedumerit trecându-mi pragul, un om s-a strecurat de-afară...
Un biet moşneag cu barba albă, frumos în portul de la ţară...
El s-a oprit în prag o clipă... Mi-a zis apoi sfios pe nume,
Când ochii-ntrebători, albaştri, mă cercetau în faţ-anume...
Juca un zâmbet de lumină pe fruntea lui brăzdată-n creţe,
Şi când m-a cunoscut bătrânul, ca-ntinerit, mi-a dat bineţe.
Am îngropat atâta vreme de când eram noi împreună,
Îmi învia o lume-ntreagă cu vorba-i limpede şi bună,
Atâtea farmece uitate zâmbeau din graiul lui cuminte,
Se fărâma o jale blândă în tremuratele cuvinte
Şi povestea încet moşneagul mişcându-şi pletele cărunte...
Spunea de-un sat cu case albe, pierdut pe coasta unui munte,
De oamenii uitaţi acolo, pe cari îi paşte nenorocul,

Cum li s-a stins nădejdea-n suflet şi li s-a stins în vatră focul,
Cum numai mărăcini pe câmpuri le-a mai lăsat arsura verii,
Cum slujbe dau pe câmp plugarii, şi cum se vaieră oierii.
Spunea de-o casă părăsită, fără stăpân de ani de zile,
Cum îşi îndoaie-ncheietura acoperişul de şindile,
Cum vântul a-ngropat fântâna, cutreierând ograda moartă,
Şi-n ziua Sfântului Ilie i-a frânt armindenul la poartă.
Şi multe povestea bătrânul... Vorbea de jalea bătăturii,
Cum şi-a făcut o barză cuibul şi are pui în podul şurii;
Mi-a spus că-n ţintirim, la groapă, doar dânsul, biet,
de se mai duce,
Că picăturile de ploaie au şters porecla de pe cruce...
Îi tremura încet cuvântul... Simţeam sfiala că-l apasă
Când m-a privit duios în faţă:
„Te mai gândeşti vreodat-acasă?...“
În ochii-ntrebători, albaştri, priveam eu fulgerat de clipă,
Simţeam cum duhul altor vremuri deasupră-mi bate din aripă,
Vedeam cuprinşi de-nfiorare cum stau în faţa mea păreţii,
Cum mi se desluşesc aievea din neguri tainele vieţii...
Supus, îmbrăţişam moşneagul atâta de străin în casă,
Şi chipurile din părete, şi lucrurile de pe masă;

Şi toate cărţile pe poliţi păreau c-ascultă şi se miră
Şi mă privesc cutremurate de câte se destăinuiră...
*
În urmă se zbătea oraşul cu zvonu-ntrecerilor multe,
Se zbuciumau alături plopii de câte le-a fost dat s-asculte.
Atâtea jalnice-nţelesuri plângeau în frunza lor bolnavă
Şi, pricepând atâtea taine, tânja livada de otavă.
Venea din cer pe câmp amurgul... De pe înaltul unui munte
Dura, din umbră şi lumină, în drum o minunată punte.
Simţeam cum bolta se-nfioară, cum sânu-i uriaş tresaltă,
Cum tremură înfrigurată sfioasa trestie de baltă,
Şi stam înmărmurit, în cale, cu braţele încrucişate.
Neştiutor, priveam departe, şi ochii-nchişi pe jumătate
S-au umezit de arătarea acestui asfinţit de sară:
... Vedeam pe şerpuirea albă în largul drumului de ţară
Un om bătrân ducând povara unei vieţi nemângâiete,
Şi soarele-mpletea cu aur argintul lui curat din plete.
Şi cum urca încet colina – schimbând cu mâinile toiagul,
Cu barba albă de zăpadă – un sfânt mi se părea moşneagul...
Îl desluşeam tot mai departe. Simţeam, în clipele acele,

Cum orice pas sfarm-o verigă din lanţurile minţii mele
Şi, ca un făcător de rele, am tresărit de-nfiorare
Când mi l-a înghiţit amurgul...
Un fulger şi-a deschis cărare,
Cutremurându-şi pieptul şubred. Sclipirea lui înfricoşată
Mi-a luminat abia o clipă, şi-am înţeles atunci, deodată,
Prăpastia ce port în mine. Acolo-n piept, încătuşate,
Sunt două suflete duşmane... Străveche, ura lor se zbate,
Şi mintea s-a trudit zadarnic o viaţă-ntreagă să le lege...
Obezile lor ruginite tu mi le-ai sfărâmat, moşnege!
Atunci, scăpate din robie, s-au ridicat într-o clipită,
O luptă s-a încins grozavă din ura lor neadormită
Şi le vedeam cum vor cu pumnii să spargă strâmta încăpere,
Le auzeam în piept strigarea... Cum glasul lor închis mă cere:

„Mă du departe, mai departe! La munţi cu fruntea de zăpadă,
Să sorb din freamătul pădurii şi-al ierburilor din livadă!

Să mă-nfioare tainic brazii, când tremură din aripi vântul,
Dă-mi largul bolţii înstelate şi fă-mă frate cu pământul!
Mă du departe, mai departe! În satul semănat sub munte,
La casa cu ferești înguste... la piscurile largi, cărunte.
Mă du acolo-n ţintirimul unde,-n poleiul alb al lunii,

Sub cruci de lemn slăbit de vremuri, îşi dorm odihna
lor străbunii!“

„Nu simţi oraşul cum tresare sub turnurile de aramă?
N-auzi vârtejul lui năpraznic... nu-l simţi pe nume cum
te cheamă?
Nu-l vezi în haina lui de flăcări cu veşnica neadormire,
Cu zbuciumul atâtor patimi... atâta sete de mărire?
Suflarea lui de foc mă arde, iar glasu-i mă opreşte-n cale:
În umbra zidurilor negre ai tors tu gândurile tale!...“

Aşa se frământa în mine strigarea lor neîntreruptă,
Mi-au pustiit întreg avutul cei doi potrivnici prinşi în luptă,
Şi stam sărac în bezna nopţii, cu ochii aţintiţi în zare,
Când vântul, demon fără milă, părea că-mi râde-n alergare:

„Împins de visele deşerte, zadarnic drumul tău îl sui,
Biet călător, în lumea asta, tu nu mai eşti al nimănui!“

CÂNTECELE MELE

Eu vă chem din visuri,
Vă cobor din stele,
Vă alint în taină,
Cântecele mele –
Ca-ntr-un cuib, v-adorm în suflet, cântecele mele!

Ciripiţi acolo,
Păsăruici golaşe,
Ciripiţi şi creşteţi
Ca un prunc în faşe –
Plângeţi şi zâmbiţi la sânu-mi, ca un prunc în faşe.

Pe deasupra voastră
Împletesc cunună
Razele de soare,
Razele de lună –
Câte nu vă spun, şirete, razele de lună?

Într-o zi vă-nşală
Zările albastre,
Vă despart de mine
Aripile voastre –
Cine-mi poate spune drumul aripilor voastre?

Rătăciţi departe.
Paseri călătoare,
Nu vă ştie cuibul –
Îl mai ştiţi voi oare?
Pribegind în lumea largă, mă mai ştiţi voi oare?

Bate-n streşini ploaia,
Cuibul vechi vă cheamă,
Părăsit şi singur,
Cuibul se destramă –
Fără ciripitul vostru, cuibul se destramă!

ÎNVIERE

E-n cuib la noi visatul sol de pace,
E îngerul chemat în nopţi sihastre
Să-mbine două suflete sărace...
Îl simt deasupra capetelor noastre
Cum, tremurând, aripile-şi desface...

Vezi, suntem singuri... Fruntea mea fierbinte
O sprijini tu cu mâinile-amândouă,
O sprijini tu, şi mâna ta nu minte,
Nevasta mea... Ca faţa unei sfinte,
Ai chipul blând şi-n ochi sclipiri de rouă.
Ei se deschid, ca bine-să-cuvinte
Tăcerea ast-atât de dulce nouă...
... Şi stăm uitaţi... E-atâta pace-n casă,
Doar în cămin jăratecul tresare
Şi mor cărbunii arşi de-nfiorare
Când cade-o dulce-adormitoare lene,
Şi-n noapte,-ncet, pe creştet ni se lasă,
Coboară lin, ne-alunecă pe gene,
Ca o broboadă albă de mătasă...

În pacea caldă visurile toate
Pe-acelaşi drum se duc îngemănate
Când ochii mei în noapte-şi fac cărare,
Neştiutori călătoresc în zare,
Îmbrăţişând câmpiile de ghiaţă...
Zadarnic cer un picur de viaţă...
Dorm zăvorâte-ndemnurile firii,
Şi luna trece, galbenă la faţă,
Nemilostivă-n drumul strălucirii...
Eu stau pierdut, înlănţuit de frică,
Când, într-o clipă, câmpul se-nfioară.
Din adâncimi un urlet se ridică:
Simt tot mai dârz cum bolta o despică,
În drum năvalnic suie şi coboară
Pustietatea albă de zăpadă.

Frământă creasta plopilor din vale
Îngrozitorul chiot de osândă.
Şi tremură omătul pe livadă –

Când de departe-un lup îşi taie cale
Şi-şi strigă nopţii patima flămândă.
În ochii verzi văd fulgere de ură,
Văd neînfrânta sete de viaţă,
Mă biruie păgâna lor arsură...
Ei nu cunosc a jugului povaţă!
Te înţeleg, neîmblânzită fiară,
Tu, frate bun al visurilor moarte,
Mustrarea ta, ce-mi vine de departe,
Loveşte-adânc şi-ncepe să mă doară...
Te-ascult, te-ascult, ostaş fără hodină,
Tu, sol răzleţ al patimilor mele,
Îmi tulburi pacea cerului cu stele,
Şi mă cobori din lumea lor senină.
De glasul tău, ce strigă-n întunerec,
Se frâng şi cad zăvoare ferecate,
Se frâng şi cad, şi lanţuri n-am să ferec
Adânca cript-a vremilor uitate.
Simt sufletul cum calcă pe ruine,
Biruitor îi fulgeră armura:
Un mândru mort s-a deşteptat în mine,
Şi chipul lui cutremură-mi făptura...
Mărită fii, tu, clipă-nfricoşată!
L-ai înviat pe cel de-odinioară
Şi i-ai trezit durerea îngropată
Cu glasul tău, neîmblânzită fiară!
Eşti tot cel vechi, cum te ştiam odată,
Când, în tăcerea umedei mansarde,
Îţi împleteai din fulgere cunună,
Şi-n tremurarea razelor de lună
Întretăiai tăriile cu zborul!...
Pe-acelaşi drum treci vămile vieţii,
Şi fruntea ta şi sufletul tău arde,
Neînfrânate sol al dimineţii!
Dă-mi mâna ta, frumoasa mea copilă,
Să prăznuim măreaţa înviere!
N-auzi eterna lumilor durere?
Din mii de guri s-a deşteptat la poartă!
Fiorul vechi de dragoste şi milă

Mi-a înviat amărăciunea moartă,
Şi glasul ei din cuibul tău mă cere.
Dă-mi mâna ta, frumoasa mea copilă!

COSAŞUL

S-a fost pornit un vânt molatec
Să mişte papura din baltă,
Într-un oftat prelung şi sâlnic
Gemea tulpina ei înaltă.
Călătorea de-atâta vreme
Bolnavul vânt, mergea departe,
Şi semăna atâta jale
De-a lungul miriştilor moarte.

Mureau ovezele pe dealuri
Sub răsuflarea de otravă,
Şi se uscau în rădăcină
Livezi întinse de otavă.
Alături tremura porumbul,
Cu trupul chinuit de sete,
Şi se frângea troznind în noapte
Ca o oştire de schelete...

Mai sus, în deal, înspre dumbravă,
În colţ, la marginea poienii,
Era un car cu oiştea-ntoarsă,
Şi-n jug, alături, boulenii:
Sărmane, blânde dobitoace!
În căutătura lor amară
Se răsfrângea întreagă jalea
Acestui trist amurg de vară...

În faţa lor stătea pe gânduri
Tovarăşul zdrobit de luptă,
Înfiorat de truda stearpă,
Un biet cosaş cu faţa suptă.
Şi cum şedea bătându-şi coasa,
Întins pe zdrenţuita zeche,
Cu ochii stinşi, părea ţăranul
Un mucenic de legea veche.

Eu mă uitam, cu milă-n suflet,
La mâna lui de soare arsă;
Vedeam cum din apus o rază
Pe frunte-ncet i se revarsă.
Şi, cum treceam tăcut în cale,

Din glasul coasei chinuite
Se-nfiripa povestea mare
A mânilor nerăsplătite.

Ţipa pe urma mea oţelul,
Simţeam cum blastămă şi plânge,
Şi ceriu-mbujorat departe
Părea tivit cu foc şi sânge.
În sufletu-mi strivit de groază
Păgâne patimi prind să fiarbă:
„Trudită, chinuită coasă,
Vei mai cosi tu numai iarbă?...“

PORTRET

... Şi cum te văd întins pe perne, în faetonul tău de gală,
Şi văd cum toate-s largi pe tine, şi numai fruntea ţi-e îngustă,
Să nu te miri că nu mă mişcă o clipă lenea ta augustă,
Şi că înfrunt cu-atâta milă căutătura-ţi triumfală.

Ca într-o criptă doarme-n carne pitica inimă-ngropată,
Nimic din vaierul de-afară nu izbuteşte să audă,
Dar, uite, sufletul meu meşter c-o linişte atât de crudă
Ridică lespedea şi vede în groapa ta întunecată.

Şi te-nţeleg, drumeţ statornic al lumii veşnic neschimbate,
Ţi-i ştiu şacalii care ţipă în biata inimă bolnavă,
Ei nu vor înceta să urle, căci foamea, foamea ta grozavă
E-nfiripată din fiorul atâtor guri nesăturate.

Atâţi zileri ce răsturnară în noaptea veacurilor mute
Cu sapa lor neostenită bogata ţarină bătrână
Ţi-au răsădit, drept moştenire, în suflet foamea lor păgână,
Şi cum te-ai sătura când trebui să potoleşti atâtea sute?...

Străbunii tăi cu palme aspre, răpuşi de robota haină,
Şi-au risipit în trudă vlaga atâtor braţe chinuite,
Atâtea zile fără tihnă şi nopţi atâtea nedormite...

Ei dorm în somnul tău acuma şi cer în lenea ta hodină.

De-aceea, când te văd pe perne, în faetonul tău de gală,
Şi văd cum toate-s largi pe tine, şi numai fruntea ţi-e îngustă,
Îţi iert şi inima flămândă, îţi iert şi lenea ta augustă
Şi – vezi – înfrunt cu-atâta milă căutătura-ţi triumfală!...

DE DEMULT...

Tot mai rar s-aud în noapte clopotele de la strungă...
Patru inşi la popa-n casă ţin azi sfat de vreme lungă.
Într-un sfeşnic ard pe masă două lumânări de ceară,
Plin de grije, peana nouă moaie popa-n călimară:
„Patru juzi din patru sate, de la Murăş mai la vale,
Cu supunere se-nchină astăzi Înălţimii Tale,
Luminate împărate! Scriem carte cu-ntristare,
Ne-au luat păşunea domnii, fără lege şi-ntrebare...
Semne-aveam, şi-n miezuine le-au fost pus de mult bătrânii,
De pe când în ţara asta numai noi eram stăpânii...
Nu mai sunt acum pe câmpuri, toate le-a sfărmat duşmanul,
Şi pe Ionuţ al Floarii ni l-au prăpădit, sărmanul.
Ne mor vitele-n ogradă şi ni-e jale nouă foarte
Şi,-nălţate împărate, noi n-am vrea să facem moarte!
Dar ne vrem moşia noastră, vrem şi pentru mort dreptate!
Ale Înălţimii Tale slugi supuse şi plecate,
Am trimis această carte şi, precum ca să se ştie,
Scris-am eu, popa Istrate, în ziua de Sfânt Ilie.
Iar noi patru juzi cu toţii nu ştim slova şi scrisoarea,
Punem degetul pe cruce şi-ntărim şi noi plânsoarea.“

.....

La fereastră-s zori de ziuă şi pătrund încet în casă,
Juzii, treji de gânduri grele, stau cu coatele pe masă.

O nădejde luminează feţele nemângâiete;
A-ntărit scrisoarea popa; la tot colţul o pecete.

Moş Istrate se ridică şi, cu mâna tremurată,
Pune cartea în năframă, de trei ori împăturată...

Înţolit de drum, jitarul Radu Roată se iveşte,
Vechi căprar din cătănie, ştie carte pe nemţeşte.

El aşază-n sân răvaşul şi sărută mâna popii,
Juzii-i strâng odată mâna, le mijesc în gene stropii.

Stau cu popa-n pragul porţii, ochii lor spre drum se-ndreaptă,
Când, cu traista subsuoară şi toiagu-n mâna dreaptă,

În sclipirea dimineţii, care rumeneşte satul,
Radu Roată pleacă-n lume, cu scrisoare la-mpăratul.

COLINDĂ

Moş Crăciun, Moş Crăciun!
La casa de om sărac
S-a gătat făina-n sac
Şi n-avem să-ţi dăm colac...
Moş Crăciun!

Moş Crăciun, Moş Crăciun!
Pe toate răzoarele,
Pe toate ogoarele
Ne-am trudit picioarele...
Moş Crăciun!

Moş Crăciun, Moş Crăciun!
Toate săptămânile
Ne-am ostenit mânile
Şi-am adunat grânele...
Moş Crăciun!

Moş Crăciun, Moş Crăciun!
Slujim slujba satului,
Ţàrina bogatului,
Pajura-mpăratului...
Moş Crăciun!

Moş Crăciun, Moş Crăciun!
Pe toate cărările
Îţi cântăm cântările,
Ardem lumânările...
Moş Crăciun!

UN OM

Rămas-bun, biete mâni de trudă,
Atâta vreme-mpovărate,
Ce staţi pe pieptul slab acuma
Întâia dată-ncrucişate.
Ostaş al sfintei munci depline,
De-acum pământul te aşteaptă,
La judecata cea din urmă
Tu vei găsi socoată dreaptă!

Cinstită slugă credincioasă,
Vor odihni a tale moaşte,
Doar glia neagră şi mănoasă
Atât de bine te cunoaşte...
Închişii ochi n-or să mai ştie,
Şi nu s-or tulbura de jale
Când cai străini vor paşte iarba
De pe movila gropii tale.

Azi nu mai e îngust bordeiul
Să-ncapă jalea ta amară,
Din iconiţa ei, Preasfânta
Te vede cea din urmă sară...
La cap un muc de lumânare
Învie-ncet şi dă să moară,
Asemeni visurilor tale
În sufletul de-odinioară!

Numai o babă milostivă
Îţi străjuie la căpătâie,
Şi pe cărbunii din jertfelnic
Aşază boabe de tămâie.
De pe blidar un biet opaiţ
Îşi joacă para tulburată
Pe faţa strânsă subt bărbie
C-o legătură-mprumutată.

Încet s-apropie de tine
Şi-ţi pune-un ban în mâna slabă,
Îi tremură durerea-n gene
Şi-ncepe-a plânge, biata babă...
Îi fură tânguirea vântul

Ce bate-n drumul lui fereasta:
„Vai de norocul tău, vecine,
De ce-ai mai fost pe lumea asta?...“

S-abat în mintea ei bătrână
Frânturi din rostul tău pe lume,
Cum doi băieţi ţi-s slugi, departe,
Şi nu le-ai mai ştiut de nume.
Din trei feciori ce-aveai, războiul
Ţi l-a-ngropat pe cel mai mare,
O fată-i moartă de ruşine,
Nevasta ta – de supărare.

Se zbate-n sfeşnic lumânarea
Şi moare-n stingere domoală,
A adormit în lacrimi baba,
Şi capul i-a căzut în poală...
Prin geamul spart clipeşte luna,
O clipă numai se arată,
Şi-n perna ei de nori ş-ascunde
În pripă faţa ruşinată...

Un popă-n grabnice tropare
Te va petrece dimineaţă,
Şi poate nimeni nu va plânge
Plecarea asta din viaţă...
De lângă şură, răzimată,
Te va privi muncita sapă,
De-ar şti vorbi surata bună,
Amar te-ar prohodi la groapă:

„O viaţă-ntreag-am fost tovarăşi,
În ploi şi-n arşiţă de soare,
De truda palmei tale aspre
Eu m-am făcut strălucitoare.
Sclipirea mea spune ruşinea
Şi jalea care mă purta:
M-ai frânt de glia tuturora,
Dar n-am săpat moşia ta!“

ZILE RELE

Crâşmă bună, crâşmă veche, lângă crucea de la moară
În zadar îţi caut rostul zilelor de-odinioară...

Te-a schimbat porunca vremii, ca o prevestire-a morţii
Îţi mai spânzură clondirul atârnat de stâlpul porţii.

În ograda unde hora îşi sălta năvalnic chiul,
Brotăcei cu guşa verde îşi orăcăie pustiul.

A crescut cucuta deasă,-naltă până-n brâu de mare,
Peste vatra unde-odată frigeau mieii în frigare.

La fântâna cu găleată roibii câţi îşi adăpară,
Câţi voinici fără de teamă, câţi boieri fără de ţară!

Toţi s-au dus!... Azi fierb în suflet mute roadele durerii,
Dorm sub glie azi voinicii şi-au ajuns în sfat boierii.

Nu-s haiduci acum, nici codru, nu-i nici măciniş la moară.
Nici pe laviţa ta veche nu-i azi cântec de vioară...

Pentru tine nu mai are zile bune calendarul,
Ţi s-au răzleţit ortacii, ţi s-a prăpădit crâşmarul...

Ca un moş slăbit de vreme anii tăi tu poţi să-i numeri.
Prea te-ai gârbovit din spete, prea te-ai subţiat din umeri.

Domnii ţi-au golit celarul, ţi-au rupt gardurile cânii
Şi-ntr-o noapte-un vifor maşter ţi-a smuls cumpăna fântânii.

Ai rămas aşa orfană, despoiată şi nătângă:

Sufletul să te jelească, glasul strunii să te plângă...
Sub fereastra ta un jidov numără viclean din gură,
Tremurând de-o sete neagră uricioasa barbă sură.
Într-un chip uitat sub grindă şede-un biet sfânt Niculaie
C-un obraz brăzdat de drumul picăturilor de ploaie.
Mustrător ridic-un deget, parc-ar vrea să zică sfântul:
„Doamne, câte lifte rabdă pe spinarea lui pământul“...

GRAIUL PÂNII

Poveste-ntunecat-a pânii,
Nu-i strună să te ştie plânge,
Căci de durerea ta străveche
În suflet cântecul se frânge.
Când de strigarea strunei mele
Aş vrea plânsoarea ta s-o ferec,
Se sfarmă coardele strivite
De-atâta jale şi-ntunerec.

Din umbra nopţii care-ngroapă
Al vostru neam din vremi bătrâne,
Vă desluşiţi în negre rânduri,
Voi, dătătorilor de pâne.
Cinstite mâni, de soare arse
Şi înăsprite de sudoare:
Din truda săptămânii voastre
Trăieşte-a lumii sărbătoare.

Eu vă-ntâlnesc în drumul minţii
Şi-n calea visurilor mele,
Căci nu vor ochii să mă mintă,
Nu vrea urechea să mă-nşele.
Simt câte doruri ne-nţelese
Şi gemăte nepricepute
Acopere cu voi alături
Cenuşa veacurilor mute.

Aţi împletit atâta jale
În doina voastră care plânge,
Doar holdele cu spice grele
Răsar din lacrămi şi din sânge.
Dureri aţi zăvorât sub glie,
Şi patimi ne-mblânzite încă,
Eu le-nţeleg şi mă-nfioară
Cum fierb în matca lor adâncă.

Mustrarea mintea mea o sapă
Şi groaza sufletu-mi apasă,
Căci umbra voastră-ndurerată
Pe veci îmi străjuie la masă.
Simt duhul răzvrătirii negre,

Înfricoşata zi de mâne
Cum şi-au dospit amărăciunea
În bucătura mea de pâne.

CAIN
(1907)

I

În vremi de demult s-a aşternut sub glie
Şi trupul tău şi mâna vinovată,
Dar Cain, tu, păcătuirii tată,
Tot mai răsai şi-n vremea mea târzie.

Azi creşte iarba proaspătă, curată,
Pe groapa ta de veşnică urgie,
Păcatul însă pururi reînvie,
Nu l-a primit ţărâna-nfiorată...

El s-a-mpărţit în largul lumii noastre,
Se zbuciumă neadormit în fire
Pe plaiuri verzi, pe stâncile sihastre.

Noi îi simţim ispita-nfrigurată –
Nepoţi ai tăi, părtaşi în moştenire,
Purtăm în suflet zestrea blestemată!

II

Simţeam de mult suflarea de otravă
Cum doarme-n pieptul fraţilor de-o mamă,
Cum din cetăţi cu turnul de aramă
Purcede-n lunci şi-n creştet de dumbravă.

Vedeam cum duhul negru se destramă,
Mă îneca funinginea grozavă
Şi desluşeam clocotitoarea lavă
Cum se-nfiripă nebăgată-n seamă.

Tu, frate rău, cu inima flămândă!
Când Aveli mii cerşetoreau iertare,
Nu te-ai oprit în drumul de osândă!

Păcatul tău şi-a înteţit avântul
Şi n-ai avut nici milă, nici mustrare,
Când otrăveai în urma ta pământul!

III

Azi s-a aprins oceanul tău de ură,
Azi limbi de foc despică aurora
Pierzarea astăzi îşi întinde hora
Şi despletită urlă-n bătătură.

S-a început războiul tuturora,
Azi strig-acei ce mii de ani tăcură,
Dezlănţuita patimii arsură
Azi prăpădeşte-n trăsnete Gomora.

Bieţi munţi bătrâni! Voi gemeţi azi de jale...
De-atâtea ori v-aş fi mutat din cale,
Voi, stavila atâtor visuri moarte!

V-aş prăvăli azi munte peste munte,
Între pământ şi cer v-aş face punte,
Să n-aud plânsul fraţilor departe!

O ŢARĂ ŞTIU
(1907)

Părinte bun al neamurilor toate,
Fă geana ta de milă să tresară...
Ascultă-mă!... O ţară ştiu, – acolo
Vor fi mai grele spicele la vară,
Mai cu belşug va fi rodirea gliei
În ţara unde-s lacrimi şi osânde...
Şi sânge, Doamne, – sângele îngraşă
Şi spor aduce miriştii flămânde.

Curând veni-vor pluguri în ogoare
Şi-or rupe brazde negre de ruşine,
Sfios cădea-va bobul de sămânţă
Şi sub pământ s-a furişa mai bine!
Mai rodnică va fi îmbrăţişarea
Grăuntelui cu firul de ţărână,
Mai des vor curge lacrimile tale
Pe nou sfinţita ţarină bătrână.

Va creşte, Doamne, grâu bogat la vară,
Încovoiat de roadele durerii,
Şi va veni cernită oastea mută
Pe câmpul larg să strângă sporul verii...
Aprins luci-va soarele-n văzduhuri
Şi n-a fi cânt să-i mângâie arsura,
În pas domol oştirile de seceri
Îţi vor culege cuminecătura...

Ascultă, Doamne, glasul rugii mele:
Când trupul tău lângă altar s-a frânge
Adu aminte celor ce-ngenunche
Că trupul tău e plămădit din sânge...
De gândul ăst' cutremură-le firea
Şi-n sufletele grele de păcate
Coboară, Doamne, pentru totdeauna,
Fiorul sfânt al dragostii de frate...

ÎN MUNŢI

Voi, munţilor mândri, moşnegi cununaţi
Cu stelele bolţii albastre,
În leagănul vostru de codri şi stânci
Dorm toate poveştile noastre.
Alături de şoimii cu ochii aprinşi,
Din tainica voastră dumbravă,
Se-nalţă-ndrăzneţe-n lumina din cer
Şi visele noastre de slavă.

În voi îşi deşteaptă plânsorile ei
Frumoasa mea ţară săracă,
Cu braţe lipsite de-al luptei fior
Şi buze ursite să tacă.
La voi vine jalea-i când vifor păgân
Purcede strigarea să-i frângă,
În cântec o schimbă pădurea de brazi
Şi-n lume-o trimite să plângă.

La voi mă îndrumă-n cărările ei
Şi biata mea soartă pribeagă,
Pădurea cea veşnic lipsită de somn
Mi-e sfântă şi-atâta de dragă.
Cântarea măiastră din codrii cărunţi
Dă strunelor mele povaţă,
Şi-o mândră poveste strivită de vremi
Truditul meu suflet învaţă.

Din culmea pleşuvă cu creştetul alb
Privirile-mi zboară departe,
Şi-n mintea supusă tresare aprins
Fiorul măririlor moarte.

Un vaier amarnic se zbate-n amurg
Şi stăruie-n zvonuri de ape,
Al munţilor vaier mă zbuciumă-n piept
Şi-mi tremură plânsu-n pleoape.

O vitregă soartă, cu patima ei,
Pe-ntinsele culmi şi poiene,
În vremuri pitice, iubirii de fraţi
Ziditu-i-a graniţi viclene...
A pus miezuine şi stavil-a pus,

Rupându-vă creştetu-n două,
Când Domnul, stăpân pe pământ şi pe cer,
Pe voi v-a dat, munţilor, nouă!

Vă arde ruşinea din creştet, ades'
Voi aspră porniţi vijelie –
Şi sufletu-mi lacom vă soarbe atunci
Năpraznica voastră mânie!
Din urletul vostru sub ceriul aprins,
Din ploaia de trăsnete grele
S-a naşte odată, plutind peste vremi,
Cântarea cântărilor mele!

PRIMA LUX

Într-o duminecă de toamnă... Vezi, ca prin vis
mi-aduc aminte...
M-a sărutat cu lacrimi mama când mi-a-ncheiat
la gât cămaşa,
Zâmbind m-a mângâiat pe frunte şi nuci mi-a
dat din sân nănaşa,
Şi tata m-a bătut pe umăr şi m-a-ndemnat
să fiu cuminte...
Şi parc-o văd cum sta bunica, plângând în colţu-i
de năframă,
Când dascălul din sat şi popa deodată ne-au venit
în casă,
Şi cum roşisem de ruşine când popa m-a chemat
la masă
Şi mi-a vorbit de-nvăţătură şi m-a cinstit c-un
ban de-aramă!
M-am furişat sfios în tindă... Simţeam cum mă
supune frica,
Îi ascultam de lângă vatră, dar nu le-nţelegeam
cuvântul...
Vorbeau de bani... vorbeau de-o carte... de rodul
slab ce-a dat pământul...
Şi nu mai ştiu... Cu capu-n poală, am adormit
lângă bunica.
Şi vezi, atunci, în noaptea-aceea, m-a chinuit
o arătare...
Părea că s-a deschis, departe, o gură roşă
de balaur,
S-apropia în drum o fiară cu solzi strălucitori
de aur...

O desluşeam cum vine-n goană şi creşte mare,
tot mai mare.
Eu în zadar fugeam pe câmpuri... În urma mea
urla, spurcata,
Răsufletul grozav şi negru puternic i-l simţeam
în urmă...
Simţeam cum vrea să mă înghită, simţeam cum
glasul mi se curmă,
Cu mânile încrucişate sta fără de putere tata!
O mână m-a trezit din groază... Venise mama
să mă vadă.
Cu braţe moi şi tremurate mi-a-ncolăcit atunci
grumazul,
M-a îmbrăcat în haine albe, mi-a sărutat pripit
obrazul,
Plângea când m-a urcat bunica sus, în căruţa
din ogradă...
Şi s-a pornit căruţa-n noapte. În pietre scânteia
potcoava,
Şi tata sta tăcut alături... Mi se părea
o-nchipuire...
Şi somnul mă fura arare... Cu ochii grei
de nedormire
Zăream în cale licuricii, cum luminau
în şanţ otava.
Dar sus, la marginea pădurii, am tresărit
din somn deodată...
Vedeam cu ochii mei aievea vedenia îngrozitoare:
O gură roşă de balaur mi se părea
aprinsul soare,
Şi-n fum îi clocotea întreagă spinarea largă,
revărsată.
Strivit atunci de-nfiorare, m-am ghemuit

la tata-n poală:
„Întoarce caii mai degrabă!... Nu vezi, balaurul
mă-nghite?!“
Îmi tremura de groază trupul, ca pieptul
paserei rănite,
Când tata mi-a răspuns pe gânduri:
„Ne ducem în oraş, la şcoală!“

CANTORUL CIMPOI

Cântăreţ de lege veche,
Cântăreţ şi om de treabă,
Biată mintea mea zadarnic
De păcatul lui se-ntreabă...

Cantorul Cimpoi, bătrânul,
Cu făptura lui vitează,
Cum cânta demult în strană
Cântecul de Bobotează!...

De troparele-i măiestre
Se-nchina adânc poporul
Şi se lumina icoana
Lui Iisus mântuitorul...

Povesteau pe-atunci nănaşii
Că-i mai sfântă cununia
Dacă glasul lui măreşte
Pe prorocul Isaiia.

Şi la orice zi de praznic
Îl poftea un colţ de ţară –
Câte cântece de lume
N-a cântat odinioară!...

Dar, vezi, vremea fără suflet
Duce cântecul şi gluma.
Azi e rău de satul nostru,
Şi-i de cantor rău acuma.

Cum l-a-mbătrânit necazul
De când i-a murit muierea,
Dumnezeu i-a luat glasul,
Domnii i-au vândut averea.

Astăzi doarme unde poate,
N-are casă, n-are şură:
I le-a dus pe toate darea
Şi-un fecior la-nvăţătură...

STRĂINUL

Era duminecă-ntr-amiază,
Noi stam pe prispă strânşi în sfat,
Când s-a ivit pe drumul ţării
Un om la marginea de sat.
Din pulberea învolburată
Abia puteai să-l desluşeşti –
Cu paşii largi grăbindu-şi mersul,
Venea în hainele-i nemţeşti...

La cruce,-n deal, noi îl văzurăm
Cum s-a oprit deodată-n pas
Şi s-a-nchinat adânc drumeţul
Când a făcut în drum popas.
Privea-ndelung, ca dus pe gânduri,
La zidul zugrăvit cu sfinţi.
Şi sta cu capul gol străinul
În ploaia razelor fierbinţi.

Când s-a pornit încet la vale,
Noi ne uitam de la zaplaz,
Şi nu ştiu, ni s-a părut nouă,
Dar avea lacrimi pe obraz.
Când ne-a ajuns, a dat bineţe,
Cu glas domol, şi-apoi a stat
Şi ne-a-ntrebat de sănătate
Şi de nevoile din sat.

Ne-a zis c-ar vrea la sfântă slujbă
Să vie-alăturea cu noi,
Şi s-a uitat cu-atâta jale
Când a trecut un car cu boi.
Iar la vecernie drumeţul
Stătea cucernic şi supus,
Şi-a sărutat duios icoana
Cu răstignirea lui Iisus.

Când a plecat, ne-a spus poveţe
Cu grai înduioşat şi blând,
Şi ne-ncălzea atâta-n suflet,
Că lăcrimam toţi ascultând.
Spunea că nu-i păcat mai mare

Decât să-ţi lapezi legea ta
Şi, vezi, îi tremura cuvântul
Pe buze, când ne cuvânta!

Apoi s-a dus... Ne era jale
Când s-a pornit la drum, pe grui...
Dar uite,-n ţintirim, pe noapte,
Spun că văzură umbra lui.
De-atunci tot despre el ni-e vorba,
Şi-atât am vrea cu toţi să ştim:
Anume lângă care cruce
A-ngenuncheat în ţintirim...

MI-A BĂTUT UN MOŞ LA POARTĂ...

Mi-a bătut un moş la poartă,
Biet ţăran cu tundra sură,
Îl lătrau departe câinii
Când să-mi vie-n bătătură.

Cu sfiala lui senină
Mi-a trecut cucernic pragul,
Ca un sol din altă lume
Zâmbitor păşea moşneagul.

Câte nu ne povestirăm
Stând alăturea la masă?...
Sfânta mea copilărie
Mi-a venit cu el în casă.

Rând pe rând îmi înviară
Năzuinţe frânte-n două,
De la satul de sub munte
Până-n lumea asta nouă.

Murmura încet în barbă,
Se trudea să mă-nţeleagă,
Sta pe gânduri dus bătrânul
Când i-am spus povestea-ntreagă.

Mi-a plecat cu ochii umezi
De amara-nvăţătură:
– N-o mai spune nimănuia
Biet moşneag cu ţundra sură!...

SCRISOARE

Vezi cum trece vremea,
Şi tu, tot departe,
M-am gândit acuma
Să-ţi trimit o carte.

A-nflorit muşcata
Din grădina noastră,
Şi-i atât de roşu
Macul din fereastră...

Straturile-n luncă
Toate-s semănate –
Şi-ţi spune nănaşa
Multă sănătate.

Şi mai este-o veste.
– Ştii tu, nene, oare? –
Peste-o săptămână
Măritäm pe Floare.

Tata-i dus la târguri,
Mama stă şi coasă
Şi tot plânge, biata,
Că nu eşti acasă.

Eu, pe gânduri dusă,
Trec seara-n ogradă,
Plâng acolo-n taină,
Plâng să nu mă vadă...

Bată-le pustia
Cele ţări străine...
Ne gătim de nuntă
Şi gândim la tine...

LĂCAŞ STRĂBUN...

O lume-ntreagă mi-a rămas în urmă
Cu goana ei pripită după viaţă...
Tu iar mă chemi, împărăţie-a firii,
Tu,-nlăcrimată, sfântă dimineaţă!
Când demonul celor pribegi în lume
Mi-a-ngenuncheat şi dragostea şi ura,
Vin din potirul bunurilor tale
Întârziat să-mi cer fărămitura.

Subt adumbriri de sălcii despletite
Mă-ndrumă azi cea mai din urmă vrere,
Sfiala lor îmi freamătă un cântec
Şi-aieve-aud ţărâna cum mă cere.
Eu, ostenitul călător al nopţii,
Neputincios, azi, poposesc în cale.
Lăcaş străbun, cu turnul subţiratec,
Mă mai primeşti subt zidurile tale?...

Atâtea legi şi-au picurat otrava
În inima rătăcitoare-n lume,
Ş-atâtea duhuri privegheau în umbră,
Toţi mugurii nădejdii să-mi sugrume.
Pentru atâtea poticniri în cale
Şi ispitiri de-nvăţături deşerte
Ş-atâta suflet risipit pe drumuri
Putea-va oare ceriul să mă ierte?...

Când urc acum cărarea de pe culme
În dulcea pace-atoateiertătoare,
Eu luptă simt cum sufletu-mi încinge,
Cum pieptul meu se zbate şi mă doare,
În inimă obezile se sfarmă,
Se dezrobesc aducerile-aminte,
Şi uşurat – biserică bătrână –
Mă-nchin la pragul porţii tale sfinte.

Îmi răsăriţi, din tremurări de umbre,
Voi, firi cuminţi cu zâmbete-mpăcate,
Voi, preoţii nădejdii fără moarte,
Voi, cei zidiţi din vechea sănătate.
Văd luminat obrazul vostru rumen

De înţelesul altor lumi, senine,
Eu, rob supus al patimilor mele,
Atât de mult m-am îngropat în mine!...

Adormitor m-alină busuiocul
Îngălbenit subt candela de pază,
Prin liniştea ferestrelor boltite
Înfiorată a trecut o rază.
Lumină blând un chip de muceniţă
Încremenită-n visu-i de fecioară,
Şi-n suflet îmi pătrunde-o picătură
Din flacăra ce-ardea odinioară.

Stau biruit la colţul vechi de strană,
Şi mintea mea cutremurată-mi spune
Că-n drumul ei a răsărit un picur
Din mult ascunsa vieţii-nţelepciune...
Aici, în umbra potolită doarme
Măreaţa tain-a morţii şi-a vieţii,
Tu, suflete întunecat de gânduri,
Tu simţi prelung fiorul dimineţii...

Un nou botez, de premenire nouă,
Dă minţii mele altă-nfiripare,
Când din înaltul zidurilor negre
Coboară glas de binecuvântare.
Clopotniţa se-ndoaie şi se frânge
Din bietele încheieturi uscate,
Un suflet e ce-i înfioară lemnul,
Si din adâncul altor vremi străbate.

E clopotul... Copilăria-şi plânge
Comoara ei pierdută-n pribegie,
Cu limba lui de rugă şi chemare
Strămoşii toţi îşi spun mustrarea mie.
Azi îmi trimit nădejdile de veacuri
Strigarea lor ce vine de departe.
Eu o ascult şi-n suflet îmi învie
Sămânţa bun-a vremurilor moarte.

ION CRÂŞMARUL

Vezi, multe păcate
Sunt pe lumea asta,
Lui Ion crîşmarul
I-a fugit nevasta;
Mi se pare cu vătavul i-a fugit nevasta.

Trei zile-mplinite
Şi-a grijit amarul,
Cu obrajii-n palme
A vegheat crâşmarul;
Fără pâne, fără apă, a vegheat crâşmarul.

Când a fost de-a patra,
Şi-a chemat ortacii,
Gloată voinicească
Mi-au venit săracii;
Lotri mari din două sate, mi-au venit săracii...

„Beţi, copii, de-acuma
Rău să nu vă pară;
Să bem crâşma toată
Până de cu sară;
Praf din toate să s-aleagă până de cu sară.“

S-au sumes voinicii
Şi mi-au prins paharul,
De buţi şi butoaie
Mi-au golit celarul;
De cuprinsurile toate mi-au golit celarul...

Zice-un baci năstruşnic
Vorbe legănate:
„Bea şi tu, Ioane,
Bea şi tu, fârtate;
Cine ştie câtă vreme mai trăim, fârtate!“

Dar Ion crâşmarul
Bea şi nu prea foarte
Şi-i părea obrazul
Galben ca de moarte;
Era răzimat pe coate, galben ca de moarte.

Colo, cătră sară,
Straşina de paie

A-nceput să ardă
Foc cu vâlvătaie;
De trei părţi vărsa din crâşmă foc cu vâlvătaie!

Lui Ion crâşmarul
Nu-i mai ştiu de nume.
Spun că peste muche
A plecat în lume;
Cu căciula pe sprâncene, a plecat în lume...

ACASĂ

... Dar nici că vreai să pleci atunci,
Ştii că de groaza-nvăţăturii
Ai plâns vreo două nopţi întregi
Şi te-ai ascuns în podul şurii...

Câţi ani vor fi de când te-ai dus?...
Mai spune-ne cum ai umblat?...
Fără astâmpăr îmi erai,
Şi cât eşti azi de aşezat!...

Nu m-ascultai... Ştii ce-ai păţit
Atunci în seara de ajun?...
Acum şi gândul mi-l ceteşti,
Cât de cuminte eşti şi bun...

Nu te-ar cunoaşte nicidecum
Să te-ntâlnească-n drum vecinii,
Vezi, ieşi în poartă şi le zi:
„Mai ştiţi, eu sunt feciorul Linii?!“

Te-ar râde fără crezământ,
Necum în drum să te oprească –
Şi-ar zice: „Uite-un domn aici,
Dar nu-i de legea românească!“

Şi mă sărută împăcată:
„Fecior cuminte are mama!...“
Eu îmi întorc o clipă faţa,
Şi-o lacrimă-mi udă năframa...

NEPOTRIVIRE

Am întâlnit-o ieri în cale,
Sus, la răscruci, lângă alun,
Nu ne-am văzut de ani de zile
Cu fata judelui Zăbun.

Drăguţa mea de la podmol,
Din nopţile cu şezători,
Şi-a pironit ochii-n pământ,
Posomorâţi şi visători.

I-am prins mânuţa s-o alint,
Nedumerită se uita,
Drăguţa mea de la podmol
Mi-a zis sfioasă „dumneata“.

Iar când am prins-o de mijloc
Şi-am sărutat-o lung pe gură,
Mi s-a ascuns la piept şi-a plâns:
„De ce te-ai dus la-nvăţătură?...“

ASFINŢIT

Crai bătrân, pornit spre rugă,
Vine-Amurgul de pe munte,
Împărţind cernite-odăjdii
Brazilor cu bărbi cărunte.
Umiliţi se-ndoaie brazii,
I se-nchină, i s-apleacă,
Şi cu zvon de surle-l lasă
Pe Măria Sa să treacă.

Stăruie domol moşneagul,
Mai coboară, mai se suie,
Şi-nspre marginea pădurii
Stă la colţ de cărăruie.
Ostenit, pe-un zgheab s-aşază
Şi clipind tremurătoare
Genele lui argintate,
Ce mi-şi vede, ce mi-l doare?

Măre, colo, mai departe,
Se îmbină două creste,
Şi-n poiană ce s-arată
E aievea, nu-i poveste.
Părul galben răsfirându-şi
Răsturnat peste răzoare,
– De huzur i-s roşi obrajii –
Doarme leneş craiul Soare.

Se încruntă greu bătrânul,
Murmurând încet în barbă,
De sfială se cutremur'
Firicelele de iarbă.
Îşi spun taina la ureche:
„Crai de glume, stai ş-adastă,
Moş Amurg aleanu-ţi poartă,
Nu-ţi dă fata de nevastă".

Craiul tânăr sus pe creste
Simte-a ierbilor povaţă,
Şi de jale, biet voinicul
Se întunecă la faţă.
Către casa lui din peşteri

Necăjit moşneagul pleacă.
Brazii-nfioraţi îl lasă
Pe Măria Sa să treacă.
În oftat se-ndoaie fagii,
Tremură în crâng alunii
Şi deodat' pădurea-ntreagă
A-nţeles durerea Lunii...
Biată Lună tremurată,
În zadar te-arăţi în cale,
Toate florile surate
Plâng de dorurile tale.

CARMEN

Mireasa mea albă, cu chipul bălai,
Ascultă a nopţii povaţă,
Minuni spune glia-n poveştile ei
Şi tainele vieţii ne-nvaţă.
Nu simţi tu fiorul ce-n tremur prelung
Tresare-n adâncuri de ape,
Răsufletul verii cum vine şi-n drum
Purcede vieţi să dezgroape?

E dragostea mare – ascunsa pornire
Ce sânul pământului poartă;
E ceasul când glia în truda ei mută
Învie-şi ţărâna sa moartă;
E clipa când vechiul prisos de viaţă
În straturi de flori se adună,
Când bobul sfielnic din spice răsare,
Zâmbind în poleiul de lună.

Lumina şi cântul nuntesc peste fire
În zvon de evlavie sfântă,
Cu brâne de aur e bolta încinsă,
Şi iarba livezilor cântă.
Azi lunca-i o mândră biserică largă,
Iar plopii străjeri la irugă
Par preoţi cărunţi în odăjdii de praznic,
Cu braţe nălţate spre rugă...

Mireasa mea albă, cu chipul bălai,
În faţa lor blândă şi dragă,
Smerită să-şi plece genunchii trudiţi
Şi dragostea noastră pribeagă;
Şi ceriul şi glia ne-ascultă pe noi,
Iar marginea zării albastre
Aprinde-o sfioasă făclie de veghe
Şi-n drumul nădejdilor noastre.

Noi suntem copiii pământului bun,
Drumeţi ai poruncilor firii,
Şi-n sufletul nostru-i acelaşi îndemn
Ce-n vie pe câmp trandafirii.
Stăpână e firea ce bolta aprinde

Şi seamănă flori în dumbravă,
Iar dragostea noastră-i un picur senin
Din veşnicu-i cântec de slavă!

O RAZĂ

Te-apropie, te-apropie de mine,
Şi-ascultă-mă, frumoasa mea minune:
Eu sunt supusul firii înţelepte,
Închinător la glie şi la soare;
M-au învăţat poruncile ei drepte,
Îndemnul lor cuvântul meu îl spune.
Sunt cântăreţul celor fără nume,
Un strigăt smuls de-a vremilor vâltoare
Din viforul durerilor din lume.
Mult tăinuita firii îndrumare
M-a plămădit din ură şi iubire,
Mi-a dat durerea lumii moştenire,
Amarul ei să-l ocrotesc pe strune.
Te-apropie, te-apropie de mine,
Vreau mâna ta, minunea mea bălaie:
Azi, sub aprinsa ceriului văpaie,
În strălucirea mândrei bolţi albastre,
Să se-nfrăţească sufletele noastre,
Să se topească-n firea-ndrăgostită
Atât prisos de viaţă netrăită,
Ce răzvrătit îmi fulgeră prin vine.
Azi sufletul, trudit ceteţ de stele,
Străjerul treaz al visurilor mele,
Întraripat străbate bolta-ntreagă;
Pătrunde sus şi-n drumu-i se-nveşmântă
Cu revărsarea ceriului senină,
Cu cingătoare albă de lumină,
Cu tot argintul pulberii mărunte.
În calea lui din stele-şi face punte:
Pătrunde sus, în bolta care cântă,
Şi-atâtea taine-acolo sus dezleagă.
Azi, mintea, simt, purcede să-nţeleagă
Al vieţii mele rost ascuns în stele.
Căci stelele îmi spun cuvânt anume:
Că-n patima îmbrăţişării mele
Şi-a ferecat iubirea ei o lume.
Toţi cei lipsiţi de-a dragostei povaţă,

Rătăcitori prin negură şi ceaţă,
Toţi cei feriţi de-a soarelui căldură,
Îngenuncheaţi de rele şi de ură,
Înfrigurate suflete muncite
De-o veşnică, zadarnică arsură,
Ce n-au primit iubire în viaţă,
Cu patima durerii lor unite
Îşi înfrăţesc aprinsa mea pornire,
Îi dau avânt şi nouă întărire –
Şi glasuri nouă struna mea învaţă.

Mă cheamă ţara celor fără soare,
Durerea lor şi azi mă înfioară.

Priveşte-o rază blândă cum coboară
De sus din cer şi fruntea ne sărută:
Solie sfântă, tainică şi mută,
A pribegit din lumea ei de gheaţă
Spre lamura văpăii noastre sfinte,
Dorind iubire strălucirii sale.
Frumoasa mea, ea se va duce-n cale,
Rătăcitoare, undeva departe,
Lâng-un bordei părăginit de soarte,
Unde-o fecioară harnică, trudită,
Cu chipul stins de-al lipselor otravă,
Ce moarte-au scris pe fruntea ei bolnavă,
Cu acu-n mâna albă, ostenită,
A adormit pe pânza chinuită;
Tremurător va trece prin fereastră
În chiliuţa umedă de lacrimi,
Lăsând un strop din fericirea noastră.

În clipa asta tainică şi mare,
Când noi, topiţi în dulce-mbrăţişare,
Jertfim iubirii sufletele noastre,
Tremurătoarea rază călătoare
Alintă somnul trudnicei fecioare
Şi-i luminează faţa ostenită,
Cu vraja ei întruchipând un zâmbet
Fericitor pe buza ofilită.

IUBIREA MEA

În munţi cu creştetele sure, din albă inimă de stâncă,
S-a plămădit în taină lacul, şi din prăpastia adâncă
A biruit în drum pământul. Pe veci în matcă nestatornic,
El creşte azi şi creşte mâne, de cer şi de lumină dornic.

Căci are dragoste cu cerul de-a pururi mişcătoarea apă
Şi-n frământarea ei păgână ea coasta zgheaburilor sapă,
Cu pumnii sfarmă-n jur tărâmul şi urlă de amar ce-o doare.
Spre ceriuri braţele-şi întinde să-i vie dragul mire: Soare!

Când razele nepotolite sărută faţa undei clare,
Înfiorată, spuma albă prelung şi pătimaş tresare,
Atâtea curcubeie tremur în valvârtejul ei de picuri,
Când în adânc se prind în horă strălucitoarele nisipuri...

Aşa-i iubirea mea, asemeni acestei largi cetăţi de unde,
Adâncul ei se pierde-n taina nemărginirilor profunde,
Cu vifore şi curcubeie, cu valuri lung clocotitoare,
Cu picuri ce se înfioară de chipul unui veşnic soare!

FIOR

Mesteacănul ne zgribură la poartă,
Biet cerşitor ce-i despoiat de fire,
Şi picuri grei, ca lacrimi de durere,
Se scurg pe coaja albă şi subţire.

Bolnav, amurgul tremură pe dealuri...
Ostrov de flori e odăiţa noastră,
Şi stăm pierduţi... când vântul vine-n pripă,
Drumeţ trudit, să geamă la fereastră.

Tot mai aproape vaierul lui moare,
Tot mai pripit cu degetul lui bate.
Noi ascultăm. – Visarea noastră mută
Pe-acelaşi drum cărările-şi abate:

Pesemne-acuma, undeva departe,
Vreun călător în taina sărei plânge,
Ori, înşelat în visu-i de-o viaţă,
El blestemă şi mânile le frânge...

Noi tresărim! Acelaşi gând năpraznic
Ne fulgeră fiorul lui de gheaţă,
Şi, îndemnaţi de-o clipă de cutremur,
Cercetător noi ne privim în faţă.

NOI NE-NTÂLNIM

Murea cucernic busuiocul în păhărelul din fereastră,
Sărmana floare-ngălbenită ne cunoştea povestea-ntreagă,
Ştia pesemne câtă jale ne-ascunde zodia pribeagă
Şi lăcrima când fără milă înmormântam iubirea noastră.

Amurgul toamnei mohorâte ne-a despărţit atunci cărarea
Şi, vezi, cum ne-a supus mândria neînfrânată şi păgână:
Când pe frumoasa noastră moartă am coborât-o în ţărână,
Noi amândoi cu sloi de gheaţă ne-am scris în suflete uitarea.

Ne-a înghiţit vâltoarea largă... Nebuni ne-am aruncat
în spume,
Pe-atâtea unde mincinoase ne-a legănat de-atunci viaţa,
Când ne vedeam pe la răspântii, ne întorceam în pripă faţa,
Căci ne-am trudit a noastre drumuri să nu
se-ncrucişeze-n lume.

Dar salba viselor măiestre ne-a risipit-o nenorocul,
Şi câte ne-a furat ursita în goana ei neîntreruptă!...
Azi ne-ntâlnim săraci şi singuri... doi bieţi oşteni striviţi
în luptă...
Avea atâta drept să plângă odinioară busuiocul...

Cum ne privim acum în faţă, pe noi acelaşi gând ne paşte,

În umbra vorbei care minte noi tăinuim aceeaşi jale...
Şi eu cu gândurile mele şi tu cu visurile tale
Din morţii toţi câţi îngroparăm cinstim aceleaşi
sfinte moaşte.
Ni-e ţintirimul plin acuma... Movile nu mai pot să-ncapă,
Dar una singură ne cheamă cu toate-aducerile-aminte:
Ca făcători de rele-n noapte, noi ne-ntâlnim printre
morminte,
Îi ducem flori frumoasei moarte şi-i plângem amândoi
la groapă...

RAPSODIE

Iar gândul ăst păgân îmi paşte mintea,
Ascultă-l tu cu degetul pe buză:
Când ochii tăi stau aţintiţi asupră-mi
Şi-şi tremură ispita lor aprinsă
Cu dor prelung, cu dulcea lor sfială,
Frumoaso!
Pe buza ta păcatul când zâmbeşte,
Un ucigaş al minţii înţelepte,
Stăpân tiran al patimelor mele,
Femeie!
Şi braţul tău molatec când cuprinde
O undă doar din valurile negre,
Atunci
Să-ncremeneşti în marmură cioplită.
De pe îngustul lumilor tărâm
Călătorire-ar pestriţe popoare,
De piedestalul chipului de piatră
În nopţi de mai să-şi razime genunchii.
Ar pribegi pe negrele-i corăbii
Apusu-ntreg şi-ntreaga Miazănoapte,
Şi-ar preamări în templu sfânt de fildeş
Minciuna,
Cea mai frumoas-a vremii călătoare,
Înmărmurită-n marmură curată.
Un împărat cu pletele cărunte,
Înnebunind, cântare-ar pe ghitară:
„Un serafim cu ochii mari şi limpezi,
Robit de clipa dulcelui păcat,
Din tronul sfânt al Domnului din ceriuri,
În miez de noapte-un bulgăr a furat
Şi te-a-ntrupat cu daltă de argint
Pe tine!...“
L-ar asculta pe gânduri dus norodul,
L-ar săruta pe tâmpla lui căruntă.
*
Învăluit în ceaţa nopţii sure,
Eu, răzvrătitul călător al nopţii,

M-aş furişa în templul tuturor,
Şi sărutându-ţi ochii reci de marmur',
Şi braţul tău, şi buza ta, şi fruntea,
Te-aş sfărâma cu pumnul încleştat
Şi-aş râde
Prelung,
Văzând zdrobit odorul *tuturora*!
În zori de zi ar omorî norodul
Un biet nebun, ce blastămă şi plânge,
Şi-apoi râzând îşi istoveşte braţul:
Din bulgării nătângi ai pietrei moarte
Zdrobitul chip ar vrea să-l reînvie
Nebunul...

TRANDAFIRI

Nemângâiete flori bolnave,
Voi, albi şi galbeni trandafiri,
V-a scris o jalnică poveste
Ursita ne-nduratei firi.

Cum tresăriţi voi când vă paşte,
Cu ochi flămânzi, păgânul gând,
Şi câte patimi vă-nfioară
Nevinovatul trup plăpând.

Păcate negre dorm în pieptul
Pe care-o mână rea v-a pus,
Şi să roşiţi voi de sfială
Nu v-a dat dreptul Cel-de-sus.

EŞTI SINGURĂ

Eşti singură astăzi, tu, inima mea,
Biserică veche-n ruină,
Sub bolta ta sfântă,-nnegrită de vremi,
Azi niciun drumeţ nu se-nchină.

Eşti singură astăzi... Păreţii-s bătrâni,
Nu-i cântec în stranele mute,
Icoanele-s şterse, şi nimenea nu-i
Altarul uitat să-l sărute.

Prin neguri arare s-abat amintiri
Lăcaşul pierdut să şi-l vadă,
Şi fâlfâie tainic din aripa lor
Ca groaznice paseri de pradă.

Ducându-şi pierzarea, trec vifore-n drum,
Te zbuciumă-n goană păgână...
Şi tu ceri zadarnic un fulger răzleţ
Să-ţi năruie bolta bătrână!

SUFLETUL

Pustietate largă şi-atâta de săracă,
Lumina ta mă arde şi bezna ta mă-neacă.

De mult, în vremi uitate, când mintea nu mai ştie,
Ţi-ai stors întreg belşugul din chinuita glie.

Atunci ţi-ai stins şi zvonul de mirişti roditoare,
Şi cântecul livezii, şi cea din urmă floare...

Azi ţara ta-i supusă de jale şi osândă –
Şi-atâţia tigri-şi urlă strigarea lor flămândă.

În noapte vin şacalii cu ochii de otravă
Şi sapă tainic groapa atâtor morţi în slavă...

Pustiul se întinde cât ochii pot să vadă,
Sub soarele tău vitreg, nisipul nu dă roadă.

Arare, câteodată, când vântul de departe
Un fir de lut aduce ţărânii tale moarte,

Când c-o sămânţă-n taină se înfrăţeşte lutul
Şi-un mugur îşi iveşte sfielnic începutul,

Himere cu ochi tulburi viaţa lui o curmă,
Nisipul le rămâne uscat şi sterp în urmă.

Din cer, strălucitoare, cad raze jucăuşe,
Batjocorind, păgâne, o lume de cenuşe.

A FOST ODAT'...

S-abat în vis vedenii de-altădată:
Ţii minte tu, erau salcâmii-n floare
Şi satu-ntreg în port de sărbătoare
Când tu te-ai dus, cea mai frumoasă fată.

Cum te-a-nghiţit năprasnica vâltoare,
Câte-ai pierdut în unda-i vinovată!...
Azi, când te văd de-o lume adorată,
Mi-e milă azi, şi-atât de mult mă doare.

Visez acum şi-ţi văd viaţa scoasă
Din al uitării-ntunecat noian:
A fost odat-o fată sănătoasă,

Cu gând senin, curat ca de mărgean,
Ce-a adormit cu coatele pe masă
După cetirea primului roman...

REVEDERE

Un cântec legănat odată
De sfânta-ntindere albastră
În noaptea mută,-nfiorată –
Aşa a fost iubirea noastră...

Noi ne duceam pierduţi de mână
Şi ne-mpleteam din visuri salbă,
Şi noaptea ne era stăpână,
Şi mărturie – luna albă.

Din ale inimilor şoapte
A prins un cânt înfiripare,
Şi l-am cântat atunci în noapte,
Păşind alături pe cărare...

Dar, vezi, zoritul dimineţii
Ne-a duşmănit pe noi, sărmanii,
S-au dus în lume cântăreţii,
Şi nu s-au mai văzut cu anii...

Drumeţe firi nemângâiete,
Străbatem azi aceleaşi lunci –
Ne-ntreabă florile şirete:
„Mai ştiţi voi cântecul de-atunci?...“

Pe noi un dor ascuns ne sapă
Şi-nfioraţi noi ne gândim
La morţii care ies din groapă
Şi rătăcesc prin ţintirim...

RĂSUNĂ TOACA...

Răsună toaca de utrină
În pacea unei nopţi târzii
Şi, rând pe rând, câte-un opaiţ
S-aprinde-n mutele chilii...

De glasul ei tresai pe pernă,
Măicuţă, tu, cu chip frumos,
Ş-alergi în grabă la altarul
Mântuitorului Hristos...

Te văd în colţul vechi de strană
Cum stai supusă de răstrişti,
Și-atâta jale pare scrisă
În ochii tăi curaţi şi trişti...

Şi cum te-nchini în rugăciune,
Eu mă gândesc înduioşat:
Nemilostiva toacă-a nopţii
Ce vis frumos ţi-a tulburat?...

CÂNTECE

I

Tu n-ai la uşa ta zăvor,
Nici lacăt n-ai la tindă,
Tu n-ai la uşa ta zăvor
Când eu, ca hoţii, mă strecor,
Şi bietul suflet călător
La pragul tău colindă.

Tu mă auzi şi mă-nţelegi
Şi-acelaşi vis ne poartă,
Tu mă auzi şi mă-nţelegi,
Dar popi, cu cartea lor de legi
Şi pravilele lumii-ntregi,
Îţi străjuie la poartă.

II

Mor azi zâmbetele mele,
Moare-ntreaga vraja firii,
În paharul din fereastră
Mor la noapte trandafirii.

Nici de cântec din tilincă
Nu mai tremură brădetul,
Jos la marginea dumbrăvii
Se usucă zmeuretul...

Mor poveştile în pragul
Nopţilor la şezătoare,
Moare-o stea-n adâncul mării,
Şi iubirea noastră moare.
Eu rămân să ţes statornic
Cântecul de îngropare:
Zilelor de săptămână,
Zilelor de sărbătoare.

III

E îngropare azi la mine,
Din ochii veşnicelor stele
Cad razele tremurătoare
La groapa visurilor mele.

Se zbuciumă înfiorată
De-un tremur geana lor de aur,

Atât de jalnică-i povestea
Înmormântatului tezaur.

Truditul suflet se întreabă:
De ce chiar cea mai dragă mână
Ursită-i pe sicriu s-arunce
Întâiul bulgăr de ţărână?

IV

De va veni la tine vântul,
Purtând povestea mea amară,
Jelitul lui să nu te-nfrângă,
Mustrarea lui să nu te doară.

Nu-i vina ta... Aşa e scrisă
Nemilostiva lege-a firii;
Sărutul otrăvit al brumii
Omoară toamna trandafirii...

Şi cine s-ar opri să plângă
O frunză veştedă-n cărare,
Când codrii freamătă alături
Şi râd în răsărit de soare?...

V

Atât de veche-i îngroparea,
Nici sufletele nu ne dor,
Şi tot îmi mai răsai din neguri...
Îşi au şi morţii dreptul lor...

În nopţile de primăvară
Revin aducerile-aminte,
Şi mintea, pasăre răzleaţă,
S-abate-n drum peste morminte.

De ni se-ncrucişează drumul,
Îndureraţi noi ne zâmbim...
Nu-ţi par şi zâmbetele noastre
Ca două flori din ţintirim?

VI

Primăvară, primăvară...
Zâmbetul întregei firi,
Dragoste de fluturi galbeni
Şi de galbeni trandafiri.

Primăvară, primăvară...

Tremură luna bălaie,
Dorm doi pui de rândunică
Sub o straşină de paie.

În ungher, părăginită,
Doarme hârbul de ghitară –
Va mai fi şi pentru tine
Primăvară?...

MOŞ CRĂCIUN

Dragi copii din ţara asta,
Vă miraţi voi cum se poate,
Moş Crăciun, din cer de-acolo,
De le ştie toate-toate...

Uite cum, – vă spune badea:
Iarna-n noaptea pe zăpadă,
El trimite câte-un înger
La fereastră să vă vadă.

Îngerii se uită-n casă,
Văd şi spun – iar Moşul are,
Colo-n cer, la el în tindă,
Pe genunchi o carte mare.

Cu condei de-argint el scrie
Ce copil şi ce purtare:
Şi de-acolo ştie Moşul,
Că-i şiret el lucru mare.

SONET

Cuprinde-mă din nou, singurătate,
Căci ţara ta de-atâtea ori mă cere;
La sânul tău vor prinde-n veci putere
Avânturile inimii curate.

Nemilostiva lumilor durere
Departe-şi strigă multele păcate:
Ca-ntr-o vrăjită, tainică cetate,
Eu mă închid în sfânta ta tăcere.

Grădina ta atât de mult mi-e dragă,
Sunt flori acolo visurile mele,
Şi sufletului dat e să culeagă.

Rătăcitor el florile-şi adună
Şi, în odihna nopţilor cu stele,
Îşi împleteşte trainică cunună.

SONET

Tu, tainică, curată Poezie,
Biserică cu porţi neîncuiate,
Tu neamurile gândurilor toate
Cu drag le laşi la pragul tău să vie.

Tot sufletul la poarta ta când bate,
Drumeţ slăbit, puterile-şi învie,
Îşi spovedeşte patimile ţie,
Şi ele-adorm de tine alinate.

Păcate vin sub bolta-ţi milostivă,
Tu le asculţi pe toate deopotrivă
Şi le opreşti neghina şi amarul.

Dar tu rămâi de-a pururea senină,
Căci nu-i pribeag ce-n faţa ta se-nchină
C-o lacrimă să nu-ţi spele altarul.

E SĂRBĂTOARE

E sărbătoare pe câmpie, şi-n suflete e sărbătoare,
Învie firele de iarbă sub ploaia razelor de soare.

Sunt Paştile cele frumoase, şi-n fire zvonul lor străbate,
Clopotniţa-şi îndoaie trudnic încheieturile uscate.

Arama strigă când se zbate măiastra clopotului limbă,
Eu simt strigarea ei aprinsă, şi-n vorbe sufletul o schimbă:

*

Voi toţi cari suferiţi şi plângeţi sub larga-ntindere albastră,
Veniţi, veniţi, căci va să vie curând împărăţia voastră!

Veniţi voi, obidiţii lumii, cu buzele înfrigurate,
Voi, chinuiţii de arsura unei tăceri îndelungate;

Voi, osteniţi fără nădejde, voi, slujitorii fără plată,
Voi, căror vremea v-a dat veşnic numai porunca blăstămată;

Voi, ce muncirăţi pentru alţii, trudind cu mânile-amândouă,
Veniţi, căci zvonul meu acuma vesteşte învierea, vouă!

Voi, cei cu fruntea de sudoare, cu genele de lacrimi ude,
Eu cerului vă strig durerea, şi Dumnezeu din cer aude!

Aduc lumina care sparge şi sfarmă capişti de păcate,
Zăvoarele mucigăite din temniţe întunecate!

Eu celor orbi dezleg azi taina înfricoşată de-a vedea,
Şi prăznuiesc, că-n al lor suflet învie învierea mea!
*
Ascultă mintea mea supusă, genunchii mei se pleacă-ncet
Şi-aduc prinosul închinării celui de neam din Nazaret.

TEMPORA...

... Iar din tăriile albastre
Încet s-a fost desprins o stea,
Ca tremurarea unui zâmbet,
Uşoară, blândă strălucea.

Şi s-au pornit drumeţi degrabă
Trei oameni buni ai lumii rele,
Legându-şi viaţa şi norocul
De razele acestei stele.

Şirag de nopţi purces-au cale
Pân' steaua s-a oprit în nori,
Deasupra unei strungi în vale
Lâng-o colibă de păstori.

Ei au deschis şi pe otavă
Văzând un copilaş blajin,
În revărsare de lumină
Şi-n albe scutece de in,

Bătrânii crai, stăpâni cu steme,
În oaste şi-n războaie tari,
Îngenunchind sfioşi grăit-au
Copilului cu ochii mari:

„Tu eşti plinirea hărăzită
De visul tinereţii noastre,
Noi suntem umbra ce se sfarmă,
Tu, – domnul zărilor albastre!“

Era atunci mai mică lumea,
Dar, uite, trei oameni au fost,
Să-i înţeleagă unei stele
Neînţelesul tainic rost.

Azi de s-ar naşte alt Messia
Şi-o altă stea s-arate locul,
N-ar fi un singur om să-şi lege
De licărirea ei norocul.

Căci alte vremi umblau odată,
Când se-ndrăgeau de stele unii,
Şi alte azi, când cred în stele
Numai poeţii şi nebunii...

FRUMOASA CEA DIN URMĂ

Pe perina cu foi de rosmarin
Alunecase capul ei la vale,
Pe fruntea albă, ca zăpada nopţii,
Ningeau podoabă-nduioşaţi cireşii:
Murea fecioara...

Şi ochilor senini, ca dimineaţa,
Le adormea azi cea din urmă rază
În adumbrirea pletelor de aur.
Iar buzele curate, ca un cântec,
Mureau zâmbind azi cel din urmă zâmbet:
Murea fecioara...

Sus, soarele, cocon de-a pururi tânăr,
A poposit în drumul lui pribelnic
Şi,-nfricoşat de vestea unei raze,
S-a-ntunecat, şi-n adâncimi de mare
El şi-a muiat pleoapa tremurând...
Şi zvon pe largi pustietăţi de ape
Şi geamăt lung pornitu-s-a prin codri,
Înfiorate frunzele mureau,
Iar chipul clar al lacului oglindă
În clocote cernitu-şi-a seninul
Când vântul, crainic vestitor de groază,
Urla nebun din tulnice de-aramă,
Vestind: „Jeliţi! Frumoasa cea din urmă
E moartă!“
Şi mările şi codrii răsunat-au:
„E moartă!...“

Prelung gemut-a îngrozita fire;
Cutremuraţi, cei patru stâlpi ai lumii
Lăsat-au pacea stării lor pe loc,
Când iat’ deodat’ se zguduie şi bolta:
Din cingătoarea cerului albastru
Descopciată, cade steaua Venus,
Şi prin văzduhuri negre călătoare
Îşi taie drum, – iar ajungând seninul,
Purcede-n zbor spre-mbătrânitul Hellas,
Şi-nfiorată sânul ei de flăcări

Şi-l freamătă, când calea-i se opreşte
Pe vârful mort al muntelui Olimp,
Şi-n gemăt lung ea foc aprinde, mare!
Şi cum lumină flacăra curată,
Din negură şi din vestmântul ceţii
Răsar, tronând în liniştea lor sfântă,
Toţi dumnezeii zilelor de mult,
Drumeţii mari ai vremii stătătoare.
E împăcată vrajba lor străveche:
Stăpânii morţi ai fulgerelor stinse,
Ocrotitorii dimineţii albe
Şi-ai nopţii negre purtători de frâne,
Ce semănau cu mâna lor amurgul,
Stau muţi...
Măreţii meşteri ziditori,
Încremeniţi în marmură şi fildeş,
Plecându-şi greul frunţii lor boltite,
Încrucişându-şi braţele lor albe,
Privesc la foc cu ochii stinşi şi reci
Şi-i jale scrisă-n zâmbetele lor,
Neputincioase zâmbete de piatră!
Gălbuie pară învelise-Olimpul,
Când iat' deodat', din ploaie de lumină,
Zburând prelung prin albul de văzduhuri,
Vin călători pe aripe de vânt
Şi, coborând pe razele de lună,
Toţi cântăreţii
Zidiţi de vremea fărâmată-n clipe,
În Răsărit şi-n neagra Miazănoapte,
Vin sfâşiindu-şi toga lor de purpur,
Cu pletele pe umeri undulate,
Cununile le strălucesc de raze
Şi genele le strălucesc de lacrimi.
Amar nespus răzbate-le făptura,
Cu hohot plâng poeţii-dumnezei,
Când harfa lor în flăcări îşi aruncă...
Cutremurat,
Olimpu-şi mişcă iarba şi nisipul.
Biruitor văpaia se ridică,
Şi flacăra la poarta bolţii bate,

Iar din fiorul harfelor aprinse
Se înfirip-un cântec fără seamăn
Şi firea-ntreagă cântă imnul morţii,
Şi zeii-şi pleacă fruntea lor boltită,
Poeţii-n palme faţa şi-o ascund;
Iar plopii cântă, frunza tremurându-şi,
Şi coapsa lor se-ndoaie şi se frânge;
Şi trestia în ape se cufundă,
Şi-nfioraţii trandafiri sălbatici
Podoaba lor şi-o scutură şi cântă...
Se smulg din coaje muguri feciorelnici
Şi, înfrăţiţi cu cântul şi lumina,
Îşi veştejesc petalele şi – cântă...

Pe creştetul Olimpului aprins
Îşi taie drum prin spini şi printre zgheaburi,
Rănindu-şi braţul, fluierul şi fruntea,
Un făt pribeag, cu ochi senini, albaştri:
E cel din urmă ucenic al strunii.
La piept îşi strânge lira văduvită,
Ce tremură, de crengi când se loveşte,
Într-un suspin domol, nespus de jalnic...
În vârf zăreşte focul ce se-nalţă,
Şi-atunci nebun îşi opinteşte pieptul!...
Ajunge...
Strălucitor văpaia viorie
Se-nalţă iar. În orişice scânteie
Tresare-un gând şi moare-o simfonie
Din cântecul cel zămislit demult,
De dragostea din începutul vremii,
De trandafirul cel dintâi al firii...

Cu ochi aprinşi poetul îngenunche
Şi,-ncet plecându-şi fruntea lui rănită,
Zdrobind sfiala celor patru strune,
Întruchipează jalea lui în cântec...
Şi lacrimi cad pe lemnu-nfiorat
Ce-i ferecă cu glas nebun amarul:
E cea din urmă încordare-a strunii,
E-al frumuseţii imn de îngropare!...

Pribeagul făt cu ochi senini, albaştri,

Şi el şi-aruncă lira-n foc. Şi-atunci
Ridică-şi ochii tulburaţi de clipă:
Vede zdrobiţi în bulgării nătângi
Curatul chip al zeilor de marmur';
Iar cântăreţii călători se duc,
Suindu-se pe razele de lună,
Suindu-se pe aripe de vânt,
În alte lumi.
Înalţă-şi ochii către foc, să vadă,
Şi vede para leneş cum se stinge
Şi cum rămân din lamura văpăii
Cărbunii morţi ai sfintei stele Venus.
Cu fumul cald al jertfei uriaşe,
Se-nalţă ea pe patu-i de mătasă,
Înfăşurată-n pulbere de slavă,
Cu picurii celui din urmă cântec,
Domol, domol...
Frumoasa cea din urmă...
*
E cântul mort. Poetul fără liră,
Lipsit pe veci de-a ochilor văpăi,
A pribegit la malurile mării...
Dar nemişcată, mută era marea.
Un val răzleţ din sânul ei recit,
Ce tresărea prin cearcăne de gheaţă,
A întrebat poetul orb:
„Răspunde,
El unde-i?
Soarele, căci raza lui n-o simt?..."
Şi-n vreme ce încremenea în gheaţă,
Răspuns-a valul:
„E mort."

POEZIE

Tu, Doamne, tu, stăpânul peste fire,
Ce din curata stelelor lumină
Dai lumilor de veci orânduire;
Tu, într-o clip-a milei tale sfinte,
Şi sorţii mele scris-ai o menire:
Ce-nfricoşat e darul tău, părinte!

Pleoapelor tu nu le-ai dat hodină,
Nici sufletului mută-mpăciuire,
Nici minţii mele somnul fără vină!

În noaptea grea, când bolta-nfiorată
Cu junghi de aur îşi străpunge sânul,
Când codru-şi vede fala-ngenuncheată
Şi umilit se zbuciumă bătrânul,
Când trăsnete potrivnice se-ncaier'
Şi creştetele brazilor despică,
Eu în văzduhuri desluşesc un vaier,
Cum din adânc spre mine se ridică,
Gemând prelung la poarta mea, stăpâne!
Simt fărâmată-n urlete păgâne
Nemărginita lumilor durere,
Cum vine-n zborul aripilor grele
De-mi zguduie zăvorul şi mă cere!
Strivită simt în matca ei, părinte,
Cum se frământă chinuita minte,
Cum gânduri vin în clipele acele
Şi se prăval' în pacea nopţii mele
Ca bulgări grei în groapa-ntunecată!...

În zori de zi, în umeda răcoare,
Când faţa plânsă florile-şi înclină
În alintarea razelor de soare,
Robit de-ntâia zare de lumină,
Drumeţ grăbit şi fără de hodină,
Simt sufletul de drumu-i cum se gată.
Descătuşat din pacea lui aleargă,
Ca vulturul în goană-nviforată,
Pământu-ntreg cu-ntinderea lui largă
El a purces sălbatic să-l străbată,

Cătând în drum săminţele durerii...

Prin valul firii fără de repaos
Ca un vâslaş aprins îşi taie cale,
Îşi scaldă ochii-n râul larg de jale,
El totul vede, toate le ascultă...
Unde-i plânsoarea zărilor mai multă
El îşi roteşte aripile sale.

Târziu, când geana zărilor senine
Se-nchide lin, şi soarele pe munte
Îşi culcă chipul roşu de ruşine,
Pe-a stelelor strălucitoare punte,
Drumeţ înfrânt, cobori şi tu la mine,
Povara grea abia mi te mai ţine.

Din praful sur al zilei chinuite,
Cules în prada zborului sălbatic,
Din al durerii chiot furtunatic,
Din zâmbete de buze ofilite,
Din tulburări de patimi şi ispite:
În trudă grea, când tâmpla-nfierbântată
Se zbuciumă zăgazul să şi-l frângă,
În biata minte greu cutremurată
Sămânţa ta tresare-atunci, stăpâne,
Şi tu-mi răsai, senină şi curată,
Strălucitor, un strop de apă vie,
Ce-mi luminează-n negura nătângă,
Tu, tainică şi sfântă *Poezie*!

DIN UMBRA ZIDURILOR (1913)

REVEDERE

Tu, minunată poezie,
Uitatul meu ostrov de flori,
Îmi mai deschizi azi poarta mie,
Când mă întorc din pribegie,
Străin cu paşi rătăcitori?

Îmi tremură durerea-n gene
Cum calc pe vechiul drum bătut;
Sărmane crânguri şi poiene,
Vă năpădiră buruiene
De când noi nu ne-am mai văzut...

Ca un drumeţ din altă ţară
În cale mă opresc ş-ascult:
Aş vrea-n grădina solitară
Un glas să-mi reînvie iară
Din praznicele de demult.

Dar val de neguri mă-mpresoară,
Furtuni au bântuit pe-aici,
Nu-s stelele de-odinioară,
Pe urma lor abia mai zboară
Un roi plăpând de licurici...

Printre cărări dărăpănate
Cresc spini, iar flori de-mi mai răsar,
Se-nclină toate-nrourate
Cu lacrimile adunate
În drum de bietul grădinar.

OASPE VECHI

Când zilele-mi mureau în umbră, sărace toate
deopotrivă,
Tu, sfântă, minunată noapte, mi-ai fost de-a
pururi milostivă.
Când te iveai, din pragul bolţii, cu albă pulbere
de stele,
Durai o punte argintată la ferestruia casei mele.
Tu mă vedeai în braţe slabe îmbrăţişând trudita
pernă,
Când visuri îmi goneau odihna cu-nfrigurarea lor
eternă;
Tu mă găseai uitat şi singur şi – darnică ca
totdeauna –
Între păreţii morţi şi umezi îmi trimiteai,
podoabă, luna.
Cum cobora stăpâna blândă, făclie-n casă să-mi
aprindă,
Se desluşea o lume-ntreagă închisă-n ciobul
de oglindă...
Se-nfiripau lumini şi visuri, că te mirai chilia
scundă
Cum poate-atât prisos de vraje în îngustimea ei
s-ascundă...
Atunci, în pacea-nfiorată de năzuinţe fără nume,
Un copilaş cu ochii vineţi, senini ca rostul
unei glume,
Se furişa încet pe-o rază la patul meu,
să mă alinte
Cu neastâmpărul albastru din căutătura lui
cuminte.

Cu degetele moi şi albe pe ochi mă mângâia...
pe frunte...
Râdea cu glasul lui de clopot când da de firele
cărunte...
Îmi dezgropa poveşti uitate, şi cu făptura lui
sprinţară
Îmi deştepta un zvon de frunze, un glas de
cântec
de la ţară.
Venea la mine busuiocul, veneau şi flori
de sânziene,
De mână mă ducea copilul în ţări cu feţi
şi cosânzene...
Cum trece vremea ne-ndurată şi pururi
cumpăna
şi-o saltă...
M-a dăruit c-o mână soarta, dar m-a furat
cu ceealaltă...
Azi încăperea mea e largă, dar noaptea-i mută
şi săracă,
Stau singur şi aud aievea cum toate-n juru-mi
prind să tacă...
Nu mă mai ştie vechiul oaspe... odată mi-a
deschis pe-o clipă...
Si nu m-a cunoscut, sărmanul... Cutremurat,
s-a dus în pripă...
Pesemne c-a murit acuma, ori ursitoarea nu-l
mai lasă...
Copilăria mea senină, tu nu mai vii la mine-n
casă...

AGONIE

În mine se petrece-o agonie,
Ca într-o tristă casă solitară,
În sufletu-mi bătut de vijelie
Eu văd un om ce-a început să moară...
Un cântăreţ cu rostul de la ţară
Se duce-acum şi n-o să mai învie
Cu chipul lui senin de-odinioară...

Demult... Demult... Din cea dintâi clipită,
De când te-au smuls de la bătrâna vatră,
Din casa cu şindile-acoperită,
De-atunci începe moartea-ţi nesfârşită,
De-atunci te fură fiecare piatră...
Te-au biruit în stingerea domoală
Străine legi din guri necunoscute;
S-a poticnit curata ta sfială,
La orice pas, de pravili neştiute;
Prin praf, prin fum, prin vorbe de ocară
Te-ai dus, sărmane suflet de la ţară.
Din orice colţ mi te pândea o sârmă
Şi te-alunga un şuier de maşină...
Avutul tău s-a risipit pe cale,
Te-au părăsit şi zmei şi cosânzene,
Ţi s-a uscat şi lacrima din gene,
Au amuţit şi sfaturile tale...

Aşa, pe rând, ţi-a tot trimis viaţa
Un nou tâlhar, în orice clipă nouă,
Şi fără milă-n toată dimineaţa
Te-a despoiat cu mânile-amândouă!...

Acuma simt: drumeţul dă să moară...
Un oaspe nou îi stă la căpătâie,
Încetişor în casă se strecoară,
Cu albe mâni, cu inima bolnavă,
Cu ochii arşi de friguri şi otravă...
Stăpân de-acuma el o să rămâie.

Privindu-şi lung ograda în ruine,
El trist îşi spune gândul ce-l apasă:
„Tu mori acum... dar umbra ta revine,

Şi pururi simt că singur nu mă lasă,
În nopţi târzii s-a furişa la mine
Şi-o să mă ştiu străin la tine-n casă...“

PARIS

I

La geam îmi cântă-n ritmuri cadenţate
Haotica Parisului năvală,
Când o ascult în goana-i triumfală,
Simt inima pământului cum bate.

Ca pe-un ostaş înfrânt de oboseală
M-a biruit năprasnica cetate,
Drumeţ orbit de flăcări nevisate,
Îmi plimb prin ea umila mea sfială.

De-acum sunt robul mândrei metropòle,
În suflet simt cum creşte-ntr-una zvonul
Din preajma auritelor cupole.

Dar nopţile, când umbre moi se lasă
Şi-n jur de mine urlă Babilonul,
Eu mă visez în sat la noi, acasă...

ZIUA

II

În zorii albi, senină dimineaţă,
Tu-mi pari o fată mândră de la ţară,
Venită la oraş întâia oară,
Cu gând curat, şi rumenă la faţă.

Te prinde însă-n blestemata-i gheară,
Te zbuciumă vârtejul de viaţă,
Din mii de guri minciuna lui te-nvaţă,
Stropindu-te cu tină şi ocară...

Insulte cad, batjocura te arde,
La orice pas culegi o nouă vină
În rătăcirea ta pe bulevarde.

Aşa pe rând te-ntuneci şi, spre sară,
De praf, de fum şi de păcate plină,
Tu te prăvăli sfârşită şi... murdară...

NOTRE DAME

III

Parisu-şi urlă vasta nehodină
Şi fără somn se zbate vinovatul...
E noapte-n jur, de-a lungul şi de-a latul,
De vin, de glume şi de-amoruri plină.

Durerile şi-au amuţit oftatul,
Mor visurile sugrumate-n tină,
Scăldat în râs, în aur şi-n lumină,
Pe uliţi trece hohotind păcatul...

Drumeţ străin din ţări îndepărtate,
Eu mă strecor prin putreda cetate
Când după nori mijeşte aurora...

Prin boltituri de arcuri triumfale,
Văd turnurile vechei catedrale,
Ca două braţe blestemând Gomora...

FELINARUL

IV

Neadormit veghează felinarul,
În taina nopţii osândit să vadă,
Tovarăş are colţul vechi de stradă,
Singurătăţii sfetnic – trotuarul.

El vede-a vieţii nesfârşită pradă,
Asfaltu-i spune patima ş-amarul,
În faţa lui îşi plimbă-ntreg calvarul
Întunecata veacului baladă...

În tremur lin lumina i se frânge,
Clipind încet cu licărire rară,
Îţi pare-un ochi îndurerat ce plânge.

Şi parc-aud oftarea lui sihastră:
„De ce m-aprindeţi fiecare sară,
Să luminez nenorocirea voastră?...“

ÎN MUZEU

Lăcaş cernit al trecerii eterne,
Trist sarcofag al vremii adormite,
Tu, jalnică, posomorâtă urnă,
Ce-aduni cenuşa gloriilor stinse –
Sub bolta ta mi-e frig şi mă cutremur.

De undeva, de dincolo de moarte,
Eu simt un duh întunecat cum vine,
Cum îşi desface aripile negre,
Cu zbor încet din haos se desprinde,
Şi toate pier pe câte-n drum s-abate
Şi le-a atins răsufletu-i de gheaţă...
Mor florile şi zâmbetele mor,
Se frânge visul, dragostea apune,
Se sting zdrobite clocotele urii,
S-aştern în praf şi dumnezei şi îngeri,
Trosnesc şi cad arcadele măiestre,
C-un geamăt lung se surpă Partenonul,
Iar duhul rău purcede mai departe,
Şi râsul lui se plimbă pe ruine...

Zadarnic, tu, crăiasă-ndurerată,
Cu ochii stinşi l-ai plâns pe Mausolos,
Şi jalea ta a-ntruchipat minunea
Ce-mpodobea de mult Halicarnasul...

Şi tu-n zadar ţi-ai scris, Sardanapale,
În marmură cântarea biruinţii...
Sunt toate praf... – Un bulgăre nătâng,
Un strop răzleţ şi fără strălucire
A mai rămas din visele lui Ramses,
Ce-a ferecat eternitatea-n piatră.

Bieţi biruiţi, azi sunteţi toţi alături,
Ostaşi căzuţi ai luptei nesfârşite,
E moartă azi şi vechea voastră vrajbă.
Neputincios, la poalele Astartei,
Cu arcul frânt, stă trist săgetătorul,
Privind obrazul spart al unui sfinx...

Cum staţi aşa, sărăcăcioase moaşte
Ce-aţi mai rămas, sărmane mărturii

Din strălucirea moart-a unui vis,
Satiri, himere, nimfe şi centauri,
Cu trupul frânt, cu braţele pierdute;
Şi cum amurgu-nlăcrimat trimite
De sus, din cer, un giulgiu mortuar
Pe la fereastra criptei voastre reci;
În liniştea arcadelor boltite,
Eu singur viu pe câmpul de bătaie,
Stau îngrozit de suspinarea voastră,
De geamătul ce tremură-n văzduh,
Şi mintea mea aude cum pământul
Îşi cere astăzi morţii înapoi...

Veniţi, veniţi să facem îngropare!
Drumeţi de-acum ai vremii stătătoare,
Veniţi o groapă nouă să săpăm!
Să le-aşezăm în tristă înfrăţire
Aceste moaşte jalnice şi sfinte,
Deasupra lor să crească iarba verde,
Să-şi cânte viaţa imnul ei de slavă,
Iar din amarul plâns al veşniciei
Să prindem vraja clipei trecătoare...

CINQUECENTO

Clocot de măriri apuse,
A lui Leonardo vreme,
Glasul farmecelor duse
Vine pururi să mă cheme.

Mintea, pasăre răzleaţă,
La sicriul tău mă poartă,
Tu-mi dai dragoste de viaţă,
Minunată lume moartă.

Ţi-au fost bàrbari *cittadinii*,
Aspru neam de harţă dornic,
Pe pumnalul lui Cellini
Era sângele statornic.

Cardinali purtau coroana
C-un surâs machiavelic,
Şi venea din iad Satana
La sinodul ecumenic.

Ars de frigurile vieţii,
Cu satiri şi cu bacante,
Tatăl palidei Lucreţii
Sta de gât cu trei amante.

Era-n chiot Vaticanul,
Plin de patimi şi pierzare,
Se urzea din crime planul
Groaznicului Don Cezare.

Cinstea greu suia calvarul
Când minciuna sta-n domnie;
Aretino, pamfletarul,
N-avea strop de omenie.

.....

... Dar lumini strălucitoare
S-aprindeau printre păcate:
Erau flori, sonete, soare...
Era râs şi sănătate.

Şi de-aceea-ţi cer eu sfatul,
Căci din mândra ta poveste
Nouă ne-a rămas păcatul,

Poezia nu mai este...

MAMA

E plin în jur de noi muzeul,
Şi pare-un templu minunat,
În care mii de robi ai vieţii
Vin să se spele de păcat.
Sunt călători din largul lumii,
Ce-au pribegit pe ocean,
Să-şi scalde ochii în lumina
Din pânzele lui Tizian.

Stau toţi cu mintea-ngenuncheată
Şi-i mut cucernicul popor,
Eternitatea prinsă-n cadre
Îşi poartă sfântul ei fior.
Învins de taina mare-a clipei,
Se-nchină sufletul supus
În faţa veşnicei icoane
Cu răstignirea lui Iisus.

Ce blând se uită chinuitul
De sub cununa lui de spini,
Lumina resemnării mute
E scrisă-n ochii lui senini.
Nu-l dor piroanele din carne,
Zâmbeşte paşnic, iertător,
El ştie că de veci învie
Acei ce pentru alţii mor.

La poala crucii e Maria,
Şi-n chipul ei, nespus de trist,
A zugrăvit un chin sălbatec
Penelul meşter de artist.
Ea-şi frânge mânile şi geme,
În gândul ei a-ncremenit:
Nu dumnezeul, care-nvie,
Copilul ei, care-a murit.

O văd şi mă întreb, pe gânduri,
De rostul nepătrunsei firi:
De ce şi chinul unei mame
E-n preţul unei mântuiri?
O văd şi simt în suflet patimi

Din traiul nostru măsurat,
Toţi răstigniţii mici ai sorţii
Pe rând, în minte, mi s-abat...
Şi stau pierdut... În jur de mine
Se schimb-al oamenilor val...
.....
Ce-o fi făcând acum o mamă
Acolo-n satul din Ardeal?...

MĂSUŢA MEA

Şi-a dus o-ntreagă veşnicie
Trudită anilor povară
De când legarăm prietenie,
Măsuţa mea de-odinioară.

În umbra vechei cafenele,
În cel mai tăinuit ungher,
Ne luminau aceleaşi stele,
Acelaşi colţ senin de cer.

Aici, în nopţile de iarnă,
Singurătatea mea amară
Putea visările să-şi cearnă
Prin fumul leneş de ţigară...

Măsuţa mea, ţi-aduci aminte
De-atâtea zile fără soare,
Când fruntea mea cădea fierbinte
În palmele tremurătoare?...

Pe bolta ei trandafirie
N-avea credinţa mea înfrângeri,
Şi-n mândra noastră sărăcie
Ea ne vrăjea un cor de îngeri.

Cum m-a furat de-atunci viaţa
În goana ei fără repaos...
S-a stins în neguri dimineaţa
Rătăcitorului în haos...

Azi, după vremi de patimi pline,
Măsuţa mea, iar ne-ntâlnim,
Duceam şirag de vieţi în mine,
Azi mă întorc c-un ţintirim.

Mi-am risipit de mult în lume
Senina visurilor salbă;
Măsuţa mea, îţi spun un nume,
Şi-l scriu pe marmura ta albă...

OAMENI

Sunt oameni toţi, şi-i plin în lume
De vameşi şi de farisei,
Îi văd şi nu-nţeleg anume
Ce mă mai poartă printre ei.

Le ard blesteme ceriul gurii
Când ţi se par duioşi şi trişti,
Aştern peste pornirea urii
Blândeţe de evanghelişti...

Prin valul care nu se curmă
Arare când mă mai strecor,
Eu simt minciuna cea din urmă
Ce-a umezit buzele lor...

Şi-n minte-atunci mi se desface
Misterul proniei ce-a pus,
Ca-n staul, între dobitoace,
Să vie pe pământ Iisus...

LA MAL

Mândra apelor crăiasă,
Ne-ntâlnirăm azi în cale,
Eu, cu gândurile mele,
Tu, cu valurile tale.

Prinşi de-o tainică chemare,
Ne privim acum în faţă,
Tu, eterna vremii doamnă,
Eu, un strop răzleţ de viaţă.

Cum te văd, din clipă-n clipă,
Mintea-mi zgribură şi cade,
Simt moşia ta cum creşte
Şi hotarul meu cum scade.

Ţi-ai pornit nemărginirea
Să mă-nfrunte, să mă frângă...
Râd talazurile tale
De luntrița mea nătângă.

Tu mă birui fără luptă,
Pururi neînvinsă mare,
Ochii călători pe ape
Tremură şi-ţi cer iertare...

Spre adâncurile albe
Îmi îndrept umila rugă:
Mă primeşte-ntotdeauna
Ucenic să-ţi fiu, şi slugă.

Lasă-mă uitat la malu-ţi...
Să mă uit aşa departe:
Din întinderea albastră
Voi citi ca dintr-o carte...

AETERNITAS

Pe boltă stele tremurate purced sfiala să-şi aprindă,
Şi ca o pasăre rănită se zbate biruitul soare;
Noi stăm la mal uitaţi alături, când veşnica povestitoare
Nemărginirea ei şi-o frânge în ochii tăi, ca-ntr-o oglindă.

Amurgu-şi flutură-n albastru năframa cu argint ţesută,
Şi tot mai rar îşi bate marea răsufletul domol de pace;
Noi ocrotim atâta cântec acum, când buza noastră tace,
Când mânile îngemănate se strâng şi-şi spun povestea mută.

Pribeag ni-e sufletul pe ape, şi marea ni-e acum stăpână,
Căci ne-am topit de mult visarea în uriaşul piept de unde,
Ea ne-a-mpletit iubirea-n valuri, în depărtările afunde...
De-acuma, prinsă-n taina apei, nemuritoare-o să rămână.

... Şi ne vom stinge-ncet, femeie, ni-e scrisă moartea sub pleoape,
Dar va zâmbi întotdeauna senina veşniciei soră,
Va răsuna iubirea noastră în mândra valurilor horă,
S-a legăna pe-aceleaşi unde, va plânge în aceleaşi ape.

Şi poate-odată, într-o sară, tot ca acuma de albastră,
Când noi vom fi de mult ţărână, vor poposi doi inşi la mare.
Neştiutori s-or prinde-n braţe, se vor strivi-n îmbrăţişare

Şi nu vor înţelege, bieţii, că strâng la piept iubirea noastră.

FURTUNA

Deschide-ţi fereastra spre mare,
Frumoaso, cu sânul de gheaţă,
Deschide şi uită-te-n zare,
Ascultă-i aprinsa cântare
Şi fură-i un strop de povaţă.

Le vezi, rotitoarele unde
Se-ndoaie supuse de frică,
N-auzi cum din neguri afunde
Năpraznic un strigăt pătrunde,
Cu zboru-i amurgul despică.

E ceasul de horă păgână,
Când vifor purcede din haos,
Îl cheamă eterna stăpână,
Ne-nfrânta lui patimă-l mână,
Şi viforul n-are repaos.

Priveşte-o cum sânu-i tresare,
Fiorul de dragoste-o sapă,
Se zbuciumă dornica mare,
Şi geme, şi ţipă, şi sare
Albastra mânie de apă.

Sălbaticul mire coboară,
Din trăsnete-i cântă chimvale,
Cu glasul lui bolta-nfioară
Şi tremură unda fecioară
Când, mândru, el stăruie-n cale.

Din fulgere are cunună,
Răsufletu-i cerul aprinde,
Un chiot de nuntă răsună,
Cu marea acum se cunună,
Te uită, în braţe-o cuprinde.

O sete nebună de viaţă
Departe-n văzduhuri s-aşterne;
Îndemnu-i o lume-l învaţă...
Frumoaso, cu sânul de ghiaţă,
De ce plângi, cu faţa-ntre perne?...

MARE MOARTĂ

Spun corăbierii că în Marea Moartă
Văduvă-i de viaţă apa, din vechime,
Niciun strop de suflet undele nu poartă.
Şi pe Marea Moartă nu vâsleşte nime.

Ceriul Palestinei, spun corăbierii,
Baldachin de ceaţă flutură pe maluri,
Neştiind nisipul rostul primăverii,
Doarme apa mută în tăcute valuri.

Ocolind-o pururi paseri călătoare,
N-o ating în cale pribegiri nomade,
Peste Marea Moartă dac-a prins să zboare,
Sugrumat de neguri, albatrosul cade.

Cântec nu răsună, nu s-aud nici şoapte,
Ţintirim de apă-i unda ei sălcie,
Să fi plâns vreodată, ori să strige-n noapte,
Despre Marea Moartă nimenea nu ştie.

Ce poveste tristă spun corăbierii,
Nici n-aş crede, poate, vorbele acestea,
Dar, cu biata minte-n patima durerii,
Mă gândesc la tine şi-nţeleg povestea...

DE PROFUNDIS

Plâng apele în noaptea asta
Şi, într-un vaier îndelung,
Oftări mi-ating în zbor fereastra,
Şi-n zbor la patul meu ajung.

O groază sufletu-mi supune
Şi-n aşternut eu mă cufund
Când stihuri de îngropăciune
Vin din prăpăstii fără fund.

Plânsori şi gemăte şi şoapte
De-a lungul apelor s-aştern,
Şi-n pacea miezului de noapte
Par smulse dintr-un plâns etern.

Pesemne-acu-i grozava clipă
Când moartea s-a pornit la drum,
Şi bate tainic din aripă
Deasupra mărilor acum.

Toţi robii zăvorâţi sub apă
Îşi simt stăpâna şi tresar,
Ei sparg a valurilor groapă
Şi plâng cu plânsul lor amar.

Împins de-o nepătrunsă lege
Se cere lutul în pământ:
Sărmane suflete pribege
Îşi cer o cruce ş-un mormânt...

LACUL

La geamul meu de lângă lac
Se bate apa-n scânduri,
La geamul meu de lângă lac
Se fac încet şi se desfac
În mine-atâtea gânduri...

Pe rând vin undele de mor
Şi-n murmur se destramă,
Pe rând vin undele de mor
Şi parc-aleg din gura lor
Pe nume cum mă cheamă...

Eu m-am gândit de-atâtea ori
Şi mintea mea se-ntreabă,
Eu m-am gândit de-atâtea ori:
Ce tainici, nepătrunşi fiori
De-ntinsul lac mă leagă?...

Pesemne, tu, care te-ai dus,
I-ai rătăcit pe maluri,
Pesemne, tu, care te-ai dus,
Într-un târziu şi trist apus,
Te-ai oglindit în valuri...

De-atunci îl zbuciumă mustrări
Şi-n noapte plânge lacul,
De-atunci îl zbuciumă mustrări
Şi simte-aceleaşi frământări
Ca dorul meu, săracul...

MAMA VENERII ETERNE

... Şi când te văd, întinsă mare, nehodinită totdeauna,
Cum eşti tu pururea aceeaşi şi totuşi alta-n orice clipă,
Eu simt că-n sânul tău trăieşte şi frumuseţea, şi minciuna,
Că-n faţa apei amândouă deopotrivă se-nfiripă.

Nepotolitul suflet veşnic de-o nouă dragoste ţi-e dornic,
Tu frângi în unda-ţi jucăuşe de-a pururi alte curcubeie,
T-ei zbuciuma şi azi şi mâne de neastâmpărul statornic,
Tu, mama Venerii eterne, între femei cea mai femeie.

De-aceea, când te văd frumoasă ş-atâtor năzuinţi stăpână,
În mine-un vifor se ridică, şi mintea mea îl înţelege
Pe bietul crai de-odinioară, ce-n răzvrătirea lui păgână
A pus cu biciul să te bată, şi-a pus în lanţuri să te lege.

EU STAU LA MAL...

Corabia din lanţuri desfăcută
Îşi mişcă-ncet scheletele trudite,
Cu ea te duci spre lumi nebănuite,
Femeie, tu, pe veci necunoscută.

Abia în zborul ultimei clipite
Te văd – de-acuma pururi nevăzută –
Şi totuşi simt o jale neştiută
Când zarea albă-n purpură te-nghite.

Eu stau la mal, şi golul ne desparte...
Mă uit în larg cât ochii pot să vadă
Cum mi te pierzi departe... mai departe...

O taină simt că m-a legat de locul
Unde-am rămas nedumeririi pradă...
Pesemne-acuma mi-a murit norocul...

SCRISOAREA TA...

Scrisoarea ta mi-a destrămat
A visului beteală,
Ce viperă ţi-a-mprumutat
Veninul drept cerneală?...

Cu slova ta vin anii toţi,
Şi-n vraja lor mă fură...
În rostul ei mărunt cum poţi
Să-nchizi atâta ură?...

Cetind-o azi, ca alte dăţi,
În mine-un gând tresare:
Ce-ar fi s-o sfârtic în bucăţi
Şi s-o arunc în mare?

Din ale scrisului tău veşti
Otrava s-ar desprinde,
Ca mâine-atât amar de peşti
Pescarii n-ar mai prinde...

GÂNDEŞTE-TE...

Lin picură azi milostivă pace,
Şi prin văzduh o şoaptă nu colindă,
Peste întinsa lacului oglindă
Amurgul umed umbre moi desface.

Pe cer pornesc făclii să se aprindă,
Începe bolta-n aur să se-mbrace,
Stejarul mut deasupra noastră tace,
Abia arare cade câte-o ghindă...

Cum stăm aşa, cu ochii duşi în stele,
În inimă simţindu-ne veninul,
Părem doi tainici făcători de rele.

Mă înfioară zările albastre:
Gândeşte-te, ce clar le-ar fi seninul
De n-am fi noi, cu sufletele noastre...

SCIROCCO

S-alungă clocotul de ape,
Şi-n goană braţul unui val,
Ca un stăpân fără de milă,
Azvârle-o scândură la mal.

Biruitoare urlă marea
Şi mi te lasă pe pământ,
Solie jalnică şi mută
A aşteptării ce s-a frânt.

Ce tainică apropiere
Şi ce îndemn ascuns din cer
Mi te-a trimis să-mi spui povestea
Pierdutului corăbier?

Ori poate ştie uraganul...
Şi vrea să-i vadă la un loc
Pe bieţii călători pe valuri,
Bătuţi de-acelaşi nenoroc?...

COARDE VECHI

POET

Când l-au închis după zăbrele
Şi paznicii l-au petrecut,
L-au despuiat de toate cele,
De tot sărmanul lui avut...

L-au dus aşa-ntre răzvrătiţii
De după zidul fără glas,
Dar şi-au uitat nenorociţii
Că gândurile i-au rămas.

Nebănuitul lor tezaur
Nebunii-ntreg i l-au lăsat,
Şi-n giulgiul lor, tivit cu aur,
El sufletul şi-a-mpresurat.

Zadarnic bate din aripă
Şi-n goană moartea-i dă fiori,
Zadarnic huhurezii ţipă
Din turla negrei închisori.

În mândră vraje se desfată
Ungheru-ngust şi nevoiaş
Şi-i o grădină fermecată
Chilia de puşcăriaş...

Iar dacă, tainic, câte-o rază
Coboară tremurând pe pat,
Ea-nfiorată luminează
În visul unui împărat...

VORBEAU AZI-NOAPTE DOUĂ APE...
(1812-1912)

Şi grindina-mi bătea la geam,
Vorbeau azi-noapte două ape
Şi vorba lor o-nţelegeam,
Îşi lumina necunoscutul
Cu fulgere, din deal în deal,
Şi chicotind prin neguri Prutul
Vorbea cu Mureşu-n Ardeal:

„În taina apelor afunde
Un ţintirim de veacuri port,
Mi-e albul înspumatei unde
Mai trist ca giulgiul unui mort...
Din vreme-n vreme mă străbate
Un lung îndepărtat fior,
Şi-ncheieturile trunchiate
Atâta de cumplit mă dor...

N-auzi cum strigă Basarabii
Blestemul zilelor ce vin,
Cum sună-n bucium pârcălabii
De la Soroca la Hotin?
Eu simt cum matca mea tresare
De-al amintirilor şuvoi,
Arcaşii lui Ştefan cel Mare
Îmi cer azi moaştele -napoi“...
*

Aşa tulburător de ţară
Vuia ne-nduplecatul glas
Pân’ fulgerele se curmară
Şi-o ploaie blând-a mai rămas.
Atunci o-ntunecată noapte
Pe creasta codrilor cădea
Şi-n plânset lin urzit din şoapte
Bătrânul Mureş răspundea:

„În valul meu de veacuri plânge
Acelaşi vaier stins şi mut,

Mai multe lacrimi decât sânge
Nisipul meu a cunoscut.
Tu-ţi plângi mărirea îngropată,
Eu jalea veche an de an,
Tu ai avut părinţi odată,
Eu veci de veci am fost orfan“...
*
Aşa vorbeaţi îndurerate,
Sub ceriul înnorat şi crud,
Bolnave râuri tulburate
Şi-acum durerea v-o aud...
Nedumerirea mă supune
Când rostul patimii v-ascult,
Căci inima nu-mi poate spune,
Pe care să vă plâng mai mult...

DOINA

O doină plânge sus pe culme,
Din fluier unde limpezi cad,
Şi legănate lin s-afundă
În pacea codrilor de brad...

Cântare, meşteră cântare,
Te stingi acum încet-încet,
Şi-adormi pierdută-n tremurarea
Oftării blânde din brădet...

Mi-ai picurat un strop în suflet
Din taina vremii de demult,
Şi plânsul veacurilor duse
Mă înfioară când te-ascult...

Cum te-ai topit acum în noapte,
Eu stau cu inima la sfat:
În care brad, de care creangă
Plânsoarea ta s-a aninat?...

Şi cât vei mai trăi acolo,
Tu, soră pururea cu noi,
Când va fi mort de mult ciobanul,
Şi moartă turma lui de oi?...

Târziu odată – cine ştie? –
Trecând pe-aici un călător,
Te va culege dintr-o floare,
De dup-o aripă de nor...

Te-a coborî în largul văii,
Şi-o lume te va asculta,
Şi-o lume-ntreagă va începe
Să plângă cu durerea ta...

VOI VENIŢI CU MINE...

Voi veniţi cu mine, oaste nevăzută,
Moşii şi strămoşii mei din zile moarte,
Grăitoarea voastră îndrumare mută
În vârtejul lumii căile-mi împarte.
De demult, din ceaţa vremii înnoptate,
Eu aud un cântec călător cum vine,
Ca un clopot tainic inima mea bate,
Din adânc vă cheamă să veniţi cu mine.

Eu vă port în suflet, plămădiţi în sânge,
Şi din vina voastră mi-e zidit păcatul,
Glasul vostru geme jalea mea când plânge...
Eu din plâns de veacuri mi-am topit oftatul...
Întărită-n drumu-i, de la voi învaţă
Ura mea să ardă, mâna să se-nchine,
Aţi murit cu toţii ca să-mi daţi viaţă,
Morţi fără de moarte, voi veniţi cu mine.

Din amurgul umed când se face sară,
Sufletul vă simte cum îi treceţi pragul,
Ca-ntr-o casă mică, albă, de la ţară,
Eu vă văd alături, mi-e mai mare dragul...
Sunteţi fără număr, popi cu bărbi cărunte,
Cu lumina scrisă-n frunţile senine,
Cercetaşi de codri şi păstori de munte,
Ceată nesfârşită, voi veniţi cu mine.

La soborul vostru mintea mea culege
Taine din zapise, rosturi din hrisoave,
Mi se plâng ciobanii de călcări de lege,
Şi-mi suspină-n noapte rugă de ceasloave.
Ca o cenuşotcă mintea mea ascultă
Cum frânturi de veacuri strigă din ruine,
Prinde-abia un picur din vâltoarea multă
Şi se-nchină vouă, că veniţi cu mine.

Eu din oastea mare nu-s decât solia,
Ucenic cucernic vă vestesc cuvântul,
Nu-s decât un fulger smuls din vijelia
Ce-a închis în sânu-i milostiv pământul.
Rămâneţi la mine voi întotdeauna,

Înfrăţiţi cu focul sângelui din vine,
Căci se stinge glasul şi se frânge struna
Când în goana vieţii nu-ţi mai fi cu mine...

INIMA

Biată inimă bolnavă,
Făgădău la drum de ţară,
Cine-şi mai aduce-aminte
Câţi drumeţi te cercetară?

Tu n-aveai zăvor la tindă,
Nici scumpete la măsură,
Şi-ai cinstit pe fiecare
C-un pahar de băutură.

Cum veneau în miez de noapte
Călători pribegi în lume,
Toţi stăpâni la tine-acasă,
Răi de plată, buni de glume...

Tu la toţi le-ai dat hodină,
Şi le-ai dat popas în cale,
Pân' s-a risipit pe drumuri
Plinul pivniţelor tale.

Azi eşti goală şi săracă,
Şi crâşmaru-ţi dă să moară,
Cine să-ţi mai treacă pragul,
Făgădău la drum de ţară?...

STRĂMOŞII...

... Nu suntem la acelaşi nivel... La 1759, adecă pe vremea când strămoşii autorului de la Ţara noastră nu se coborâse încă din maimuţă, egumenul Laskaris scria cu filiaţiunea familiilor Dukas, Vrana şi Laskaris...

DUILIU ZAMFIRESCU
(în *Convorbiri literare*)

Nu mor strămoşii niciodată,
Războiul lor în noi şi-l poartă,
Căci li-e ţărâna spulberată,
Dar nu li-e duşmănia moartă.
Străveche, ura lor se-mparte
Din moş în moş, din tată-n tată,
Şi azi, de dincolo de moarte,
Ei ne mai cer o judecată.

Cum ne privim acum în faţă,
Potrivnici însetaţi de luptă,
Neiscusinţa noastră-nvaţă
Din ura lor neîntreruptă.
Noi suntem flacăra pribeagă
Din ne-mblânzita lor văpaie,
Cu moştenirea noastră-ntreagă
Venim pe câmpul de bătaie.

Cu mine vin, roiesc întruna
Cei fără neam şi fără număr,
Ce-au sprijinit întotdeauna
Eternitatea pe-al lor umăr.

Vin cei de-o lege cu pământul,
Copiii soarelui de vară,
Eu, solul lor, le port cuvântul,
Şi-n suflet, sfânta lor povară.

Vin rânduri, cete se-nfiripă
Din vechea veacurilor lavă,
Din ceas în ceas, din clipă-n clipă,
Tot creşte oastea mea grozavă.
Le văd în orice parte roiul,

Îşi cer dreptatea lor târzie,
Şi fiecare-şi vrea ciocoiul
În judecată să şi-l ţie.

Ei tot mai mulţi răsar din groapă,
Răsar, şi-n mintea mea s-alungă,
Vin bieţi ţărani munciţi de sapă,
Şi vin haiduci cu flinta lungă.
Sosesc cu dorurile toate,
Sărmanii nu mai pot s-adaste:
„Venit-am, măre, strănepoate,
Să ne primeşti la tine-n oaste!“

Le zic supus: „Veniţi de-acuma,
Străbuni din lunga vremii cale,
Şi daţi-mi cântecul şi gluma
Şi nesfârşita voastră jale.
Veniţi, căci glasul vostru-nvie
Un nou zorit de dimineaţă,
Voi ce-aţi murit o veşnicie
Sunteţi flămânzi azi de viaţă!“

Ei vin cu suflete-nnoptate,
De-aceea sfarmă lanţuri grele,
De-aceea urlă şi se zbate
Durerea-n cântecele mele.
Doar din al veacurilor caier
Mi-am împletit eu biciul urii,
Nestinsul vremurilor vaier
Mi-a scris blestemu-n ceriul gurii!...

De luptă-s gata deci... Prin mine
Un iad întreg cere răsplată.
Mi-e sete-acum... Te-aştept, vecine,
Şi ochii mei păgâni te cată!
Îţi vreau sclipirea de oţele,
Si vreau oştirea ta măiastră,
Întregul cer cu ochi de stele
Să lumineze lupta noastră.
*

Te-aştept... te-aştept... Dar n-aud bucium,
Nici zumzet ascuţit de zale.
Mă-ndoaie patima, mă zbucium:

Arată-mi rândurile tale!...
Şi cum te chem, ş-un colţ de ţară
Mi te-au căutat zadarnic solii,
Te-apropii tu de subsuoară
C-un slab egumen ros de molii...
Vă văd... Mi-e milă peste fire
De bietul grec cu haina ruptă:
Ai spart o criptă-n mănăstire
Ca să-ţi câştigi un soţ de luptă...
Vă văd, şi oastea mea pe-acasă
Mi-o-ndemn încet să se strecoare:
Vai – toată ura mea mă lasă,
Căci sărăcia ta mă doare...

CARMEN LABORIS

Veniţi în horă de frăţie
Străvechii câmpului străjeri,
Ce ocrotiţi de-o veşnicie
A muncii rodnice dureri.
Veniţi, plugari, veniţi oştenii
Celui mai vechi şi sfânt război,
Tovarăşi buni ai Cosânzenii,
Veniţi cu noi!

În goana vieţii-nviforată
Strigaţi: Plugarii-n veci nu pier,
Căci lor pământul sfânt li-e tată,
Şi frate soarele din cer.

În casele cu grinzi bătrâne
Voi rostul lumii aşezaţi.
Sus, dătătorilor de pâne,
În patimi şi credinţe fraţi,
Voi, platnici de sudori şi sânge,
Voi, cei bogaţi şi totuşi goi,
Veniţi să ne-nvăţaţi a plânge,
Veniţi cu noi!

Veniţi, stăruitoare gloată,
Strigaţi s-auză mici şi mari:
E răzimată lumea toată
Pe palme aspre de plugari!

Năprasnic vifor de dreptate
Vă doarme-n sufletu-nnoptat,
Şi spală lumea de păcate
Când rele mâni l-au deşteptat,
De grele vremi de mai-nainte
De-al răsplătirii greu şuvoi,
Veniţi, aducători aminte,
Veniţi cu noi!

Strigaţi să ştie largul zării,
S-auză toţi câţi trag în jug:
Că focul roş al răzbunării
Topeşte fierele de plug!

SCRISOARE

CONTESEI DE NOAILLES, NĂSCUTĂ PRINCIPESA BRÂNCOVEANU[1]

Brâncoveanu Constantin,

Boieri vechi şi domn creştin...

Cântec din bătrâni

Îţi recitesc răvaşu-n franţuzeşte
Cu slova lui muiată-n ironie
Şi, nu ştiu cum, un gând mă ispiteşte...
Mă iartă, doamnă, că ţi-l spun şi ţie...

Tu ne-ai uitat, tu din strigarea noastră
Nu ştii nimic, nimica nu te doare;
Nici Dunărea nu-ţi plânge la fereastră,
Nici munţii mei nu pot să te-nfioare...

Nu ne-nţelegi nici visul, nici cuvântul,
Nici cântecul tu nu ni-l poţi cunoaşte...
Din ţara ta ţi-a mai rămas pământul,
Ai grîu în el, dar ţi-ai uitat de moaşte...

Abia o dat', când te chema Bizanţul,
Ai poposit la noi o clipă, două:
Verigă mândră ce te-ai rupt din lanţul
Unor vieţi atât de scumpe nouă...

De-aceea azi te miri ca de-o poveste
Când cineva de rostul tău te-ntreabă,
O glumă-ţi par cuvintele aceste
Şi râzi de noi, odraslă basarabă...

Râzi în zadar! Trecutul ne-nfăşoară
Oricât de mult l-am surghiuni din minte...
Strămunii-n noi de veci nu vor să moară
Şi noi minţim, dar sângele nu minte!

Ei vin la noi... – Ş-acolo-n metropola,
Pe malul Senei, umbra lor străbate,
Suflarea lor pătrunde sub cupola

Palatelor cu creştete bronzate...
Câţi logofeţi şi vornici nu se schimbă
În noaptea ta cu visuri zbuciumate...
Cu noi în drum doar pururea se plimbă
Un ţintirim de suflete uitate...
Când vei simţi o jale vag-adese
Şi-n liniştea amurgului de toamnă
Te vor fura îndemnuri ne-nţelese,
Nu te mira: Sunt Brâncovenii, doamnă!

1 Într-o scrisoare adresată revistei *Les Annales* contesa de Noailles declară că nu e românca şi nu cunoaşte câtuşi de puţin România, în care a fost numai o dată, în drum spre Constantinopol (n.a.).

MOŞ CRĂCIUN

Moş Crăciun cu barba albă, moş Crăciun cu traista plină,
Vechi stăpân atât de darnic al copilăriei mele,
Azi la noi în sat te-aşteaptă toată casa cu lumină,
Cu colinde şi cu cântec şi cu crai ceteţi de stele.

Tu te furişezi în taină pe la fiecare poartă,
Cu păşirea ta tiptilă nu laşi urme pe zăpadă,
Dar te simte-ntreg cuprinsul oropsiţilor de soartă,
Când laşi binecuvântarea peste capul lor să cadă.

Tu cobori şi-n sara asta, tu cobori ca totdeauna,
Pe pământul greu de rele, sol bătrân de gânduri bune,
Şi-nveşmânţi c-un văl de pace răzvrătirea-n-viforată...
Cum te-aşteaptă-n sat la mine!... Du-te, du-te, Moş Crăciune...

De nu ţi-o fi peste mână treci şi pe la casa noastră,
Biată mama-ngândurată azi e singură la masă,
Tu măcar o rază-n suflet îi trimite pe fereastră,
Când vezi neatins şi vinul şi colacul de pe masă.

Apoi pleacă, Moş Crăciune... pe oriunde-şi duce darul
Bătrânească şi cinstita şi curata noastră lege;
Numa-n lumea mea străină nu-ncerca să treci hotarul,
Căci şi inima şi casa ţi-s închise-aici, moşnege!...

EU ŞTIU UN BASM...

Eu ştiu un basm de mult uitat
C-un cântăreţ rătăcitor,
Ce strunele şi-a încordat
Pe rând, la poarta tuturor,
Şi-n cântecu-i înviforat
A plâns de lacrimile lor.

Din goana lui s-au ridicat
Văpăi şi valuri de scântei,
Bărbaţii s-au oprit în sfat
Şi s-au oprit în drum femei,
O lume-ntreagă şi-a legat
De glasul lui plânsoarea ei...

Cântând prin codri de brădet,
Drumeţ pe larguri de pământ,
Aşa s-a risipit încet,
Ca frunza spulberată-n vânt:
Nu visul lui nemângâiet,
Amarul altora l-a frânt.

Pe urma lui creştea popor
Şi se ruga cu chip duios:
– Mai spune-ne câte ne dor
Şi câte sufletul ne-au ros,
Pribeagule stihuitor,
Le plângi atâta de frumos!...

El, ascultând al lor cuvânt,
A chibzuit şi-a priceput
Că pururi fără crezământ
Durerea lui l-a petrecut
Şi că-n sălbaticu-i avânt
Străine doruri l-au durut...

Atunci o clipă s-a-ntâmplat
– Mai vreţi voi basmul să vi-l spui? –
Că jalea lui a lăcrimat,
Dar a-nţeles că nime nu-i,
În tot norodul adunat,
Să vază lacrimile lui...

CLIPE

TRAGE-ŢI OBLONUL...

Ascultă, copile, ce-mi spune viaţa:
De-a pururi în umbră să torci al tău gând,
Când simţi în pleoapă o lacrim-arzând,
Ia seama la vreme şi acopere-ţi faţa,
Să nu fie ochi să te vadă plângând.

Alături cu alţii te-nşiruie-n horă
Şi lumii plăteşte-i cu ce-i eşti dator,
Fă-i patimei tale din zâmbet zăvor,
Tăcerea să-ţi fie statornica soră,
Să nu ştie nimeni ce rane te dor.

Iar noaptea când cade şi ceaţa se lasă,
Tu trage-ţi oblonul, să n-ai mărturii.
Şi-atunci sub tavanul ascunsei chilii,
Despătură-ţi taina ce-n suflet te-apasă,
Stropind-o cu lacrimi de ceasuri târzii...

CÂNTECELE MELE

Cobor din lumea mea de stele
Şi vă petrec filă de filă,
Sărmane cântecele mele,
Îmi vine să vă plâng de milă.

Atâtea strigăte-mblânzite,
De legea ritmului sonoră,
Vă frângeţi glasul cuminţite,
Ca să-ncăpeţi şi voi în horă.

Mi-e jale-acum, ca primăvara
De paseri prinse-n colivie,
De lei ce dorm visând Sahara
În cuşca din menagerie...

Vă las cu mintea-ndurerată
Şi ochii-nchişi pe jumătate,
Mă duc în ţara fermecată
A cântecelor necântate...

POETUL

Un cavaler cu ochi de vultur, cu inima de fată mare,
Cu braţ de fier, cu mâna albă, de zbucium şi de luptă dornic,
Pe-un piept de stâncă solitară şi-a-ntemeiat un cuib statornic,
O singuratecă cetate cu turn strălucitor în zare.

Când raza zorilor dintâie zâmbeşte-n prag de cetăţuie,
Pe năzdrăvanu-i cal sălbatic răsare-n noapte cavalerul,
În soare-i fulgeră armura şi zboru-i întretaie cerul,
Cu aripi meştere în albul nemărginirilor se suie.

În furtunateca-i năvală se duce-aşa fără hodină,
O lume se resfrânge-n ochii adânci ca nopţile de vară,
Din mii de tulnice răsună a vieţii veşnică fanfară,
Când zboru-i prinde taina de sus, din unde de lumină.

Avântul lui n-are popasuri, în drum el suie şi coboară,
Şi nestimate fără număr culege mâna fermecată:
El rupe-o floare, prinde-un zâmbet, o lacrimă-n ascuns vărsată,
El fur-un vis dormit azi-noapte pe căpătâiul de fecioară...

A străbătut atâta cale, cât ochii nu cuprind să vadă,
Şi când amurgu-ncinge bolta în brâul lui tivit cu aur,

În goană el îşi smulge-o salbă din sfântul ceriului tezaur,
Şi vine-acasă călăreţul cu braţul încărcat de pradă.

Abia mai poate duce greul, se-ndoaie trupul sub povară,
Îşi scutură în faţa porţii vestmântul împletit din zale,
O clipă mai priveşte-n urmă spre ceaţa risipită-n vale,
Şi-apoi în pripă trece pragul... – dar praful a rămas afară!...

Pe-un pat de marmură curată dintr-o cămară neştiută,
El migălind în pacea nopţii aşază scumpa lui podoabă,
Îşi frânge de zăgazuri mintea – de veci neadormită roabă –
Şi taine pururi vorbitoare s-aleg atunci din mâna mută...

*

... Şi ştie bine urzitorul că-n vremea trudei lui amare,
Acolo, jos, în umbra neagră, ţin sfat atâtea duhuri rele,
Să-i fure marmura măiastră, argintul coborât din stele...
Dar mânile nu-i dau odihnă, căci vor altar de închinare.

MI-AM FĂCUT UN CÂNTEC

Mi-am făcut un cântec de demult, odată,
Mi-am făcut un cântec ne-nţeles şi dulce,
Leagăn pentr-o veche taină vinovată,
Ziua să m-alinte, sara să mă culce.

Mi-am făcut un cântec şi l-am dus cu mine,
Printre anii tulburi singura mea zestre,
Floare-ntârziată prinsă pe ruine,
La o casă mută pusă-ntre ferestre.

Cântec de ispită, cântec de otravă,
Smuls din nedormirea viselor fugare,
Mi-ai crescut cu vremea ca un râu de lavă,
Mi-ai crescut ca noaptea viforul pe mare.

Cum te-a-nchis zăvorul tăinuirii mele,
N-ai căzut în mreaja gureşelor rime,
Împletit din patimi, coborât din stele,
Cântec de-o viaţă, nu te ştie nime...

Totuşi mintea astăzi vine să mă-ndemne,
Să-ţi deschid fereastra, să te-alung din casă,
Când ţi-e mort copilul, ce să mai însemne,
În odaia goală, leagăn de mătasă?...

UN TRANDAFIR SE STINGE

Cu trupul biruit de jale
Un trandafir se stinge-n glastră,
Stropindu-şi plânsul de petale
Pe periniţa din fereastră...

Se zbuciumă sărmana floare
Şi moare-n patima ei mută,
Ca-n inima de fată mare
O dragoste nepricepută.

Se zbuciumă şi până mâne
Îşi scutură podoaba-ntreagă,
Iar mâna gingaşei stăpâne
Alt trandafir o să-şi culeagă.

Şi rând pe rând au să mai vie
Tot alte flori în vechea glastră,
Asemeni viselor ce-nvie
Şi mor zâmbind în calea noastră.

PĂCAT

Amurgul m-a găsit şi astăzi la poala ta cerşind hodină,
Biet călător, oprit în cale de vraja viselor ce mint,
Cum aş putea să plec acuma când ochii tăi senini lumină
Şi ard în purpura-nserării ca două suliţi de argint?...

Le doarme-n adâncimi păcatul şi ocrotit de-o caldă lene
Din clipă-n clipă îmi trimite sclipirea fulgerelor lui,
Un picur din pierzarea lumii îţi străluceşte-acum sub gene
Şi mă-nfior din ochii limpezi tu câte taine poţi să spui.

Mă pierd în lumea lor albastră şi simt fiori din vremuri moarte,
Văd crai pribegi, ce pentr-un zâmbet jertfiră fala unui tron.
Şi parc-aud în pacea nopţii cum vântul şuieră departe
Prin dărmăturile de piatră din prăbuşitul Ilion...

TAINA

Iubirea mea-nchisă cu tainic zăvor,
Te port printr-al anilor şir,
Te port şi cu tine pe drum mă strecor,
Păzindu-ţi în suflet temutul fior
Ca floarea polenu-n potir.

În jurul meu urlă al lumii război
Cu vifor flămând şi păgân,
În jurul meu cade şi praf şi noroi,
Şi nimeni nu ştie din tristul convoi
Ce strâng eu statornic la sân.

Tu, chiot sălbatic din sute de guri,
Zadarnic îmi strigi în urechi,
Prin vămile vieţii şi prin cotituri,
Ea vine cu mine şi nu poţi s-o furi,
O taină din zilele vechi.

Când noaptea-mi coboară la geamul închis
Şi-n casa mea nimenea nu-i,
Ca de pe alte tărâmuri trimis,
În zboru-i molatic, plăpândul meu vis
M-atinge cu aripa lui.

Atunci se desfac ale tale comori
Şi raiu-mi aduc pe pământ,
Atunci la fereastră-mi vin privighetori
Şi toate te cântă... le-ascult până-n zori...
Iubirea mea – şi eu te cânt...

TOAMNĂ NOUĂ

Atât de tristă-i dimineaţa
Acum când plânge-o toamnă nouă,
Când cade din copaci viaţa
Şi frunze galbene mă plouă.

O lume-ntreagă simţi cum moare
Într-o tulpină ce se-ndoaie,
În orice zvon o aşteptare
Şi-un vis în fiecare foaie.

Abia o brumă fără milă
Şi vara mi-a fugit departe,
Răsar, movilă de movilă,
În jur de mine frunze moarte.

Ce taină le-a desprins în şoapte
Mai multe azi ca altădată,
Ce visuri au murit azi-noapte
Cu-atâta frunză spulberată?

Icoane negre mi s-arată,
Şi nu ştiu cum, dar mi se pare
Că-n noaptea asta-ntunecată
S-a prăpădit o fată mare.

MĂ-NTORC DIN NOU...

Am rătăcit departe-n lumi străine,
Crezând că scap de-a patimii prigoană,
Că-n sufletul meu însetat de goană
Mai poate creşte-o floare pe ruine.

Dar un blestem din orişice icoană
Mă urmărea, căci te vedeam pe tine...
Şi te visam ca,-n nopţile senine,
Un crai pribeag pierduta lui coroană...

Nu te mira că azi înfrânt de cale,
Robit de-un chin care-n curând se curmă,
Mă-ntorc din nou la pragul casei tale.

Gândeşte-te că-n cruda lor arsură,
Când simt aproape clipa de pe urmă,
Bolnavii toţi cer cuminecătură...

LACRIMI

Copilăria mea pierdută
Demult, prin rarişteа de tei,
Şi-a dus, cu râsul ei năvalnic,
Şi-a dus şi lacrimile ei...

De-atuncea nu mi-s umezi ochii,
Oricâte vifore mă frâng,
Vai, mă-nfior când mintea-mi spune
De câtă vreme nu mai plâng.

Pesemne lacrimile mele
Acuma-n suflet se cobor,
Şi-mpotmolindu-se-n adâncuri
Îşi sap-acolo taina lor...

Încet s-aşază rânduri-rânduri
Sub vălul jalnicei uitări,
Ca bobii de mărgăritare
În fundul nepătrunsei mări.

Acolo dorm pân' câteodată
Mi le urneşte-al vremii mers,
Ţesându-le strălucitoare
În haina alb-a unui vers...

CÂNTECE

I

Iubirea mea-i fărădelege,
Cu greu canon în pravilă,
Cine-ar putea să mi-o dezlege,
Cu cât mai mult mi-o înţelege,
Cu-atât îi pune stavilă...

Iubirea mea-i scumpă comoară,
Păzită-n fund de peşteră,
Mi-o ţine inima-n zăvoară,
Cu văl de taine o împresoară,
Că-i veche gazdă meşteră...

Eu sunt tâlharul în prigoană,
Străpuns de-a legii suliţă,
Ce înfruntând a lumii goană,
Strângând la pieptu-i o icoană,
Se strecură pe uliţă...

II

Dragoste cu vină,
Dragoste bolnavă,
Cupă de lumină,
Cupă de otravă,
Cine mi te-a dus la buze, cupă de otravă?

Nopţi îmi împletiră
Din credinţi o salbă,
Toată mi-o răsfiră
Azi o mână albă,
Mi-o răsfiră-n praf pe uliţi, azi, o mână albă...

Sunt sărac de-acuma,
Visele mă lasă,
Cântecul şi gluma
Mi s-au dus de-acasă,
Mână albă, mână albă, mi le-ai dus de-acasă...

III

Vin' sub plopul mărturie
Viselor de astă-vară,
Să-l vezi frânt de vijelie
Cum îşi cerne frunza rară.

În tulpina lui închise
Dorm iluzii şi regrete,
Dorurile noastre-s scrise
Pe-aste foi nemângâiete.

Vin’ din foile uscate
Să ne facem două perne,
Căpătâie-ndurerate
Unei despărţiri eterne...

IV

Din înaltul bolţii sfinte
Picuri de argint se smulg,
Şi pe mâna mea fierbinte
A căzut în zbor un fulg.

Drag drumeţ din lumi străine,
Ce neînţeles mister
L-o fi îndrumat spre mine
Minunatul strop de cer?...

Strălucind o clipă, doară,
S-a topit ş-acuma nu-i...
Vis răzleţ de-odinioară.
Unde sunteţi, ochi căprui?

V

Acum uitarea mi-e pe drum
Şi-o lume ne desparte,
Ce gând te mai îndeamn-acum
Să-mi mai trimiţi o carte?...

De ce azi grija să-mi mai porţi,
Când dragostea ta tace:
De nu-ţi cer lacrimi bieţii morţi,
Au drept să-ţi ceară pace...

VI

Ursita unei zodii rele
Din nou în cale mi te poartă,
Tu, moartea visurilor mele,
Frumoasa mea iubire moartă.

Te du cu soarele ce-apune
Ş-adormi în veşnică tăcere...
Tu, ce mi-ai frânt la-ngropăciune,
M-ai omorî la înviere...

VII

Ascultă-l tainic cum se stinge,
Şi moare-acordul de pe urmă,
Cum tremurarea lui se frânge
Şi cum încetişor se curmă...

... Şi spune-mi tu, nu ţi se pare
Că cu pierduta melodie,
În noaptea fără de hotare,
Ţi s-a pierdut ceva şi ţie?...

TĂCEREA TA...

Mai ţii tu minte noaptea-ntâie,
O noapte umedă, albastră...
În pacea ei înfiorată
Vorbea numai tăcerea noastră...

De-atunci atâtea nopţi trecură,
Tot nopţi cu şoapte şi cuvinte...
Din câte-alături povestirăm
Nimic nu-mi mai aduc aminte...

Dar până-n clipa de pe urmă
Fermecătoare-o să-mi rămâie
Şi-o să-mi vorbească totdeauna
Tăcerea ta din noaptea-ntîie...

SINGURĂTATE

Singurătate, tainică grădină,
Cu freamăt lin, cu dulce adăpost,
Pribeagul suflet fără de hodină
De-atâta vreme-n ţara ta n-a fost...

M-au alungat vâltorile pe-afară
Şi-n goana lor eu n-am avut răgaz
Să văd cum noaptea-n giulgiu-i mă-nfăşoară
Şi-mi scrie moartea umbre pe obraz...

Din vremi uitate mintea azi coboară
Şi-ţi cer umil acuma, când te-ascult:
Ori râsul meu curat de-odinioară,
Ori lacrimile mele de demult...

COBOARĂ TOAMNA...

Coboară toamna-ncet din slavă,
Năframa galbenă-i răsare
Şi peste vârfuri de dumbravă
Îi flutură departe-n zare.

Atât de jalnic geme vântul,
Cum s-a pornit acum să zboare,
Pare c-a prins în drum cuvântul
Unei neveste care moare.

Pe urma lui un plâns se-mparte
Şi-n taina codrului străbate,
Ca nişte fluturi – soli de moarte –
S-alungă foile uscate.

Lumina soarele şi-o frânge,
De somn pleoapele i-s grele,
În jur de patul alb îşi strânge,
Mai des, cernitele perdele.

Din geana lui abia o rază
Îmi mai alunecă pe frunte
Şi tremurând îmi luminează
Argintul firelor cărunte...

SINGUR

Pustietate arsă mi-e sufletul acuma,
Se plimbă râsul morţii şi-mi strigă din ţărână,
Nici nu-mi mai vine-a crede c-abia-i o săptămână
De când dormea cu mine şi cântecul şi gluma.

De-atunci s-a stins în neguri puzderie de stele
Ş-un roi de vise albe ce-mi adumbrea păcatul,
Azi trupul mi se frânge în friguri, vinovatul,
Şi bântuie Samùmui singurătăţii mele.

Vei mai veni vreodată, minune călătoare,
Să-mi lumineze-n noapte din ochiul tău o rază,
Să-mi schimbi pustietatea din nou într-o oază,
Să-nvii pe beduinul ce blestemă şi moare?...

SONET

Acum din nou îmi treci pe sub fereastră,
Tu, toamnă, tu, frumoasă cerşitoare,
Pe urma ta cântări tânguitoare
Lin flutură-n întinderea albastră.

Durerea ta în zare călătoare
Atinge-n drum căsuţa mea sihastră
Şi-nfrigurate florile din glastră
Suspină-n zvonul frunzei care moare.

Rămân, aşa, pierdut în reverie,
Şi, dus încet de luntrea amintirii,
Ascult duioasa morţii psalmodie.

Ascult şi simt că genele mi-s grele:
Pare că-n vasta îngropare-a firii
Aud şi plânsu-ngropăciunii mele...

AMURG

Din mesteacănul de-afară
Foi îngălbenite curg,
Când cernindu-şi pânza rară
Cade vânătul amurg.

Frate bun mi-a fost copacul
Cu podoaba lui de ieri.
El mi-a adumbrit, săracul,
Un noroc de două veri.

Zgriburind din trup se-ndoaie
Peste geamul meu deschis –
S-a mai dezlipit o foaie,
Mi s-a mai fărmat un vis...

Unde eşti tu, să ne plouă
Plânsul frunzelor ce mor,
Şi cu braţele-amândouă
Să oprim căderea lor?...

Mâna ta să le culeagă
Şi să ni le-mpartă-n doi.
E povestea noastră-ntreagă
Scrisă-n veştedele foi...

ÎN BRAZI

În tăinuita brazilor răcoare
Ne-a surghiunit iubirea vinovată,
Cum stăm aşa sub bolta înstelată,
Pădurea neagr-o catedrală pare.

Singurătatea ei înfricoşată
Trezeşte-n noi o lungă-nfiorare,
Din orice brad ne tulbur-o mustrare
Şi tot mai greu păcatul ni-l arată.

Pe rând, pe rând, o teamă ne supune,
Trecutu-ntreg în inimă ne-apasă,
Pierdută tu oftezi o rugăciune...

Îmi spui apoi cu glas sfârşit de trudă:
– E Dumnezeu aici la el acasă,
Vorbeşte-ncet, că poate să ne-audă!...

BLESTEM

Noi nu ne-am îngropat iubirea
Într-un întins adânc de apă,
Nici în pământ n-am coborât-o...
Iubirea noastră n-are groapă...

Prea ne-a-nfrăţit cu nenorocul
Şi prea ne-a fost nemilostivă,
Ca doi tâlhari în miez de noapte
Ne-o schingiuirăm deopotrivă.

Părea că printre nouri negri
Spre iad s-a fost deschis o poartă,
Când braţe roşii de văpaie
Ne-ncolăceau frumoasa moartă.

Pe rug ni s-a topit în flăcări
Şi ca să nu învie iară,
I-am spulberat în vânt cenuşa
În largul drumului de ţară...

De-atunci blestemul ei ne paşte,
Veninul nu mai vrea să-i moară:
Pe veci din praful de pe uliţi
Ne otrăveşte-a doua oară...

O LACRIMĂ

De-ar fi să-ţi împărţeşti odată
Tu bogăţiile ce ai,
Din toate darurile tale,
Ţi-aş cere-o lacrimă să-mi dai.
Mi-ai da atunci un strop de suflet,
Ce din adâncuri îmi răsare,
Căci numai din adâncul mării
Se pescuiesc mărgăritare...

LA MOARTE

La moarte nu-mi aduceţi mie
Odoarele maicei biserici,
Nu vreau nici blânda armonie
Din trăgănatul cânt de clerici.

Nici ostenitele tropare
Cu rostul lor cel tânguielnic,
Nici potrivita cuvântare
Din cuviosul molitfelnic.

Un foc aprindeţi nebunatic,
Spre ceruri flacăra să-şi suie,
El mi-a ars sufletul sălbatic,
Şi lutul el să mi-l răpuie.

Într-o păgână-mbrăţişare
M-a prinde flacăra flămândă
Şi într-o clip-a creşte mare
De-atâta patimă ş-osândă.

Va fi o mândră noapte-albastră,
Va străluci sus găinuşa,
Când voi, tovarăşi, într-o glastră
Mi-ţi aşeza încet cenuşa.

Atunci, sub bolta înstelată,
Să semănaţi trei firicele
De mirt – din floarea preacurată –
În urna patimilor mele.

O fată mare-mpresurată
De mila zânelor măiestre,
Cu mâna moale, tremurată,
Să-şi puie floarea-ntre ferestre.

Schimba-va zile călindarul
Şi zi urma-va mersul zilei,
Se va umplea de mirt răvarul,
Zori-va dragostea copilei.

Iar într-o dimineaţă dalbă,
Ea, zâmbitoare şi zglobie,
Îşi va-mpleti din floarea albă
Cununa cea de cununie.

CUM ZBORI CU TRENUL

Cum zbori cu trenul pe câmpii,
Tu stai la geamuri visătoare,
Cum zbori cu trenul pe câmpii,
Tu stai la geam şi nici nu ştii
De unde vin la tine oare
Atâtea mândre melodii...

Sunt cântece şi sunt poveşti
Şi curg adormitoare unde,
Sunt cântece şi sunt poveşti
Cu dulce zvon, cu tainici veşti,
Venind din depărtări afunde,
Tu tot mai multe desluşeşti...

Le-auzi aievea, le-nţelegi,
Cum cad din murmurul de-oţele,
Le-auzi aievea, le-nţelegi,
De ele sufletul ţi-l legi,
Te miri că-n doinele acele
E parcă vraja firii-ntregi...

Nu te mira, copil blajin,
Şi-ascultă-le cum cântă-n cale,
Nu te mira, copil blajin,
Nu le-ntreba de unde vin,
Căci astea-s visurile tale
Ce cad senine din senin...

ÎN DRUM

Arare-n pribegia noastră,
Când calea ni se-ncrucişează,
Din lamura văpăii moarte,
Eu simt cum reînvie-o rază...

Ne rumeneşte-n drum obrazul
Şi licărirea ei ne minte,
Când fulgerul unei clipite
Despic-aducerile-aminte...

Vai, mintea, văduvă bătrână,
Vrea morţii iar să şi-i dezgroape...
... Şi tu-ţi întorci grăbită faţa,
Să nu-ţi văd plânsul din pleoape...

Rămân învins... – Aud viaţa
Cum mi te fură... mi te cere...
De ce n-am dreptul de-a te plânge,
Când să te blèstem n-am putere?...

MOŞTENIRE

Într-un amurg primăvăratec,
Într-un amurg cu flori de tei,
Tu mi-ai trimis întâia rază
Din ochii mari şi farisei...

Eu nu ştiam unde ţi-e calea
Şi nu ştiam de unde vii,
Solie mândră rătăcită
La pragul unei curţi pustii.

O clipă te-am simţit aproape
Ca strălucirea unui fulg.
Te-ai dus apoi – şi eu zadarnic
Aş vrea din minte să te smulg.

Dar cu fiorul clipei mute,
De-atunci eu sufletu-mi alint,
Ea-mi ţese zbuciumul de-aievea
Şi-mi ţese visele ce mint.

Mă-ntreb ce soartă rea mă face
Un rob de-a pururi să-ţi rămân,
Să-şi ard-o veşnicie-n mine
Făclia dorului păgân?

Pesemne noi odinioară
În alte lumi ne-am cunoscut
Şi-n noua întrupare-aducem
Un strop din vechiul nostru lut.

Tu vii cu vechea stăpânire
În fulgerul unei priviri,
Pe când pe mine mă supune
Blestemul tristei moşteniri.

O CLIPĂ

Abia ne-am revăzut o clipă
Şi iar ne-a despărţit talazul,
Pândea din umbră nenorocul
Când tu-mi încolăceai grumazul.

Dar revederea noastră mută
A fost de-ajuns ca să-nfiripe
Un înţeles de-o viaţă-ntreagă,
În fâlfâirea unei clipe.

Mi s-a părut că-n largul mării,
În noaptea neagră şi afundă,
Văd la lumina unui fulger
O luntre care se cufundă.

AŞTEPTARE

(fragment)

– Nu vine....
S-au deşteptat toţi demonii din mine...
S-au deşteptat în volbură nebună,
Un negru stol în suflet mi s-adună;
Cu râs prelung ei dănţuiesc în goană,
Îmi sfarmă-n drum icoană de icoană;
Răzbat păgân în templul sfânt al vieţii,
De chipuri dragi îmi văduvesc păreţii;
Îmi seamănă pierzarea din aripă
Şi mă despoaie clipă după clipă!...
Vin tot mai mulţi întunecând pământul,
Şi vântul
Desfrâului cu flăcări de otravă
Mă arde-n zbor pe fruntea mea bolnavă,
Când patima, o ne-mblânzită fiară,
În inimă mă sap-adânc din ghiară,
Şi blestemând îmi strigă din ruine:
– Nu vine!...

NOAPTE

Tu unde eşti în noaptea asta,
Când plouă sărutări din cer,
Şi zborul lor trecând fereastra
S-abate-n sufletu-mi stingher?

De-ai fi acum, plăpândă fată,
Măcar o clipă lângă mine,
Neştiutoare şi curată,
O floare albă pe ruine,

Atunci din brîul de văpaie,
Ce mi-a încins un vechi noroc,
Ar prinde-acuma să tresaie
Întârziat un proaspăt foc...

Şi-n taina inimii-ngheţate
Ar licări un nou avânt,
Ca un opaiţ ce se zbate
Aprins în treacăt pe-un mormânt...

APUS

Iubirea mea-i o blândă rază
Dintr-un târziu şi trist apus,
Ce-ndurerată luminează
În umbra zilei ce s-a dus...

Frumoasa mea rătăcitoare,
Cu ochii-n veci spre răsărit,
Priveşte-o rază care moare
Şi se cufundă-n asfinţit...

Priveşte-o şi te uit-afară
Cum cade noaptea la fereşti:
Cu biata rază solitară
Apune-o mie de poveşti...

PE-UN ALBUM

Petrec cu ochii-ntreaga carte
Şi cu privirea mea umilă
Comorile eternei arte
Le văd pe fiecare filă...

Cum se strecor atâtea rânduri
Cu-nţelepciune de viaţă,
Le recitesc şi-mi zic pe gânduri:
„Tu nu poţi da nicio povaţă!...“

Un cântec doar de s-a alege
Din toată lunga ta corvadă,
Copac bătut de-a firii lege,
E floarea singura ta roadă...

MORS MAGNA

Stăpâna nopţii fără stele,
Te-aştept să-mi vii din clipă-n clipă,
Deasupra gândurilor mele
Îţi simt bătaia din aripă.

Eu ştiu că visu-mi furtunatic
S-a stinge biruit odată,
Ca o suflare de jăratic
Într-o cădelniţă uitată.

Şi ştiu că n-au să-mi mai asculte
În noapte plopii rari cuvântul,
Că patimile mele multe
S-or face una cu pământul.

Dar dintr-un suflet ce se frânge
Rămân aceste versuri rupte,
Ca nişte picuri grei de sânge
Stropiţi pe câmpul unei lupte...

CÂNTECE FĂRĂ ŢARĂ (1916)

FĂRĂ ŢARĂ

Factorilor răspunzători

Eu sunt un om fără de ţară,
Un strop de foc purtat de vânt,
Un rob răzleţ scăpat din fiară,
Cel mai sărac de pe pământ.
Eu sunt un mag de legea nouă,
Un biet nebun, orbit de-o stea,
Ce-am rătăcit să v-aduc vouă
Poveştile din ţara mea.

Eu sunt o lacrimă târzie
Din plânsul unei mii de ani,
Sunt visul care reînvie
La vetrele celor orfani.
Sunt o mustrare călătoare
De pe tărâmuri fără glas,
Şi dintr-o lume care moare
Sunt strigătul ce-a mai rămas.

Eu sunt oftatul care plânge
Acolo-n satul meu din deal,
Sunt ţipătul muiat în sânge
Al văduvelor din Ardeal.
Sunt solul dragostei şi-al urii,
Un visător de biruinţi,
Ce port blesteme-n cerul gurii,
Drept moştenire din părinţi.

Eu m-am desprins dintre morminte,
Din cripte umede şi reci,
De unde-aducerile-aminte
Ţin straje unui gând de veci.
Şi cu fiorul care poartă
Pe cei încrezători în fraţi,
V-am plâns la fiecare poartă
Durerea morţilor uitaţi.

Azi simt cum noaptea se coboară

Pe dimineaţa mea de ieri,
Cum cântul meu se înfăşoară
În giulgiul veşnicei tăceri...
Şi printre voi îmi duc povara
Stropit de râs şi de noroi,
Căci vai de cine-şi pierde ţara
Ca să şi-o ceară de la voi...

AŞTEPTARE

Mor clipe mute, numărate,
Acolo-n satul vostru gol,
Mor clipe mute numărate,
Şi-n pacea nopţii-nfiorate
Acelaşi vis vă dă ocol.

Vi-l murmură şi vi-l frământă
Pe-ascuns izvoarele de-argint,
Vi-l murmură şi vi-l frământă,
Din streşini ploile vi-l cântă,
Din streşini ploile vă mint...

Voi tresăriţi întotdeauna,
Robiţi de aşteptarea lui,
Voi tresăriţi întotdeauna,
Vă-nşală soarele şi luna,
Sărmani copii ai nimănui.

De-un an vegheaţi în pragul porţii,
Încremeniţi de-un tainic lanţ,
De-un an vegheaţi în pragul porţii,
Bolnavi, ce-n frigurile morţii
Vedeţi un chip de dorobanţ...

PAJUREI CU DOUĂ CAPETE

Din grele vremi de grea corvoadă,
De când urnită din noroi,
Spurcată pajură de pradă,
Te-ai pus stăpână peste noi,
Din grele vremi de mult s-alege
Pe urma ta acelaşi sfat:
Că-n cuibul tău fără de lege
Miroase-a moarte ş-a păcat.

Ca un blestem de cununie
Ne stă pierzarea ta-n pervaz
Şi gheara ta de veci ne scrie
Ruşinea vieţii pe obraz;
Căci n-are iadul vreun balaur
Mai rău şi mai înfometat,
Să ceară sânge-atât şi aur,
Cât bietul meu pământ ţi-a dat.

Cu două ciocuri nesătule
În inimă tu ne-ai străpuns,
Nici lacrimi n-ai avut destule,
Nici carne nu ţi-a fost de-ajuns.
Ţi-am dat feciorii şi bărbaţii
Şi ţi-am dat plânset de femei,
Ţi-am dat sudoarea unei naţii,
Tu, pajură, tu tot mai vrei...

În negru-galben ochiul sorţii
Ţi-a prins stindardul fără spor,
Căci galbeni ni-s la faţă morţii –
Şi neagră-i jalea-n urma lor.
Din ei e casa ta zidită,
Şi-n putredele-i temelii
Se macină îmbătrânită
Sub strigătele celor vii...

Azi gemi strivită şi bolnavă
Când vulturii gonaci te rup,
Văd din răsufletul de-otravă
Arsura stinsului tău trup.
Din munţi, din văi şi pân' la mare,

Te smulg, te muşcă, şi te-alung,
Cu bocete de îngropare
Răsună vaieru-ţi prelung...

Nu ne-au scris zodiile nouă
Ce-ţi blestemam la căpătâi,
Cu vlaga noastră frântă-n două
Să-ţi fim la groapă cei dintâi.
Dar când potopul tuturora
Va-nchide praznicul grozav,
Vom fi şi noi să-ntindem hora
Pe stârvul tău căzut în prav.

Atunci, în milostiva clipă
Când cufundându-se-n amurg,
Pe sfâşiata ta aripă
Va plânge schilavul Habsburg,
Atunci, privind din nou cărarea
De ani o mie, robi ai tăi,
Vom sta învinşi simţind mustrarea
Că singuri nu ţi-am fost călăi.

ŢARA MEA DE SUFLET

Ţara mea de suflet, tu ce-nchizi sub glie
Moaşte-nfăşurate în străvechea fală,
Flacără aprinsă noaptea-ntr-o pustie,
Te-am slăvit de veacuri, ne rugăm azi ţie,
Ne rugăm zadarnic, ţară neutrală!...

Ni te dăruiră din străbuni părinţii,
Drag liman al vieţii pline de-îndoială,
Şi când patimi negre ne rodeau cu dinţii,
Noi visam de tine, visul biruinţii,
Ţară fără visuri, ţară neutrală!...

Azi eşti Canaànul unde nu se plânge,
Platnică cu glume, veselă-n găteală,
Subt belşugul verii spicul tău se frânge,
Darnică la toate, te zgârceşti la sânge,
Ţară fără lacrimi, ţară neutrală!...

Unghiurile lumii urcă azi calvarul,
Primenit în flăcări sufletul şi-l spală,
Vaierele morţii îţi lovesc hotarul,
Unde ţi-e credinţa, unde ţi-e altarul,
Ţară fără jertfă, ţară neutrală!...

Se va stinge-odată focul de Gomoră
Şi-ntr-a păcii mândră clipă triumfală
Când întreg pământul se va prinde-n horă,
Cine ţi-a fi frate, cine ţi-a fi soră,
Ţară fără prieteni, ţară neutrală!...

SÂNGELE

Tu, răzvrătit potop de sânge,
Ce-mi fulgeri tulbure prin vine,
Şi-n flacăra-ţi ce nu se stinge
Eşti pururea stăpân pe mine;
Tu, blèstem fără dezlegare,
Poruncă din uitate vremuri,
În goana mea fără-ncetare
Cu taina ta tu mă cutremuri...

Ce vifore înfricoşate,
Ce patimi fără de măsură,
Şi din vechime ce păcate
Închizi în orice picătură?
Din care strigăt de chemare,
Din ce fior aprins de luptă,
Din ce adâncuri îmi tresare
Zvâcnirea ta neîntreruptă?

Pesemne veacuri îşi topiră
Al urii uragan de lavă,
Şi-n stropii tăi îmi plămădiră
O veche, trainică otravă...
Ori, poate, lacrima ce-o zvântă
De mult o biată casă mută,
Ţi-a dat drept moştenire sfântă
Durerea ei nepricepută...

De-aceea fără de repaos
Îţi port cântările pribege,
Şi sufletu-mi pierdut în haos
Acelaşi vaier înţelege.
Tu, veşnic însetat şi dornic,
Îmi ceri aceeaşi sărbătoare,
Eu, ucenic al tău statornic,
Eu strig în lume ce te doare...

Azi călător fără de ţară,
Visând o nouă dimineaţă,
Ca un drumeţ într-o Sahară
Ascult eterna ta povaţă...
Povara zbuciumelor grele,

Ce mă apasă azi în cale,
Nu-i valul gândurilor mele,
E legea drumurilor tale...

ÎN PACEA MUTĂ

În pacea mută, solitară,
Cum stau cu somnul de mă-nşel,
Azi pare-o urnă funerară
Mansarda vechiului hotel...

În bezna nopţii fără stele,
Eu simt cum prinsă-n umbre reci
Cenuşa visurilor mele
Îşi doarme somnul ei de veci...

Nimic alături nu tresare
Și nu s-aude niciun zvon,
Abia din când în când, arare,
S-abate-un vaier monoton.

Pesemne undeva departe
Se roagă vreun nenorocit,
Şi rugăciunea lui se-mparte
Peste oraşul adormit...

Ori, vrând ca să mă pedepsească,
Vreun vânt aducător de veşti,
A smuls o doină românească
De prin tranşeele nemţeşti...

10 MAI 1915

Şi azi mi-aduc aminte... şi astăzi mă-nfioară
O veche arătare ca smulsă din poveşti,
Clipita de cutremur, când ochii-ntâia oară
Mi-au fluturat de-asupra oştirii româneşti.
Părea c-un râu de flacări m-a năvălit prin vine,
Că undeva departe s-a sfărâmat un lanţ,
Tăcerile de veacuri cereau cuvânt în mine
Când s-a ivit din neguri întâiul dorobanţ.

Sub flamura visată, dar nevăzută mie,
Treceaţi umbrind pământul în soarele de mai,
Treceaţi o înfricoşată şi mută vijelie
Cu tropotul de oameni, cu tropotul de cai.
Treceaţi ostaşi ai ţării... şi zările albastre
Păreau mai largi atuncea când eu înţelegeam
Că-n fulgerul ce joacă pe suliţele voastre
Se oglindeşte visul măririi unui neam.

De-atunci muriră anii la pragul porţii mele,
Şi farmece şi doruri s-au dus cu-al vremii val,
Dar n-au putut să-mi frângă lucirea de oţele,
Ce-mi lumina în noaptea tăcutului Ardeal.
Voi mi-aţi rămas tovarăşi de zbucium şi prigoane
Şi când din carnea noastră dospită de nevoi,
O pajură duşmană fura batalioane,
Cu mintea-nfrigurată eu mă gândeam la voi.

Azi hora morţii negre cu braţe de văpaie,
În orice bătătură ne sap-un ţintirim.
Se clatin-ale lumii aprinse măruntaie,
De clocotul de ură cu care noi murim,
Un neam întreg se culcă în fiecare seară
Visând la arătarea acelei zi de mai,
Ce-a-nfiorat odată un suflet fără ţară,
Cu tropote de oameni, cu tropote de cai.

De-atâtea ori amurgul v-a zugrăvit în zare,
Au fost atâtea unde de ispitiri şi veşti,
Că-s biruiţi acuma de atâta aşteptare

Vitejii fără nume ai taberei nemţeşti.
Acum când primăvara din nou pe văi se lasă
Şi visul lor zadarnic e tot atât de gol,
Să ştiţi că lungi şiraguri vin morţii mei de-acasă
Şi fiecare groapă trimete câte-un sol.

Cum treceţi azi în jocul luminii diafane,
Şi sugrumaţi în praznic avântul de eroi,
Văd oastea de schelete a bietelor cătane,
Cu piepturi ciuruite cum vine după voi.
În umbra fiecărui, mort după mort s-aşează,
Păşesc cu voi alături, întunecaţi şi crunţi,
În marşul de paradă ei dârz înaintează,
Cu mâinile întinse arată peste munţi...

ATUNCI

Un gând răzleţ îmi spune mie
Că-n umbră mai aştept-un val,
O mare volbură târzie,
Cu chiote de vijelie
Să-şi ducă clocotu-n Ardeal...

Atunci, în ziua dezlegării,
Pământul nostru abătut
Îl veţi găsi în largul zării
Şi-n toate unghiurile ţării
Atât de gol şi-atât de mut...

Dar morţii s-or porni să vie,
Şi-n vesel zâmbitor convoi,
Vă vor iubi cu frenezie,
C-aţi împlinit o datorie,
Nu pentru ei, ci pentru voi...

PORTRETUL

Ţin minte clipa... Soarele de vară
Aluneca în tinda casei noastre,
Şi luminându-i pacea solitară
În fâlfâirea umbrelor de seară,
Se alinta cu florile din glastre...

Era o jale blândă, o sfială
Trecea din pomi prin iarba din grădină,
O tremurată plângere-n surdină,
Un stins fior de dulce moleşală,
Când eu privind spre munţii de departe
Stăteam în prag cu gând de pribegie...

În trista mea tăcere abătută
Se fărâma o lacrimă târzie
Şi pricepeam că seara asta mută
Pe-o veşnicie, poate, ne desparte...

Atunci a fost... Un fulger... O-ntâmplare...
Că mai privind din nou o dat' spre tindă,
Eu te-am zărit sub înnegrită grindă
Încremenit în vechea nemişcare,
Portret bătrân al celui de sub glie...
Curatele clipiri nemângâiate,
Primind o nouă-nfăţişare vie,
Mă urmăreau din cadrul din părete...
Era atâta zâmbet şi lumină
În faţa ta de popă de la ţară,
Că ochii tăi adânci mă-nfiorară,
Cu raza lor de înţelesuri plină.
Tu desluşeai, în mintea ta bătrână,
Ce flacără mă arde şi mă mână
Spre visul tău ce mi l-ai prins în sânge...
Tu-ntrevedeai altarul ce mă cheamă,
Cu glas vrăjit, poruncitor, de mamă,
În ţara sfânt-a dorurilor tale...

Şi biruit de-o nesfârşită jale
Părea că chipul s-a pornit a plânge,
Că buzele-ţi frământ-o rugăminte,
Că-mi profeţesc potopul care vine,

Şi-n graiul lor, striga fără cuvinte,
Mă roagă tainic să te iau cu mine...

Te-am ascultat... În aşteptarea crudă,
Tu eşti tovarăş zbuciumelor mele,
În zile lungi şi-n negre nopţi de trudă,
În ceasurile viforelor grele,
Neîncetat tu mă priveşti în faţă
Şi înţelegi că-n cântece rebele
Eu risipesc curata ta povaţă...

În jur de tine-aleargă-o lume nouă
Şi trec şi vin şi se abat în pripă
Străine glasuri, gânduri neştiute,
Seninătatea feţii tale mute,
Furând din plin cu mâinile-amândouă,
Ele-o despoaie-n fiecare clipă...

Azi îmi apari ca o străveche moaşte,
Privirea mea abia te mai cunoaşte,
Îmbătrânit tu mă măsori din ramă,
O umbră neagră-ţi flutură pe frunte,
Şi bine văd şi bine-mi pot da seamă,
Că pletele-s mai albe, mai cărunte...

Ca un drumeţ cu răsuflarea frântă,
Abia văzând o licărire-n zare,
Cum stau acum cu coatele pe masă,
Din ochii tăi mă fulger-o mustrare,
O rază nouă astăzi mă-nspăimântă:
Simt cum te ceri în sat la tine-acasă...

TRENURILE

În colţul vechi de înnegrită gară
Se uită-n gol un moş cu barba sură,
Se uită-n gol din zori şi până-n seară,
Cum trenuri vin şi trenuri pleacă iară,
Ţipând prelung dintr-o spurcată gură.

Sunt trenuri mute, care mortuare,
Sunt ciocli tainici negrele vagoane,
În ele poartă lacrimi şi mustrare
Şi bocete şi plângeri funerare
Din tragedia bietelor cătane...

Și cum se uită moşul fără veste
Şi-n juru-i noaptea a-nceput să crească,
Deodată cerul înroşit pe creste
I-arat-un zmeu, un zmeu ca din poveste,
Un zmeu flămând de carne românească.

APOSTOLUL

Văzduhul îl despică iarăşi sinistrul ţipăt de aramă,
Pe câmpul blestematei Pajuri un proaspăt regiment se cheamă.
Din oceanul plin de lacrimi şi din pădurea de blesteme,
Din patima întunecată ce urlă, chiote şi geme,
Din plânsul românesc ce-aude nemilostivul cer de vară,
Se smulge mândră şi-ngheţată cântarea aspră de fanfară,
Poruncitoare şi semeţe, străine goarne prind să sune:
Spre Dumnezeul rece-al morţii trimit străină rugăciune...

Se toarce tainic umbra morţii din joc de raze diafane:
Cu frunţile încovoiate ascultă tristele cătane.
Prin rânduri a trecut fiorul şi peste capete se duce,
Cutremurată şi învinsă întreagă oastea-şi face cruce.

Doar unul singur stă la colţu-i cu cuget îndrăzneţ spre soare,
Pe faţă are scrisă toată durerea lui fulgerătoare,
Îl arde flacăra aprinsă din visul nopţilor de trudă,
Şi-nţelegând că-n clipa asta s-a isprăvit povestea crudă,
El nemişcat străpunge cerul cu ochiul lui de Prometeu
Şi murmură încet în barbă: *„Ardealul n-are Dumnezeu“*.

FLAMMA MUNDI

Furtună care dormi în haos,
Dospindu-te sub vremea mută,
Şi frângi al anilor repaos
O dată-n fiecare sută:

Măreaţă, veşnică arsură
Ce-n valuri roşii de văpaie,
Şi-n lacrimi fără de măsură
Fierbi ale lumii măruntaie...

Tu, care-aprinzi pe culme focuri
Şi semeni moartea pe răzoare,
Tu, schimbătoare de norocuri
Şi de hotare schimbătoare;

Furtună sfântă şi grozavă,
Îţi simt suflarea la fereastră,
Şi-ţi cer oştirile de lavă
Să treacă pe la casa noastră...

La cer să-mi spulbere amarul
Înfricoşătoarelor blesteme,
Cu cari mi-am luminat altarul
Întunecat atâta vreme...

Ca-n ziua când senin pământul,
Cu trupul nepătat de ură,
Şi-a premeni din nou vestmântul,
Curat de-a patimilor zgură,

Să pot şi eu la sărbătoare
Să-nalţ o rugăciune nouă,
Rostind cu sufletul spre soare
Cuvântul tainic: *Pace vouă!*

ÎN MORMÂNT LA ARGEŞ

S-a urnit din pacea morţilor stăpână,
Neagoie-nţeleptul, Neagoie voievod,
Şi-a sfărâmat azi-noapte, cu domneasca-i mână,
Lespedea de piatră, lespedea bătrână,
Unde-l îngropase cuvios norod...

În mormânt la Argeş pătrunsese dorul
Care plânge-acuma, sus la Făgăraş.
Fremătând din valuri Oltul, călătorul,
L-a trezit din somnu-i greu pe domnitorul
Adormit în vechiul creştinesc lăcaş...

L-a trezit – şi dornic să-i cunoască sfatul
Mortului de-alături, mortului mai nou,
Neagoie bătrânul părăsindu-şi patul,
Căutându-l unde-i proaspăt îngropatul,
S-a-ndreptat spre scara marelui cavou...

Se-ntâlniră morţii amândoi în faţă,
Osebiţi la vorbă, osebiţi la port,
Şi încrucişându-şi suflul lor de gheaţă,
Au văzut deodată că din altă viaţă
S-a desprins aicea fiecare mort...

Doar-abia o clipă le-a ţinut divanul,
N-a fost grai de cronici, grai de pârcălab.
Cu mândria-i rece mut sta suveranul,
Şi-a-nţeles degrabă Neagoie, sărmanul,
C-a pierdut domnia neamul Basarab...

BAL LA PALAT

Romanţă neutrală

Subt albastrul cer de toamnă,
Miezul nopţii de noiemvrie
Tinde-o mantie de aur
Peste veselul oraş...

Pretutindenea văzduhul
Freamătă străpuns de patimi,
Şi-ntr-al vieţii neastâmpăr
Doar copacii mai sunt trişti.

Trec pe tainica alee
Faetoanele de gală,
Trec parfumuri şi surâsuri
Şi păcate multe trec.

Spre palatul ce-şi lumină
Sărbătoarea lui regală,
Ca un lung convoi de glume
Fericiţii se strecor...

Părăsiţi rămân în urmă,
Şi cu trupul gol castanii,
În tăcerea care cade
Braţele-şi întind spre cer.

Liniştea se-ntoarce iarăşi
De pe câmpuri în alee,
De departe-abia se-ngână
Lenea dulce-a unui vals...

Călător uitat cu gândul,
Îmi răresc în cale pasul
Şi din plâns de frunze moarte
Vreau un cântec să desprind.

Dar deodat' apare-n goană
O trăsură-ntârziată,
O vedenie grozavă,
Un neaşteptat drumeţ.

În poleiul alb al lunii

Îi văd patruzeci de rane –
Şi se mişcă plin de sânge
Fiorosul cap de mort.

El îmi zice: – Sunt Ardealul,
Cu credinţa-i de-un mileniu,
Şi din tabăra nemţească
Am venit şi eu la bal...

PRIBEAG STRĂIN

Fratres summus

Mi-aduc aminte – într-o zi de vară,
Oraşul prins în vechea-i alergare,
Ca scormonit de-o nevăzută gheară,
Vuia-mprejur şi-n clocotul din zare
Îşi prăvălea statornica strigare
Lung chiotind plămâna lui murdară.

Atunci sub ploaia arşiţei de soare,
Ce trimetea ucigătoare suliţi,
În zgomotul de guri asurzitoare,
Eu te-am văzut la colţul unei uliţi,
Vâslaş trudit prin goana ne-ntreruptă,
Răzleţ purtându-ţi jalba călătoare,
Rătăcitor ţăran cu faţa suptă.

În strălucirea razelor de-amiază,
Ce luminau sfiala ta stângace,
Prin strigătul agenţilor de pază,
Tu, strecurându-ţi teama şi amarul,
Cu cele două blânde dobitoace
Neştiutor înaintai în cale...
În drumul greu părea că plânge carul
Din bietele încheieturi uscate,
Părea că boii prinşi de aceeaşi jale,
În ochii umezi, dătători de pace,
Subt arcuirea frunţilor plecate
Răsfrâng icoana sărăciei tale.

Atât de singur, fără de povaţă,
Erai, sărmane suflet de la ţară,
În ne-nţelesul haos de viaţă,
Că-n ziua asta jalnică de vară,
Durerea mea te-a priceput mai bine,
A priceput că-n veşnică frăţie
Noi aşteptăm aceeaşi vijelie,
Străin pribeag şi frate bun cu mine.

LATINITATEA STRIGĂ DIN TRANŞEE

Din zborul larg ce-mprejmuie pământul
Cobor la malul Dunării albastre,
Eu ce vă ştiu şi visul şi cuvântul
Şi-s frate bun cu plângerile voastre.
La mine-aveaţi scăparea şi limanul
De-a pururea pe-a vremilor cărare,
Prin rostul meu vorbeaţi cu oceanul,
Voi, tulburate picături de mare...

Azi duhul meu fără popas vă cheamă,
Vă cere-a lumii nouă epopee,
Din mii de guri cu chiot de aramă
Latinitatea strigă din tranşee.
Voi unde sunteţi, râu cumplit de patimi!
Urniţi-vă, nu-i vremea de-a mai plânge;
Nevolnicii răscumpără cu lacrimi
Durerile cari se plătesc cu sânge!...

Acolo-n hora vijeliei crunte
E clocotul visării noastre sfinte!
Veniţi, români! Porniţi-vă spre munte!
V-arată drumul morţii din morminte.
Să nu uitaţi a veacurilor carte,
Veniţi, veniţi!... Căci adevăr zic vouă:
Ori vă mutaţi hotarul mai departe,
Ori veţi muri cu trupul frânt în două!

NEUTRALUL

lui Alexandru Marghiloman

De câte ori drumeţ în noaptâe mă duce-a gândului arsură
Ori pe cărări necunoscute îmi port a zilelor sfială,
Tu pururi mi te-arăţi în cale la fiecare cotitură,
Vecin nenorocirii mele, ce fără dragoste şi ură
Îţi plimbi netulburat pe uliţi seninătatea neutrală.

Zadarnic undeva departe se zămisleşte-o viaţă nouă
Şi ceriul pare plin deasupra de păsări groaznice de pradă,
Zadarnic se prăvale-a lumii catapeteasmă frântă-n două,
Când împrejur de noi pierzarea întinde braţele-amândouă,
Tu plin de tihnă-i treci alături, căci ochii tăi nu pot să vadă.

Pe buza ta fără de tremur acelaşi zâmbet se răsfaţă
Ca un opaiţ trist de veghe de lâng-o criptă fără nume.
Din viforul ce strig-afară tu nu desprinzi nicio povaţă,
Sărmane orb cu ochii limpezi, pesemne firea îndrăzneaţă
Prin rostul tău a vrut în carne să-şi prindă jocul unei glume.

Îmi pare sufletul tău, bietul, o goală, jalnică chilie,
O casă nouă fără oaspeţi, fără cuvânt şi fără vise,
Acolo niciun gând nu moare şi nicio patimă nu-nvie,

N-a fost în ea nici râs pe vremuri, nici nu s-a plâns vro tragedie,
Căci n-a fost rază să pătrundă după ferestrele închise...

De-aceea n-are să te cheme a vieţii veşnică fanfară,
Când vede fruntea ta îngustă de-aceeaşi pace-nfăşurată,
Nu vin nici frigurile morţii, ca lilieci târzii de seară,
Să-şi bată aripile negre şi-n jur de tine să tresară,
Căci nu călătoreşte moartea la cei ce n-au fost vii vreodată.

De-aceea nicio clipă barem acolo-n liniştea ta mută,
N-auzi profetul ce-n pustie îşi strigă vorba solitară,
N-auzi şi n-are să te mustre vreodată mintea abătută,
Când călători făr-adăposturi îşi plâng ţărâna lor pierdută,
Căci, neutral al ţării mele, tu ai fost pururi fără ţară.

UNUI ORB

(cu prilejul bătăilor de flori de la Bucureşti)

Când te vedeam demult, odinioară,
Cum dibuiai în trista-ţi promenadă,
Sărmane orb, cumplita ta corvadă
Simţeam că-n ochi o lacrimă-mi coboară...

Pupilele ursite să nu vadă
Pământul vechi cu vechea lui comoară
Făceau atunci amarnic să mă doară
Întunecata orbilor baladă.

Azi când apari rătăcitor în lume,
Prin praf, prin râs, prin chiot şi prin glume,
Printr-echipaje vesele de gală...

Azi nu te plâng, căci nu ţi-e dat, ca mie,
Să vezi în drum sălbatica orgie,
Din biata noastră ţară neutrală...

LUPUL

Te-am auzit cum hăuleai departe,
Înfiorând pădurea-nzăpezită,
Bătrâne lup, cu gura istovită,
Etern pribeag al câmpurilor moarte,
Te-am auzit cum hăuleai departe.

Te-am auzit, şi-n ceasurile grele
Ce mă gonesc cu vifore turbate,
Am priceput chemarea ta de frate,
Şi-am priceput că-n noaptea fără stele
Tu eşti tovarăş visurilor mele...

Tu, numai tu, neîmblânzită fiară,
Ce-ţi strigi pustiei patima flămândă,
Şi-n prigonirea câinilor la pândă,
Îţi plimbi prin codri ura solitară –
Tu înţelegi un suflet fără ţară...

BOBOTEAZA

Ieri un popă rumen mi-a venit în casă
(Lege nu-i pe lume să şi-l vrea proroc),
Şi din căldăruşe mi-a uitat pe masă
Un sfios şi galben fir de busuioc...

Busuioc cucernic, busuioc de-acasă,
Frate cu muşcata prinsă-ntre fereşti,
Floare de la ţară, floare cuvioasă,
Cum să-ţi spun eu ţie cât de drag îmi eşti?

Mi-ai adus cu tine farmecul livezii,
Mi-ai vrăjit o clipă satul meu din deal,
Taina ce-nfioară noaptea bobotezii,
În întunecimea bietului Ardeal...

Îmi răsar acuma cântece uitate,
Şi-ntr-o pribegie fără de noroc,
Eu te simt că tu eşti singurul meu frate,
Rătăcit şi galben fir de busuioc...

În străinul chiot care strig-afară,
Lângă mine-alături mi te iroseşti,
Floare cuvioasă, floare de la ţară,
Ce cătarăm, oare, noi la Bucureşti?...

TRECEA CONVOIUL MORTUAR

Trecea azi pe la colţ de stradă,
Cu pasul cadenţat şi rar,
Cântând a morţii serenadă,
Trecea convoiul mortuar.

În soarele de primăvară,
Ce-mpurpura un blând apus,
Cântarea asta funerară
Era de-o jale de nespus.

În zvonul mulcom de tropare
Toţi – robi eternului nimic –
Priveau cu-atâta-nduioşare
La văduva de după dric.

C-un văl cernit pe faţa suptă
Plecându-şi fruntea ei de var,
Părea o arătare ruptă
Dintr-o icoană c-un calvar.

Avea atâta gol sub gene,
Şi-atâta sete de-adăpost,
Că plânsul sfintei Magdalene
Mai trist nu poate să fi fost.

Şi, totuşi, palida femeie
N-a smuls un strop din ochii mei,
Gândeam la morţii din tranşee,
Şi n-am putut să-l plâng pe-al ei...

ADUCERILE-AMINTE

Aducerile-aminte, posomorâte urne
Ce-nchid cenuşa clipei murite pe vecie,
Uitate-n ţintirimuri cu umbre taciturne,
Ce-s mute ziua-ntreagă şi noaptea reînvie...

Aducerile-aminte sunt harfe spânzurate
De ramura dintâie ce-atinge casa noastră,
Amurgul când adie tresar înfiorate,
Şi până-n zorii zilei ne cântă la fereastră.

Aducerile-aminte, copii bastarzi ai vieţii,
Ce rătăcesc pe câmpuri şi dorm printre ruine,
Dragi licurici de-o clipă din drumul tinereţii,
Aducerile-aminte de ce mai vin la mine?!

ÎN SUFLET SIMT O TEAMĂ CUM S-AŞTERNE[1]

(traducere din Al. Petöfi)

În suflet simt o teamă cum s-aşterne:
Să mor în pat, cu capul între perne!
Să mă usuc ca floarea din grădină,
De-un tainic vierme roasă-n rădăcină;
Să scad încet, ca lumânarea mută,
În chilioara-ngustă şi tăcută...
Mărite Dumnezeu din cer,
Eu ţie altă moarte-ţi cer!

Eu brad să fiu şi fulger să mă-ncingă,
Turbatul vifor mijlocul să-mi frângă.
Să mă prăval, o uriaşă stâncă,
Să înfior prăpastia adâncă...

Când neamurile lumii toate,
Cu braţele descătuşate,
Sub steagul roş porni-se-vor ca vântul,
Pe flamură pecetluind cuvântul:
Libertate –
Şi vor străbate
Din răsărit spre apus răzbunătorii,
Şi-n calea lor vor sta asupritorii,
Acolo să cad eu,
Pe câmp de bătaie,
Să-mi curgă din vine
Tot sângele tânăr ce-mi arde-n văpaie...

Strigarea din urmă a buzelor mele
Să moară-n vuitul păgân de oţele,
În glasul de tulnic, în huiet de arme,
Şi trupul să-mi sfarme
Copitele aspre de roibi furtunatici,
Ce-or trece pe câmpuri în goană, sălbatici,
Vestind biruinţa cea sfântă şi mare!

De-acolo să-mi strângă şi moaştele frânte
În ziua măreaţă de-obştească-ngropare,

Când surle duioase domol au să cânte
Şi steaguri cernite veni-vor în soare
Jelind, libertate, pe morţii tăi fii,
Închişi sub zăvorul aceleiaşi glii.

1 Dorinţa cântăreţului maghiar s-a împlinit: a căzut pe câmpul de luptă de la Sighişoara, la anul 1849 (n.a.)

LUI PETÖFI

Pe tine te-ascultară zeii, duşmanul meu de totdeauna,
Profet al prăbuşirii mele, pe tine zeii te-ascultară,
Şi ca să-i deie veşnicia cântării tale de fanfară,
În mila lor nemăsurată cu sânge ţi-au stropit cununa.

Acolo, dincolo de moarte, în rătăcirea ta de-acolo,
Tu vezi cum vifore de patimi lovind pe struna mea coboară,
Şi astăzi zâmbetul tău rece din înălţime mă măsoară
Crezând că poate lacrimi numai mi-a dat din darul lui Apollo.

Aşteaptă, mai aşteapt-o clipă, se joacă hora morţii încă,
Şi uraganul care-n goană azi pacea zărilor o frânge
Mai poate trece pe la mine să-mi schimbe lacrimile-n sânge,
Cu braţ de flăcări să mă smulgă dintr-o prăpastie adâncă.

Atunci în ziua milostivă când şi suflarea mea de viaţă
Se va zidi în temelia ce şi-a dura o lume nouă,
Când mă vor îngropa-n ţărâna moşiei tale rupte-n două,
Atunci în ziua judecăţii, eu blând te voi privi în faţă.

Cu ura mea n-am să mai tulbur atunci tăriile albastre,
Şi-om pribegi senini alături în undele nemărginirii,
În vreme ce, acoperite de praful sfânt al răsplătirii,

Ca nişte fulgere uitate, dormi-vor cântecele noastre.

UNUI SCRIITOR VÂNDUT

lui I. Slavici

Nu-i simţi, în noaptea ta de jale,
Cum vin, convoi întunecat,
Eroii scrisurilor tale
Şi ţi s-apropie de pat?

Vin popi bătrâni cu barba sură,
Ţărani cu chip însângerat,
Vin să te blesteme din gură,
Vin să te-ntrebe de păcat...

Şi, spune-mi, nu te-ncearcă oare
Un vis cumplit, un vis urât:
Că mâna lor răzbunătoare
Te-a strânge într-o zi de gât?

NOAPTE

I

Tu, noapte tainică de vară,
Atât de dulce, atât de grea.
Atât de plină de povară,
Din care lumi, din care ţară,
Cobori azi la fereastra mea?

Pe unde te-ai oprit în cale,
La care geam ai stat în drum,
Din ce grădini, din ce petale,
Se-mbină farmecele tale,
Când vii la pragul meu acum?

Atâtea doruri călătoare
Cuprinzi la sân şi le alinţi,
Pare c-o dragoste ce moare
Ţi-a dat întreaga ei vâltoare
De patimi şi de năzuinţi...

Ca o broboadă de mătasă
Simt zvonul tău adormitor,
Ce blând pe frunte mi se lasă...
Pesemne-ai fost la mine-acasă
Şi-aduci de-acolo vreun fior...

Cum treci azi, umedă de rouă,
În trena ta de catifea,
Aş vrea cu mâinile-amândouă
Să-ţi sfâşiu haina asta nouă,
Să-mi fac o perină din ea...

II

O, noapte, punte blestemată,
Durată-ntre pământ şi cer,
De-atâtea ori îmbrăţişată
În setea noastră de mister...

Pe drumul tău, întotdeauna,
Din preajma tâmplelor fierbinţi,
De-o veşnicie-mi vede luna
Urcând aceleaşi năzuinţi...

Dar fiecare dimineaţă

Se frânge puntea ta de-argint,
Şi de pe ea îmi cad în ceaţă,
Cad visurile şi mă mint...

III

De ce, nepricepută noapte,
Ţi-ai stins luminile din cer,
De ce n-ai basme azi, nici şoapte,
Şi fâlfâi plină de mister?

De ce tresai înfiorată,
Când pe deasupra noastră zbori,
Şi-n calea ta întunecată
Azi semeni groază şi fiori?

Pesemne undeva, departe,
Pierzarea s-a gătit de drum,
Ş-un braţ aducător de moarte
Aşteaptă să loveasc-acum...

DOI FRAŢI

La curtea veche-a unui popă de lângă Murăş mai la vale,
Doi fraţi robiţi de-aceeaşi rază s-au fost pornit pe-aceeaşi cale.

La curtea veche-a unui popă din sufletele amândouă
Aceeaşi veche rugăciune se îndrepta spre-o lume nouă...

La curtea veche-a unui popă e azi o temniţă pustie,
S-au răzleţit departe fraţii mânaţi de-aceeaşi vijelie...

Aceeaşi zodie amară le-a dat aceeaşi ursitoare,
Îi paşte tot aceeaşi soartă pe alte drumuri călătoare...

Pe unul l-a trimis să scrie cu sânge roşu pe zăpadă,
Părăginirea ce şi-o strigă Ardealul blestemat să cadă,

Iar altul scrie tot cu sânge în colţul unei mahalale
Povestea fără strălucire a României neutrale...

PRIBEAG

Pe drumul meu de pribegie
Nu licăresc în noapte stele,
Şi, singură tovărăşie,
Port numai gândurile mele.

Cum s-au legat de mine-n largul
Vâltorilor să mă petreacă,
Par corbi cari ţipă pe catargul
Unei corăbii ce se-neacă...

HORA VALURILOR

I

Vechea mea otravă, jale călătoare,
Azi la malul mării te-am adus pribeagă,
Când povestea noastră pe pământ nu-l doare,
Să mi-o ştie valul, valul s-o-nţeleagă.

Într-o clip-amurgul mi-a furat amarul
S-a pornit o undă alteia să-l spuie,
Cântecul meu tainic şi-a pierdut hotarul,
Cu talazul cade, cu talazul suie.

Simt cum ondularea stropilor de apă,
Fremătând departe, glasul mi-l răsfrânge,
Cum se sparge larga valurilor groapă,
Când pământul tace, simt cum marea plânge.

Viforul din mine prinde să pătrundă
Până-n adâncimea apelor rebele,
Și se otrăveşte fiecare undă
De înfrigurarea patimilor mele...

Cresc în pacea serii magice orchestre
Din nepotolita volbură albastră,
Şi-mi azvârl în goană noaptea la ferestre
Fulgere răzleţe din vâltoarea noastră.

S-a-mpletit un cântec mare, fără seamă,
Oceanu-mi cântă hora ta grozavă,
Undele te strigă, apele te cheamă,
Jale călătoare, vechea mea otravă...

II

În noaptea asta mă apasă
Al apei greu răsuflet cald,
Vin neguri negre de se lasă
Ca din povestea unui scald.

Oceanul cu acorduri grave
Nu-şi mişcă creţele verzui,
Toţi zeii mării scandinave
Veghează-n adâncimea lui.

În ritmul stropilor de apă
Învie basme de demult,

Un vaier de departe scapă
Şi vine-aproape, să-l ascult.

Adoarme-apoi cu firea-ntreagă
Şi-abia mai rătăceşte-n gol,
O jale tainică, pribeagă,
Ca dintr-o harfă-a lui Eol.

Atunci, o clipă mi se pare,
Cum stau şi-n noapte mă frământ,
Că s-a oprit eterna mare
S-asculte moartea pe pământ...

POVESTE
(1914)

Cum stau acuma şi-mi număr a vremurilor salbă,
Parcă-mi revăd, în casa din satul de subt deal,
Pe-un biet bunic din ceata de moşi cu barba albă,
Prin cari vorbeşte gura tăcutului Ardeal.

Îl văd aşa de bine... Îi flutura oftatul
Subt bolta înfrunzită a nucului înalt,
Când începea povestea: – Doi ochi avea împăratul...
Dar, de râdea cu unul, plângea cu celălalt...

Poveste minunată şi tainică poveste,
Şoptită în amurgul atât de stins şi mut,
Subt soarele de toamnă care murea pe creste,
Când mi te-a spus moşneagul, eu nu te-am priceput.

Dar printre anii tulburi, care-şi sporiră-n cale
Comoara lor de lacrimi în fiecare ceas,
Nelămurită taină a înţelepciunii tale,
Poveste bătrânească, în minte mi-a rămas.

Şi-abia târziu, odată, ţi-am înţeles fiorul
Şi te-am văzut cum stărui şi-nfricoşată creşti,
În clipa cea dintâie când mi-a atins piciorul
Ţărâna fermecată a ţării româneşti.

Atunci, în cutropirea furtunii fără nume,
Când râuri de văpaie îmi clocoteau prin sânge,
Te-a luminat întreagă un glas din altă lume:
Ei, ochiul care râde, noi, ochiul care plânge...

În volbura grozavă ce-mi strigă la fereastră,
Cum stau acum în noapte şi-n golul ei mă zbat,

Pare c-aud cum geme cumplit povestea noastră
Şi-l văd pe cel din basme, pe bietul împărat...
Îl văd şi-mi muşcă-n suflet durerile păgâne,
Şi patimi şi ispite şi vifore mă frâng;
Căci, cine-mi spune mie ce vom avea noi mâne:
Doi ochi ce râd în soare, ori doi ochi care plâng?...

SUFLETUL

(după Ada Negri)

Era puternic. – Dumnezeu din ceruri
A revărsat pe fruntea lui lumină.
Un cântăreţ al dorurilor multe,
Poet supus visării fără nume,
Era frumos, în pacea lui senină,
Şi vieţuia neînţeles de lume.

Lui îi spuneau într-aripate şoapte,
Şi stelele şi lucrurile toate,
Cu glas vrăjit de mută armonie,
Cu-atâta slavă cerul i-a fost darnic;
Dar pentr-un vis din zări îndepărtate
O biruinţă el cerşea zadarnic.

Aşa s-a stins cel mare-n întunerec...
Singurătatea-i străjuie mormântul,
Şi pe movilă soarele-i coboară,
Peste podoaba teilor în floare.
Tremurător, un cântec poartă vântul
Asemeni unei păsări călătoare.

Azi, lutul mort în groapă se desface,
La sânu-i rodnic îl primeşte glia
Şi se-nfrăţeşte cu pământul-tată...

.....
Eu te întreb, drumeţ oprit în cale,
Ce-ai ocrotit pe strune poezia:
Ce-a mai rămas din cântecele tale?
*

Tu, numai tu, cel îmbătat de soare
Şi de lumina sfânt-a dimineţii,
Tu, chinuit de ne-mplinite doruri,
Ce ţi-au zdrobit şi inima şi struna,
Tu,-nsângerat, dar neînvins al vieţii,
Tu, suflete, trăi-vei totdeauna!

Când pacea dulce-mbrăţişează bolta
Şi florile cu roua se sărută,

Şi când extazul dragostei curate
Va tremura în adâncimi de zare,
Se va-mpleti în el, nepricepută,
Viaţa ta şi sfânta ta visare.

Furtunile când zbuciumă văzduhul
Şi vifore-n păgână răzvrătire
Aprind temutul fulgerelor caier,
Când îngenunche pocăita minte,
Tu gemi atunci, cu îngrozita fire,
Cutremurat de-aducerile-aminte.

Când limpede va legăna amurgul
În lumi de stele-un cântec de fecioare,
Un cântec care-şi flutură sfiala,
Şi-aprins, văpaia patimii răsfrânge,
Atunci, topit în ruga-i arzătoare,
Tu, suflete, cu jalea lui vei plânge...
*

Doar câtă vreme lunci vor fi în floare
Și-un trandafir va mai trăi în fire,
Cât buzele vor cere sărutare
Şi florile vor cere stropi de rouă,
Și câtă vreme, tainică iubire,
Scânteia ta vei mai aprinde, nouă;

Când crini nuntesc în razele de soare
Și mândri țin alaiul strălucirii,
În vifore şi în adânc de mare,
În stelele ce râd în împrejururi,
Pierzându-te în taina sfânt-a firii,
Vei dăinui tu, suflete, de-a pururi...

DIES ILLA

(d-lui I. Al. Brătescu-Voineşti)

Eu tot nu cred în ziua de-ngropare,
Dragi cântăreţi, eu adevăr zic vouă,
Eu tot n-aştept potopul de pierzare,
Când clopotul bisericuţii noastre,
Din turnul tainic, despicat în două,
S-ar prăbuşi în lacrimi şi dezastre...

Dac-ar veni clipita-nfricoşată,
Atunci, strivit, fiorul din vechime
Ar părăsi cetatea dărâmată,
Iar noi, învinşi, cu aripile frânte,
Am împleti neputincioase rime,
Căci strunele n-ar mai putea să cânte...

Atunci, în ziua neagră şi grozavă,
Toţi, într-un foc care-ar uimi pământul,
Ne-am azvârli cântările de slavă,
Şi cărţile de visuri triumfale...
Cenuşa lor s-o risipească vântul
În largul ţării noastre neutrale...

DIN LARG
POEZII POSTUME
(1939)

DIN LARG

Eu urc spre culme... Mi-a rămas în urmă
Noroiul prins în putreda-i osândă,
Înfrigurata patimilor turmă,
Cu chiot lung de-ntrecere flămândă...

Eu urc... Acolo jos, în adâncime,
Aud viaţa ce-şi întinde hora;
E necurmatul cântec din vechime.
Îl ştiu... Mai bine n-o să-l ştie nime,
Căci am băut din cupa tuturora
Şi l-am plătit cu lacrimi şi cu rime...

Acum, în drum când mă opresc vreodată
Şi fac popas la noua cotitură,
Priveliştea din înălţimi s-arată
Atât de-ngustă, strâmbă şi ciudată,
Cu valul ei de dragoste şi ură,
Că orice pas de mergere-nainte
Îmi năruie-o aducere-aminte,
Îmi frânge-un glas, un zâmbet, o icoană...
Din câte jos, m-au urmărit în goană...

Şi tot aşa... de-acum o să-mi rămână
Aceeaşi ţintă fără de zăbavă,
Să-mi uşurez povara de ţărână,
Să-mi cer de sus paharul de otravă!

Jur-împrejur e largul care cântă,
E soare-n cer, e sărbătoare sfântă,
Şi-n vreme ce mi-a amuţit pământul
Fiorul păcii-n suflet mi se lasă,
Eternităţi îmi flutură veştmântul;
Simt Dumnezeu cum mă primeşte-n casă...

Mai sus!... Mai sus!... Cetăţile de stele
Cuprind rotirea gândurilor mele,
Şi, ca un sân ocrotitor de mamă,
O năzuinţă, proaspătă mă cheamă:

Neprihănită, mândră poezie,
Lumină albă, pururi adorată,
Ascultă-mă cu ruga mea târzie,
Şi fă pe veci în minte să-mi tresalte,

Strălucitoare, rece şi curată,
Singurătatea culmilor înalte...

PROFETUL

Am fost proroc, pe drumul din pustie,
Când zilele mureau, nemângăiete...
Am fost proroc, izvor de apă vie,
Toţi m-aţi băut, de friguri şi de sete.

Un vaier surd din veacuri depărtate
Venea la mine-n noapte să mă cheme,
Şi mă găsea cu buze-nfrigurate
Din plânsul vostru împletind blesteme.

Iloţi flămânzi de pâine şi de soare,
În carnea mea eu v-am dospit fiorul,
Şi despicând a vremilor vâltoare,
Prin graiul meu vorbea Mântuitorul.

Însângerat v-am răscolit cărare
Cu inima, cu pumnul şi cu dinţii,
M-am îmbrăcat în neguri şi pierzare,
Ca să vă dau limanul biruinţii...

Când valul meu s-a revărsat pe uliţi
O clip-abia, din larga lui năvală,
Din mii de guri, din strigăte şi suliţi,
I-am auzit cântarea triumfală.

O zgură neagră i-a rămas în urmă.
Ce mic e azi alaiul tuturora!
Străină mi-e biruitoarea turmă
Cu tot noroiul unde-şi joacă hora.

Un chiot strâmb îmi urlă la fereastră,
Norocul lui mă mustră şi mă doare.
Nu-i visul meu în fericirea voastră,
Eu am vestit o altă sărbătoare.

Mă-ntorc din nou spre culmi de-odinioară,
Ca să nu-mi sfarm o sfântă profeţie,
Cu ce mai am din vechea mea comoară,
Lăsaţi-mă să plec iar în pustie...

IISUS PE VALURI

În noaptea-aceea neagră şi târzie
Călătorea departe uraganul,
Cu repezi paşi împinşi de vijelie,
Cu repezi paşi de repede pierzare,
Când peste-albastra apelor mânie
S-a desluşit Iisus Nazarineanul,
Cu braţu-ntins spre binecuvântare...

Apostolii, cu teamă şi mirare,
Şi-n preajma lor îngenuncheat poporul,
Înfioraţi de mândra arătare,
Stăteau la mal, privind pe-nvăţătorul
Ce-alunecând pe-a undelor cărare
Înainta prin trăsnet şi genune...

Pe urma lui, supuse de minune,
Pe rând primind cereasca lui mustrare,
Se potoleau furtunile nebune,
Şi firea-ntreagă-i resimţea fiorul...
Scăpau corăbii prinse de vâltoare,
Din nou viaţa se-ntorcea pe valuri,
Când păsări albe, reluându-şi zborul,
Pescarii veseli năzuiau spre maluri...

Şi-n vreme ce fiinţa-i zâmbitoare
Împurpurată-n sfânt-aureolă
Se prelungea topită-n depărtare,
Strălucitoarea cerului cupolă,
Cu praf de stele luminând decorul,
Se aprindea mai tare, tot mai tare,
Ca să apară-n drum Mântuitorul,
Semănător de linişte pe mare!
.....
.....
Legendă veche, plină de-nţelesuri,
Ce-ai luminat prin veacuri de rugină,
Şi-n rătăcirea negrelor eresuri
Ai mângâiat singurătăţi sihastre,
Legendă veche, floare de lumină,
Azi tot mai mult cu taina ta mă-mpresuri...

Corăbier bolnav al vremii noastre,
Mi-e prora frântă şi zdrobit catargul
De-atât potop de vifor şi dezastre,
Dar ochii mei tot mai visează largul...
Te chem, deci, blând îmblânzitor de fiare,
Tu care împaci hotare cu hotare
Şi picuri dulce liniştea uitării
În bietul suflet văduvit de mamă;

Oriunde eşti, şi orişicum te cheamă,
Tămâia mea de ucenic te-aşteaptă,
Stăpân măreţ al valurilor mării,
Tu care-nfrângi în adâncimi vulcanul,
Preamilostive Crist de lege nouă,
Spre tine-n noapte ruga mi se-ndreaptă...
Şi mi te-arată iarăşi oceanul
Cum, întinzându-ţi mâinile-amândouă,
Spui lumilor cuvântul: Pace vouă!

POETUL

El nu-i canar de colivie,
Nici câine paznic de ogradă,
Nici cal de ham, bun de corvadă,
Nici vultur de menajerie...

Demult, în noaptea cea dintâie,
Când ochii lui au prins să vadă,
Era o noapte de baladă
Cu cer rănit de vijelie.
Superba morţii serenadă
Cânta pe-a mărilor pustie,
Şi-n zarea neagră-plumburie
Urla un lup flămând de pradă,
Iar dintr-a norilor grămadă,
Un fulger groaznic de mânie
Se ascuţea în drum să cadă
Pe nişte lanţuri de robie.
Atunci, ursita care scrie
Cărarea din copilărie,
Simţind a cerului dovadă,
Şi-a zis, zâmbind cu ironie:
– Nu-l fac canar de colivie,
Nici câine paznic de ogradă,
Nici cal de ham, bun de corvadă,
Nici vultur de menajerie...

Şi-a scris în carte :
Poezie!

STEJARUL

Pe vârf de deal, în largul de zăpadă,
Bătrân stingher, stejarul e de pază,
Sub bolta lui vin corbii de s-aşază
Când umbrele-nserării prind să cadă.

Jur-împrejur e gol, e frig, e groază...
Ş-a lupilor flămândă serenadă,
Din când în când, în noaptea-i dă dovadă
Că-n depărtare ura mai veghează.

El, mut şi blând, stă fără să se-ncline,
Acolo unde-n vifor şi urgie
Blestemul rădăcinilor îl ţine...

Cu împăcare înfruntând povara,
Înfăşurat în vechea lui mândrie,
E neclintit: visează primăvara...

PACE

Eu port adese-n mine-o închisoare
În care strigă făcători de rele.
Din negura adâncurilor mele
Ei vin flămânzi de aer şi de soare...

De câte ori îmi bat după zăbrele
Şi-ar vrea să frângă vechile zăvoare...
I-aud cum cer în depărtări să zboare
Cu glas dogit, cu urlete rebele...

Dar totdeauna, pocăita minte,
Temutul paznic, fără de iertare,
Nemilostiv le iese înainte.

Închide porţi, cu mâna-i pricepută,
Şi-n urma ei în suflet reapare
Aceeaşi pace veştedă şi mută.

RĂZBOI

DE PROFUNDIS

Nu mai sunt şesuri netede în ţară,
Câmpii de grâu ca marea-nşelătoare,
Întinse mirişti fără de răzoare,
Ce-n strălucirea razelor de soare,
Îşi legănau, în pragul altor zile,
Cu leneş ritm, podoaba legendară...

Nu mai sunt şesuri netede în ţară,
Căci pretutindeni au crescut movile,
Să-nsemne drumul morţii călătoare...

Movile, tristă zestre funerară,
Biserici noi, cu turnuri de schelete,
Morminte multe şi nemângâiete,
Tăcute urne, tainice coline,
Grozave peşteri, ce-ngropaţi ruine,
Voi răsăriţi pe lanul plin de spice,
În umbrele amurgului de vară,
Ca nişte pumni ce vor să se ridice,
Să spargă bolta zărilor albastre...

Înfricoşate-s pivniţele voastre,
Vulcani aprinşi le dorm în măruntaie,
Credinţi şi doruri, râuri de văpaie
Din uri şi patimi prinse-n jurăminte:
E toată goana sângelui fierbinte,
E ţintirimul plin de oseminte,
Ce s-a umplut din câmpuri de bătaie...

O iarbă moale, proaspătă şi grasă,
A îmbrăcat c-un verde de mătasă
Aceste culmi ivite pe câmpie.
Din haina lor râd flori de păpădie,
Dar jos, subt stratul ţarinei mănoase,
Ele închid o vastă-mpărăţie
De năzuinţi, de carne şi de oase...

Sunt morţii noştri încleştaţi sub glie,

Nenumărate trupuri zdrenţuite
De fier şi plumb, de-a cailor copite,
În furtunoasa luptelor năvală.
Sunt cei căzuţi în clipa triumfală,
Biruitorii câmpului de plângeri,
Care, murind, zâmbeau în agonie;
Sunt măcinişul negrelor înfrângeri,
Bieţi mucenici, ce-n hora de obuze,
Cu pieptul gol, au vrut să-nfrunte valul,
Şi-au fost striviţi cu blestemul pe buze;
Sunt umbrele ce-a azvârlit spitalul
Din patul lui subt huma milostivă,
Ologi şi ciungi muşcaţi de mitraliere,
Cu chipuri reci şi strâmbe de durere;
Sunt gloata tristă, morţii fără lupte,
Cei îngheţaţi de frig, în straie rupte,
Cei oropsiţi de foame şi de boală...

Toţi înfrăţiţi în neorânduială,
I-acopere pământul, deopotrivă.
Străine, tu, culegător de grâne,
Tu, ce-mi cutreieri ţara după pâne,
Şi-nfăşurat în nepăsare crudă
Îţi porţi în larg privirea fără milă,
Nu te opri întrebător în cale,
Când treci pe lângă tragica movilă,
Vorbeşte-ncet, să nu mi te audă,
Nici să priceapă umbletele tale,
Ce-ar răscoli în adâncimi vulcanul...
Ia tot belşugul holdelor cu tine,
Nici nu gândi că-n snopii ce vei strânge
În orice bob avem un strop de sânge;
Tu satură-i cohortele păgâne...
Dar fugi grăbit în drum, printre coline,
Căci n-are iadul draci să-l mai înfrâne
Când s-a pornit de-acolo uraganul!...

Iaşi, 1918

POVESTE VECHE

De câte ori vremea cu sânge ne-adapă
Obida din cronica ţării,
Aceeaşi poveste de veci se dezgroapă
Şi strigă în noaptea uitării.
Ea spune de oameni, de câmp şi de munte,
De tine, prostime săracă,
Ursită să fereci din trupuri o punte
Ce nu pot duşmanii s-o treacă.

De voi scriu moşnegii pe foi de ceasloave,
La fel îşi înşiruie slova
Neculce la carte, şi vodă-n hrisoave,
În Ţara de Jos şi-n Moldova,
E lege bătrână, şi legea-i păstrată,
Să daţi voi pământului moaşte,
Căci multe potopuri hotarul ne-arată,
Dar zid, numai unul cunoaşte.

Aşa ne păziră ţi străvechea moşie
Cu braţe de plug şi de sapă,
De-atâtea ori moartă, dar pururea vie,
Tot viforul nostru ne-o scapă.
Şi astăzi, când moartea o simt la fereastră,
Povestea aceeaşi rămâne:
– Luaţi aminte, boieri dumneavoastră,
Să ştiţi să ne-o spuneţi şi mâine!...

Iaşi, 1917

PĂMÂNT ŞI CER

I

Pământ, pământ... Ogradă vinovată
C-un furnicar la orice cotitură,
Cu măruntaiele putrede de ură,
Povestea ta o ştiu... e neschimbată...

Aşa, muncit de-o tainică arsură,
Râvnind o nouă jertfă-nsângerată,
Flămând şi rău, aşa mi te arată
Din moşi-strămoşi a veacurilor gură.

De-aceea,-nvins şi obosit de tine,
Cu sufletul chemat de zări senine
De câte ori mă cerceta misterul,

Eu, însetat de-o nevăzută ţară,
Smulgându-mă din haina ta murdară,
Priveam în sus, mă mângâiam cu cerul...

II

Acolo-n slavă, binecuvântate,
Ardeau lumini sfinţite din vechime,
Era un templu unde n-a fost nime
Din lumea asta plină de păcate...

Altar aveam acolo-n înălţime,
Căci, după poarta bolţii înstelate,
Homer mi-a dat a zeilor cetate,
Iisus mi-a dat curata lui treime...

Putea oricât să stăruie minciuna
Aci în praf... căci ochii totdeauna,
Scăldându-se-n tăriile albastre

Mă învăţau în nopţi de reverie
Că este sus, în cer, o armonie
Ce-i dincolo de patimile noastre...

III

Azi în zadar vrea inima bolnavă
Să-mi prind-un vis din norii moi de seară,
Azi umbrele amurgului de vară
Miroase toate-a moarte şi-a otravă...

Zbătându-se în goana lui de fiară,

Pământul simt cum s-a urcat în slavă;
Maşina lui îmi uruie grozavă
Spărgând a bolţii pace legendară...

Rănit văzduhul tremura-n răsfrângeri,
Se duc din el popoarele de îngeri,
Şi-n mintea mea un basm frumos se frânge!

Nu mai eşti sfântă rază diafană,
Căci cerul alb şi fără de prihană
Azi e stropit cu pete mari de sânge...

Iaşi, 1917

CEAHLĂUL

Va fi-ntr-o zi de primăvară
Cu molcom zvon în zări albastre,
Când poate nimeni n-a mai plânge
Fărâmiţarea ţării noastre.

În negură de ani de zile
Se va fi scufundat Calvarul
Şi doar bătrânii de-or mai spune
Pe unde-a fost de mult hotarul...

Atunci se va urni deodată
Într-un cutremur toată firea
Şi-un chiot surd din depărtare
Va despica nemărginirea...

De peste graniţa cea nouă,
Ca o sălbatică urgie,
Strigând spre ţarina Moldovei,
Un munte s-a pornit să vie...

Si va să-nsemne cronicarul
Atunci o zi vijelioasă,
Ceahlăul n-a rămas la duşmani,
Ceahlăul s-a întors acasă.

Chişinău, 1918

AFARĂ TRECE MOARTEA

Afară trece moartea în goană peste ţară,
I-atâta plâns şi vaiet ş-atât blestem afară,
Că braţul meu tresare şi mă-nfior, femeie,
Ca mâna ta plăpândă în mâna mea să steie,
Acum când trece moartea în goană peste ţară...

N-auzi ce munţi de patimi ne strigă la fereastră,
Să ne topim într-înşii şi noi văpaia noastră,
Un picur în pierzarea care-şi întinde hora.
Al tău nu pot fi astăzi, căci sunt al tuturora,
Acum când munţi de patimi ne strigă la fereastră...

Ridică-ţi ochii tulburi şi roagă-te, femeie,
Ca zvon de biruinţă să vie din tranşeie,
Să-mi scuture din suflet funinginea şi ura,
Să pot să-ţi dau iar ţie şi inima, şi gura,
Ridică-ţi ochii tulburi şi roagă-te, femeie....

VORBESC TĂCERILE

Vae surdis![1]

Acum când tunul nu mai bate
Pe culme, sus, la Mărăşeşti,
Vorbesc tăceri înfricoşate
În largul ţării româneşti.

Întunecate valuri mute,
Fără de glas, fără auz,
Sunt mai grozave, mai temute,
Ca viforul de la Oituz.

Le poartă vântul primăverii,
Şi cresc, şi tulburate vin,
Sporind furtunile tăcerii,
Din Dorohoi la Severin.

Pe urma lor bolnav pământul
Resimte taină şi fior,
Otravă n-a avut cuvântul,
Mai tare ca otrava lor!

Căci nu sunt vorbe-ntraripate
Să-l spuie-al inimii îndemn,
Cum strigă braţele trunchiate,
Cum plâng picioarele de lemn.

1 Vai de cei surzi! (*lat.*)

ÎN BIVUAC, LA AKERMAN

Adie-n soarele de-amiază
Un vânt de secetă duşman.
Batalionul cantonează
Pe-un vârf de deal, la Akerman.

Printre scaieţi şi polomidă,
Jos pe nisip lângă răzor
Sunt puştile în piramidă
Şi sunt soldaţi în umbra lor.

În largul zărilor senine
Luceşte lacul solitar,
Şi golul stepei ucraine
În depărtări peste hotar.

Flăcăii zac întinşi pe spate,
Olteni, de fel din Mehedinţi,
Cu ochii-nchişi pe jumătate
În ploaia razelor fierbinţi.

Ce amintiri, ce griji, ce gânduri
Le-or fi umbrind acest popas?
Că s-a făcut tăcere-n rânduri
Şi nu s-aude niciun glas...

Târziu, un fluier prinde-a zice
O doină veche de pe Jiu,
Din ochi dau lacrimi să le pice
De-atâta jale şi pustiu...

O faţă doar se luminează
În somn... e domnul caporal.
Nenorocitul, se visează
La Alba-Iulia-n Ardeal...

Vinerea Patimilor, 1918

HORA MORŢII

Sus, copii, în hora mare,
Hora morţii cea cu spor,
De la Tisa pân' la Mare,
Bateţi straşnic din picior!

Sus, copii lăsaţi hodina,
Cântă tunul din vecini,
Buruiana şi neghina
S-o stârpim din rădăcini!

Sus, copii, deschideţi focul
Şi-l urniţi ca un şuvoi,
Că nevasta şi norocul
Prea ne-aşteaptă-n sat la noi.

Sus, copii, întindeţi pasul,
Daţi năvală rând pe rând
Şi grăbiţi să vie ceasul
Biruinţii mai curând.

NOI

ÎNVIERE

A fost o lungă, jalnic-agonie,
Cu stingere de fiecare clipă,
Mi-a fâlfâit pierzarea din aripă
Peste întinsa nopţii-mpărăţie.

Drumeţ înfrânt de-a patimii risipă,
Vâslaş bolnav, purtat de vijelie,
M-a doborât a valului mânie,
Gonind un vis ce nu mi se-nfiripă.

Erau să vie cioclii să mă-ngroape,
Când, stând închis în casa mortuară,
Tu te-ai ivit la patul meu, aproape,

Atunci, cu sfânta vieţii frenezie,
M-am ridicat din morţi a doua oară
Şi mi-am făcut din moarte-o cununie.

VITA NUOVA

Te-am dărâmat, hotar de-odinioară,
Brâu împletit din lacrimi şi din sânge,
Veriga ta de foc nu mă mai strânge
Şi lanţul tău a încetat să doară.

Trecutul însă tot se mai răsfrânge,
Ca un paiangen tainic mă-mpresoară
Şi-n inima mea fulgere coboară
Din zilele ce mă-nvăţau a plânge...

E în zadar! Din munţii vechi de ură
Eu nu mai simt nicio fărâmitură.
Pe veci în mine fiara a murit!...

Iar unde-a fost nenorocirea noastră,
Eu pretutindeni am câte-o fereastră,
Ce stă deschisă larg spre infinit...

TOVARĂŞI

Îi vezi tovarăşi... Liniştea de seară
I-a împăcat... Cei doi copaci visează...
Cu trupurile lor se-mbrăţişează
Şi-o frunză nu-i pe ramuri să tresară.

Pesemne-acum, când luna luminează,
Ei se gândesc la vremi de-odinioară,
La vifore şi lupte ce-ndurară
De când pe culme-alături sunt de pază.

Subt bolta lor cum stăm, nu ţi se pare
Că sfânta noastră dragoste târzie
Ne mai trimite-o proaspătă iertare?

Şi nu simţi tu în suflet începutul
Unei vieţi de nouă armonie,
Acum când moare-n depărtări trecutul?...

PUSTIU

Eu când mă uit în mine-arare,
Sărmanul suflet mă-nspăimântă,
O casă goală mi se pare,
O casă mare nu cuvântă...

În jur ograda stă pustie,
Perdeaua la fereşti e trasă,
Iar într-un colţ pare că scrie:
Stăpânul a plecat de-acasă!

ÎN NOAPTE

Acuma când, în noapte, la tine gându-mi port,
Mi-e sufletul o casă din care-ai dus un mort.
Tot mai pluteşte încă fiorul stinsei vieţi,
Sunt urme de răsuflet ce-s scrise pe păreţi...
Dar e atâta umbră în golul ce-a rămas
Şi-atâta întunerec se lasă ceas cu ceas,
Că, dornic să se spargă pustiul mut şi sec,
Aş vrea să-mi nărui casa – s-o nărui şi să plec...

STRIGOII

Case putrede, bătrâne
De ruşine şi păcate,
Case negre, dărâmate,
După voi ce mai rămâne?

Sunt strigoii din vechime
Prinşi în var şi-n cărămidă,
Să-i alunge, să-i ucidă
Nu e-n stare încă nime...

Cu răsuflete de ură,
În scrâşnirea lor flămândă,
Ei se-nşiruie la pândă
Pe la orice cotitură.

Orişicât de înainte
Noi împingem carul vieţii,
Ei stropesc în ochi drumeţii
Cu ţărână din morminte.

Staţi cu mâinile-amândouă,
Meşteri mari în apărare,
Căci strigoi, cu mic, cu mare,
Vor să strice casa nouă...

TRISTIA

Tristeţea mea, adâncă mare,
Fără de margini, fără fund,
În largul ei fără hotare
Atâtea vifore s-ascund...

Tristeţea, zestre de-o viaţă,
M-a petrecut de obicei,
Tăcută peşteră de gheaţă,
Atât de frig e-n umbra ei...

Tristeţea ce zâmbeşte mută
Din ochii mei când ne-ntâlnim,
Cu taina ei nepricepută
Mă cheamă azi în ţintirim...

BREVE SOGNO

Ce mort frumos s-a deşteptat în mine
Sub farmecul atingerilor tale...
O stea s-a smuls din negura din vale
Şi-a răsărit o floare pe ruine...

Cu-nfrigurări de visuri triumfale
Viaţa iar mi-a fulgerat prin vine
Şi tainice nemărginiri senine
Mi s-au deschis strălucitoare-n cale...

Femeie, tu, solia primăverii,
Tu mi-ai vrăjit misterul învierii
Şi oaza magică dintr-o Sahară,
Unde-am murit pe veci a doua oară.

DEPARTE

Şi-acuma, când pământul şi apa ne desparte,
Tu-mi vii tot mai aproape, cu cât plec mai departe...
Şi-aicea firea-ntreagă numai de tine-i plină
Şi-n jocul ei de umbre şi-n jocul de lumină,
Oriunde mă mai cheamă un strop răzleţ de viaţă
Tu vii şi pretutindeni eşti pururea de faţă...
Şi azi mi te apropii... Iar mi-ai pătruns în casă...
Din liniştea-nnoptării tăcerea ta m-apasă.
Te simt tot mai aievea şi-atâta de fierbinte,
Cum simte ucigaşul aducerea-aminte...
Eşti tu, ca totdeauna. Din nou îmi pari mai vie,
Trecutul, ca o fiară, din neguri reînvie...
Mi-ai destrămat iar tihna, mi-ai sugrumat răgazul,
Răsufletul tău moale mi-a-ncolăcit grumazul,
Mă strânge ca un şarpe cu solzii de văpaie,
Şi rostul tău îmi umple tot golul din odaie...
Din raza care trece ferestrele deschise
Îmi flutură cuvinte odinioară zise...
Mi se desfac prăpăstii din golul nefiinţii,
Aud cum patimi negre se sfâşie cu dinţii...
Răsare-o glumă,-un cântec, un zâmbet ori un vaier
Mă năvălesc întruna, se zbuciumă, se-ncaier
Şi dintr-odat' păreţii par căptuşiţi cu şoapte...
Ce groaznică orgie e-n fiecare noapte!...

CÂNTEC

Eu ţi-am făcut un cântec, o salbă împletită
Din umbră şi lumină, din patimi şi din stele,
Iubirea mea păgână pe veci nepovestită,
Cu zestrea ei întreagă, i-o dau cântării mele.

Eu ţi-am făcut un cântec să te petreacă-n cale,
Să-i simţi arzând la tâmple suflarea de otravă,
Să reînvie noaptea în visurile tale
Îmbrăţişarea noastră flămândă şi bolnavă.

SUFLETUL

Ţi-e sufletul o mare-nviforată,
Şi-n ochii verzi, ce-mi strălucesc în cale,
Eu văd ca-n două vârfuri de pumnale
O tristă hecatombă-nsângerată,
Întreagă jertfa biruinţii tale.

Pe mine-adâncul apei mă-nfioară
Cu tainele ce nu le ştie nime,
Din undele ce suie şi coboară
Îmi reînvie basmul cu-o comoară
Ascunsă jos, acolo-n adâncime.

Drumeţ chemat de viforele mării,
Cum m-am oprit rătăcitor pe maluri,
Simt fulgere în purpura-nserării
Şi-n noapte-aud suspinele chemării
Luntraşilor, cari vor pieri în valuri...

CĂRBUNII

Cărbunii când ţi-or arde-n vatră
În seri de ani târzii şi goi,
Tu stând la lespedea de piatră
Să te gândeşti c-am ars şi noi...

Iar când din ochii de jăratic
Vor tresări scântei-scântei,
Să ştii că visul meu sălbatic
S-a mai aprins o dată-n ei.

CHEMARE

Subt zidul alb al mănăstirii
Unde-ai închis un scump noroc,
Cu slovele muiate-n foc
Ţi-ai scris chemările iubirii...
Eu le cetesc... şi dintre şire
Ţi-aud chemările de dor
Ca fulgere ce cad în zbor
Spre turnul vechi de mânăstire...

MUNŢII

Trup sfânt din trupul ce se frânge,
Voi, munţi de brad şi de stejar,
Străjeri ai ţării care plânge,
Plini de poveşti şi plini de sânge,
V-au surghiunit peste hotar.

Nu ştiu, la cronică nu scrie,
De când avem acelaşi rost...
Aţi mai rămas voi mărturie,
Azi numai frunza voastră ştie
Să spuie nunta cum ne-a fost...

PARIS

Parisul, magică făclie,
Cum n-a mai luminat pe cer,
Parisu-n mintea mea învie
Şi frigurile lui mă cer.

Parisul chiote şi arde,
Cuprins de-al patimilor stol,
Cu clocotul din bulevarde,
Imensa harf-a lui Eol.

Parisul din povestea noastră,
Prinzând misteriosul val
O să ne cânte la fereastră
Măreţu-i cântec nupţial...

AŞTEPTARE

Trei trandafiri într-un pahar,
Trei trandafiri în floare,
Curaţi ca de mărgăritar,
Te-au aşteptat ieri în zadar
Să-i prinzi în cingătoare...

Te-au aşteptat, sărmane flori,
În liniştea mea moartă,
Şi,-ngălbenite de fiori,
S-au scuturat de câte ori
Foşnea un pas la poartă.

Amurgul vineţiu de-april
Îmi rătăcea prin casă,
Când frunzele tiptil-tiptil,
Ca nişte lacrimi de copil,
Cădeau încet pe masă.

O RAMURĂ ÎNTÂRZIATĂ

Nu ţi-a fost dat să vezi vreodată,
Când toamna palidă coboară,
Într-o grădină despoiată,
O ramură întârziată
Ce-a înflorit a doua oară?

Nu te-ai oprit atunci în cale
Să te întrebi: ce taină, oare,
Ascund înţelepciunii tale
Înfriguratele petale,
Ca mâine stinse, fără soare?...

Şi dac-o blândă-nduioşare
Ţi-a frânt o clipă-n ochi lumina,
Cum stai aşa, întrebătoare,
Uitându-te la biata floare,
Ai înţeles a cui e vina?

E raza care toamnei mute
I-a dat fiorul primăverii,
Şi-n preajma morţii abătute
A picurat, pe neştiute,
Un strop din cântecu-nvierii...

TRECUTUL

S-abat mustrări din altă vreme,
Din vremea când nu ne ştiam,
Şi vin pe nume să mă cheme,
Să-mi strige nopţile la geam,
Ca o pădure de blesteme...

Trecutul tău de-odinioară,
Prăpastie cu multe guri,
Cu întrebări ce mă-nfioară,
Cu şerpuiri şi cotituri...
Trecutul, nesătulă fiară...

Trecutul, umbră vinovată,
Tâlhar scăpat de sub zăvor,
Din cripta lui întunecată
Se furişează, călător,
Şi lângă patul meu s-arată.

Trecutul, cioclu de morminte,
Sinistru oaspete de-amurg,
Neguţător de jurăminte,
Din haina-i ciuruită curg,
Drept zdrenţe, aducerile-aminte...

El vine tainic să dezgroape
Tot ce-am închis în ţintirim,
Ne-aduce lacrimi în pleoape...
– Dă-mi mâna ta, să-l gâtuim,
Trecutul, când îl simţi aproape...

APUS

Duminecă. Nu-i nimeni pe alee,
Şi-n împietrita pace vesperală,
Străvechiul parc îmi pare-o catedrală,
Altarul ei, un strat de orhidee.

Muiat în blânda florilor sfială,
Jos, soarele s-a mai oprit să steie,
Cele din urmă roşii curcubeie
Se frâng pe-o albă cruce sepulcrală.

Apune-apoi... Lin, una câte una,
Vin umbrele peste copaci să cadă,
Pân' ce, târziu, din lac răsare luna.

Lumina-i rece scaldă palmierii,
Când noi, ca doi eroi dintr-o baladă,
Sorbim imensul cântec al tăcerii...

Palermo, 1921

DIN VIAŢĂ

În largul mării fără margini, în largul mării zbuciumate,
Se întâlniră două scânduri din două vase sfărâmate.

Sărace mărturii răzleţe ale-unui drum dup-o comoară,
Le-a fost urnit aceeaşi vrajă din portul lor de-odinioară...

Din două părţi tăindu-şi cale credeau în unda milostivă,
Când tot acelaşi braţ de vifor le-a frânt catargul deopotrivă.

Deodată s-au oprit în goana de năzuinţi spre-o lume nouă,
Deodată albele corăbii se cufundară amândouă...

Solii pribege ale morţii rămase cele două scânduri,
Purtând pe ape fiecare acelaşi trist popor de gânduri...

S-au prins alături când simţiră că tot acelaşi val le saltă,
Şi azi, brăzdând nemărginirea, merg înfrăţite laolaltă...

RESURRECTIO

Când trec umbrele-nserării,
Pânze de-argintat fuior,
N-auzi spasmurile mării
Cum ne strigă-n hora lor?

Din păgâna şi adânca
Undelor îmbrăţişare,
Dintr-un val ce sparge stânca
Un fior prelung tresare...

Parc-o taină se ridică
Din primejdia de apă,
Ochii tăi supuşi de frică
Vreau cucernic s-o priceapă.

Eu o ştiu atât de bine...
E povestea de demult,
Din uitate vremuri vine
Înc-o dată s-o ascult.

TIBI MARE

Atâţia ani îşi strecurară convoiul lor pierdut de clipe
Din ziua când ne despărţirăm de şoapta-ţi ademenitoare,
Şi azi acelaşi demon bate deasupra noastră din aripe,
Păgâna patimă flămândă tot mai sălbatică ne doare...

Curând iar vom veni la tine, striviţi de vechea-mbrăţişare.
Să oglindim acelaşi vifor în larga-ntindere albastră,
Şi să-ntrebăm un val, să spuie: ce e mai sfântă şi mai mare,
E veşnicia ta de unde, ori e eternitatea noastră?

DE PROFUNDIS

Din sufletul meu, peşteră uitată,
Cu scorburi multe, văduve de soare,
Tăcerile mă strigă câteodată,
Ca nişte robi rebeli în închisoare.

Sunt visuri, patimi, cântece pierdute
Şi întrebări nedezlegate încă,
Tot ţintirimul vieţii mele mute
Mă cheam-atunci cu matca lui adâncă.

Dintr-o poveste mândră şi păgână
S-abat frânturi de straie zdrenţuite,
M-ating răzleţ cu taina lor bătrână,
O clipă-abia, şi negura le-nghite.

De fiecare plânge-o agonie
Şi flutură o umbră de mustrare,
Nemilostivă volbură târzie,
Cu gheara ei mă sapă şi mă doare.

Aşa, pe rând, sălbatice şi crude,
Mă urmăresc tăcerile deşarte.
Dar anii trec şi glasul lor s-aude
Tot mai încet şi tot mai de departe.

Riva, 1929

LA MAL

Sus, munte de piatră, cu fruntea de var,
Jos, lacul, o pânză albastră,
La mal, lâng-o masă cu flori în pahar,
Noi doi, cu muţenia noastră.

Atâta repaos şi-atâta fior
Plutesc peste apele-afunde,
Că taine din vremi ce de mult nu mai dor
Azi plimbă tăcerea pe unde.

Din soarele-apune blând raze se scurg
Spre trei chiparoşi să se-nchine,
Trei sfeşnice stinse, uitate-n amurg
Pe-un umăr de templu-n ruine...

Cum stăm, strânşi alături, şi buzele tac
În liniştea fără cuvinte,
Ca albe corăbii, pribege pe lac,
Ne leagăn-aduceri-aminte.

Şi-n vreme ce umbrele nopţii cobor
Şi gâlgâie apa la scară,
Departe, trecutul, bătrân cerşetor,
Ne cântă umil din ghitară.

Riva, 1930

MARE AETERNUM

Eternă mare, ca şi-odinioară,
Fără hotar şi fără de hodină,
De întrebări şi neastâmpăr plină,
Azi goana mea la malul tău coboară.

Cu tresăltări de ape şi lumină
Oglinda ta prelung mă înfioară,
Şi-nchise răni încep din nou să doară,
Din flăcări vechi ce-n mintea mea se-mbină.

Pe rând, pe rând, eu simt cum reînvie,
Cântată parcă-n surle şi chimvale,
Uitata noastră mare-mpărăţie.

Şi nu mai ştiu ce mi se par mai grele:
Poveţele nemărginirii tale,
Sau tainele adâncurilor mele...

TREC CLIPELE

Trec clipele... mărgele înşirate
Pe-un tainic fir, de-o mână preacurată,
În goana lor de visuri argintate
Viaţa mea se risipeşte toată...

Când simt că bate moartea din aripe
Eu mă opresc să-mi văd întreaga salbă.
Şi văd atunci că tortul meu de clipe
L-a depănat aceeaşi mână albă...

PAX NOBIS

Când cade-amurgul la fereastră
Cu joc de umbre, cu fiori,
El ne găseşte-n casa noastră,
Tovarăşi muţi şi visători.

Cu ochii călători departe,
Cum stăm alături amândoi,
Un şir de veacuri ne desparte
De-al vremii chiot şi noroi....

Ca-ntr-o cetate legendară
Noi ne-am închis după oblon,
Din valul ce se strig-afară
Nu ne pătrunde niciun zvon...

Se-nşiră clipele curate
Fără trecut şi viitor,
E tainica eternitate
Ce trece-asupra noastră-n zbor,

Şi-atunci, în sfânta serii pace,
Noi am uitat, de mult, că sunt
Atât amar de dobitoace
Rumegătoare pe pământ.

ASTĂZI

AM FOST...

Am fost logodnicul durerii,
Cobzarul cu aceleaşi strune,
Ce-şi ţese cântecu-nvierii
Din stihuri de îngropăciune...

În noaptea mea înviforată,
Drumeţ îndrăgostit de soare,
Am fost o harfă spânzurată
Pe-o straşină de închisoare...

Zidit din lacrimi şi dezastre,
Eu am vestit o lume nouă,
Voi mi-aţi dat vaierele voastre,
Eu v-am dat inima mea vouă.

În zilele de pribegie,
Biet rob lovit de biciul urii,
Eu am purtat de-o veşnicie
Prea mult blestem în cerul gurii...

Mirarea deci să nu vă prindă,
Că azi subt tâmpla mea căruntă,
Nu e nici zumzet de colindă,
Nu sunt nici chiote de nuntă...

POST BELLUM

Pământ, pământ, stăpânul meu de-o viaţă,
Eu ţi-am fost slugă, ucenic şi frate...
Te-am proslăvit cu gene-nlăcrimate
În ruga mea de orice dimineaţă,
Pământ, mi-ai fost duhovnic de păcate,
Pământ, mi-ai fost tezaur de povaţă,
Din lutul tău eu mi-am zidit altarul...
M-am închinat la coapsa ta bătrână,
La tine-am supt credinţă din ţărână,
Cu plânsul tău eu mi-am umplut paharul...
Pământ... Pământ... Azi te-ai schimbat la faţă,
Ca un bătrân cu cuvioasă barbă,
Împins de-o tristă volbură târzie,
Dup-o spurcată noapte de beţie,
Eşti necurat în orice fir de iarbă...
Pământ, eşti plin de-a patimilor zgură.
Acolo jos, în negre măruntaie,
Pământ... pământ... ai vinovată gură,
Tot te mai arde-a crimelor văpaie...
Pământ... pământ... ai otrăvite roade,
Nu-mi poţi da astăzi cuminecătură...
Pământ... pământ... Pe robul tău sloboade,
Căci ochii lui cei dornici de mister
Te părăsesc... s-au surghiunit în cer.

CETIND PE BAUDELAIRE

Mai recitesc o pagină bolnavă
Din *spleen*-ul tău încarcerat în rime,
În noaptea asta plină de otravă,
Când nu mai râd, căci nu mă vede nime...

Mai recitesc şi filă după filă,
Par nişte triste galbene petale,
E pretutindeni brumă fără milă
Şi-atâta toamnă-n versurile tale...

Ce turn înalt, strălucitor de gheaţă
Ţi-e mintea... Văd la orice cotitură
Cum câte-un picur proaspăt de viaţă
Primeşte-a morţii cuminecătură...

Pe rând, pe rând, viziuni multicolore,
Beţiile cu-a lor apoteoză
Mor în căderea vorbelor sonore,
Când visu-şi moaie aripa-n nevroză.

Simt sufletul învins cum ţi se frânge,
Un Crist cu pieptul zdrenţuit de suliţi,
Pare-că văd cum ai stropit cu sânge,
Pe unde-ai fost, noroiul de pe uliţi...

Cum, stând aşa, cu coatele pe masă,
Urâtu-ncinge fruntea mea de ceară,
Iar noaptea grea asupra mea îl lasă:
O lespede pe-o pace funerară...

ASCULTÂND «MESSIAS» DE HÄNDEL

Ca printr-un fum sfinţit de denii
S-alungă umbră şi vedenii,
S-aud mustrări, se strigă plângeri,
Satana e gonit de îngeri,
Păcatul vechi din ziua-ntâie
Se scaldă-n miros de tămâie,
Din depărtate vremi tresare
Şi creşte ca o apă mare,
Cu zvârcolirea lui dezleagă
Catapeteasma lumii-ntreagă.

KARLSBAD

Sunt fără număr, mutre somnolente
De ambe sexe, valuri nesfârşite
Trec spre izvor, stomacuri obosite
Din cele cinci diverse continente.

Par un cavou arcadele boltite
Sub ziduri sure, reci, indiferente,
Când dintr-un colţ răsună-n vagi accente
Un vals de Strauss cu note gâlgâite...

Aşa pe rând mulţimile s-adună...
Pe urma lor şi pasul meu s-abate,
Da! Iată-l plin paharul meu cu apă...

Încep să-l beau, şi liniştea mea gravă
Schiţează parcă gestul lui Socrate
Când a sorbit din cupa de otravă!

MARIENBAD

Ce blândă eşti, domestică pădure
Sub brazii tăi decenţi nu mi se pare
Că s-ar putea vocifera prea tare,
Ori c-ar veni haiducii să mă fure.

Bine crescută, n-ai asemănare
Cu coastele Carpaţilor, obscure,
Unde e zvon de clopot şi secure
Şi unde iese ursul la plimbare...

Şi totuşi pacea ta civilizată,
Mi-a arătat cea mai cumplită fiară:
Pădure tunsă, rasă, coafată...

Vai, n-am s-o uit vedenia burgheză:
Un neamţ enorm pe-o bancă solitară
Îşi mângâia nevasta lui obeză...

FRANZENSBAD

În dup-amiaza zilnică de vară,
I s-a făcut un gol rotund în minte...
Sunt fără şir imagini şi cuvinte
Ce s-au pornit în juru-i să tresară.

Pe scaunul ei de lene sedentară
O năpădesc aducerile-aminte...
... A fost demult... La bal? ori înainte?...
Departe parcă picur-o ghitară...

Încet, încet, visării se supune,
Când, înotând în soarele-apune,
O ciocârlie îşi înalţă trilul...

Ea doarme lin... Dar într-o clipă, iată,
Din vis femeia sare-nfrigurată:
I se păruse c-a ţipat copilul...

CÂNTĂ MOARTEA

Îmi cântă moartea la fereastră
Ca o vecernie-n surdină,
Îmi cântă-ncet povestea noastră:
Un joc de umbre şi lumină.

Eu o ascult în noaptea mută,
Din adâncimi îmi creşte mare;
Întreaga viaţă petrecută
La căpătâiul meu răsare.

Şi cum, sub tâmpla mea fierbinte,
O lume veche-mi reînvie,
Nu câte-au fost îmi vin în minte,
Ci câte-ar fi putut să fie.

ÎN SAT

CÂNTECUL CĂMĂŞII

(fragment)

Eu sunt o biată, ieftină cămaşe,
Sunt o sumară haină populară,
De mii de ani de când mă îmbrăcară,
Eu sunt pudoarea plebei nevoiaşe.

Eu m-am pornit din câmp, de pe ogoare,
Din cânepa ce-au semănat ţăranii...
(Tatăl meu e unul Ioan al Anii.)
M-a tors, în albe nopţi la şezătoare,
Cu grabnic spor, o ceată de neveste,
Din gura lor ştiu doine plângătoare
Şi-am învăţat cu firul de fuioare,
Din fiecare fus, câte-o poveste.
Am fost ţesută la război, în tindă,
Şi m-a cusut încet o fată mare,
M-a înflorit la mâneci cu mătasă
Şi mâna ei a izbutit să prindă
În arabescuri fine şi barbare
Toat-aşteptarea dulce de mireasă...
Ţiu minte, vezi, când am ieşit din casă
Şi când la horă,-n vesela grămadă,
M-am prins întâi curată şi frumoasă,
Cum străluceam în albul de zăpadă...

De-atunci, în cruda anilor povaţă
Câte-au fost date-asupra mea să cadă
Ca nişte păsări groaznice de pradă...
Ce-aruncătură stearpă de viaţă!
Prin praf, prin fum, prin negură şi ceaţă,
Subt suliţele arşiţei de soare,
Ori în bătăi de vifor şi ninsoare,
Eu m-am zbătut, o chinuită roabă.
Şi zi cu zi din munca mea neghioabă
Mă năpădiră râuri de sudoare...
Blesteme câte lung clocotitoare

Îmi trimetea scheletul de sub mine,
Subt vălul meu adăposteam ruine,
Când glia neagr-o răsturnam cu boii...
Şi-n drumul greu, cum mă păştea duşmanul,
Mi s-au vândut iţarii şi sumanul,
Numai pe mine m-au iertat ciocoii...
Azi, cum mă vezi săracă, nelăută,
M-am zdrenţuit, sunt galbenă şi neagră.
Şi-n goana mea de toţi nepricepută
M-am pomenit netrebnică şi ruptă.
Dar totuşi poate-ţi mai aduci aminte
Că suptă-aşa de foame şi de boală,
Ca un drapel de-nfricoşată luptă,
Pe când era bătaia mea fierbinte,
Eu, sfârticată, tragică şi goală,
Am năvălit tranşeele nemţeşti,
Am dat asalt, în câmp, la Mărăşeşti.

ÎN MINE CÂTEODATĂ

În mine câteodată eu simt: se face noapte,
Din netrăite vremuri vin neguri să mă prindă,
Strigări necunoscute şi cântece şi şoapte
La casa mea colindă.

În mine câteodată ţărani cu zeghea sură
Şi glume şi ispite şi tot ce ştie satul
S-amestecă de-a valma roind în bătătură
Şi vin să-şi ţie sfatul...

În mine câteodată grea liniştea se lasă,
Miroase-a izmă creaţă şi-a flori de iasomie,
În vreme ce un popă cu barba cuvioasă
Slujeşte-o liturghie...

TRECEA UN OM

Pe sub fereastra casei mele
În largul drumului de ţară,
Sub cerul alb, stropit cu stele,
Trecea un om cântând aseară.

Era un cântec care spune
Durerile ce-adună anii,
Trist ca un plâns de-ngropăciune,
Cum numai ei îl ştiu, ţăranii.

De unde oare călătorul
Îl adusese-n sat la mine,
Din ce mister pornea fiorul,
Din ce adânc, din ce ruine?

Îl ascultam cum jalea-i blândă
Deasupra văilor se-mparte,
Nemângâiată şi plăpândă
Ca o mustrare de departe.

Şi cum se risipea-nainte
Oftarea lui îndurerată,
O clipă mi-am adus aminte,
Că şi eu am cântat odată...

BISERICUŢA DIN ALBAC

Bisericuţă din Albac,
Tu eşti al vremurilor semn,
Tot bietul nostru plâns sărac
E-nchis în trupul tău de lemn.

Din ce-am cerut, din ce-am gândit,
Atâtea rugăciuni cuprinzi,
Şi-atâta vis neizbândit,
Subt vechiul tău tavan de grinzi...

Tu ştii cum ne-am trudit stingher,
De-a pururi fără crezământ
La Dumnezeu, acolo-n cer,
Şi la-mpăratul pe pământ...

De-aceea, ostenit-acum
De zile rele câte-au fost,
Bătrână te-ai pornit la drum
Să-ţi deie fraţii adăpost...

Rămâi aici, fă-ţi un popas,
Fii sfetnic bun din veac în veac
Şi spune-acasă ce-a rămas,
Bisericuţă din Albac!

Florica

VÂNT DE SEARĂ

Căsuţă albă, vineţie,
Subt culmea verde-a unui deal,
În noaptea mea de pribegie
De ce mi te arăţi azi mie,
Căsuţă albă din Ardeal?

Ce val de umbre călătoare
Mi te-abate iar în gând?
De ce-mi răsai stăruitoare,
De ce te văd acuma oare
Mai limpede ca orişicând?

Pesemne dùşmani te prădară,
Pesemne dùşmani ţi-au dat foc,
Şi-un strop din urna-ţi funerară
Tu mi-ai trimis pe vânt de seară,
Căsuţă fără de noroc...

ÎN ŢINTIRIM

În ţintirim, la noi în ţară,
Movile sunt în lung şi-n lat,
O pace mută, funerară,
Te-apasă greu ca un păcat.
În ele taina nefiinţii
I-a prins, subt milostiv zăvor,
Pe toţi câţi au muşcat cu dinţii
Din ţărina durerii lor...

În ţintirim dorm munţi de lavă
Închişi sub lespezi de mormânt.
Un cuib de ură şi otravă
E-n orice bulgăr de pământ.
Ţărâna tremură şi-nvie,
Căci fiecare fir de lut
Dospeşte-n el o vijelie
Din câte-n suflete-au bătut...

În ţintirim, pe vânt de seară,
Şireaguri umbrele cobor,
Sunt morţii care se strecoară
Şi prin unghere ţin sobor,
Grozavă oaste de schelete,
Nebiruiţi rătăcitori,
Ei sfânta răzbunării sete
Şi-o-mpart în drum la trecători.

În ţintirim, în nopţi albastre,
Când stelele pe cer s-aprind,
Răsună plânsetele noastre
Şi zarea-ntreagă o cuprind.
Înfiorată lunca geme,
De bocet jalnic de femei,
Ce spun din gura lor blesteme
Când duc la groapă ghiocei.

În ţintirim mai sunt şi cete
De nesătui boi de pripas,
Cari rumegă pe îndelete,
Călcând pe-un mort la orice pas.
Şi-n vreme ce sfârşiţi de zile

Noi lângă cruci ne tânguim,
Ei pasc la flori de pe movile,
Ei ni se-ngraşe-n ţintirim.

REFERINŢE CRITICE

Poeziile d-lui Octavian Goga au avut darul să deştepte o deosebită luare-aminte a publicului român. Mai toate ziarele şi revistele noastre le-au consacrat dări de seamă amănunţite, şi unele din ele văd în apariţia noului volum „evenimentul literar“ al anului din urmă.

Efectul produs asupra marelui număr de cititori credem că provine mai întâi din forma frumoasă în care autorul a ştiut să exprime cuprinsul „patriotic“ al multora din versurile sale. În adevăr, emoţiunile ce le simte şi ce ni le transmite tânărul poet sunt izvorâte din viaţa naţională a acelei părţi a României în care s-a născut şi în mijlocul căreia a trăit, din viaţa românilor transilvăneni în faza ei de astăzi, caracterizată prin lupta împotriva tendinţelor de asuprire etnică predominatoare în statul lor.

Ce e drept, patriotismul, ca element de acţiune politică, nu este materie de artă, oricâte abateri s-au comis şi se mai comit în contra unei regule aşa de simple. Mai ales cei ce n-au destul talent literar caută să-şi acopere lipsa prin provocarea unor dispoziţii sufleteşti foarte importante în alte priviri, dar nu în cele estetice.

Cu toate acestea, patriotismul este în limitele sincere, în afară de orice tendinţă politică, un simţământ adevărat şi adânc, şi întrucât este astfel, poate fi, în certe împrejurări, născător de poezie.

Şi în asemenea împrejurări excepţionale ne pare a se afla autorul nostru când, într-o parte a poeziilor sale, reprezintă şi rezumă iubirea şi ura, durerile şi speranţele unui neam ameninţat în existenţa sa. [...]

Ceea ce ne întăreşte impresia că în tânărul autor avem un poet dintre cei chemaţi şi aleşi este şi alt şir de poezii, care n-au a face cu patriotismul, ci sunt din veşnicul tezaur al emoţiunilor omeneşti, poeziile de veselie, de amor, de întristare intimă. [...]

Nota populară este cu atât mai bine-venită în poeziile d-lui Goga cu cât autorul se arată, de altminteri, înzestrat cu acea cultură generală mai înaltă, care distinge şi pe Eminescu şi a cărei lipsă se simte din îngustimea de vederi şi din prematura lâncezire a unora din poeţii cei mai lăudaţi ai literaturii noastre actuale. [...]

> Titu Maiorescu, Februarie, 1906 Raport cetit în Academia Română pentru acordarea unui premiu, 1906; reprodus în *Titu Maiorescu, Critice*, vol. II. Editura Minerva, Bucureşti, 1973, pp. 393–406

Oriunde aţi deschide volumul lui Octavian Goga veţi găsi pretutindeni această siguranţă în orice observaţie şi în orice cuvânt, această precizie în amănunte, până la firul de izmă creaţă ce tremură în vânt pe marginea Oltului, până la „cei doi pui de nevăstuică“ ce se strâng pentru somn la căderea sfântă a serii. Şi veţi găsi aceeaşi mărginire şi intimitate a iubirii, aceeaşi îmbrăţişare strânsă şi caldă, care prinde cutare râu, cutare dascăl şchiop şi glumeţ, cutare lăutar, pe care-l cheamă Lae Chiorul şi a fost un ţigan asupra sfârşitului căruia se poate plânge, cutare căprar, cutare vecin. Până şi când răsună în strune de aramă un cântec de mărire pentru Vodă Ştefan bătrânul, nu e vorba de Moldova lui, de Suceava lui, de luptele lui cu turcii, de câmpia cu Podul-Înalt şi de Valea Albă a Războienilor, ci simţul de respect şi iubire al poetului se întoarce de la locurile de străbună slavă românească spre cele de lungă şi cumplită robie a aceluiaşi neam, unde se frânge de neputinţa de a da fapte mântuitoare sufletului poetului:

Măria Ta, suntem bătuţi de nevoi,
La noi în zădar ară plugul,
Căci holdelor noastre cu spicul de aur
Străinul îi fură bielşugul...

*

Şi e ardelenească, caracteristic şi apriat ardelenească şi această pornire vijelioasă în care se pare că tremură zale şi săbii se ciocnesc de scuturi, acest mare avânt pătimaş şi sălbatic pe câmpiile idealului, în care şi un poet tinerel poate învinge pe duşman şi câştiga de acele biruinţe care pregătesc mântuirea poporului său. Aici nu e nimic din căldura patriotică de acum douăzeci-treizeci de ani care făcea pe un Alecsandri să făurească în răgaz, înaintea unor privitori câştigaţi dinainte, cântările de mărire ale României nouă. Nu, ci e revărsarea, în forme create năprasnic, a unei dureri care s-a grămădit clipă de clipă într-un suflet neobişnuit de simţitor la sângeroasele jigniri ale dreptăţii şi mândriei neamului său, e strigătul de agonie al pieptului pe care-l sfărâmă o stâncă. [...]

30 octombrie 1905

Nicolae Iorga, *O luptă literară*. Articole din *Sămănătorul*, vol. II, [iulie 1905–aprilie 1906], Vălenii de Munte, 1916, pp. 125–129

Nu există un om de bun-gust care să nu recunoască faptul că d. Octavian Goga este cel mai însemnat reprezentant al poeziei româneşti de la începutul secolului în care trăim.

> Nicolae Iorga, Discurs rostit în Adunarea Deputaţilor, cu prilejul sărbătoririi poetului la 50 de ani de viaţă, 1931

[...] Cu sentimente de uitare de sine se întoarce feciorul preotului de sat acasă, în mintea lui se desluşesc amintiri din copilărie. Nu reţine însă acele note care-i sunt scumpe lui personal, nici nu descrie figurile care ar putea da un subiect potrivit artistului, ci înaintea ochilor săi sufleteşti se aleg acele persoane care nu se deosebesc de semenii lor numai prin exteriorul lor, ci sunt nişte factori determinanţi în viaţa ţăranului român, trăsăturile concrete se pierd făcând loc abstracţiunii, omul dispare pentru ca să apară tipul, satul devine însuşi tipic pentru toate satele din Ardeal. Poetul ştie să desluşească minunat trăsăturile caracteristice de cele accesorii, un amănunt ce i se pare evocativ e primit, un gest marcant, o vorbă apăsată, spusă în momentul potrivit, sunt liniile prin care el schiţează imaginea; prin sentimentele sale de sinceră admiraţiune el dă suflet tipurilor descrise. Poetul e cuprins la început de duioşie, descriind reîntoarcerea fostului ţăran la casa părintească pe care o găseşte aproape năruită, iar în ea pe cei ce l-au ţinut la învăţătură, pe părinţii săi, ruinaţi materialiceşte. Cu acelaşi sentiment e descrisă *Dăscăliţa,* această fiinţă care duce o viaţă resemnată, şi stearpă, vărsând pe ascuns lacrimi în scrisorile ce le scrie flăcăilor din cătănie, pentru mamele lor, neştiutoare de carte. Două poezii foarte frumoase sunt dedicate ţiganului lăutar, purtătorul de cântece populare. Numai pentru această însuşire a sa, e numărat ţiganul între figurile satului şi admiraţia poetului pentru poezia poporului său se manifestă în rolul deosebit ce-l dă acestui lăutar, ridicându-l la înălţimi ameţitoare atunci când, după moarte, îl pune să cânte doina înaintea tronului dumnezeiesc. Apoi gândurile sale trec la „codrul“, atât de strâns legat de viaţa românului şi la *Oltul* ce cutreieră Ardealul. Şi iată că lira poetului se cutremură de un avânt puternic şi plin de bărbăţie când râul e conjurat să devină răzbunătorul neamului românesc. Cucernic îşi aminteşte pe „dascălul“, proverbul vieţuitor al satului, şi înalţă un imn preotului, acestui „apostol“, care în tinereţe a purtat sabie pentru libertatea naţiunii sale, iar la bătrâneţe face, prin vorbele sale, să alunece mâna flăcăilor la cuţitul din cingătoare. Când, în sfârşit, se

îndreaptă spre ţăranul însuşi, spre cel ce-i osândit să ducă toată povara nedreptăţilor, care însă poartă, ca marea liniştită, furtuna răzbunării în sine, atunci se dezlănţuie deodată toată puterea acestui viguros şi pasionat poet. Fără a fi vreodată elegic sau sentimental, d. Goga e cântăreţul durerilor poporului său, fără să degenereze nicicând în retorică patriotică, e cântăreţul nădejdilor lui. Imaginile sale sunt vii, limba are un parfum arhaic-bisericesc. E atâta simţire în aceste poezii, care, prin conţinutul lor chiar, se potrivesc minunat în epoca aceasta de lupte pentru naţionalizarea spiritului public, încât ele au făcut pe poetul foarte tânăr încă, de pe-o zi pe alta, copilul răsfăţat al tuturor.

Sextil Puşcariu, *Cinci ani de mişcare literară* (1902–1906), Colecția „Bibliteca Minervei“, nr. 49, Bucureşti, 1909, pp. 48–49, 62–65

Din sfere transcendente, Goga ş-a primit cu umilinţă misiunea lui poetică, de a fi cântăreţul durerilor neamului său, şi îngenunchiând s-a legat să o împlinească:

Nu rostul meu*, de-a pururi pradă,*
Ursitei maştere şi rele,
Ci jalea unei lumi, părinte,
Să plângă-n lacrimile mele.
(*Rugăciune*)

Şi câtă vreme, înăbuşindu-şi durerea proprie, el a fost glasul pătimirii obşteşti, cântarea lui Goga a fost măreaţă ca şi durerea mulţimii fără nume, care vibra într-însa, puternică şi profundă ca şi seculara tragedie naţională, care gemea înfricoşat în versurile ei. Profetică şi înfiorătoare, ea închidea în sine toate potenţele explozive ale masei apăsate şi scăpăra în fulgere albastre prevestirea furtunii iminente. Sufletul uriaş, supranatural străbătea poezia lui generoasă; dar ameninţarea aceluiaşi blestem ce lovise pe fecioara din Orléans plana asupra ei. [...]

Dezrădăcinat din lumea lui ereditară, zadarnic încearcă rapsodul gliei să prindă rădăcini în lumea simţirilor lâncede şi dizolvante. În mijlocul Gomorei moderne, al cărei vuiet infernal îl ameţeşte, el se simte străinul, care nu poate înţelege atâta corupţie şi atâta rafinare

şi „se visează la el acasă“, în satul lui, de care însă iarăşi s-a înstrăinat pe veci; în faţa unui tablou de înaltă artă, al lui Tizian, înfăţişând pe Maria la poalele crucii lui Iisus, el nu încearcă altă emoţie decât aceasta:

Ce-i fi făcând acum o mamă
Acolo-n satul din Ardeal?
(Mama)

Tragică oscilare într-o lume pierdută şi o lume imposibil de câştigat – şovăire graţie căreia poezia lui devine o jălanie incoloră, neavând nici farmecul naivităţii primitive, nici subtilitatea emoţiei rafinate. [...]

Ion Trivale, „Din umbra zidurilor“, *Noua revistă română*, 17 nov. 1913; reprodus în *Cronici literare*, Ediţie şi prefaţă de Margareta Feraru, Editura Minerva, București, 1971, pp. 117–123

[...] După Alecsandri, care cântase pe ţăranul pitoresc şi patriarhal când nu cântase pe ţăranul-decor sau chiar pe ţăranul-bibelou, veni Coşbuc care cântă viaţa idilică, idealizată a unei ţărănimi fericite, iar după Coşbuc veni d. Goga, care introduse în poezia noastră pe ţăranul oprimat, aşa cum se încercase altădată să ni-l zugrăvească, în treacăt şi fără succes, Cezar Bolliac, sau, în timpurile mai nouă, cu un succes discutabil, N. Beldiceanu.

Dar d. Goga în deosebire de aceşti înaintaşi, nu se mărginea numai la zugrăvirea vieţii ţărăneşti, într-un sens sau altul. La dreptul vorbind, nici nu era în intenţia lui să dea scene, idilice sau tragice, din viaţa ţărănească.

Natura pasională, subiectivă şi revoluţionară, d. Goga redă numai atât din aspectele vieţii de la ţară cât îi era necesar spre a exprima mila pentru desmoşteniţi, ura pentru asupritori şi speranţa într-un viitor de răzbunare şi reparaţie. [...]

G. Ibrăileanu, *Viaţa românească*, an. XI, nr. 4–5, aprilie–mai 1916, p. 166–175; reprodus în *G. Ibrăileanu, Note şi impresii*, Editura Vieții Românești, Iași, 1920, pp. 85–100

[...] Goga n-a fost omul unui singur talent, ceea ce ar fi fost suficient de altfel să-l ridice deasupra oamenilor care nu aveau

niciunul.

În sufletul său bogat, se împreunau astfel cele trei mari aptitudini spirituale, care de obicei se asociază de ajuns de rar.

Sunt poeţi, lipsiţi de darul elocinţei sau oratori înflăcăraţi care îşi pierd inspiraţia atunci când iau condeiul în mână.

Poet şi orator în acelaşi timp a fost de pildă la francezi: Lamartine, iar la noi înainte de Goga: Delavrancea şi Nicolae Iorga, iar Eminescu a întrunit în mod superlativ geniul poetic cu viguroase articole de ziar.

Goga (de altfel ca şi Delavrancea sau Iorga), le-a avut pe toate trei.

Acest lucru exprimă nu numai bogata lui înzestrare, dar şi *caracterul* înfăţişării sale spirituale: acela de luptător, care nu se izolează de acţiunea practică, mai ales că şi talentul de poet liric nu se migălea în strofe chinuite, cu atât mai puţin ermetice, ci se revărsa impetuos şi limpede, în cadenţe care nu aminteau nici de harpă, nici de liră, dar de buciumul care face să răsune văile şi cheamă la luptă.

Poeziile sale pline de suflu şi de sentiment naţional nu se închideau deci în strofe excesiv cizelate, ci se încadrau spontan într-o limbă neaoşă, aşa de corespunzătoare cu fondul lor românesc, rămânând ca grija stilizării să funcţioneze nevăzută – fiindcă desigur absenţa nu era.

> Ion Petrovici, *Prin meandrele trecutului*, [1923], Editura Cartea Românească, București, 1979, pp. 225–226, 227–235

Rar s-ar putea găsi în cadrele literaturii noastre o vocaţie mai precis exprimată chiar de la început, o activitate mai consecventă şi o operă mai realizată în limitele trase dinainte, ca vocaţia, activitatea şi opera bardului ardelean.

La o vârstă în care scriitorii se caută încă, el s-a afirmat cu o siguranţă nedesminţită de nimic apoi; la o vârstă în care poeţii nu se văd decât pe dânşii, el s-a considerat de la primul vers ca o expresie a unei colectivităţi şi şi-a fixat o misiune socială. Caracteristică şi impresionantă prin energia neşovăitoare a tonului, această convingere mesianică se identifică cu întreaga mişcare de redeşteptare a energiei naţionale de la începutul veacului nostru.

> E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, vol. II, Bucureşti, 1927, p. 16

[...] Într-un cuvânt, ceea ce nu i se întâmplase lui Eminescu la zenitul gloriei, i se întâmpla acum d-lui Goga, chiar din începuturile sale, punând în mişcare inerţia estetică a societăţii înalte şi ajungând să fie citat în discursurile parlamentare ale lui Marghiloman! [...]

Peste talentul său incontestabil, peste o inteligenţă atât de precisă în administrarea lui, peste instinctul de adaptare în toate mediile străbătute, fără a exclude şi pe cel al Parisului, unde nemulţumirea de a nu fi în planul atenţiei publice poetul a luat-o drept dezrădăcinare, peste toate aceste însuşiri reunite la el şi separate la alţii, ceea ce stăpâneşte într-însul e instinctul de dominaţie, voinţa de putere [...]

Ca poet, Octavian Goga a scris o pagină în literatura română cu o sensibilitate, un accent şi o invenţie verbală personale. [...]

E. Lovinescu, *Memorii*, 1900–1918, Editura „Cugetarea", Bucureşti [1931], pp. 118–124

Conştiinţa solidarităţii naţionale e la baza întregii activităţi a bardului ardelean, în poezii, în teatru, în publicistică, în oratorie patriotică şi, în urmă, în politică chiar, nu e vorba de o solidaritate oarecare, ci de conştiinţa mistică a unei misiuni determinate. Vechea concepţie romantică a rolului social sau naţional al scriitorului devine şi mai energică prin concursul împrejurărilor istorice [...]

Crai tânăr, crai mândru, crai nou.

Principiul generator al acestei poezii fiind posibilitatea contopirii cu aspiraţiile colectivităţii etnice, urmează ca o consecinţă ruralismul ei. Ţară de ţărani, Ardealul nu putea oferi decât un material rural. În centrul creaţiunii păşeşte deci ţăranul, nu sub forma motivului decorativ, ca la Alecsandri, şi nici al celui idilic ca la Coşbuc, ci în realitatea lui socială; el nu e idealist, sentimental şi erotic, ci e un rob al pământului şi instrumentul răzbunării viitoare:

Din casa voastră, unde în umbră,
Plâng doinele, şi râde hora
Va străluci odată vremii
Norocul nostru al tuturora.
(*Plugarii*)

E. Lovinescu, *Istoria literaturii contemporane*, 1900–1937, Socec Bucureşti, pp. 75–81

[...] În versurile lui Goga s-au desăvârşit profeţiile. Aurul lor, de şapte ori lămurit prin foc, a sunat la timp, precedând era supremă. Dar, domnilor senatori, acele versuri ale tinereţii explică şi pe cugetătorul politic de astăzi şi înţelegem prin politică, aici şi acum, problemele mari, naţionale, în jurul cărora gravitează toate conştiinţele româneşti. În bărbatul matur de astăzi, disciplina gândirii se substituie elanului tinereţii şi versurile şi argumentele pornesc, domnilor, din acelaşi substrat: unele au fost flori splendide, altele sunt seminţe fecunde.

În împrejurările care au urmat războiului, păcii şi reîntregirii, Octavian Goga a văzut limpede conflictele fatale legate de trecut. Atitudinea lui a apărut, la un moment dat, violentă. Evenimentele care s-au desfăşurat, agravate de criza europeană şi ameninţări anarhice, îi aduc însă o verificare neîndoioasă şi o confirmare care se generalizează în întreaga naţiune conştientă. Unirea totală şi desăvârşită în cuget şi simţire devine postulatul generaţiei care se ridică. Poetul răsfrângea odinioară sentimentul obştesc, înturnându-l către ai săi într-o formă divină. Astăzi, cugetătorul face neamului său aceleaşi servicii, interpretându-i instinctul de conservare, mai mult, interpretându-i legea vieţii.

Mihail Sadoveanu, *Discurs* rostit în Senat, *Monitorul oficial*, Partea a III-a, nr. 22, 1931

În ziua în care ai descălecat la Bucureşti cu volumul de Poezii, care rămâne un stâlp de flăcări în literatura românească, ai provocat aici cea dintâi mare revoluţie sufletească. Ai cucerit dintr-odată şi pe cei puţini şi pe cei mulţi, ai devenit poetul providenţial prin glasul căruia vorbeşte sufletul unui popor întreg.

De aceea aici, în casa scriitorilor, vor dărui toate elogiile noastre şi toată închinăciunea poetului, care fiind o mândrie fără pereche a neamului, e şi mai mare mândrie a breslei noastre scriitoriceşti.

Liviu Rebreanu, *Discurs* la sărbătorirea lui O. Goga de către Societatea Scriitorilor Români, 1931

Scrisul lui Octavian Goga e ziditor de istorie. Poetul a fost un om al timpului său în toată puterea cuvântului. Dar timpul nu l-a surpat ca pe atâţia alţii, ci l-a ridicat pe piscurile sale. Acest timp, răscruce între două lumi, e momentul cel mai reprezentativ şi rezumativ din istoria noastră. Octavian Goga l-a prevăzut, i-a înţeles sensul multiplu şi l-a exprimat larg, cutezător, cu deplină

autoritate. Şi drumul a urcat spre culmi şi vremea s-a împlinit în biruinţă pe urma dârei de foc a cuvântului lui...

Ion Chinezu, *Gând românesc*, nr. 5–12, 1938

[...] Vor trece ani în scurgerea neistovită, vor apărea mereu copii cari vor creşte şi tineri cari vor îmbătrâni şi undele acestui fluviu fără sfârşit vor purta de-a pururi imaginea lui Octavian Goga, aşa cum în nopţile senine, valurile Oltului duc pe crestele lor chipul strălucitor al lunii. Sunt rari scriitorii cari să merite, în aceeaşi măsură cu Octavian Goga, omagiul mereu împrospătat şi amintirea de lungă durată a viitorimei. Viaţa şi poezia lui au fost ca nişte daruri cari trebuiesc întoarse. Le vor întoarce şirurile de oameni cari, în timp de ani numeroşi, vor recunoaşte în versurile lui Goga o expresie generală a sensibilităţii româneşti [...]

Cine citeşte versurile lui, cu preocuparea de a găsi ceea ce alcătuieşte caracteristica lor statornică, nu poate să nu observe în ce măsură se ascunde în ele omul individual, pentru a face loc exponentului colectiv. Sentimentele şi reacţiile pe care le notează sunt acele ale întregei lui obşti. Energia individuală a simţirii sale nu se asociază acestor expresii generale decât pentru a le da mai multă viaţă şi adâncime. Izvoarele unor astfel de cântece stau în afară de poet şi glasul acestuia nu se împărtăşeşte mulţimilor decât după ce le-a primit în sine, după ce le-a transformat în sânge şi carne de-a sa prin miracolul unei adevărate eucharistii poetice. [...]

Poetul va trăi. Va trăi pentru tot ce a reprezentat şi va trăi pentru tot ce a ştiut să facă din instrumentul delicat al limbei, pe care a adus-o să răsune cu accente noi. Căci despre Octavian Goga se poate rosti, fără nicio teamă, cuvântul preţuirii care se acordă celor mai aleşi dintre poeţi. Goga este creatorul unei armonii noi, în care capătă expresie artistică graiul oamenilor din Ardeal, tonalităţile şi inflexiunile lor. Niciodată limba poeziei n-a sunat în acelaşi fel înainte de Goga şi niciodată nu va răsuna aidoma în viitor, fără ca mintea să nu ni se ducă înspre sorgintea acestor ecouri. [...]

Tudor Vianu, *Studii şi portrete literare*, Editura Ramuri, Craiova, 1938, pp. 36–48

Dacă există pe lume un poet care a influenţat evoluţia unui popor în strânsă legătură cu destinul său şi a cărui operă se aseamănă cu explozia unei idei forţă – acest poet este *Goga.*

B. Munteano, *Littérature roumaine*, Edition du Sagitaire, Paris, 1938, p. 130

La Goga jelania este reală ca şi melancolia eminesciană, fără a fi dulceagă. Plângerea, bocetul, sunt aici gratuite ca nişte rituri misterioase şi tulburătoare. Octavian Goga este după Eminescu cel mai mare creator de ceremonii noi, cel mai adânc născocitor de fioruri inedite şi durabile.

G. Călinescu, *Viaţa românească*, nr. 6, 1938, p. 91

După Eminescu şi Macedonski, Goga e întâiul poet mare din epoca modernă, sortit prin simplitatea aparentă a liricii lui să pătrundă tot mai adânc în sufletul mulţimii, poet naţional totodată şi pur ca şi Eminescu.

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Bucureşti, [1941], ediția a II-a, revăzută şi adăugită, îngrijită de Al. Piru, Editura Minerva, Bucureşti, 1985, p. 610

Izbitor de la început în poezia lui O. Goga este tonul profetic, mesianismul. Poetul înalţă „cântarea pătimirii noastre“ şi cade în genunchi în fața lui Dumnezeu [...]

Fără îndoială că „pătimirea“ nu-i decât robirea sub unguri, iar mântuirea, unitatea politică a neamului. Dar poetul se ridică cu mult deasupra simplei compoziţii conspirative. Ca la lectura blestemelor şi profeţiilor din *Biblie,* oricine se simte cutremurat de vestirea unor bucurii şi răzbunări fără nume. [...]

Poetul e un „apostol“ cu o aureolă în jurul frunţii, care merge să vestească ziua cea mare:

[...] – *Cuvine-se hirotonirea*
Cu harul cerurilor ţie,
Drept vestitorule apostol
Al unei vremi ce va să vie!

Strania convertire a tendinţei naţionale în poezia pură culminează în *Noi:*

La noi sunt codri verzi de brad
Şi câmpuri de mătasă;
La noi atâţia fluturi sunt
Şi-atâta jale-n casă.

Privighetori din alte ţări
Vin doina să ne-asculte;
La noi sunt cântece şi flori
Şi lacrimi multe, multe... [...]

Ţara pe care o înfăţişează această poezie are un vădit aer hermetic. E un Purgatoriu în care se petrec evenimente procesionale, în care lumea jeleşte misterios împinsă de o putere nerelevabilă, cu sentimentul unei catastrofe universale. De ce cresc aici numai fluturi şi câmpii sunt de inutilă mătase? De ce tot norodul cântă coral? De ce apele au grai? De ce bocesc toţi ca într-un apocalips? Pentru ce această tulburătoare ceremonie? Mişcarea poeziei este dantescă şi jalea a rămas pură, desfăcută de conţinutul ei politic. Voluptatea de moarte stăpâneşte pe O. Goga ca pe orice om de societate veche şi îngustă, în care viaţa se măsoară prin morminte. [...]

În poezia lui Goga dăm de structura poeziei lui Eminescu, dar astfel acoperită încât abia se bagă de seamă. Goga a intuit mai bine decât oricare genul poetului *Doinei* şi a ştiut să-l continue cu materie nouă. Şi Eminescu şi Goga cântă un inefabil de origine metafizică, o jale nemotivată, de popor străvechi, îmbătrânit în experienţa crudă a vieţii, ajuns la bocetul ritual, transmis fără explicarea sensului. De aceea poezia lui Goga este greu de comentat, fiind cu mult deasupra goalelor cuvinte, de un farmec tot atât de straniu şi zguduitor. După Eminescu şi Macedonski, Goga e întâiul poet mare din epoca modernă, sortit prin simplitatea aparentă a liricii lui să pătrundă tot mai adânc în sufletul mulţimii, poet naţional totdeodată şi pur ca şi Eminescu.

Cu toate acestea, el nu e străin de simbolismul ce începe să orchestreze în jurul său, pe care ca şi Iosif îl transpune la experienţe sufleteşti rurale. Anxietatea, nostalgia de migraţie, sentimentul de oscilare, condensate în cuvinte simbolice „om fără ţară“, „mag“, „pribeag“ sunt în spiritul poeziei noi. [...]

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Fundaţiilor Regale, Bucureşti, 1941, pp. 539–542

În literatura noastră, cu numeroase interferenţe ale politicei cu arta, niciun scriitor nu se caracterizează parcă mai bine ca om de

acţiune decât Octavian Goga. Într-adevăr, fiecare din culegerile sale de poezii reprezintă câte o etapă dintr-un program de înfăptuiri. Astfel, cu *Poezii* (Budapesta, 1905), foarte tânărul poet îşi propunea să deştepte interesul intelectualităţii conducătoare din Regat, răscolind suferinţele provinciei robite. [...] a doua culegere, *Ne cheamă pământul* (1909), urmăreşte aceeaşi voinţă programatică, în tonuri tot aşa de sumbre şi cu un patetism de aceeaşi intensitate. Octavian Goga intrase în conştiinţa publică, pentru care chestiunea românilor de peste munţi nu era o problemă de actualitate, ca poet al iredentismului. Evenimentele ce aveau să se grăbească găseau sentimentul obştesc în mare măsură modificat prin apelul mesajului său răsunător. *Din umbra zidurilor* este cartea de popas între cele două trâmbiţări repetate şi evenimentele războinice. Exponentul social al ţărănimii îşi păstra crezul, în vigurosul imn *Carmen laboris,* de uneori gnomică factură:

E răzimată lumea toată
Pe palme aspre de plugari!

În noul decor al vieţii urbane, recunoaştem perspectiva normativă, atât de scumpă semănătorismului, care postula oarecum axiomatic superioritatea eticii rurale *(Cântăreţilor de la oraş)*. [...]

Pe cât este de interesant a urmări impresiile pe care le produce un centru de civilizaţie mai înaintată asupra indivizilor proveniţi din dezvoltări sociale întârziate, impresii mai adesea de eficace covârşire, pe atât de remarcabile sunt reacţiunile de refuz ale structurilor închise. Dintr-o astfel de alcătuire sufletească, Octavian Goga a opus un deliberat *non possumus* polarităţii urbane a Apusului, desigur din voinţa militantului de a păstra necorupte realităţile noastre morale de structura ţărănească. [...]

Adeseori, omul public – fie el chiar poet, însă de răsunet social – nu corespunde în întregime imaginii pe care şi-o transmite cu bună ştiinţă, spre a se întipări audienţei publice; omul de acţiune este, prin definiţie, un om de atitudine care îşi ştirbeşte din complexitatea sa tot ce s-ar putea interpreta ca o şovăire sau o oscilare: numai prin identitate, el îşi păstrează autoritatea. Sub acest unghi trebuie privite anumite reacţiuni din poezia lui Octavian Goga, sortite să-i confirme personalitatea de luptător. Poate că din această

constrângere disciplinară a avut să sufere poezia sa intimă, din care îşi nutrise începuturile poetice. De câte ori retorul pătimirilor obşteşti şi-a întors privirile în interior ca să-şi scruteze neliniştile subiective, nu mai găsea accentul major al retoricei pasionale. [...]

Octavian Goga a compus poezii până la sfârşit; nu era dintre acei scriitori ocazionali, ajunşi prin politică şi care aveau să se lepede de „păcatele tinereţii"; dimpotrivă, blazonul său rămâne poezia şi omul politic aduce în acţiunile sale stilul de viaţă al omului de litere. [...]

Poezia sa testamentară, aşa cum a fost prezentată cu prilejul primei publicări, este deosebit de semnificativă pentru descifrarea mâhnirilor omului de acţiune, care nu şi-a găsit satisfacţia în realizare, păstrând regretul neîmplinirilor:

[...] *Şi cum sub tâmpla mea fierbinte,*
O lume veche-mi reînvie,
Nu câte-au fost îmi vin în minte,
Ci câte-ar fi putut să fie.
(*Cântă moartea*)

Cu volumul *Din larg* se reconstituie fizionomia morală a lui Octavian Goga, în trăsăturile esenţiale, verificându-se portretul clocotitorului poet al Ardealului, care are capitolul său în istoria literaturii noastre. Încredinţând versului, cu o nestrămutată credinţă, fiecare din simţirile sale, marele dispărut şi-a învederat totodată pasiunea literară, care l-a însufleţit totdeauna. Editorii nu şi-au împlinit numai o datorie pioasă, ci au contribuit la restaurarea unei figuri intrată în istorie.

Şerban Cioculescu, *Aspecte lirice contemporane*, Editura Casa Şcoalelor, 1942, pp. 144–155

Ordinile satului, lărgite câteodată în toată viaţa cosmică, îşi vădesc astfel în lirica lui Octavian Goga o realitate autonomă, strâns legată de destinul său poetic, – la fel ca şi lumea tipurilor satului.

Prin lămurirea lor, am încheiat contururile acelei realităţi în sine care e *satul* în poezia lui Goga.

Ovidiu Papadima, *Neam, sat, oraş în poezia lui Octavian Goga*, Editura Fundaţiilor Regale, Bucureşti, 1942, pp. 57–

62

Poezia lui Goga trăieşte în noi astăzi cum a trăit ieri şi va trăi mâine, fiindcă nu e numai crezul unui luptător, ci fiindcă înainte de toate e cântecul unui poet adevărat, de o bărbătească putere de expresie şi de o rară putere de sugestie, într-un ritm şi o melodie proprie, într-un grai poetic plin de sevă şi de autentică savoare populară, valabil pentru un neam întreg.

Ion Pillat, *Tradiţie şi literatură*, Editura Casa Şcoalelor, Bucureşti, 1943

În controversa de mult pornită şi nesecată dintre luptătorii Artei pentru Artă şi luptătorii Artei generoase, închinate patriei, fraţilor şi durerilor obşteşti, marele Octavian Goga se aşază cu strălucire printre poeţii înaltelor tendinţe. [...]

Este prea înţeles că din această visterie, de viaţă, de lupte, de eroism şi de poezie reală, scrisă şi lăsată moştenire neamului românesc, nu ne este cu putinţă să scoatem în această oră închinată pomenirii lui, decât pe ici pe colo, câteva bucăţi de aur...

Cine priveşte, pe de altă parte, peste această viaţă atât de dramatică, atât de nobil prididitâ de bogăţia evenimentelor contemporane, este necontenit în cumpăna nedomeririi: Încotro se apleacă mai mult admiraţia noastră: spre frumuseţea unei opere vaste – diverse, tumultuoase, risipite, pe care abia după ani de zile vom avea-o reconstruită, sub ochii cercetătorului – sau spre măreţia acestei vieţi de apostolat naţional, desfăşurată în tot lungul şi în tot latul pământului strămoşesc? [...]

Gala Galaction, *Familia*, an. 78, nr. 5–7, mai–august, septembrie 1943, pp. 17–18

Când l-am cunoscut pe Octavian Goga, la vârsta de 15 ani, personalitatea lui era aproape deplin formată, în orice caz direcţia în care urma să se desfăşoare activitatea lui, se putea întrezări de pe atunci.

Factorii mai importanţi, cari au contribuit la fixarea acestei direcţii, îi putem descoperi în mediul sătesc al locului natal, în cel religios-cultural al bisericii, în slujba căreia osteniseră străbunicii, bunicii şi părinţii lui, în cel artistic-literar al familiei şi în frământările de ordin naţional-politic, în care fierbea Sibiul românesc în anii când şi-a început Octavian Goga studiile secundare la liceul unguresc din acest oraş. [...]

Mişcat de jalea şi de suferinţele poporului îngenuncheat sub povara cârmuirii străine, cutremurat de vraja mistică a cuvântului biblic, Octavian Goga s-a simţit încă de la vârsta de 21 de ani îndemnat să-şi exprime dorinţa de a schimba lupta cu condeiul într-o *luptă cu spada*.

Ion Lupaş, *Familia*, an 78, nr. 5–7, mai–august, septembrie 1943, pp. 49–55

Prin cântec a pornit gânduri la faptă. Lacrimile multe ale pătimirilor le-a dat tărie de diamant.

A îndreptăţit dureri de mii de ani printr-un vers. Îi văd şi acum privirile limpezi întocmai celor mai albastre flori, iar zâmbetul fermecător avea atâta bunătate încât fermeca atunci când povestirea lua viaţă sau în rarele clipe când deschizând sufletul spunea o doină, cum nu am să mai aud pe nimeni. Atunci era feciorul preotului din Răşinari, cel care, cu mulţi ani înainte de naşterea poetului, găzduise pe un pribeag visător o noapte întreagă de balade şi îl dăruise ca să poată porni mai departe; pe Mihail Eminescu.

Atunci în Octavian Goga trăia harul celui mai mare – şi înţelegea ca o sfinţenie înaltă, arta. [...]

E de neînchipuit câtă bunătate păstra inima lui Octavian Goga, şi cum în credinţa lui măreaţă, în însăşi vălmăşagul cumplit al luptelor dârze, nu urmărea nimicirea nimănui, ci o dreptate pentru cei obidiţi.

Oricând la orice ceas din zori în noapte târzie, casa lui aduna mulţimi ce aşteptau, fie că era sau nu la cârma ţării, să le dea un ajutor peste cuvântul de îmbărbătare.

Poetul Octavian Goga a fost nu numai un prim-ministru în vremi vitrege, ci întâiul ministru al artelor, întâiul om politic ce făcea culturei loc între străduinţele de viaţă ale ţării.

O strună de harpă s-a frânt, vaetul dureros pluteşte în văzduh peste întreaga primăvara ţării. Fruntea strălucinătoare e acum străvezie ca şi ceara lumânărilor din bisericuţa de sat, unde părintele preot îşi săvârşea slujba întru alinarea năpăstuiţilor. Cântecul însă a fost rostit întreg şi răsună învingând pe muritor. [...]

Adrian Maniu, *Familia*, an. 78, nr. 5–7, mai–august, septembrie 1943, pp. 39–40

Un nume răscoleşte până în adâncurile fiinţei noastre amintiri în care se împletesc primele tresăriri ale activităţii noastre, primele vibraţii ale sensibilităţii noastre naţionaliste. Octavian Goga rezumă

întreaga evoluţie a ideii naţionale: prezent, activ, animator, – sinteză a unei mari afirmări istorice –, el a dat liricei elocvenţă politică şi politicii o patetică inspiraţie. [...]

În locul unei nostalgii erotice, în locul unei afectivităţi de un romantism convenţional, – o sugestie, o chemare a vieţii, o închinare pământului românesc pe care nu o mai întâlnisem decât în fulgerarea *Doinei* lui Eminescu. Acea tăinuire a unui adolescent cu un poet, acea invazie a unei sugestii în efectivitatea unui tânăr, acea transfigurare a lumii prin magia versului, – tot ce formează alchimia liricei, am încercat-o în acea noapte de Decembrie când mi s-a revelat sensul existenţei mele româneşti, acea predestinare a generaţiei mele, rezumată într-un singur cuvânt: Ardealul.

Mare modelator al afectivităţii româneşti, marele creator al acelui curent irezistibil – pentru Ardeal – a fost Octavian Goga [...] În lupta pe care a dat-o împotriva regionalismului, cu o înverşunare niciodată ostenită, zvâcnea aceeaşi pasiune de unitate a Naţiei. În cârcotaşii casei părinteşti, Octavian Goga regăsea urmele unei retranşări ipocrite a inadaptabililor.

Chiar în exagerările unei porniri, respira aceeaşi pasiune a unităţii româneşti pe care nu o vrea ştirbită, – aşa cum un cuvânt nepotrivit, o silabă greşită poate strica armonia ritmică a unui vers.

O luptă începută la 1918, din primele zile ale Unirii: o luptă începută chiar din cuprinsul afirmării de la Alba-Iulia, – a fost dusă cu o mereu împrospătată vigoare de Octavian Goga. El a continuat chiar atunci când s-ar fi crezut că lupta s-a încheiat. Şi dacă în unitatea noastră politică, în comunitatea noastră sufletească nu mai există nicio notă stingheră, dacă suntem înmănuncheaţi într-o unitate de voinţă statală, – lui Octavian Goga i se datoreşte.

[...] Dar în lupta aceasta politică se risipea într-o generoasă dăruire tot ceea ce forma inspiraţia, talentul, puterea lui de creaţie literară. Pasiunea luptei îl smulgea acelei interiorizări în care poezia se înfiripă sfioasă din contemplarea vieţii; omul politic ţintuia inactivităţii pe omul de creaţie literară, vâltoarea cotidianului zădărnicită într-o pulbere de victorii efemere, victoriile culturii.

Nu o dată surprindeai, în acei ochi albaştri ce păreau că oglindesc cerul, umbrele regretelor pentru toată inspiraţia sugrumată sub ispita irezistibilă a forului. Era încântat când putea să evadeze într-o discuţie literară: neîntrecutul lui dar de povestitor se complăcea să schiţeze conturul unor opere sortite să rămână doar nostalgii ale unor chemări fără răspuns. Şi la capătul acestor

spovedanii literare urma o tăcere, grea de regrete, ce nu se mărturiseau, – o tăcere în care stăruiau sentimentul acelui dramatic prizonierat într-o politică ce mutilează toate posibilităţile de creaţie, ce opreşte germinaţia operei literare. [...]

Erau, în întreaga lui fiinţă, reminiscenţe de pe ţărmuri însorite, era o splendidă armonie umană. [...]

Iubea linia majestuoasă, iubea armonia, – instinctiv se simţea străin de tot ce ar fi putut să însemne o păcătoşire a existenţei printr-o mediocră trăire, totdeauna simţindu-se soldat al gândului românesc, santinelă de veghe. Era prezent în punctul unde îşi simţea Neamul ameninţat; se smulgea contemplaţiei, spre a se azvârli curajos în vâltoarea luptei, – se dăruia zorit ca şi când presimţea că umbra morţii îi este aproape...

Duhovnic al naţiei lui, – cu sufletul lui făcut punte peste Carpaţi, cuvântul lui trâmbiţă de deşteptare –, Octavian Goga s-a mistuit în tăria unei lupte, neclintit în tranşeea unei idei. Tot în armura crezului din tinereţe, l-a surprins neîndurata dătătoare de linişte, – ca peste cadenţele efemerului, să regăsească ritmica infinitului.

Acum, va rămâne numai al poeziei: nimic din zbuciumul nostru nu-i va mai tulbura contemplaţia. Dar noi nu vom mai afla, – niciodată nu ne vor mai încânta ecourile acestei confruntări eterne a poetului cu nefiinţa...

> Pamfil Şeicaru, *Familia*, an 78, nr. 5–7, mai–august, septembrie 1943, pp. 34–37

Originar dintr-o familie de preoţi dintr-un sat reprezentativ de munte (jud. Sibiu), cu copilăria petrecută în parte aici, în parte într-un sat de la şes, Goga a avut prilejul să treacă prin focul temperamentului său veşnic agitat o imagine aproape totală a vieţii noastre rurale din Transilvania. Muntele cu energia şi dragostea lui de libertate, şesul cu munca lui încordată şi cu suferinţele robilor nemeșilor unguri se îngemănează în poezia lui, turnată într-o limbă plină de mireasma cărţilor bisericeşti, patetică, răsunătoare ca o coardă de alamă. Câtă depărtare de la satul scăldat într-o lumină feciorelnică, al lui Coşbuc, la satul lui Goga, peste care apasă umbrele suferinţei şi ale revoltei.

> Ion Breazu, *Literatura Transilvaniei*, Ed. Casei Şcoalelor, 1944, p. 340

Chiar de la început, prin ceea ce tipăreşte în *Luceafărul* din 1902 şi următorii, apoi, prin întâiul volum, cu titlul *Poezii,* din 1905, bine

selectat, Goga se afirmă ca un poet de mare ţinută artistică, cu o atitudine şi o concepţie socială bine definită. Nu întâlnim la el şovăielile, căutările, subordonările artistice ale debutantului. Drept care, ca personalitate poetică Goga se impune dintr-odată, cu o contribuţie din cele mai substanţiale în dezvoltarea generală a poeziei noastre.

> Mihai Beniuc, 17 februarie 1957 *Octavian Goga, poetul*, Prefaţă la *Octavian Goga, Versuri*, E.S.P.L.A., 1957, p. 13–21

Întocmai ca şi Eminescu, unde cele câteva traduceri sunt, ca să zicem aşa, înghiţite de opera originală, tălmăcirile lui Goga sunt abia perceptibile şi dacă n-ar purta indicaţia ca atare ar putea fi uşor considerate creaţie proprie. Personalitatea traducătorului e indiscutabilă, fie că avem în vedere identificarea cu autorul tradus, fie că ne gândim la absorbirea lui. [...] Sunt rare cazurile când un mare poet îşi sacrifică timpul necesar propriei creaţii pentru tălmăcirea unui lung poem străin. Spunând tot ce avea de spus în cele patru volume de poezii publicate până în 1916, poet exigent totodată cu el însuşi, care nu tipăreşte absolut tot ce scrie, Goga se putea consacra, după Primul Război Mondial, muncii de interpretare în limba română a unei capodopere. Şi după cum s-a recunoscut unanim, a făcut-o în chip impecabil, nu numai egalând, dar uneori chiar depăşind expresia originalului, în versuri de o perfectă acurateţe, menite să înfrunte timpul fără a se ofili. Literatura română s-a îmbogăţit efectiv la capitolul tălmăcirilor artistice. [...]

> Al. Piru, *Gazeta literară*, 31 martie 1966, p. 7; reprodus în Al. Piru, *Varia*. Preciziuni şi controverse, Editura Eminescu, 1972, pp. 244–248

Niciun alt poet, de la noi şi de oriunde, n-a pus apele, codrul, cerul, mediul cosmic al unei naţiuni să-i plângă destinul politic mai omeneşte.

> Vladimir Streinu, *Octavian Goga, poetul*, în *Pagini de critică literară*, vol. IV, Editura Minerva, București, 1976, p. 23

În cadrul dezvoltării poeziei româneşti, Goga este cel mai autentic continuator al lui Eminescu, nu în sensul imitaţiei epigonice, de felul celei a lui Vlahuţă şi a altora din jurul său, ci în înţelesul profund al cuvântului. Prin excelenţă liric, Goga este, ca şi

Eminescu, un exponent al poporului. Ceea ce l-ar deosebi de înaintaşul său ilustru ar fi mesianismul mai accentuat, mai vizibil în expresie, tendinţa de a striga ca un profet durerile celor de peste munţi.

Ion Rotaru, *Analize literare şi stilistice*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, p. 86

Ardealul lui Goga e un tărâm mitic, asemănător cu Moldova lui Cantemir şi a lui Sadoveanu, cu Dacia mirifică a lui Eminescu, fiind însă o ţară încătuşată, un eden captiv. Vorbind despre „ţara sa cu codrii verzi de brad", poetul „pătimirii" o face într-un grai tainic, aluziv, cifrat, folosind ziceri pe cât de nelămurite, pe atât de tulburător sugestive.

D. Micu, *Început de secol* (1900-1916), Editura Minerva, Bucureşti, 1970, p. 272

[...] Limba domnului Goga avea şi o nuanţă bisericească. Acest profet, care semăna blestemul şi propovăduia răzbunarea, vorbea o limbă biblică. D. Goga, apostol al războiului celor mulţi, amintea pe acei „preoţi cu crucea-n frunte, căci oastea e creştină" şi vorbea în limba cărţilor bisericeşti. Iar uneori d. Goga aducea în poezia sa mai mult decât limba, aducea ceva din spiritul şi din viziunea biblică.

G. Ibrăileanu, *Opere*, 2, ediţie critică de Rodica Rotaru şi Al. Piru, Editura Minerva, Bucureşti, 1975, p. 194

Ce reprezintă, azi, poezia lui Goga? Reprezintă, după mine, ceea ce este cu adevărat. Ea vine dintr-o tradiţie a lirismului vizionar (Mureşanu, Eminescu) şi creează la rândul ei un model. Lirica socială de după el îl imită în multe privinţe. Făgădăul lui devine *Mărul de lângă drum* al lui Beniuc. *Jalea* lui Goga trece prin umbrele metafizice ale lui Blaga şi se transformă [...] într-un râu misterios care curge spre mumele originare... În cadrele acestui lirism profetic Goga însoţeşte elegia cu blestemul, tristeţele inefabile ale doinei cu accentele pedepsitoare din *Rugăciunea unui dac*. Este o ciudată durere de sfârşit de lume în aceste poeme muzicale, impecabil articulate retoric, o euforie a jalei care se constituie, în cele din urmă, într-o veritabilă *reverie a bocetului şi a şoaptei*. Ea se converteşte pe nesimţite într-o *reverie a resurecţiei şi a izbăvirii.*

Eugen Simion, *Introducere la O. Goga*, *Opere*, I, p. XXXII ediţie de Ion Dodu Bălan, Editura Univers Enciclopedic,

Bucureşti, 2001

Table of Contents

CRONOLOGIE
POETUL CARE A CÂNTAT LUPTÂND ŞI A LUPTAT CÂNTÂND
POEZII (1905)
- RUGĂCIUNE
- PLUGARII
- NOI
- OLTUL
- CASA NOASTRĂ
- APOSTOLUL
- DASCĂLUL
- DĂSCĂLIŢA
- BĂTRÂNI
- REÎNTORS
- DEPARTE
- DORINŢA
- ZADARNIC
- DE-O SĂ MOR
- ÎN CODRU
- DIMINEAŢA
- PE ÎNSERATE
- DE LA NOI
- CÂNTĂREŢILOR DE LA ORAŞ
- SARA
- LĂUTARUL
- A MURIT...
- LA GROAPA LUI LAIE
- CÂNTECE
- PRIBEAG
- PACE
- CADE-O LACRIMĂ
- SINGUR
- PĂRĂSIŢI
- RUGA MAMEI
- ZADARNIC
- LA STÂNĂ

TOAMNA
COPIILOR
PĂRĂSIT
DESPĂRȚIRE
ÎNVINS
SOLUS ERO
NOAPTE
CLĂCAȘII
AȘTEPTARE
NE CHEAMĂ PĂMÂNTUL (1909)
FECUNDITAS
PRĂPASTIE
CÂNTECELE MELE
ÎNVIERE
COSAȘUL
PORTRET
DE DEMULT...
COLINDĂ
UN OM
ZILE RELE
GRAIUL PÂNII
CAIN (1907)
O ȚARĂ ȘTIU (1907)
ÎN MUNȚI
PRIMA LUX
CANTORUL CIMPOI
STRĂINUL
MI-A BĂTUT UN MOȘ LA POARTĂ...
SCRISOARE
LĂCAȘ STRĂBUN...
ION CRÂȘMARUL
ACASĂ
NEPOTRIVIRE
ASFINȚIT
CARMEN
O RAZĂ
IUBIREA MEA
FIOR
NOI NE-NTÂLNIM
RAPSODIE

TRANDAFIRI
EŞTI SINGURĂ
SUFLETUL
A FOST ODAT'...
REVEDERE
RĂSUNĂ TOACA...
CÂNTECE
MOŞ CRĂCIUN
SONET
SONET
E SĂRBĂTOARE
TEMPORA...
FRUMOASA CEA DIN URMĂ
POEZIE
DIN UMBRA ZIDURILOR (1913)
REVEDERE
OASPE VECHI
AGONIE
PARIS
ZIUA
NOTRE DAME
FELINARUL
ÎN MUZEU
CINQUECENTO
MAMA
MĂSUŢA MEA
OAMENI
CÂNTĂ APELE
LA MAL
AETERNITAS
FURTUNA
MARE MOARTĂ
DE PROFUNDIS
LACUL
MAMA VENERII ETERNE
EU STAU LA MAL...
SCRISOAREA TA...
GÂNDEŞTE-TE...
SCIROCCO
COARDE VECHI

POET
VORBEAU AZI-NOAPTE DOUĂ
APE... (1812-1912)
DOINA
VOI VENIȚI CU MINE...
INIMA
STRĂMOȘII...
CARMEN LABORIS
SCRISOARE
MOȘ CRĂCIUN
EU ȘTIU UN BASM...
CLIPE
TRAGE-ȚI OBLONUL...
CÂNTECELE MELE
POETUL
MI-AM FĂCUT UN CÂNTEC
UN TRANDAFIR SE STINGE
PĂCAT
TAINA
TOAMNĂ NOUĂ
MĂ-NTORC DIN NOU...
LACRIMI
CÂNTECE
TĂCEREA TA...
SINGURĂTATE
COBOARĂ TOAMNA...
SINGUR
SONET
AMURG
ÎN BRAZI
BLESTEM
O LACRIMĂ
LA MOARTE
CUM ZBORI CU TRENUL
ÎN DRUM
MOȘTENIRE
O CLIPĂ
AȘTEPTARE
NOAPTE
APUS

PE-UN ALBUM
MORS MAGNA
CÂNTECE FĂRĂ ȚARĂ (1916)
FĂRĂ ȚARĂ
AȘTEPTARE
PAJUREI CU DOUĂ CAPETE
ȚARA MEA DE SUFLET
SÂNGELE
ÎN PACEA MUTĂ
10 MAI 1915
ATUNCI
PORTRETUL
TRENURILE
APOSTOLUL
FLAMMA MUNDI
ÎN MORMÂNT LA ARGEȘ
BAL LA PALAT
PRIBEAG STRĂIN
LATINITATEA STRIGĂ DIN TRANȘEE
NEUTRALUL
UNUI ORB
LUPUL
BOBOTEAZA
TRECEA CONVOIUL MORTUAR
ADUCERILE-AMINTE
ÎN SUFLET SIMT O TEAMĂ CUM S-AȘTERNE
LUI PETÖFI
UNUI SCRIITOR VÂNDUT
NOAPTE
DOI FRAȚI
PRIBEAG
HORA VALURILOR
POVESTE (1914)
SUFLETUL
DIES ILLA
DIN LARG POEZII POSTUME (1939)
DIN LARG
PROFETUL
IISUS PE VALURI

POETUL
STEJARUL
PACE
RĂZBOI
- DE PROFUNDIS
- POVESTE VECHE
- PĂMÂNT ŞI CER
- CEAHLĂUL
- AFARĂ TRECE MOARTEA
- VORBESC TĂCERILE
- ÎN BIVUAC, LA AKERMAN
- HORA MORŢII

NOI
- ÎNVIERE
- VITA NUOVA
- TOVARĂŞI
- PUSTIU
- ÎN NOAPTE
- STRIGOII
- TRISTIA
- BREVE SOGNO
- DEPARTE
- CÂNTEC
- SUFLETUL
- CĂRBUNII
- CHEMARE
- MUNŢII
- PARIS
- AŞTEPTARE
- O RAMURĂ ÎNTÂRZIATĂ
- TRECUTUL
- APUS
- DIN VIAŢĂ
- RESURRECTIO
- TIBI MARE
- DE PROFUNDIS
- LA MAL
- MARE AETERNUM
- TREC CLIPELE
- PAX NOBIS

ASTĂZI
AM FOST...
POST BELLUM
CETIND PE BAUDELAIRE
ASCULTÂND «MESSIAS» DE HÄNDEL
KARLSBAD
MARIENBAD
FRANZENSBAD
CÂNTĂ MOARTEA
ÎN SAT
CÂNTECUL CĂMĂȘII
ÎN MINE CÂTEODATĂ
TRECEA UN OM
BISERICUȚA DIN ALBAC
VÂNT DE SEARĂ
ÎN ȚINTIRIM
REFERINȚE CRITICE

Table of Contents

CRONOLOGIE 4

POETUL CARE A CÂNTAT LUPTÂND ŞI A LUPTAT CÂNTÂND 16

POEZII (1905) 34

- RUGĂCIUNE 34
- PLUGARII 36
- NOI 38
- OLTUL 40
- CASA NOASTRĂ 42
- APOSTOLUL 44
- DASCĂLUL 46
- DĂSCĂLIŢA 48
- BĂTRÂNI 50
- REÎNTORS 51
- DEPARTE 53
- DORINŢA 54
- ZADARNIC 55
- DE-O SĂ MOR 56
- ÎN CODRU 57
- DIMINEAŢA 59
- PE ÎNSERATE 61
- DE LA NOI 62
- CÂNTĂREŢILOR DE LA ORAŞ 64
- SARA 66
- LĂUTARUL 67
- A MURIT... 69
- LA GROAPA LUI LAIE 71
- CÂNTECE 72
- PRIBEAG 75
- PACE 76

CADE-O LACRIMĂ 77
SINGUR 78
PĂRĂSIŢI 79
RUGA MAMEI 80
ZADARNIC 82
LA STÂNĂ 83
TOAMNA 84
COPIILOR 85
PĂRĂSIT 87
DESPĂRŢIRE 88
ÎNVINS 89
SOLUS ERO 90
NOAPTE 91
CLĂCAŞII 94
AŞTEPTARE 98
NE CHEAMĂ PĂMÂNTUL (1909) 100
FECUNDITAS 100
PRĂPASTIE 101
CÂNTECELE MELE 106
ÎNVIERE 107
COSAŞUL 110
PORTRET 112
DE DEMULT... 114
COLINDĂ 116
UN OM 117
ZILE RELE 119
GRAIUL PÂNII 121
CAIN (1907) 123
O ŢARĂ ŞTIU (1907) 125
ÎN MUNŢI 126
PRIMA LUX 128
CANTORUL CIMPOI 131
STRĂINUL 132
MI-A BĂTUT UN MOŞ LA POARTĂ... 134

SCRISOARE 135
LĂCAŞ STRĂBUN... 136
ION CRÂŞMARUL 138
ACASĂ 140
NEPOTRIVIRE 141
ASFINŢIT 142
CARMEN 144
O RAZĂ 146
IUBIREA MEA 148
FIOR 149
NOI NE-NTÂLNIM 150
RAPSODIE 152
TRANDAFIRI 154
EŞTI SINGURĂ 155
SUFLETUL 156
A FOST ODAT’... 157
REVEDERE 158
RĂSUNĂ TOACA... 159
CÂNTECE 160
MOŞ CRĂCIUN 163
SONET 164
SONET 165
E SĂRBĂTOARE 166
TEMPORA... 168
FRUMOASA CEA DIN URMĂ 169
POEZIE 173
DIN UMBRA ZIDURILOR (1913) 175
REVEDERE 175
OASPE VECHI 176
AGONIE 178
PARIS 180
ZIUA 181
NOTRE DAME 182
FELINARUL 183

ÎN MUZEU 184
CINQUECENTO 186
MAMA 188
MĂSUŢA MEA 190
OAMENI 191
CÂNTĂ APELE 192
LA MAL 192
AETERNITAS 193
FURTUNA 195
MARE MOARTĂ 196
DE PROFUNDIS 197
LACUL 198
MAMA VENERII ETERNE 199
EU STAU LA MAL... 200
SCRISOAREA TA... 201
GÂNDEŞTE-TE... 202
SCIROCCO 203
COARDE VECHI 204
POET 204
VORBEAU AZI-NOAPTE DOUĂ APE... (1812-1912) 205
DOINA 207
VOI VENIŢI CU MINE... 208
INIMA 210
STRĂMOŞII... 211
CARMEN LABORIS 214
SCRISOARE 216
MOŞ CRĂCIUN 218
EU ŞTIU UN BASM... 219
CLIPE 220
TRAGE-ŢI OBLONUL... 220
CÂNTECELE MELE 221
POETUL 222
MI-AM FĂCUT UN CÂNTEC 224
UN TRANDAFIR SE STINGE 225

PĂCAT 226
TAINA 227
TOAMNĂ NOUĂ 228
MĂ-NTORC DIN NOU... 229
LACRIMI 230
CÂNTECE 231
TĂCEREA TA... 234
SINGURĂTATE 235
COBOARĂ TOAMNA... 236
SINGUR 237
SONET 238
AMURG 239
ÎN BRAZI 240
BLESTEM 241
O LACRIMĂ 242
LA MOARTE 243
CUM ZBORI CU TRENUL 244
ÎN DRUM 245
MOŞTENIRE 246
O CLIPĂ 247
AŞTEPTARE 248
NOAPTE 249
APUS 250
PE-UN ALBUM 251
MORS MAGNA 252
CÂNTECE FĂRĂ ŢARĂ (1916) 253
FĂRĂ ŢARĂ 253
AŞTEPTARE 255
PAJUREI CU DOUĂ CAPETE 256
ŢARA MEA DE SUFLET 258
SÂNGELE 259
ÎN PACEA MUTĂ 261
10 MAI 1915 262
ATUNCI 264

PORTRETUL 265
TRENURILE 267
APOSTOLUL 268
FLAMMA MUNDI 269
ÎN MORMÂNT LA ARGEŞ 270
BAL LA PALAT 271
PRIBEAG STRĂIN 273
LATINITATEA STRIGĂ DIN TRANŞEE 275
NEUTRALUL 276
UNUI ORB 278
LUPUL 279
BOBOTEAZA 280
TRECEA CONVOIUL MORTUAR 281
ADUCERILE-AMINTE 282
ÎN SUFLET SIMT O TEAMĂ CUM S-AŞTERNE 283
LUI PETÖFI 285
UNUI SCRIITOR VÂNDUT 287
NOAPTE 288
DOI FRAŢI 290
PRIBEAG 291
HORA VALURILOR 292
POVESTE (1914) 294
SUFLETUL 296
DIES ILLA 298
DIN LARG POEZII POSTUME (1939) 299
DIN LARG 300
PROFETUL 302
IISUS PE VALURI 303
POETUL 305
STEJARUL 306
PACE 307
RĂZBOI 308
DE PROFUNDIS 308
POVESTE VECHE 310

PĂMÂNT ŞI CER 311
CEAHLĂUL 313
AFARĂ TRECE MOARTEA 314
VORBESC TĂCERILE 315
ÎN BIVUAC, LA AKERMAN 316
HORA MORŢII 317
NOI 318
ÎNVIERE 318
VITA NUOVA 319
TOVARĂŞI 320
PUSTIU 321
ÎN NOAPTE 322
STRIGOII 323
TRISTIA 324
BREVE SOGNO 325
DEPARTE 326
CÂNTEC 327
SUFLETUL 328
CĂRBUNII 329
CHEMARE 330
MUNŢII 331
PARIS 332
AŞTEPTARE 333
O RAMURĂ ÎNTÂRZIATĂ 334
TRECUTUL 335
APUS 336
DIN VIAŢĂ 337
RESURRECTIO 338
TIBI MARE 339
DE PROFUNDIS 340
LA MAL 341
MARE AETERNUM 342
TREC CLIPELE 343
PAX NOBIS 344

ASTĂZI 345
AM FOST... 345
POST BELLUM 346
CETIND PE BAUDELAIRE 347
ASCULTÂND «MESSIAS» DE HÄNDEL 348
KARLSBAD 349
MARIENBAD 350
FRANZENSBAD 351
CÂNTĂ MOARTEA 352
ÎN SAT 353
CÂNTECUL CĂMĂŞII 353
ÎN MINE CÂTEODATĂ 355
TRECEA UN OM 356
BISERICUŢA DIN ALBAC 357
VÂNT DE SEARĂ 358
ÎN ŢINTIRIM 359
REFERINŢE CRITICE 361